

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Η ΛΥΓΕΡΗ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

schooltime.gr

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Εκδόσεις Schooltime

Άδεια διανομής: Public Domain (Έργο ελεύθερο πνευματικών δικαιωμάτων)

<https://www.openbook.gr/i-lygeri/>

Η ΛΥΓΕΡΗ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ψηφιακά εκπαιδευτικά βοηθήματα

Ανδρέας Καρκαβίτσας, «Η Λυγερή»

Απρίλιος 2013

Φωτο εξωφύλλου:

© Βασιλεία – Ασπασία Μασούρα

Επιμέλεια έκδοσης:

schooltime.gr

ψηφιακά εκπαιδευτικά βοηθήματα

Τηλ.: 6977554086

e-mail: info@schooltime.gr

website: www.schooltime.gr

Το ψηφιακό βιβλίο διανέμεται ελεύθερα στο διαδίκτυο

The Project Gutenberg EBook of The Willowy one, by Andreas Karkavitsas

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

Title: The Willowy one

Author: Andreas Karkavitsas

Release Date: December 12, 2011 [EBook #38285]

Language: Greek

*** START OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK THE
WILLOWY ONE ***

Produced by Sophia Canoni. Thanks to George Canonis for his major work in proofreading.

The tonic system has been changed from polytonic to monotonic. The spelling of the book has not been changed otherwise. Words in italics are included in _.

Ο τονισμός έχει αλλάξει από πολυτονικό σε μονοτονικό σύστημα. Κατά τα άλλα έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του βιβλίου. Λέξεις με πλάγιους χαρακτήρες περιλαμβάνονται σε _.

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

Η ΛΥΓΕΡΗ

**ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΕΣΤΙΑΣ**

1896

Η ΛΥΓΕΡΗ

Α'

Η ΚΥΡΑ ΠΑΓΩΝΑ

— Φεύγα, ρουσούμπελη· σε κυνηγά η φωτιά, το στουρνάρι και ο πρυόβολος· — σύρε στ' άγρια όρη, στ' άγρια βουνά! . .

Η Κυρά Παγώνα ορθή πλησίον ενός παραθύρου του χαμηλού σπιτιού της, σκυμμένη επάνω εις την μελανιασμένην χείρα μεσοκόπου ανδρός, εσούφρωνε, τα μαραμμένα χείλη της κ' επιθύριζε με σιγαλήν, ως ανεμοφύσημα φωνήν:

— Φεύγα, ρουσούμπελη· σε κυνηγά η φωτιά, το στουρνάρι και ο πρυόβολος· — σύρε στ' άγρια όρη, στ' άγρια βουνά! . .

Και συγχρόνως με τας ξηράς και ολοτρέμους χείρας της ετσακμάκιζε, τινάζουσα πλήθος σπινθήρων, προσπαθούσα δι' αυτών και των εξορκισμών της ν' αποδιώξη το πάθημα.

Η Κυρά Παγώνα ήτο γνωστή καθ' όλον τον δήμον Μυρτουντίων και μακρύτερον ακόμη ως γόησσα διαφόρων ασθενειών. Ο γόης και η γόησσα είνε απαραίτητος ανάγκη εις τα χωρία όπως και ο πάρεδρος και το επάγγελμά των πολύ προσοδοφόρον. Διά τούτο δεν λείπουν από καθένα δύο και περισσότεροι τοιούτοι, αρσενικοί και θηλικοί· αλλ' η Κυρά Παγώνα ήτο ανωτέρα όλων διά την επιτυχίαν των γοήτρων και την ποικιλίαν των γνώσεών της. Αν η Γρηά Ζωγάκενα, λόγου χάριν, ήξευρε να δένη και να λύνη τ' αμποδέματα κ' έφερε, τρανόν σημάδι της ικανότητός της αυτής, ορμαθόν κλειδίων εις την μέσην και η θειά Κωσταντινιά να ιατρεύη διά βοτάνων τους γεράδες· αν ο Πέτρος Νυχάκης, ο επιλεγόμενος Ζούδιαρης, κατώρθωνε να εκβάλλη από τ' ανθρώπινα σώματα και να καρφώνη εις τους κορμούς των δένδρων τα εξωτικά και ο Μαστροθειοχάρης ο κτίστης, να κτίζη τους ίσκιους εις τους τοίχους των νέων σπιτιών· αν η Ασήμω η Μπραζερόνυφη, η Ρίχτισα ήξευρε να ρίκνη εις τ' άστρα και να μαντεύη δι' αυτών τα μέλλοντα και η Ρουχιτισπούλα η Κεβή, να βλέπη, ως αλαφροϊσκιωτη και να συνομιλή με τα Στοιχεία η Κυρά Παγώνα, ως μυθική δύναμις εσυμμάζωνεν όλα ταύτα, και άλλα πολλά ακόμη εις τας γεροντικάς χείρας της. Καμμιά αρρώστια δεν ήτο μυστική εις αυτήν κανέν αερικόν πάθημα δεν διέφευγε την δικαιοδοσίαν της. Εκτός της ρουσούμπελης εγήτευε

την σπλήνα, τις παραμαγούλες, τον στυλίτην, τον πονοκέφαλον, τον στρόφον, το λίθωμα των βυζών. Εξώρκιζε το μάτιασμα «είτε στον ύπνο είτε στον ξύπνο» επήρχετο, διώκουσα αυτό «σε μέρη ακατοίκητα, σε ριζιμιά λιθάρια»· το ανεμοπύρωμα, προστάζουσα τους λόγους της να το σηκώσουν «όπως ο ήλιος τα παιγνήδια της νυχτός»· τον πονόμματον, τον οποίον διά συμβουλής της ασημένιας Παναγιάς έρριπτεν εις τα βάθη της θαλάσσης, διά να καθαρίση και λάμψη το φως του πάσχοντος «όπως ο ήλιος καλοκαιρινής ημέρας». Την λιμόκαψαν, επίβουλην αρρώστιαν, η οποία ρέβει τον άνθρωπον και τον αφανίζει ολίγον κατ' ολίγον, όπως το σκουλίκι που φωληάζει εις τον κορμόν του δένδρου, δένουσα αυτήν δι' αλύτων δεσμών πέραν, εις τα δάση και καταρωμένη «να φύγη από τις εβδομηνταδύο φλέβες του αρρώστου και αρμούς του όλους και να πάρη τα βάθη της θάλασσας, και να μετρήση τον άμμο της θάλασσας και των δενδρών τα φύλλα και να γυρίση πίσω! . . Να φύγη από τις εβδομηνταδύο φλέβες του, να πάη στα όρη, στα βουνά, στα κράκουρα, πίσω του ήλιου, που σκύλος δε βαδίζει· να φάη από το κρέας του, να πιή από το αίμα του και να γυρίση στις εξηνταεννιά τ' αυγούστου!»

Και δεν διέφερε μόνον εις τούτο από τους άλλους συντεχνίτας της η Κυρά Παγώνα, αλλά και εις τα μέσα τα οποία μετεχειρίζετο προς επιτυχίαν του σκοπού της. Οι άλλοι όλοι εγνώριζον ένα ή δύο μόνον εξορκισμούς, τους οποίους κατά παράδοσιν έμαθον από άλλους παλαιότερους και μετεχειρίζοντο ασυνειδήτως. Η γραία όμως διά κάθε πάθημα, είχεν ιδιαίτερον εξορκισμόν και εις διάφορον είδος λόγου, πεζόν η έμμετρον· εις ιάμβους είτε αναπέστους είτ' ερωταποκρίσεις, καλούσα συνεπικούρους, πότε «τον αφέντη το Χριστό» και «την Παναγιά τη Δέσποινα»· τον «άι Λευτέρη» και τον «άι Χαράλαμπο» και την «αγία Βαρβάρα»· πότε συγκροτούσα συμβούλια από «κορίτσα μονοσάνδαλα, που γελούν και χαρχατουρίζουν», και καλογήρους «που σέρνονται τ' αχαμνά τους στη γη»· και άλλοτ' επικαλουμένη την αντίληψιν των δαιμόνων και των αριθμών και των εβραϊκών ρητών, συναδελφώνουσα επί των πασχόντων μελών τον σταυρόν με την πεντάλφαν και λέξεις του «Πιστεύω» με βαρυτάτας βλασφημίας.

Και όχι μόνον ανθρώπους ή κτήνη, ζώντα τέλος πράγματα, ήξευρε διά των εξορκισμών της τούτων να ιατρεύη η ογδοηκοντούτις γραία, αλλά και χωρία ολόκληρα να σώζη από φοβεράς επιδημίας. Προ ολίγου καιρού, όταν η Ευλογία εθέριζεν όλα τα χωρία του Κάμπου, αυτή με τας γνώσεις της, κατώρθωσε να κρατήση αμόλυντα τα Λεχαινά. Έκραξε σαράντα μονοστέφανες νηές και τις έβαλεν εις την αυλήν του σπιτιού της να κλώσουν βαμπάκι. Τρία ημερόνυκτα έκλωθαν το βαμπάκι, κάτω από την άγρυπνον επιτήρησιν και τον

ακράτητον χείμαρρον των εξορκισμών της. Έπειτα εξήγησε κερὶ κίτρινο, παρμένο ἀπὸ σαράντα ἀγνά μελισσοκούβελα, ἐκέρωσε με αὐτὸ τις κλωστές καὶ μίαν σκοτεινὴν νύκτα μόνη της, ἐξώσεν ἀπ' ἐξω τὴν κωμόπολιν ὅλην κ' ἔδεσε τὸν κόμπον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τοῦ πολιούχου. Ἡ ζώνη ἐκείνη ἐμπόδισε τὴν ἀρρώστια νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κωμόπολιν. Εἰς ἓνα μόνον σπιτάκι κατὰ τὴν Σουλεϊμανόστρατα ἐξοχικόν, τὸ ὁποῖον δὲν περιέλαβεν εἰς τὴν προστατευτικὴν της ζώνην ἡ γραία εἴτε ἀπὸ ἀμέλειαν εἴτ' ἐξ ἐπιτήδους διότι εἶχε πάθος με τοὺς κατοίκους τοῦ, εὐθύς τὴν ἐπομένην ἐρρίφθησαν λυσσασμέναι αἱ κακόγνωμοι ἀδελφαὶ καὶ τὸ ἐξεκλήρισαν ὅλον.

Απὸ τότε ὁμως ἐπιστεύθη ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς πὼς ἦτο αὐτὴ ἡ πανάκεια προσωποποιημένη. Ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὸν σεβασμὸν ὅλων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κ' ἔτρεχον καθ' ἡμέραν εἰς τὸ σπιτάκι της υγιεῖς μετὰ πασχόντων, ὅπως εἰς τὴν ἁγίαν Παρασκευὴν οἱ κουτσοί- στραβοὶ τοῦ ρητοῦ. Καὶ δὲν προσήρχοντο μόνον ἐντόπιοι, ἀλλὰ καὶ ξένοι πολλοὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία, ἀπελπισμένοι ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους τῶν γόητας, διὰ νὰ υποβληθοῦν εἰς τὴν δοκιμασμένην ἱκανότητα της Κυράς Παγῶνας. Απὸ τούτους δὲ ἄλλοι ἐπέστρεφον εἰς τὰ χωρία τῶν, διὰ νὰ ἐκτελέσουν τὰς παραγγελίας της· ἄλλοι ὁμως, ὅσοι ἐκρίνοντο ἔχοντες ἀνάγκην της ἀμέσου ἐπιβλέψεώς της, ἔμενον ἐκεῖ, νοσηλευόμενοι καὶ τροφοδοτούμενοι παρ' αὐτῆς. Τούτο προ πάντων ἐπέσυρε τὴν ἀμετρον συμπάθειαν καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν πτωχῶν χωρικῶν καὶ ἡ ὁμολογουμένη ἀφιλοκέρδεια, μετὰ της ὁποίας προσέφερον εἰς ὅλους τὰς υπηρεσίας της. Ἡ ἀμοιβὴ της ἦτο ἐλαχίστη, περιοριζομένη συνήθως εἰς μερικὰ χάλκινα νομίσματα, εἰς ὀλίγ' αὐγά, εἰς ἀπλοχεριές ἀραβοσίτου διὰ τὰς κότες της καὶ εἰς διαφόρους καρπούς κατὰ τὰς ἐποχάς. Κ' ἐκ τούτων πάλιν τὰ περισσεύματα ἐμοίραζεν εἰς τοὺς πτωχοὺς τοῦ χωρίου της, ἐλεοῦσα καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου. Οἰκογένειαν δὲν εἶχεν ἦτο καταμόναχῃ, μὴ ὑπανδρευθεῖσα ἐξ ἰδιοτροπίας καὶ διαδεχθεῖσα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τὴν μητέρα της, διάσημον τοῦ καιροῦ της καὶ αὐτήν. Δύο τρεῖς μακρυνοὺς συγγενεῖς εἶχεν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ὁπόθεν ἦτο ἡ ἀνέκαθεν καταγωγὴ της· ἀλλὰ δὲν ἐφρόντιζε δι' αὐτοὺς. Ἐλησμόνει ὅπως τὴν ἐλησμόνησαν . . . Αἱ γυναῖκες της γειτονίας, εὐγνωμονοῦσαι εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ τὰς γνώσεις της ἐπεριποιούντο αὐτὴν διαδοχικῶς· αἱ δὲ παρθένοι διὰ νὰ λάβουν τὴν εὐχὴν της περὶ καλῆς ἀποκαταστάσεως, πρόθυμοι προσέφερον τὰς υπηρεσίας τῶν, ἐπιμελούμεναι τὸ σπιτάκι καὶ τὸν ρουχισμὸν της. Διὰ τούτο δὲν εἶχε λόγον ἡ Κυρά Παγὼνα νὰ φροντίζῃ περὶ της παρούσης ζωῆς κ' ἐφρόντιζε μόνον περὶ της μελλούσης. Κοπιάζουσα διὰ τὸ καλὸν τῶν ἄλλων ἦτο βεβαία ὅτι προηγόραζε μίαν γωνίαν εἰς τὸν Παράδεισον, ὅπου θ' ἀνάπαυε μετὰ θάνατον τὴν ἀμαρτωλὴν ψυχὴν της. Καὶ δὲν

ήτο βεβαίως αμαρτωλή η ψυχή της· κάθε άλλο. Ήθελεν όμως με αυτόν τον λόγον να δεικνύη φαρισαϊκήν ταπεινότητα η Κυρά Παγώνα.

— Κάνω καλό για την ψυχή μου· έλεγε συχνά εις τους πελάτας της· σαν πεθάνω να' ρχώστε να μ' ανάβετε κάνα κερί! . .

Η Κυρά Παγώνα δεν είδεν ωρισμένην ώραν διά τους ασθενείς της. Οποίαν δήποτε ώραν της ημέρας είτε της νυκτός, έσπευδεν ακούραστος εις εξάσκησιν του αγαθοεργού επαγγέλματός της. Εύρισκεν ανάπαυσιν και τέρψιν εις την τοιαύτην εργασίαν· ευχαριστείτο να βλέπη γύρω της ασθενείς γογγίζοντας και ζητούντας την βοήθειάν της. Και τούτο όχι διότι ήτο καιρέκακος η ψυχή της· αλλά διότι ηναγκάζετο να κάμνη περισσότερον καλόν και να κουράζη περισσότερον το σώμα της το φθαρτόν, το αηδές, το οποίον έδωκεν η φύσις εις τον άνθρωπον διά να δεσμεύη την ψυχήν του. Η γόησσα τακτικός φοιτητής της εκκλησίας, ελεύθερος ερμηνευτής των εκκλησιαστικών κανόνων, εφρόντιζε πάντοτε να εφαρμόζη τούτους επί του ατόμου της. Μπα· κι' ο αφέντης ο Χριστός έτσι αγωνιζότουν κ' εκοπίαζε για τον κόσμο! . . .

Αίφνης παρατηρήσασα έξω, είδε νεαράν λυγερήν προσερχομένην με μικρόν παιδίον εις τας αγκάλας. Η πελατεία ηύξανε.

— Καλώς την Ανθή μου! εφώναξε προθύμως.

— Καλό νάχης, θειά μου· απήνητησεν η λυγερή με χαμόγελον εις τα χείλη — το αιώνιον εκείνο χαμόγελο της χωρικής, που εκφράζει δειλίαν και αφέλειαν συγχρόνως.

Και διά να μη τaráξη την γραιάν εις την εξάσκησιν του έργου της η Ανθή εκάθησεν έξω, επί του κατωφλίου της θύρας, λαβούσα επί των γονάτων το παιδίον και φροντίζουσα να καθησυχάση το κλάψιμόν του.

Η Ανθή ήτο ο εντελέστατος και πιστότατος τύπος μιας λυγερής του χωρίου. Είχεν υψηλόν και ανδρικόν κάπως το ανάστημα· το στήθος εύρωστον και προπετές· την μέσην περισφιγμένην και λυγεράν. Η κεφαλή της ωραία, καλλιτεχνική, με ηνωμένα μαύρα φρύδια, κάτωθεν των οποίων μάτια κατάμαυρα, γεμάτα από λάμψιν και μυστήριον εκρύπτοντο οπίσω από μακράς βλεφαρίδας, ως εμφωλεύοντες μαγνήται· με την μύτην κατερχομένην εύγραμμον, εις πτερύγια ομαλώς καμπυλωτά, ανακινούμενα εις ανησυχίας στιγμήν με στόμα μικρόν, δακτυλιδένιον στόμα, μ' ένα χαμόγελο επάνω του πάντοτε, το οποίον ηύξανε την καλλονήν, όπως σταγών δρόσου αγνή, μαργαριταρένια αυξάνει την καλλονήν του ρόδου —

εστηρίζετο επί ευτόνου και λείου τραχήλου, χυνομένου κανονικώς επί πλαστικωτάτου κορμού. Κ' έφερε με χάριν επάνω της η λυγερή το χωρικόν φόρεμα: φουστάνι από κλαδωτήν διάναν ολιγόπτυχον και σάκκον ομοιόχρωμον, αυστηρώς σφιγμένον εις το στήθος και τους καρπούς των χειρών· την κεφαλήν είχεν ασκεπή, με τα κατάμαυρα μαλλιά χωρισμένα επιμελώς εις την μέσην και οπίσω επί των νώτων πίπτοντα εις δύο πλεξίδας μακράς, ζευγαρωμένας εις τ' άκρα διά κυανής ταινίας. Απ' όλου αυτής του σώματος του καλογραμμένου, όπως εκάθητο, και της απλής ενδυμασίας της, πτυχουμένης εδώ κ' εκεί, επρόβαλε κάποια χάρις ελληνική, και με τας χείρας συνηνωμένας περί το παιδίον, με την ρεμβώδη έκφρασιν της αναμονής επί του προσώπου, εφαινετο αρχαίας ελληνίδος άγαλμα, ζητούσης φιλοξενίαν εις κάποιαν άγνωστον εστίαν. Ο νους της εις οργασμόν ερεύνης διατελών, ηκολούθει την φοράν του βλέμματος, το οποίον διέτρεχε την χαλικώδη αυλήν· το πηγάδι με τα κρημνισμένα χείλη του δεξιά, την πυκνόφυλλον συκήν αριστερά, υψηλά την μουχλιασμένην σκεπήν γειτονικού σπιτιού, χρυσουμένην υπό του δύοντος ήλιου και ανεπαύετο απέναντι επί του κονιορτώδους δρόμου. Τα παιδιά της γειτονιάς, διαφόρου ηλικίας και φύλου, ποικίλων μορφών κ' ενδυμασίας, έπαιζον εις τα *Θεμέλια του Μανώλη* κ' ηλάλαζον εν χαρά, κροτούντα τας χείρας, λιχνίζοντα το χώμα· άλλα τρέχοντα εν τριποδισμώ επί καλαμίνων αλόγων ακούραστα, ως να μην εφέροντο επί των ιδικών των ποδών· άλλα παίζοντα τ' ασήκια και άλλα περιφερόμενα εν βομβούση και πολυταράχω συναγωγή.

— Ιδές τα παιδάκια που παίζουν· ω, τα παιδάκια! . . . έλεγεν η Ανθή από καιρού εις καιρόν, δεικνύουσ' αυτά εις το μικρόν διά ν' αποσπάση τον νουν του από το κλάψιμο· — το σιγαλόν εκείνο και αδιάκοπον κλάψιμο των μικρών, που καταθλίβει την ψυχήν του ακούοντος κ' επιφέρει εξασθενωτικήν νάρκην, όπως η ψιλή ψιλή και ακατάπαυστος βροχή.

Αίφνης ανεπήδησεν η καρδιά της εντός και το πρόσωπον έγεινε κατακόκκινον. Ο Γεώργιος Βρανάς, ο λεβέντης της λυγερής, διήρχετο τον δρόμον, πορευόμενος εις την αγοράν. Την είδεν εκεί καθημένην κ' έρριπεν επάνω της δύο-τρία λοξά βλέμματα, χαμηλώσας την κεφαλήν πλήρης ταραχής και αδημονίας, εντρεπόμενος και αυτός διά τούτο. Δεν ηδύνατο όμως να κρατήση την χαράν του ο νέος· ήθελε κάτι να είπη, αδιαφόρως δήθεν, αλλά πάντοτε προς αυτήν ν' αποτεινείται· να δείξη ότι την παρετήρησεν, ότι ήτο ευτυχής, ω πολύ ευτυχής δι' αυτό το συναπάντημα και θα ήτο ευτυχέστερος αν εκάνετο όλος ο κόσμος γύρω, όλη η πλάσις, όπως δυνηθή και την πλησιάση διά μίαν στιγμήν. Αίφνης εφάνη άλλος συνομήλικός του νέος, ερχόμενος αντιθέτως και με την

ιλιγγώδη εκείνην φωνήν του βιάζοντος εαυτόν να λαλήση, δήθεν χαριτολογών, δήθεν ειρωνευόμενος, εφώναξε προς αυτόν:

— Ε, βλαμάκι! τι μου γλυκοπικρογίνεσαι; . . .

Αλλ' ευθύς, ως ν' απεκαλύφθη ο σκοπός του, ως να επροδόθη διά της αναφωνήσεως εκείνης, εκοκκίνησεν, εσκοτίσθη, εξαμήλωσεν ακόμη περισσότερο την κεφαλήν κ' ετάχυνε το βήμα, στέλλων τους χαιρετισμούς εις την καλήν του δι' αλεπαλλήλου κροταλισμού του μαστιγίου του.

Και ούτος όμως ο χαιρετισμός δεν ήτο δυσάρεστος εις την Ανθήν. Έκαστος κτύπος έθιγε την καρδίαν της ευαρέστως, μακαρίως, διότι ήτο εξομολόγησις των αισθημάτων του Γεωργίου· διηρμήνευε την ψυχήν του αυτήν, απαλήν, τρυφεράν ψυχήν νέου χωρικού, ηγλαϊσμένην υπό του έρωτός της. Κ' ενώ τώρα η Ανθή ανέμενεν εις τόσον άχαρι εργασίαν την γραίαν, εις επίσκεψιν ασθενούς παιδίου, ηδημόνει, σχεδόν ανεθεμάτιζε τον άγνωστον εκείνον ο οποίος εντός εκράτει αυτήν τόσην ώραν! Εύρισκεν ότι αν δεν ήτο αυτός, εκείνη θα είχε τελειώση τώρα τον επί του παιδίου εξορκισμόν της και η Ανθή θα ήτο ελευθέρα ν' ακολουθήσῃ απ' οπίσω τον Γεώργιον επιστρέφουσα εις το σπίτι. Ένας ήτο ο δρόμος των, και ήτο έρημος αυτήν την στιγμήν, εν τη σκιά της εσπέρας. Ηδύνατο λοιπόν χωρίς να παρατηρηθή από κανένα να καμαρώσῃ εν ανέσει το λυγερόν κορμί του νέου χωρικού. Αλλ' η τύχη που είχε ο κυριώτερος παράγων του έρωτος, δεν τα φέρει δεξιά εις αυτήν . . . Αχ, και να τον ήξευρε ποιος κακομοίρης ήτο μέσα! . .

— Πώς πάει το παιδί, θυγατέρα; Ηκούσθη αίφνης η φωνή της γοήσης.

— Πώς να πάη, θειά μου, απήντησεν η λυγερή, αναστρέψασα την κεφαλήν· το έφερα κι' απόψε να ιδούμε τι θ' απογένη.

Αλλ' αίφνης διεκόπη ιδούσα εξερχόμενον τον Νικολόν, τον υπηρέτην και μισοσύντροφον του πατρός της εν τω μπακαλεμπορίω. Ήτο κοντόχονδρος χωρικός, φορών άσχημα ευρωπαϊκά φορέματα εκ ριγωτού διπλαρίου, από εκείνα που υφαίνουν αι κόραι της Ζακύνθου, κ' έφερε την αριστεράν χείρα αναπαυμένην εντός κοκκίνου μανδηλίου, κρεμασμένου από του λαιμού του. Εξερχόμενος ο χωρικός εγύρισε και απέτεινεν αστείον δήθεν χαιρετισμόν εις την λυγερήν.

— Τ' έχουμε, κυράτ' Ανθή· δεν φοβάσαι να μην κρυώσῃ ο κώλος σου; . .

— Ω, σιορ Νικολέτο! . . .είπεν αυτή, μορφάζουσα εμπαικτικώς.

Αλλ' εθύμωσεν, αληθινά εθύμωσεν η νέα μόλις είδεν ότι αυτός ήτο που εκράτει τόσην ώραν την Κυρά Παγώνα κ' έγγεινεν αιτία να μην απολαύση περισσότερο την όψιν του αγαπημένου της. Πάντοτε ο Νικολός ήτο ο κακός δαίμων του έρωτός της. Φαίνεται ότι είχεν εννοήση κάτι και πάντοτ' επέβλεπε τα κινήματα της Ανθής· πάντοτε διά της παρουσίας του, είτ' εκ προμελέτης είτε τυχέως, παρενέβαινε μεταξύ των βλεμμάτων αυτής και του Γεωργίου. Μίαν μάλιστα φοράν, την πρώτην φοράν που ηθέλησε να ομιλήση από το παραπόρτι του κήπου εις τον Βρανάν, ν' αλλάξουν δύο λόγια διά να ελαφρώση η πονεμένη των καρδιά, μόλις ήνοιξε το στόμα της κ' αίφνης, εις την μέσην του ερήμου δρόμου εφάνη αυτός ο Χονδρονικολός, σαν να τον έφερεν ο διάβολος εμπρός των . . . Να καθή! ο συχαμένος, να καθή! . . .

— Όλο για τον Νικολό κλώθεις . . . άμ' θάρθ' η ώρα! . . είπεν η Κυρά Παγώνα προς την Ανθήν, πονηρώς χαμογελώσα.

Κ' επλησίασε το παιδίον, αποπειρωμένη ν' ανοίξη το στόμα του. Αλλ' είχε τόσο παράδοξον όψιν η γεροντική μορφή της, με τας βαθείας και πολυγράμμους ρυτίδας, τας ψαράς και κατσαράς τρίχας των κροτάφων, το μαύρον φακίόλι διά του οποίου συνεκράτει επί της κεφαλής το φέσι, τ' οξύ και ανεστραμμένον πηγούνι και με τα μεγάλα ματογυάλια, των οποίων τα άρθρα μόλις συνεκράτουν πολύχρωμα νήματα επί της πρισιμένης της μύτης, ώστε το παιδίον ετρόμαξε κ' έκρυπεν εις τον κόλπον της Ανθής την κεφαλήν του.

— Ουμ! επιθύρισεν η γραιά μορφάζουσα· δίκως φίλεμμα τίποτα δεν κάνουμε.

Η Κυρά Παγώνα εγνώριζεν εκ πολυχρονίου πείρας, διά τίνος μέσου πείθονται τα μικρά να δεικνύουν τα πάσχοντα μέλη των και να υποφέρουν κάποτε τον πόνον αγωγγίστως. Εφρόντιζε ν' αποθηκεύη πάντοτε διάφορα γλυκίσματα και καρπούς, όσους η γεροντική της όρεξις και τα δόντια δεν ήσαν ικανά να καταλύσουν. Αφίσασα προς στιγμήν το παιδίον μετά της Ανθής, εισήλθεν εις το σπίτι και ήνοιξε μικρόν κιβώτιον από του οποίου οσμή μοσχοβολούσα ανέβη, κεντήσασα την μύτην της εις ελαφρόν πτάρνισμα. Εις το βάθος του κιβωτίου υπήρχον διάφοροι καρποί: μήλα με σιγαρόχαρτον επιμελώς τυλιγμένα· κυδώνια μαραμένα όχι ολιγώτερον της ιδικής της μορφής· καρύδια σκορπισμένα και αμύγδαλα και σωροί σταφίδος. Η γραιά έλαβε χούφταν καρυδίων κ' επέστρεψε προς το παιδίον, κροταλίζουσα αυτά εις την παλάμην.

— Έλα, καλώς το· είπε με θωπευτικήν φωνήν.

Το παιδίον έστρεψε την κεφαλήν εις τον κροταλισμόν και διά των καρυδιών και των λόγων της, επείσθη ν' ανοίξη το στόμα του.

— Πάει να στρίψη· επιθύρισε η γραία, βλέπουσα μετά προσοχής.

Το στόμα του παιδίου έπασχε προ ημερών από άφθας, τα υπόλευκα εκείνα φακοειδή ογκίδια, τ' απαντώμενα συχνά κατά την παιδικήν ηλικίαν. Η Κυρά Παγώνα διέγνωσεν ασφαλώς το πάθημα και από δύο ημερών εξώρκιζεν αυτάς καθ' εσπέραν. Και ενώ πριν το μικρόν δεν ηδύνατο καθόλου να κινήση το στόμα του, ούτε να δεχθή τίποτε εντός αυτού, τώρα αφότου ανέλαβε την θεραπείαν η γραία, εβελτιώθη σημαντικώς η θέσις του. Δεν έμενεν ακόμη παρά η εσπέρα εκείνη διά να συμπληρωθή το τριήμερον, το οποίον απαιτείται διά ν' αποβή αποτελεσματικός ο εξορκισμός.

Η Κυρά Παγώνα, πιστή εις τα σωτήρια μέσα της, ήλθε φέρουσα ποτήριον γεμάτον νερού εις την αριστεράν χείρα και εις την δεξιάν, εις σχήμα τρικηρίου, τρεις αναμμένες κληματόβεργες εφτάκομπες. Η γραία εφρόντιζε δι' όλα ταύτ' από πριν και τ' αποθήκευεν εις τα ερμάρια της. Το νερόν έπερνε πάντοτε αμίλητο την αυγήν, κρατούσα οπίσω τας χείρας μετά του αγγείου, όπως και τα διάφορα κούτσουρα, τα καιόμεν' αδιακόπως εις την γωνίαν της, εσύναζε κατά νύκτας σεληνοφωτίστους ή σκοτεινάς, ξηράς ή βροχεράς, αναλόγως των παθήσεων διά τας οποίας της εχρησίμευον. Τα ζώα τα συρόμενα επί της γης και τα πτηνά τα διασχίζοντα τους αιθέρας· τα κολυμβώντα εις τα νερά και τα διαβιούντα εις τους βάλτους ή τα κουφώματα των δένδρων και τας σχισμάδας των πετρών· πάντα τα ξύλα και τα φύλλα· τους χυμούς και τας ρίζας και τους καρπούς· τους ανέμους όλους· τον ήλιον και την σελήνην και τους αστέρας· τους μαύρους της νυκτός πέπλους και τας μεσημβρινάς ώρας του καλοκαιρίου· τας διαφόρους φάσεις της σελήνης και τον χάλυβα και το πυρ και το χρώμα των εικόνων και το λάδι των κανδηλών, όλα κατάρθωνε να τα καθυποτάσση η μάγισσα, ν' αλλάξη την φυσικήν των ιδιότητα, να εξάγη και από τα κακοποιά ακόμη, αγαθά αποτελέσματα διά την ανθρωπότητα.

Η Κυρά Παγώνα επροχώρησε πλησίον του πηγαδιού, μακράν της νεάνιδος και του μικρού κ' εστάθη κάτω της σκοτεινής συκής ακίνητος, μόλις τα χείλη ανακινούσα εις ψιθυρισμόν του εξορκισμού και ατενίζουσα τον ουρανόν. Ο ήλιος μόλις προ μικρού είχε δύση και ο ουρανός έλαμπεν όλος, ελεύθερος συνέφου, καταγάλανος υπό της ανταυγείας. Μόλις πού και πού, εις το αργυρόν ημίφως, ανεφαίνοντο αστέρες τινές ευάριθμοι, με λευκόν υποτρέμον φως ακόμη, εκ της ατελούς του ήλιου αφανείας. Η

μάγισσα ηρεύνησεν εδώ κ' εκεί τον ουρανόν, σοβαρά και συλλογισμένη, ως Χαλδαίος θέλων να εμβαθύνη εις τα μυστήρια της φύσεως. Αίφνης η όψις της ηγαλλίασε και το βλέμμα της προσηλώθη ατενές εις τον Πολικόν αστέρα, τον αστέρα τούτον των ναυτιλλομένων και των μαγισσών.

— Τ' άστρι της Κλαδευτήρας κι' ο γιος μου ο γιόκας μου, να πάρουνε την άφτρα, την αρχόντισσα· επιθύρισε με χαμηλήν φωνήν.

Κ' εβύθισε την μίαν κληματόβεργαν εντός του ποτηρίου. Ηκούσθη βραχύς συριγμός εκ της επαφής της φωτιάς και του νερού και η γραία έρριψε την κληματόβεργαν οβυσμένην άνω του ώμου της, προς τα οπίσω.

— Τ' άστρι της Κλαδευτήρας κι' ο γιος μου ο γιόκας μου, να πάρουνε την άφτρα, την αρχόντισσα! επανέλαβε πάλιν, στραφείσα εις αντίθετον διεύθυνσιν.

Κ' έσβεσε την δευτέραν κληματόβεργαν. Αφού δ' έπραξε το αυτό και διά την τρίτην η Κυρά Παγώνα έφερε το νερόν κ' επότισε το παιδίον.

— Τις γείτσες σου! επευχήθη.

Και χωρίς να προσέξη εις τας ευχαριστήσεις και τας θερμάς δεήσεις, όσας η νεάνις ευγνωμονούσ' απηύθυνεν εις τον Παντοδύναμον διά την ψυχήν της, η Κυρά Παγώνα έλαβεν από του παραθύρου μικράν μαύρην χύτραν κ' επλησίασε το παιδίον. Διότι εκτός των εξορκισμών της η γραία εις πολλές παθήσεις εδέχετο συνεπικούρους και αλοιφάς και φάρμακα διάφορα της δημώδους φαρμακευτικής. Το μικρόν κατακαπνισμένον σπιτάκι της δεν ήτο μόνον θεραπευτήριον, αλλά και φαρμακείον και βοτανών αποθήκη. Εντός τριών χαμηλών ερμαρίων περιέκλειε πάντοτε δέσμας απεξηραμμένων φυτών τα οποία αυτή ανεκάλυψε· ρίζας βαρυόσμους, των οποίων την θεραπευτικήν δύναμιν αυτή μόνη εγνώριζεν· εργαλεία χειρουργικά, κατεσκωριασμένα εξ αιμάτων και πύου· έμπλαστρα διαφόρου μεγέθους, τολύπας βάμβακος και ξαντού. Μικρά υέλινα δοχεία εφύλασσον επιμελώς το βάλσαμον, τα μεταξώδη εκείνα λευκά πούπουλα, τ' αποσπώμενα από του στήθους των αγριοχήνων και ικανά να κρατήσουν το ορμητικώτερον ρεύμα του αίματος και να επουλώσουν πάσαν πληγήν, κατά τας ιδέας της δημώδους ιατρικής. Χύτραι μικραί μετά μεγάλων, κατά διαφόρους στιβάδας, έφερον διάφορα εκχυλίσματα και βάμματα και αλοιφάς ικανάς να κατατρώγουν τας σαπιμένας σάρκας, να ρευστοποιούν τα κόκκαλα, ν' αποσυνθέτουν τας τρίχας, να

διαχωρίζουν τους υμένας, να ισοπεδώνουν και τας πλέον παλαιωμένας υπερσαρκώσεις. Η χύτρα την οποίαν εκράτει τώρα η Κυρά Παγώνα είχε ροδόμελην, τον υπόξανθον εκείνον και γλυκάζοντα πολτόν, τον οποίον μόνη κατεσκεύαζε ανακατεύουσα μοσχοκάρυδα και συκάμινα μετά φύλλων ρόδου και μέλιτος και όξους και αποβράζουσα εν χωματίνω αγγείω. Δι' αυτής η γραία, της στυπτικής και καυτηριώδους αλοιφής, επέχριε μετά τον κατάλληλον εξορκισμόν τους πάσχοντας λαιμούς και τας άφθας.

Μόλις η Κυρά Παγώνα επεράτωσε την επίκρισιν του στόματος του παιδίου και η Ανθή εσηκώθη να φύγη.

— Όχι· κάτσε, καϋμένη, λιγάκι· είπε η γραία με θωπευτικήν φωνήν· θα σου 'πω γι' αυτό που συλλογιέσαι.

Και την ητένισε με βλέμμα παραδόξου εκφράσεως, μ' ένα χαμόγελο σατανικόν εις τα χείλη, το οποίον εκάρφωσεν επί του κατωφλίου την λυγερήν. Εντροπή κατέλαβεν αίφνης αυτήν και η καρδιά της ήρχισε να βροντοκτυπά εν προσδοκία υψίστη. Δι' αυτό που συλλογίζεται θα της ομιλήση αληθινά! Ρίχνει λοιπόν εις τ' άστρα η Κυρά Παγώνα και μανθάνει τα κρυφά συναισθήματα των ανθρώπων! Πώς ήτο δυνατόν να γνωρίζη εκείνο που αυτή συλλογίζεται κατ' εκείνην την στιγμήν! εκείνο που έχει εις της καρδιάς τα βάθη και δεν τολμά ουδ' αυτή η ίδια να φέρη εις τα χείλη της! Και τι τάχα θα της είπης τι μέλλει ν' ακούση από το στόμα εκείνο που δεν ανοίγει παρά μόνον διά να τινάξη ορμαθόν εξορκισμών. Τι μέλλει ν' ακούση περί του αγαπημένου της; Ήτο αληθινά περίεργος να μάθη. Εφοβείτο όμως μήπως ομιλήση πολύ ελευθέρως περί του Γεωργίου, περί του έρωτός της η γραία κ' εκυμαίνεται μεταξύ της ιδέας να μείνη και να μη μείνη, προτιμώσα το έν και το άλλο διαδοχικώς.

— Όχι, θα πάω, θεια μου· θα πάμε 'ς το πανηγύρι αύριο κ' έχουμε δουλιές· είπε πηδήσασα αίφνης ορθία.

— Τα βαφτίσια θάχετε;

— Ναι.

Αλλ' ενώ έλαβε την απόφασιν να φύγη εκοντοστέκετο μετανοούσα κ' ευχομένη όπως την κρατήση η γραία και της ομιλήση δι' εκείνο που της υπεσχέθη εις την αρχήν. Η Κυρά Παγώνα εμάντευσεν ευθύς την παλιμβουλίαν της λυγερής κ' εξαμογέλασε προσβλέπουσα αυτήν σταθερώς. Η Ανθή εθύμωσε διά τούτο κ' εκοκκίνησεν ακόμη περισσότερο, εννοήσασα ότι απεκαλύφθη η

αδυναμία της. Μα πώς τα μαντεύει αυτά που έχει σφαλισμένα μέσα της, η μάγισσα! ε;

— Άκουσε, κόρη μου· το καλό που σου θέλω, ν' αφήσης αυτήν την πετριά· ο Νικολός είνε γαμβρός κι' όπου καλό μου θέλει!

Έτσι απήντησεν η Κυρά Παγώνα εις την ενδόμυχον εκείνην ερώτησιν της λυγερής. Και το γραώδες ερευνητικόν βλέμμα της έφερεν άνω κάτω τον νουν της παρθένου. Πετριάν; ποίαν πετριάν έλεγεν η γραία; Μήπως επρότεινεν εις αυτήν ν' ανταλλάξη τον Γεώργιον με τον Νικολόν;

— Αφ' ς τα λόγια, θεια Παγώνα! επιθύρισεν η λυγερή εν αδημονία.

— Γιατί, θυγατέρα; του σπιτιού σας άνθρωπος ο Νικολός!

Η Ανθή έμεινε κατάπληκτος εις το επιχείρημα τούτο. Δεν το είχε σκεφθή ποτέ πριν ότι ο Νικολός, ένα εξευτελισμένον μπακαλόπαιδο, ηδύνατο να έχη δικαιώματα επ' αυτής, απλώς και μόνον διότι ήτο άνθρωπος του σπιτιού της. Αλλ' η Κυρά Παγώνα ήρχισε να υποστηρίξη ότι τούτο ήτο αρκετή υποχρέωσις. Και μετ' ολίγον ανέλαβε πρόσωπον προξενητρίας και ήρχισε να ομιλή με σοβαρότητα αξίαν του θέματος, περί του μέλλοντος γαμβρού, πλουτίζουσα αυτόν με παντός είδους αρετάς· ευρίσκουσα χάριν και κομψότητ' απaráμιλλον εις όλα: εις το κοντόν ανάστημα, την εξέχουσαν κοιλίαν, την κολοκυθένιαν μύτη, το εξανθηματικόν πρόσωπον του Νικολού.

Αι προξενήτριαι έχουν την χάριν του λόγου και την πειστικότητα φυσικήν, ως να εγεννήθησαν επίτηδες δι' αυτό το έργον. Έχουν πάντοτε την καλωσύνην να ομολογούν ότι αυταί είνε οι μόνοι καλοθεληταί των ανθρώπων. Κοπιάζουν, όχι διά τίποτε άλλο παρ' απλώς διά να κάμουν ένα καλό που περνά από τα χέρια των, εις τους προξενευομένους. Βλέπουν τον γαμβρόν τόσον καλόν· γνωρίζουν την νύμφην τόσον αγαθήν κ' έχουν πεποίθησιν ότι αυτοί οι δύο θα κάμουν ένα αγγελικόν ανδρόγυνον. Διατί λοιπόν, Θεέ μου και Κύριέ μου, να μη φροντίσουν να το τελειώσουν! Θα κάμουν ένα καλό, μεγάλο καλόν εις τους νέους, εις τας οικογενείας των και θ' αναπαύσουν και αυταί την ψυχήν των. — Διότι πάντοτ' αι προξενήτριαι διά την ψυχήν των εργάζονται. Μία γωνία εξασφαλισμένη από πριν εις τον Παράδεισον είνε μικρόν πράγμα; Η ιδέα μόνη ότι θα ζη η ψυχή μεταξύ περωτών αγγέλων και θα πλανάται αμέριμνος και ήσυχος εις τερπνούς λειμώνας, μεταξύ αγνών εκ γάλακτος και μέλιτος ποταμών, αντί να διαιτάται μαζί με κερασφόρους δαίμονας και δυστυχείς αμαρτωλούς, δεν είνε αρκετή αμοιβή διά μίαν αμαρτωλήν προξενήτριαν; Χωρίς να υπολογήση

κάνεις και τα υλικά κέρδη εις τον επάνω κόσμον· τα δώρα που θα της προσφέρουν η νύμφη και οι συγγενείς και ο γαμβρός, άμ' αποπερατωθή το συνοικέσιον. Και τροχίζουν αι γραΐαι την γλώσσαν των και κινούν τους πόδας και τρέμουν από του ενός εις το άλλο σπίτι· από του ενός ενδιαφερομένου εις τον άλλον ακούραστοι, μ' ένα μυστηριώδες ύφος, με την εξεμύθειαν επί του προσώπου ζωγραφισμένην και λένουν και όλο λένουν. Σφυρηλατούν τους λόγους των μετά μεγάλης δεξιότητος· προφέρουν τας φράσεις των μετά μελιχΐου τόνου και δίδουν εις αυτάς, εν αγνοΐα των ίσως, ύφος άντικρυς αντίθετον προς την χωρικήν αυτών και αγροΐκον ιδιότητα. Αι περίοδοι της ομιλίας των άλλοτε εΐνε έντονοι· άλλοτε εις αδύνατον ψιθυρισμόν απολήγουσαι, κατά τας περιστάσεις πάντοτε και την εντύπωσιν την οποίαν εΐνε ανάγκη να προξενήσουν εις τους ακούοντας. Αι λέξεις εξάγονται συνεσφιγμέναι από τα χείλη των συνδεδεμέναι αρρήκτως η μία μετά της άλλης, ώστε το υποθετικόν «αν πάρη» ο προξενευόμενος να εκλαμβάνεται παρά των συγγενών της νύμφης ως «αμπάρι» — δηλαδή αποθηκών σΐτου και κριθής κάτοχον τον γαμβρόν των. Κ' ενώ ομιλούν αίφνης προς την μητέρα με μυστικότητα, προσβλέπουν και την κόρην με βλέμμα συμπαθείας, προστασίας περισσής, ως να της λένουν ότι δι' αυτήν κοπιάζουν και της έχουν ένα καλόν γαμβρόν, — καλόν σαν το χρυσάφι και ωραΐον σαν το βασιλόπουλο! . . .

Έτσι ωμίλει τόρα και η Κυρά Παγώνα εις την λυγερήν. Με ποιητικήν έξαρσιν η οποία εξωγόνει κάπως το μαραμμένον πρόσωπόν της· με μάτια σουβλερά κ' εκφραστικά· με κινήσεις των χειρών παραστατικάς και διά ζωηρού λόγου, γεμάτου από θελκτικάς εικόνας της ζωής, κατεπλούτιζε το είδωλόν της κ' επέμενε ν' αναστηλώση τούτο επί της καρδίας της παρθένου.

Αλλ' γραΐα πολύ εβράδυνε να έλθη. Την θέσιν κατείχεν άλλο είδωλον, αγνόν και άσπιλον είδωλον, και όχι εκείνο το ευτελές και παλαιωμένον, το οποίον περισσότερον έκαμνον απαΐσιον αι βαφαί και οι ψευδείς λίθοι, με τους οποίους το εστόλιζεν η προξενήτρια. Η Ανθή ήσυχος, έχουσα την ψυχήν πλημμυρισμένην από τον έρωτα του Γεωργΐου, γνωρίζουσα την καρδίαν της απροσπέλαστον εις πάσαν επιβουλήν, είχεν όρεξιν κατ' αρχάς να γελάση, ακούουσα τους φουσκωμένους λόγους της Κυράς Παγώνας και από καιρού εις καιρόν έλεγε με εμπαικτικόν θαυμασμόν:

— Έτσι ε, θεια μου! . .

Αφού όμως είδεν ότι εκείνη επέμενε εις τον σκοπόν της, ήρχισε να καταστενοχωρήται. Τα στήθη της εξωγκούντο από αγανάκτησιν διά το άσχημον εκείνον άτομον, το οποίον η προξενήτρια κατεφόρτωνε με όλα τα χαρίσματα και μετέβαλλεν εις υπερφυσικήν τελειότητα.

Αν δεν εγνώριζε καλά τον Νικολόν, μέχρι και των ελαχίστων λεπτομερειών, θα τον παρεδέχετο ως αυτό το βασιλόπουλον του παραμυθιού, που εμφανώνετο εκάστην νύκτα, αστράπτον εις καλλονήν και χρυσοϋφάντους στολάς, εμπρός εις την έπληκτον βοσκοπούλαν. Τόσον τεχνικοί και πειστικοί ήσαν οι λόγοι της Κυράς Παγώνας! Αλλ' εις την Ανθήν δεν έκαμνον άλλο παρά να φανερώνουν την επιτηδειότητα, την οποίαν είχεν εις το ψεύδος η γόησσα. Κ' επειδή πριν, όπως και οι άλλοι χωρικοί, εθεώρει αυτήν είδος αγίας, άμωμον καθ' όλα και ανελλιπή, αψευδή τύπον χριστιανής, τώρα εξεπλήσσετο, διότι την εύρισκεν άλλην. Από αυτήν, καθό φίλην της αληθείας, σχεδόν απόστολον του θεού επί της γης, του θεού που τιμωρεί το ψεύδος, επερίμενεν η λυγερή ν' ακούση επαίνους μάλλον περί του Γεωργίου, αν υποτεθή ότι εγνώριζε τι, και όχι περί του Νικολού. Ποιος ημπορεί να ειπή ότι το φεγγάρι λάμπει καλήτερα από τον ήλιον; Έλεγον όλοι ότι αυτή θέλει ν' ακούη τα σύκα-σύκα και την σκάφην- σκάφην· διατί τάχα δεν θέλει και να τα λέγη; . . .

— Αφ' ες τα, θεια Γιάννου . . .πάψε πια! . . είπε τέλος προς την γραίαν με μορφασμόν, ως να έλεγεν ότι την αηδίασε.

— Γιατί, θυγατέρα; δε σ' αρέσει ο άγγουρος;

Και η γραία έλαβεν αίφνης απαισίαν έκφρασιν, εκείνην που λαμβάνουν πάντοτε τα μαραμμένα λαδικά, όταν προσβληθούν· — έκφρασιν οργής και χλεύης και χαιρεκακίας και απειλής συγχρόνως. Η ατυχής παρθένος ευθύς εσυμμαζεύθη, φοβηθείσα μήπως η αγανάκτησις την έκαμε να υπερβή τα όρια του σεβασμού, τον οποίον ώφειλε να τηρή προς την γραίαν μάγισσαν. Εγνώριζεν ότι η οργή τοιούτου πλάσματος δεν είχε ακίνδυνος διά τους ανθρώπους και κατ' εξοχήν διά τας γυναίκας. Καλήτερον να έχη κανείς να κάμη με τον διάβολον παρά με τοιαύτα όντα. Η Κυρά Παγώνα ηδύνατο αν ήθελε να εκδικηθή αυτήν, να καταστρέψη όλην της την τύχην να μαράνη όλην της την ζωήν. Τι θα έχανε τάχα; Ένα λόγον ήρκει να εκτομίση, από εκείνους που έχει εις την κατοχήν της και προ των οποίων αι ασθένειαι κρημνίζονται φοβισμένα εις τα σκοτεινά λαγκάδια και τα σπήλαια, μακράν των ακτίνων του ηλίου· ένα κόμβον να δέση, είτ' ένα καβαλιστικόν ψηφίον να χαράξη εις το τρίστρατον κ' ετελείωναν όλα διά την Ανθήν. Από εύμορφην, όπως εσυνείθισαν να την θεωρούν όλοι εις την κωμόπολιν, θα την έβλεπον πλέον δυσειδή και φρθειριώσαν και κανείς δεν θα ήθελε την σχέσιν της. Ούτε οι γονείς της· ούτε αυτός ο Γεώργιος! . . . ο Γεώργιος Βρανάς του οποίου και την ζωήν ήτο ικανή να επιβουλευθή η γραία, αφού εγνώριζε την αγάπην των! Και

εις την σκέψιν αυτήν ανετρίχιασεν ολόκορμος η λυγερή κ' εσκέφθη να ζητήση τρόπον συμβιβασμού.

— Καλός και τίμιος είνε, επιθύρισεν εντροπαλή κάπως· μα εγώ δεν είμαι σε καιρό ακόμη.

— Ποιος το λέει; είπεν η Κυρά Παγώνα γελώσα απαισίως· άμ' έννοια σου, καλότυχη, κι' ο κύρις σου τα τέλειωσε . . .

Η Ανθή επήδησεν εις την τελευταίαν λέξιν, εξαφνισθείσα.

Ητένισε την γραίαν με βλέμμα οργίλον και αρπάσασα εις την αγκάλην το παιδίον έφυγε δρομαία εκείθεν.

Η Κυρά Παγώνα εξεκαρδίσθη γελώσα και κινούσα την κεφαλήν μ' έκφρασιν πίστεως ακραδάντου εις τα θελήματα και τας δυνάμεις της. Φθάνει να το θελήση αυτή και τότε βλέπουμε! . . Έπειτα στρέψασα και ιδούσα τ' ασπρόρρουχα, ακόμη απλωμένα εις μίαν γειτονικήν αυλήν, εφώναξε με φωνήν επιπλήττουσαν:

— Μωρή Μαρία, Μαρία! . . . Έβγα, μωρή, γλήγορα να μαζώξης τα ρούχα! Θ' αστερωθούν, κακομοίρα και θα γιομίσετε εξανθήματα! . . .

Β'

Ο ΔΙΒΡΙΩΤΗΣ

— Τι παιδί, τι έξυπνο παιδί! . . .

Ήτο συχνή αναφώνησις θαυμασμού, η αναφώνησις αυτή του κυρ Παναγιώτη Στριμμένου διά τον Νικολόν Πικόπουλον, τον υπηρέτην του καταστήματός του. Και τóρ' ακόμη ενώ εκάθητο συμμαζεμένος όπισθεν του πάγκου του, παίζων εις την μίαν χείρα το μακρύ κομβολόγι του, σύμβολον του εν Πελοποννήσω αρχοντολογίου — και με την άλλην κρατών την κεφαλήν του, τας αυτάς στερεοτύπους ιδέας εγύριζεν εν τω εγκεφάλω του και τας αυτάς λέξεις εις τα χείλη του:

— Τι παιδί, τι έξυπνο παιδί! . . .

Και αληθινά ήτο έξυπνον παιδί ο μεσόκοπος ούτος Διβριώτης. Ο γέρων εβεβαιούτο ατενίζων το ενώπιόν του ογκώδες κατάστικον, το κατεσχισμένον και απόζον εξ όλων των ειδών του εμπορίου, αλλά πλήρες αριθμών και ονομάτων και το πλήθος των πέριξ του πραγματειών. Από της οροφής εκρέμοντο εις πυκνάς τάξεις μαντήλια διαφόρων χρωμάτων και ζεύγη τσαρουχίων· ζεύγη καλτσών· σελάχια· ζωνάρια μάλλινα διά τους φουστανελοφόρους· καπιστράναι και αλύσεις διά τους ίππους· φέσια και ψιαθωτά σκιάδια· ένα πιτούρι ανδρικών εδώ με ανοικτά σκέλη· ένα κοντογούνι γυναικείον εκεί με απλωμένας αγκάλας, υπόλευκον εκ της πολυκαιρίας· κ' εναλλάξ πλέκτραι κρομμύων, δέσμαι ξυλοκανάτων και ξυλοπινακίων και απεξηραμμένα ρίζαι εντός χαρτοδεμάτων. Ανά τας γωνίας παρετάσσοντο επιδεικτικώς επί υψηλών κιβωτίων σάκκοι ζάχαρης και καφέ, σηςάμου και ορύζης, αμυγδάλων και φακής, φασολίων και ριζαρίου με τις σέσσουλες εντός. Μίαν πλευράν κατείχε το καπνοπωλείον, διά πολυχρώμων χαρτίνων κροσσών φιλοκάλως διεσκευασμένον· με μαρμάρινον επίστρωμα επί του πάγκου και την ζυγαριάν αποστράπτουσιν εκ της καθαριότητος, και τας πυραμίδας του καπνού, χρυσιζούσας και πεντοβολούσας προκλητικώς επί των ραφίων. Ετέραν πλευράν κατείχον τα οينوπνευματώδη ποτά, με μίαν στοίβαν χρωματιστών βαρελίων εις την άκραν· με τα ράφια πλήρη φιαλών μακρολαίμων, επιδεικνυουσών ποικιλίαν χρωμάτων κ' ένα μεγάλον καθρέπτην εις το μέσον διά να καθρεπτίζονται οι προσερχόμενοι και δίδουν αρεϊμάνιον ήθος εις το αναμμένον υπό του ποτού πρόσωπόν των οι λεβέντες· μ' ένα πάγκον εμπρός πλήρη φιαλών στρογγύλων και ποτηρίων και νερών αφθόνων. Εις την τρίτην παρετάσσοντο επί των ραφίων τα λεπτά είδη του εμπορίου: πανία και κασμίρια· χάρτινοι κύλινδροι με χρυσές επιγραφάς και χρωματιστάς ταινίας· δοχεία κιννίνης και φιαλίδια ενέχοντα πολλάς φαρμακευτικής ουσίας· ραβδίσκοι γιάμπελης και δέσμαι βουρτσών και η κάσσα πλησίον και τα κατάστικα. Εις την προς τον δρόμον τέλος, ανοικτήν όλην, εξετίθεντο όλα τα χονδρά είδη της μπακαλικής. Και τι εδεικνυσιν ταύτα, παρά την ακμήν του καταστήματός του; Τι εμαρτύρουν παρά την εμπορικήν ικανότητα του Νικολού; Ο κυρ Παναγιώτης ηδύνατο ανερυθριάστως να τ' ομολογήση ότι η ακμή αυτή δεν ήτο ιδικόν του δημιούργημα· ότι δεν συνεισέφερεν ούτος άλλο τι παρά το χρήμα. Αλλά και το χρήμ' αυτό πώς επολλαπλασιάσθη κ' έγεινε τόσον, ώστε να επαρκή τόρα εις το ανοικτόν εμπόριόν του, παρά διά της αξίας του Πικοπούλου; Τι τάχα; είνε ανάγκη να τα λέγη κανείς! Ο Στριμμένος ήτο όπως όλοι οι εντόπιοι έμποροι: νωθρός, ολιγαρκής, ασκών το πνεύμα του μάλλον εις χονδράς ευφυολογίας, εις αστειότητας κενάς ή εφευρέσεις κακολόγους διά τους ομοίους του· παρά εις εμπορικά τερτίπια. Παρεδέχετο ότι δεν ήτο προωρισμένος διά τοιαύτα πράγματα! Δεν του ήρεσεν ο θόρυβος

του εμπορίου· εκείνη η διψαλέα και ωσεί εξ ενέδρας διαρπαγή του χρήματος και η αδιάκοπος βήμα προς βήμα πάλη μεταξύ των συναδέλφων του. Τον ήθελε τον κυρ Παναγιώτην αυτός. Άλλην μίαν φοράν δεν τον εγέννα η μάννα του. Ηγάπα το κέρδος, δεν είνε ζήτημα· αλλά πολύ περισσότερον ηγάπα την ησυχίαν του. Άλλως τε το κέρδος ήρχετο τότε μόνον του. Ήρκει να κρεμάση κανείς μίαν ζυγαριάν, να ράψη ένα κατάστιχον και ν' ανοίξη ολίγον το χέρι του εις τους χωρικούς διά να κάμη την δουλειάν του. Οι χωρικοί τρέχουν εις τα δάνεια όπως οι πεταλούδες εις το φως!

Άλλ' εις την ανάμνησιν αυτήν φρικίασιν εκυρίευσεν τον γέροντα και προσήλωσεν επιμονώτερον τα μάτια επί των πραγματειών, θέλων να λησμονήση τους παλαιούς εκείνους καιρούς. Όχι· ο κυρ Παναγιώτης δεν ήτο πλέον ο προ εικοσαετίας νωθρός και ολιγαρκής έμπορος. Παρά την ηλικίαν του, το σώμα κατείχετο υπό πυρετού ενεργείας τώρα, το δε πνεύμα του έτρεχεν ακούραστον κ' εν δαιμονιώδει φορά κατόπιν του κέρδους. Εβαρύνετο πλέον το στάσιμον και βραδύ εμπόριον απέστεργε μετ' αηδίας την εποχήν, ότε μόνος διηύθυνε το κατάστημά του. Τι να ενθυμηθή κανείς και να μην αηδιάση; Το μαγαζί του ήτο μικρόν τότε, μόλις το ήμισυ του σημερινού, με τοίχους γυμνούς και απόζοντας υγρασίας· με τας γωνίας ανεσκαμμένας υπό των ποντικών με την οροφήν πλήρη αραχνών· με δεμάτια τινά γλυκορρίζης και πλατείας ταινίας κρεμαμένας από γωνίας εις γωνίαν χιαστί διά ν' αναπαύονται οι μύγες και μη ταραττούν τους περί μακαριότητος συλλογισμούς του. Ένα ράφι μόνον έφερε κατασκοπισμένα τινά φιαλίδια μετά πηλίνων πινακίων κ' ένας πάγκος δύο τρεις φιάλας μισοσπασμένας, εντός των οποίων εφυλάσσετο οινόπνευμα, το οποίον έχασε και χρώμα και οσμήν εκ της πολυκαιρίας. Τα συνήθη είδη του εμπορίου του ήσαν η ζάχαρη εις δεκάλεπτα χάρτινα κωνία, μετά περισσής φιλοκαλίας τυλιγμένα· το θειαφοκέρι, των εννιά αδερφών το αίμα, η θεριακή, η γιάμπελη, η θειάφη προς χρήσιν των βρεφών· η αλογόπετρα· είδη τινά της βαφικής και η κάμφουρα. Η δε πελατεία του συνέκειτο από τα μικρά παιδιά, τα οποία τον ηπάτων πολλάκις διά κιβδήλων νομισμάτων κατατρώνοντα τα ξηρά σύκα του· και από τας μαιίας και ιάτρισσας εις τας οποίας εχορήγει ευκολίας και πιστώσεις. Και όμως ήτο πολύ ευτυχής αν εκέρδαινε μία σβάντζικα την ημέραν!

— Ε, γυναίκα· βγάλαμε σήμερα το ψωμί μας· αύριο έχει ο θεός· έλεγεν επιστρέφων το εσπέρας εις το σπίτι του.

Τώρα όμως ηπόρει και αυτός πώς συνέβαινε τούτο. Εγέλα διά την εμπορικήν του εκείνην ελαφρότητα· επείσμωνε μάλιστα πολλάκις διότι δεν εγνώρισε να ωφεληθή από την περίστασιν. Ήτο εποχή τότε!

Ο συναγωνισμός εκοιμάτο και μαζί μ' αυτόν έρρεγchon μακαρίως και οι γεννάδαι έμποροι της κωμοπόλεως. Τώρα μόνον εξύπνησαν όταν επέδραμον οι ορεινοί, οι Διβριώται προ πάντων και κατέλαβον το κυριώτερον κέντρον της αγοράς κ' εννόησαν τας ανάγκας του τόπου κ' εσχημάτισαν περιουσίας! Αλλά τώρα είνε ακριβόν το χρήμα και κατήντησε σπανιώτερον το κέρδος! Οι εντόπιοι έμποροι ματαιώς τρίβουν τα μάτια των, έκπληκτοι διά την πρόοδον των επιδρομέων και τεντόνονται ν' αποσείσουν την νάρκην και προσπαθούν να συναγωνισθούν· δεν είνε πλέον καιρός. Και ευτυχώς διά τον Στριμμένον ότι είχεν ένα ορεινόν, ένα Διβριώτην. Οι ρευματισμοί και τα γηρατειά ήλθον πάντοτ' εγκαίρως και τον ηνάγκασαν να προσλάβη εις την υπηρεσίαν του τον Νικολόν. Άλλως τε αυτός θα έμενεν ακόμη εις την πενιχράν κατάστασίν του, με τα βάζα της θεριακής και τους ραβδίσκους της γιάμπελης και ο έξυπνος Διβριώτης θα εδαπάνα την εμπορικήν του ικανότητα διά το συμφέρον άλλου τινος.

— Και πώς δεν τον έδιωξα! . . . εσυλλογίσθη αίφνης ανήσυχος ο κυρ Παναγιώτης.

Και αληθινά ολίγον έλειψε να διώξη από το κατάστημά του τον Νικολόν. Εφ' όσον είχε τους ρευματισμούς, ανείχετο ο γέρων να τρώγη ο χωρικός το ψωμί του. Αφ' ου όμως έγινε καλά, εσκέφθη ότι του ήτο όλος περιττός και δεν θα έκαμνε κακά να τον έστελλε να ζήτηση άλλου τύχην. Δεν το έκαμεν ευθύς, διότι μόλις ήλθεν ο χωρικός ηναγκάσθη να τον παπουτσώσει. Απεφάσισε λοιπόν να τον κρατήσει επί τινα καιρόν, μέχρις ου πληρωθούν διά της υπηρεσίας του τα παπούτσια. Αυτός όμως ο ολίγος καιρός ήρκεσεν εις τον Νικολόν ν' αποδείξη τα σπάνια εμπορικά προσόντα του. Μόλις εζώσθη την ποδιάν ο πονηρός Διβριώτης έγεινεν άλλος ευθύς. Μετά δύο ημέρας, αν εισήρχετο καθείς δεν θ' ανεγνώριζε πλέον την εμπορικήν εκείνην τρώγλης του κυρ Παναγιώτη Στριμμένου. Όλα τα παλαιά ζαχαροβάρελα· όλ' αι σαρδελοκαδούλαι· οι κατατρυπημένοι σάκκοι, όσοι εσήποντο άχρηστοι προ ετών εις το κατώγι του σπιτιού του, τώρα παρετάσσοντο κατά στοίβας υψηλάς εν τω καταστήματι, ώστε δεν εύρισκε κανείς θέσιν να σταθή.

— Τ' είνε τούτο πώκαμες, μωρέ; είπεν ο κυρ Παναγιώτης, μειδιών διά την ελαφρότητα του νέου· μου γιόμισες το μαγαζί με άδεια βαρέλια!

— Μην κυττάς τ' είνε — τι φαίνονται· απήντησεν ούτος.

Και αληθινά διά της τέχνης του ο Διβριώτης απεκάλυπτε την άλλην ημέραν εις τους πελάτας του Στριμμένου ανοικτά τα στόματα των βαρελίων και γεμάτ' από ζάχαρην, άλμης γεμάτα και άλατος κ'

ευωδιαζούσης σαρδέλας τα βαρέλια και τους σάκκους όλους μεστούς ορύξης και καφέ. Και όταν ο αφέντης του, υπομειδιών ακόμη δυσπίστως, είπε ότι ήρκει κανείς πελάτης να κτυπήσει με το πόδι τα βαρέλια διά να προδοθή το κενόν αυτών· ούτος υπέδειξε ευθύς πάγκους και κιβώτια τα οποία είχε έτοιμα να παρατάξει πέριξ, ως προτείχισμα εμποδίζον καθένα να πλησίαση προς αποκάλυψιν του μυστικού του.

Και δεν περιωρίσθη εις αυτά μόνον ο Νικολός· αλλά κατώρθωσε μικρόν κατά μικρόν να καταστήση πραγματικήν την φαινομενικήν εκείνην σωρείαν των εμπορευμάτων. Είνε αληθές ότι ο κυρ Παναγιώτης κατ' αρχάς αντεστάθη πεισματωδώς εις το ελεύθερον εμπόριον, όπου εζήτει να τον παρασύρη ο Διβριώτης. Δεν ήθελεν αυτός τότε, γέρων άνθρωπος, τόσας πολλές συναλλαγάς. Αρκετή ήτο η σκοτούρα που είχε. Αλλ' ο Νικολός ήτο διαβολεμένος νους. Παρίστανε το κέρδος τόσον φανερόν· σχεδόν έρριπτε το χρήμα θαμβωτικόν και απαστράπτον τόσον εις τα θυλάκια του γέροντος εμπόρου, ώστε τον κατήντησε ολίγον κατ' ολίγον αδύνατον εις πάσαν άρνησιν. Ο Νικολός ήτο η ψυχή και αυτός η χειρ μόνον εις το εμπόριον.

— Μπάρμπα, να φέρουμε και τούτο — βγάνει το ένα άλλο ένα . . . Μπάρμπα, φεύγει σήμερα ο Κράγκαρης. — γράψε να μας φέρη κ' εκείνο . . .

Κ' έγγραφεν, έγγραφε τότε ο κυρ Παναγιώτης εις τους εν Πάτραις εμπόρους «στείλατέ μου τούτο, στείλατέ μου εκείνο» και καθ' ημέραν έβλεπον έκπληκτοι οι χωρικοί τους καρρολόγους ξεφορτώνοντας πλήθος εμπορευμάτων προ του καταστήματός του. Και το μικρόν ολιγόφυλλον εκείνο δευτέρι, όπου εσημείωνε πριν την θηριακήν της Κυρά Κανέλλας και το καμένδριο της Κυράς Γιαννούς και την βαφήν της θείας Λάμπραινας, μετεβλήθη τότε εις βαρύ και ογκώδες κατάστιχον, όπου εγράφοντο ως χρεωφειλέται όλοι οι νοικοκυραίοι της κωμοπόλεως. Ω, ήτο διαβολεμένος άνθρωπος αυτός ο Νικολός του! Και δεν το έλεγε μόνον ο κυρ Παναγιώτης· τ' ωμολόγουν όλοι οι έμποροι, των οποίων έσυρεν ως ιζόβεργα ένα-ένα τους πελάτας και ανεκήρυσσον έκπληκτοι, εμπορικήν εξοχότητα τον Διβριώτην.

— Τσαχπιναριό του διαβόλου! έλεγον μεταξύ των.

Ήρχισαν δε να διασπείρουν διαβολάς, ζητούντες με κάθε τρόπον ν' αποσπάσουν αυτόν από την υπηρεσίαν του γέροντος. Ο Νικολός ήτο δι' αυτούς ο βουκόλος του παραμυθιού, τον οποίον η Τύχη ηυνόησε τόσον ώστ' εκείνο που εγγίζει να μεταβάλλετ' αίφνης εις χρυσόν· και ο γέρων έμπορος ήτο ο έξυπνος χωρικός, που επήρε

εις το σπίτι του τον βουκόλον κ' εθησαύριζεν εκ της αφελείας του. Αλλά τον βουκόλον εκείνον είχεν αδικήση η Γνώσις. Η πολύτιμος θεά, εκ πείσματος προς την αδελφήν της, είχεν αρνηθή εις αυτόν τα μεγάλα δώρα της, διά των οποίων θα καθίστατο ικανός να γνωρίση την τιμήν του χρυσού και να τον περιμαζεύση. Ενώ τον Νικόλαον Πικόπουλον ηυνόει τουναντίον και εις απίστευτον μάλιστα βαθμόν. Διατί λοιπόν να δαπανά την εύνοιαν αυτής προς όφελος άλλου και όχι του εαυτού του;

Αλλ' ο γέρων έμπορος εγνώριζε πλέον το συμφέρον του· ανέπτυσσε καταπληκτικήν δεξιότητα εις τας εμπορικάς συναλλαγάς. Την πρώτην λοιπόν ωφελιμωτέραν συναλλαγήν την οποίαν έκαμεν ευθύς μόλις ενόησε τον σκοπόν των αντιπάλων του, ήτο να βάλη εις μερίδιον τον Νικολόν, δεχόμενος ως κεφάλαια τους γλίσχρους μισθούς και την μεγάλην ικανότητα του υπηρέτου του. Κ' ενώ υπομειδιών τώρα εγύριζεν αυτά εις τον νουν του, εύρισκεν ότι μία ακόμη συναλλαγή τοιαύτη του έμενε να κάμη και ο εμπορικός του οίκος εξησφάλιζε διά παντός την προκοπήν του. Βέβαια η εμπορική ευφυία του Νικολού και η τύχη της οικογενείας του έμενον πλέον αρρήκτως συνδεδεμέναι, αν έδιδεν εις αυτόν την Ανθήν την μοναχοκόρην του!

Είνε αληθές ότι πριν γνωρίση τον Νικολόν, το μόνον μέλημα του Στριμμένου ήτο η ευτυχία της Ανθής του, μικράς τότε και χαριτωμένης κορασίδος. Αφ' ης όμως ημέρας ο Νικολός εισήλθεν εις τον εμπορικόν βίον του και παρέσυρεν αυτόν εις την ορμητικήν δίνην της συναλλαγής και του κέρδους, έγεινε τούτο δευτερεύον ζήτημα. Δεν ήτο όμως λόγος ότι δεν εσκέπτετο πάντοτε να δώση ένα καλόν γαμβρόν εις την κόρην του. Κ' εύρισκε τώρα ότι είχεν όλα τα προσόντα καλού γαμβρού ο Νικολός Πικόπουλος. Μαλακόν τρόπον ώστε να μη δυσαρεστή ποτέ την γυναίκα του και αρκετήν επιχειρηματικότητα πνεύματος διά ν' αυξήση καταπληκτικώς την περιουσίαν που θα εκληρονόμει. Κ' επειδή εις αυτόν και μόνον τον κύκλον εστρέφοντο όλαι αι ιδέαι του κυρ Παναγιώτη, έμεινεν ευθύς κατευχαριστημένος μόλις το εσκέφθη. Διότι δεν ήτο σήμερον η πρώτη φορά που το εσκέπτετο. Προ πολλού είχε ριζώσει η ιδέα αυτή εις τον εγκέφαλόν του και τώρα, κατ' αυτήν ίσως την στιγμήν, ήλπιζεν ότι όλα ετελείωναν! . . .

Ο κυρ Παναγιώτης έτριπεν ευχαρίστως τας παλάμας, περιέπλεξε το κομβολόγι του εις τον καρπόν της δεξιάς χειρός κ' έλαβε πρέζαν ταμβάκου από μεταλλίνης ταμβακοθήκης. Αι, ναι, διάτανε! όλα θα τελειώσουν αυτήν την στιγμήν! Πάλιν καλά το έπλεξε το τερτίπι ο έμπορος! Κ' επταρνίσθη θορυβωδώς, θριαμβευτικώς, όπως όταν επετύγχανε καμμία εμπορική του επιχείρησις. Διότι αληθινά ήτο

τερτίπι και αυτό. Δεν ηθέλησεν να είπη τίποτε εις τον Νικολόν περί του σχεδίου του· είχε πλήρη βεβαιότητα ότι οποίαν δήποτε ώραν και αν του το επρότεινε, θα έπιπτε να του φιλήση τα πόδια από ευγνωμοσύνην. Πρώτον διότι εις αυτόν ώφειλε την θέσιν του. Έπειτα διότι από μικρός και άσημος υπηρέτης έφθανε μέχρι του κυρίου του κ' έπερνε γυναίκα την θυγατέρα του. Αυτόν τον ίδιον Στριμμένον, από αφέντην θα τον καλή πατέρα εις το εξής. Ήσαν τάχα μικρά πράγματα αυτά;

Το ζήτημα ήτο πώς να προταθή το συνοικέσιον εις την Ανθήν. Ο γέρων έμπορος δεν ήθελε να γίνη η πρότασις απ' ευθείας παρ' αυτού, ούτε παρά της γυναίκος του. Μία τοιαύτη ομολογία δίδει θάρρος εις την κόρην· χαλαρώνει τον οφειλόμενον σεβασμόν και βραχύνει την απόστασιν, η οποία πρέπει πάντοτε να υπάρχει μεταξύ τέκνου και γονέων. Άμα είπη κανείς εις την κόρην του, ευθύς και αποτόμως ότι θέλει να της δώση άνδρα, θα λάβη κ' εκείνη το θάρρος να δείξη τον άνδρα τον όποιον θέλει. Αλλά τούτο είνε αντίθετον προς την οικογενειακήν υπεροχήν του χωρικού· συγχίζει την οικιακήν του αρμονίαν. Ο κυρ Παναγιώτης ήθελε να μάθη η κόρη του το συνοικέσιον, χωρίς όμως να δώση εις αυτήν να εννοήση ότι ο πατήρ της το εσκέφθη κ' εργάζεται δι' αυτό.

Αλλ' η κυρά Παναγιώταινα η γυναίκα του, τον απήλλαξεν αυτού του εφιάλτου. Είνε αληθές ότι η γραιία δεν ήθελε τον Νικολόν διά γαμβρόν της· ένα ασχημάνθρωπον εκεί που θα κάμη να φιλήση και θ' απειλή να χάψη το καϋμένο το κοριτσάκι της! Αλλ' έτρεφεν άμετρον σεβασμόν και υπακοήν εις τον γέροντά της και ό τι απεφάσιζεν ούτος παρεδέχετο ανεξετάστως εκείνη. Εσκέφθη λοιπόν και ανέθεσε την εντολήν εις την Κυρά Παγώναν. Εις την κωμόπολιν εφημίζετο αυτή ως προξενήτρια όπως και ως γόησσα. Ήτο ικανή, έλεγον, να περάση την κουκουβάγια για πέρδικα κ' επετύγχαναν τα συνοικέσια όσα ανελάμβανεν όπως και τα γόητρά της. Συνεφωνήθη λοιπόν μεταξύ του ανδρογύνου ενώ ούτος θα έστελλε τον Νικολόν εις το σπίτι της γραιίας, διά να εξορκίση την χείρα του, αυτή να στείλη την Ανθήν με το παιδίον της Φρόσως εκεί. Τάλλα έμενον πλέον εις την ικανότητα της γοήσσης.

Και ο κυρ Παναγιώτης κατείχετο τώρα υπό μεγάλης ανυπομονησίας, μέχρις ου μάθη το αποτέλεσμα της επινοήσεώς του. Ω βέβαια· ότι επέτυχε δεν υπήρχεν αμφιβολία. Άλλως τε τι θα έκαμνε τόσην ώραν εκεί ο Νικολός;

— Έλα δος μου τυρί!

— Κουβαράκια έχετε;

— Βάλε μου λάδι! . .

Αι φωναί των αγοραστών διέκοψαν αίφνης τας ευχαρίστους σκέψεις του και τον εκάλεσαν εις την πραγματικότητα. Κανείς όμως άνθρωπος δεν μετέπεσεν από τας σκέψεις εις την πραγματικότητα μετά τώσης αταραξίας, όσον τώρα ο γέρων έμπορος. Διότι η πραγματικότης εις την οποίαν ανεκλήθη δεν ήτο ταπεινωτέρα των σκέψεων του. Έτρεξε πρόθυμος εις τας φωνάς των αγοραστών. Αλλά πού να προφθάση τόσους! Ο ένας εζήτει καπνόν, άλλος πιπέρι, άλλος καφέ, κ' εσκοτίσθη ο κυρ Παναγιώτης και δεν ήξευρε τι να πρωτοκάμει:

— Αμέσως, παιδιά, αμέσως· έλεγε μετά νεανικής προθυμίας εις τους πελάτας του.

Αλλ' έφθασεν αίφνης ο Νικολός και εις πέντε λεπτά όλους τους ηυχαρίστησε και το φανάρι ήναψε και ρακήν επότισε τους εργάτας· και όλα με το ένα του χέρι μόνον. Τώρα εγέμιζε λάδι την φιάλην την οποίαν έστειλεν η Κυρά Παγώνα, ως πρώτην αμοιβήν των υπηρεσιών της. Με το ένα χέρι και να δίδη λάδι! μα δεν λέγεται η σβελτοσύνη του Νικολού!

Ο Στριμμένος έβλεπε κ' εθαύμαζε τον μέλλοντα γαμβρόν του.

— Τι κάθεσαι τώρα; δεν πας στο σπίτι· ενύχτωσε· του είπεν αίφνης εκείνος.

Βέβαια, δεν ήτο καιρός πλέον να νυκτώνεται εις το μαγαζί ο γέρων. Θα επήγαινε εις το σπίτι ν' αναπαυθή. Ν' αναπαυθή αλλά και να μάθη το αποβησόμενον. Κ' ενδυθείς το ταλαγάνι του, είδος κοντού επανωφορίου από ξανθόν κασμίρι, με κουκούλαν οπίσω και κόκκινα σειρήτια πέριξ, και λαβών το χονδρόν ραβδί του έφυγε.

— Καλή νύχτα, παιδί μου· είπε προς τον Νικολόν ηπίως και στρέφων επανειλημμένως το βλέμμα εντός του καταστήματος, ως να εφοβείτο μη επιδράμουν κλέπται.

Ο Νικολός δεν απήντησε τίποτε εις τον χαιρετισμόν του γέροντος. Ηρκέσθη να κινήση την κεφαλήν, λοξώς ατενίζων αυτόν. Ήτο αληθινά παράξενος ολίγον ο Νικολός· απότομος κάπως. Αλλ' ο κυρ Παναγιώτης εύρισκε και εις το ελάττωμα τούτο επιφυλακτικότητα και σοβαρότητα αρμόζουσας εις ένα τοιούτον έμπορον!

— Ήρθε το κορίτσι, γρηά; ηρώτησε μόλις έφθασεν εις το σπίτι την γυναίκα του.

— Ἦρθε, ναι . . .

— Ε, τι απόκαμαν; πώς το είδες;

— Τι να ιδώ; θυμωμένη ήταν.

Αληθινά ήτο θυμωμένη η Ανθή. Οι λόγοι της Κυράς Παγώνας και κατ' εξοχήν αι τελευταίαι λέξεις της, ότι ο κυρ Παναγιώτης απεφάσισεν οριστικώς τον γάμον, εκόλλησαν αζεκόλλητοι εις τον νουν της λυγερής και την εβύθισαν εις απελπισίαν. Εσκέπτετο ότι δεν έπρεπε πλέον να λάβη υπό αστείαν έποψιν τους λόγους της γραίας προξενητρίας· ότι εκείνοι οι έπαινοι προς τον Νικολόν, αι τόσαι προς αυτήν κολακείαι και περιποιήσεις· η τόση φροντίς διά το μέλλον της και το πονηρόν μειδίαμα με το οποίον τας συνώδευε, δεν ήτο δυνατόν να προέρχονται από θέλησίν της μόνον. Η γραία ωμίλει τη συστάσει άλλου. Και τον άλλον αυτόν τον εμάντευε πολύ καλά τώρα η Ανθή.

Ἦρχισε ν' ανακαλή εις την μνήμην της διαφόρους περιστάσεις, κατά τας οποίας ήκουσε τοιούτους λόγους, ομοίους προς τους λόγους της γραίας και από της μητρός και απ' αυτού του πατρός της το στόμα. Ενεθυμείτο ότι τας νύκτας, ενώ εκάθηντο μετά της μητρός της, ράπτουσai και αναμένουσai τον κυρ Παναγιώτην, ήκουε τόσους επαινετικούς λόγους παρ' εκείνης διά τον Νικολόν. Ότι ο πατήρ της, οσάκις εκάλουν τον Διβριώτην εις δείπνον κ' έφευγεν ούτος έπειτα, την ητένιζεν επί λεπτόν υπομειδιών ο γεννήτωρ εις τα μάτια κ' αίφνης εκτύπα με την οστεώδη χείρα του την τράπεζαν, αναφωνών ενθουσιωδώς:

— Θα κάμη προκοπή αυτό το παιδί· έχει τύχη· θα πάη μπροστά!

Και η γραία προσέθετε με την έρρινον φωνήν της:

— Χαρά 'ς τον που τον καμαρώνει! . .

Αυτά όλα τα ήκουεν αδιαφόρως τότε η Ανθή, ως να ήκουεν επαίνους διά την κυνηγετικήν ευφυίαν του Μούργου, του σκύλου των. Ήξευρε τον Νικολόν, από πολλών ετών υπηρέτην του πατρός της· ρυπαρόν, άθλιον, απόζοντα πάντοτε πετρελαίου και σαρδέλας· φορτωμένον τα εμπορεύματα· ένα ζών τέλος που έχει μόνον μορφήν ανθρώπου και είνε προωρισμένον διά τίποτε άλλο, παρά διά να δουλεύη την οικογένειάν της. Και αυτόν τον άνθρωπον τώρα, ήρχιζον να τον παριστάνουν ως έκτακτον ον και να θέλουν να τον πάρη άνδρα της. Αι, μα είνε να δαιμονίζεται κανείς! . .

Με αυτές τας σκέψεις έφθασεν η λυγερή εμπρός εις το σπίτι των γονέων της. Η κυρά Παναγιώταινα, ανυπομονούσα και αυτή επερίμενεν εις τον ξύλινον εξώστην την θυγατέρα της.

— Αι τι μαντάτα! εφώναξε μόλις την είδεν, ευθύμως δήθεν.

Κακά και μαύρα· απήντησεν η λυγερή μετ' αγανακτήσεως· νάθε συντριφτώ εκεί που μ' έστειλες.

— Γιατί, θυγατέρα; εγώ για καλό σ' έστειλα.

Αλλ' εκείνη, χωρίς ν' ακούση τους λόγους της μητρός της εισήλθεν εις το σπίτι ολολύζουσα. Και καθ' όλην την νύκτα δεν ηδυνήθη να κοιμηθή. Περιεστρέφετο επί του στρώματός της ανήσυχος, έχουσ' αδιακόπως δύο ινδάλματα προ των οφθαλμών της, τον Γεώργιον και τον Νικολόν, και δύο αισθήματα εις την καρδίαν, την αγάπην και το μίσος της. Ναι, ησθάνετο μίσος ακράτητον διά τον Νικολόν, που ήρχετο με φίλτρα μαγίσσης και γονέων επιμονήν να εγκαθιδρυθή εις την καρδίαν της, ν' αποδιώξη εκείθεν τον Γεώργιον, ο οποίος επί τόσα έτη εκυβέρνα κ' εδέσποζεν εκεί ανίκητος. Τον Γεώργιον, που κατέλαβε την αρμόζουσαν θέσιν επάνω της μόνος, κατάμονος, δίχως μεσιτρίας με την λεβεντιάν του, την καλλονήν του την παρθενικήν, την αγνότητά του την γόησαν.

Ω εκείνη η πρώτη ημέρα, Πέμπτη καλοθύμητη, εις τα τέλη του Ιουνίου, προ τριών ετών! Ύφαινε τότε εμπρός εις την θύραν του κατωγείου της η Ανθή και ο Γεώργιος με το κάρρον του έφερε πλίθες εις κτιζόμενον απέναντι σπιτάκι. Κ' ενώ εξεφόρτωνε το κάρρον του κ' ενώ ο ιδρωτας τον περιέβρεχε κ' εκύνοντο τα χώματα των πλίσθων επάνω του, αυτός δι' έν μόνον εφρόντιζε, να την βλέπη και να γελά με τους κτίστας και να τραγουδή με την γλυκείαν φωνήν του:

Ποτέ μου δεν εφίλησα κορίτσι με
παράδες· Παρά με τα τραγούδια μου
και με τους ταμπουράδες.

Ήτο εγωιστική αυτή η ομολογία του Γεωργίου· είχε φαίνεται μεγάλην ιδέαν διά την ευμορφίαν και την φωνήν του και τούτο επείσμωνε την Ανθήν. Τι τάχα! υποθέτει πως δεν είνε και κορίτσια που δεν προσέχουν εις το τραγούδι του και μόνον την δουλειά των κυττάζουν; . . . Και χραπ, χραπ! έρριπτε την σαΐταν της και ανεκίνει το κτένι με πάθος, ώστε να τρίζη σύγξυλος ο εργαλειός.

Αλλ' είχε μαγείαν η φωνή του μικρού καρρολόγου· τα βλέμματά του ήσαν μαγνήται μοναχοί και χωρίς ουδ' αυτή να ηξεύρη πώς,

της ήλθεν η επιθυμία να του χαμογελάση, να του είπη κάτι τι . . .
Και μίαν ημέραν του ετραγούδησεν ήσυχα, ήσυχα, ενώ η σαΐτα
έγρυζεν υπό το σπασμωδικόν σφενδόνισμα και το κτένι έπιπτεν επί
του πανίου με βίαν, παραφέρον πλήθος αποκοπέντων νημάτων:

Πέρασε-ξαναπέρασε κι' αν δε σ'
ακούσω βήξε· Και πάρε
ζαχαρόκουκκα στα κεραμίδια ρίξε! . .

Αυτή το είπεν εις τ' αστεία, έτσι να γελάση και να πειράξη τον
λεβέντην. Αλλ' εκείνος το επέστευσε κ' επέρασε κ' εξαναπέρασε.
Μέχρις ου ηνάγκασε την λυγερήν να τρέχη νύκτα-μεσάνυκτα εις το
παράθυρον διά ν' ακούη το τραγούδι του· να παραιτή την εργασίαν
της, να παραβλέπη της μητρός την επίβλεψιν και να τρέχη την
ημέραν διά να τον ίδη διαβαίνοντα εις την αγοράν. Και τώρα να, την
κατήντησεν ώστε να θεωρή μεγίστην συμφοράν τον αποχωρισμόν
του. Αχ, Παναγία μου· σώζε τους απειλουμένους εραστάς! . . .

Θορυβώδεις κροταλισμοί απέσπασαν την Ανθήν από τας λυπηράς
σκέψεις της. Εμισοξημέρωνε τώρα και η Φρόσω, η θεία της την
έκραζε να ετοιμασθή διά την πανήγυριν.

Η εορτή του αγίου Γεωργίου ήτο αποκλειστική διά τους
βλαχοποιμένας. Εώρταζον δι' αυτής το τέλος της χειμερινής
περιόδου και την αρχήν της εαρινής. Συνήρχοντο όλοι, από
αμνημονεύτων χρόνων εντός μιας Μονής, τιμωμένης επ' ονόματι
του αγίου Γεωργίου και καθ' όλην την ημέραν επανηγύριζον,
θυσιάζοντες τον αϊγιωργίτην, εκλεκτόν αμνόν, τον οποίον επί τούτω
έτρεφον. Τώρα όμως κατήντησε κοινή πανήγυρις και συρρέουν εκεί
από όλα τα χωρία των δήμων της Βουπρασίας και της Μυρτουντίας
και της Ήλιδος άνδρες, γυναίκες και παιδιά, νέοι και γέροντες,
δοξολογούντες τον μέγαν Στρατηλάτην, τον Περσέα της χριστιανικής
εκκλησίας, και πανηγυρίζοντες μετά των βλαχοποιμένων.

Όμως η Φρόσω δεν επρόκειτο να πανηγυρίση. Είχε τάμμα να ρίξη
εις την χάριν του αγίου το μονάκριβο παιδί της. Διότι απέκτησε
πέντε έως τώρα παιδιά η αγαθή χωρική, αλλά και τα πέντε τα
έθαψεν εις την ακόρταστον γην. Εις αυτό μάλιστα το τελευταίον
συνέβη κάτι όλως εξαιρετικόν, που την ηνάγκαζεν να λάβη όλας τας
δυνατάς προφυλάξεις. Δεν είδε το συμβάν αυτή η ίδια — ο Θεός
την εφύλαξεν — αλλ' η Κυρά Παγώνα, η μάγισσα που διαβάζει
βουλωμένο γράμμα, το είδεν ολοφάνερα σαν με βλέπεις και σε
βλέπω. Προπέρσου δηλαδή κατά τον Μάιον, η Φρόσω και η κυρά
Παναγιώταινα και άλλαι γειτόνισσαι, επήγαν εις του Μπάστα να
πλύνουν. Είχαν μαζί των και την μάγισσαν να την διασκεδάσουν.

Από τα χαράγματα που έφθασαν εις το λαγκάδι, δεν έπαυσαν το πλύσιμον και το τραγούδι έως το μεσημέρι. Τότε όμως η Κυρά Παγώνα τους είπε ν' αποσυρθούν εις τους ίσκιους των δένδρων, διότι ήτο ώρα κατά την οποίαν τα Στοιχειά πλανώνται εις την γην και δεν ήτο δύσκολον να τας εύρουν και να τας κακοποιήσουν. Αλλ' αι γυναίκες δεν ηθέλησαν ν' ακούσουν τους λόγους της μαγίσσης κ' εξηκολούθησαν την δουλειάν των. Η Κυρά Παγώνα απεσύρετο τότε κάτω από την σκιάν μιας πλατάνου κοντά εις την βρύσιν, όπου ήσαν τα χρειώδη των γυναικών και το παιδίον της Φρόσως, εις την φασκιάν, κοιμώμενον ησυχώς. Αλλ' ενώ επλησίαζεν εκεί κυττάζει και τι να ιδή; Το διηγείτο έπειτα κ' έτρεμεν η γραία, σαν το φυλλοκάλαμον. Μία γυνή υψηλή, πολύ υψηλή ήτο εκεί, με μαλλιά κατάξανθα σαν από καθαρό χρυσάφι και μακρύτατα ώστε να σύρωνται κατά γης. Το λυγρόν σώμα της ενέδυεν επιχαρίτως μακρύ φουστάνι, λευκόν, λευκότατον και λεπτόν σαν από αέρα. Το πρόσωπόν της δεν ηδυνήθη να ίδη η Κυρά Παγώνα, διότι ήτο εκ των όπισθεν υπέθετεν όμως εκ του όλου παραστήματός της ότι είχεν ωραία χαρακτηριστικά. Και η γυνή εκείνη εκράτει το παιδίον της Φρόσως εις τας χείρας της και το εταλάντευε τραγουδούσα συγχρόνως εις ήπιον και μαλακόν τόνον, ως να ήθελε να τ' αποκοιμίση:

Ρήγανη αγριορήγανη, σφαραγγιά
μονόκλωνη, σκόρδο μονοκόλινο, κι'
άλλο ένα βότανο, να τα ήξευρ' η
μαννούλα σου, ποτέ παιδί δεν έχανε!

...

Η γραία εστάθη ακίνητος εις την θέσιν της, με ανοικτόν στόμα, ως να ήθελε και δι' αυτού ν' αντιληφθή τους ήχους του τραγουδιού, ακόρταστος. Δεν εφρόντιζεν ούτε διά το παιδίον ούτε διά τίποτε άλλο παρά διά το τραγούδι. Και τι τρεμούλιασμα ήτον εκείνο· τι λαχταριστόν τρεμούλιασμα! Όχι το μικρόν ηδύνατο ν' αποκοιμίση, αλλά και τα δένδρα και τα νερά. Η μάγισσα παρετήρει την γυναίκα και ηπόρει πώς ευρέθη εκεί έξαφνα και ποία να ήτο άρα γε; Από τας συντρόφους της δεν ήτο βέβαια· ξένη πάλιν να ήτο, προσκυνήτρια και αυτό δύσκολον εφαινετο. Τόσον λαμπρόν φόρεμα και τόσον ωραία γυνή, δύσκολα ευρίσκονται εις εκείνα τα μέρη. Η γραία ετόλμησε να πλησιάση και να σύρη από το φόρεμα την γυναίκα. Αλλ' ευθύς ισχυρόν ράπισμα, καταφερθέν επί της παρειάς της υπ' αοράτου χειρός, την αφήκεν άφωνον επί ολόκληρον ώραν. Και όταν συνήλθε δεν είδε τίποτε εμπρός της παρά το παιδίον, που εκοιμάτο ησυχώς επί των χόρτων. Έσπευσε τότε εις τας συντρόφους, διηγήθη το συμβάν, εξηγούσα εν πεποιθήσει, ότι η γυνή εκείνη δεν ήτο άλλο τι παρά νεράιδα,

ελκυσθείσα εκεί υπό της αγάπης την οποίαν έχουν αυτά προς τα μικρά και συμβουλεύουσα την Φρόσω, να βάλη εις πράξιν ευθύς τας παραγγελίας όσας, υπό τύπον τραγουδίου, έλεγε το εξωτικόν.

Η Φρόσω, αν ήσαν αληθινοί ή όχι οι λόγοι ούτοι της Κυράς Παγώνας δεν εφρόντισε να μάθη. Ήρκει εις αυτήν ότι το παιδίον της εκινδύνευε και πρόθυμη ηκολούθησε της πεπειραμένης γραιάς τας συμβουλάς. Εκρέμασεν εις τον λαιμόν του το φυλαχτό που της έκαμεν η μάγισσα, ράψασα εντός μονοκόλινον σκόρδον και μονόκλωνην σφαραγγιάν και αγριορήγανην, όπως έλεγεν η νεράιδα και ακόμη, εξ ατομικής εμπνεύσεως προσθέσασα κόκκους μπαρούτης και ύψωμα κ' εγκαίνια ναού, κερί του Επιταφίου κ' επτά τρίκας αρκούδας και τρία κλωνία αρσενικού λιβάνου και κομμάτι από αστροπόβολον. Κ' έταξε να το βαπτίση εις τον Άγιον Γεώργιον του οποίου η μονή ευρίσκετο πλησίον.

Από τότε επέρασεν αρκετός καιρός· αλλ' η χωρική ούτε το συμβάν εκείνο, ούτε το τάξιμόν της ηδύνατο να λησμονήση. Ο άγιος συχνά εμφανώνετο εις τον ύπνον της με το άσπρον του άλογον, κοντάρι του το μακρύτατον, την λάμπουσαν στολήν και την παρθενικήν του όψιν, μ' ένα στεφάνι φωτεινόν εις την κεφαλήν, απaráλλακτα όπως εικονίζεται παρά των αγιογράφων, υπενθυμίζων εις αυτήν την υπόσχεσίν της. Και όσον επλησίαζον αι ημέραι της μνήμης του, τόσοον περισσότερον εσύχναζε κ' επιμόνως απήτει τ' οφειλόμενον.

— Σαν τον θυμούμαι, σηκώνεται το πετσί μου· τον είδα σαν με βλέπεις και σε βλέπω· διηγείτο περίφοβος εις τας γειτονίσσας της η χωρική.

Αλλά τόσοον καιρόν δεν κατώρθωνε να οικονομίση τα έξοδα που της εχρειάζοντο διά να εκπληρώση το τάξιμόν της. Οι πτωχοί, βλέπεις, ευκολώτερον τάζουν παρά δίδουν. Διά τούτο τώρα εβιάζετο μέχρις ου φθάσει εκεί κ' ήτο όλη εις νευρικήν εξέγερσιν. Ανεστάτωσεν από τας φωνάς της όλους εις το σπίτι του Στριμμένου κ' έτρεχεν εδώ κ' εκεί, αδημονούσα και συγχιζομένη διά την παραμικράν βραδύτητα.

— Τι σπουδή είχε αυτή, καλότυχη! έλεγεν η κυρά Παναγιώταινα εις την αδελφήν της, εκπληττομένη.

— Έχω μια σιδερένια κουλούρα στο λαιμό μου και θέλω να την βγάλω μίαν ώρ' αρχήτερα· απήντα η Φρόσω.

Η λυγερή όμως δεν είχε φαίνεται την αυτήν της θείας της ανυπομονησίαν και ητοιμάζετο αργά, δίχως όρεξιν. Είνε αληθές ότι προ ημερών, ότε κατά πρώτον η Φρόσω ανήγγειλεν εις αυτήν, ότι θα την έπερνεν εις την πανήγυριν η παρθένος εκάρη πολύ. Επόθει την ημέραν αυτήν διακαώς· ηρίθμει τας παρερχομένας ημέρας μίαν προς μίαν ανυπομόνως.

Και ήτο σπουδαίον τούτο διά την απλήν κορασίδα, συνειθισμένην εις την περιωρισμένην ζωήν του σπιτιού. Θα έβλεπε πράγμα το οποίον μόνον από τας διηγήσεις των γραϊδίων εγνώριζε και συνεκινείτο μέχρι δακρύων ακούουσα ενίστε. Φαντασθήτε καλέ! Ν' ακολουθήση και αυτή την λιτανείαν της εικόνας, την οποίαν χείρες παρθενικάι εστόλισαν διά πλαισίου από ρόδα και δενδρολίβανον . . . Δύο άνδρες, θα φέρουν αυτήν εμπρός και θ' ακολουθούν καλόγηροι και παπάδες ασκεπείς, με την κόμην κυματίζουσας και λαός όλος φωνάζων το «Κύριε ελέησον» και σταυροκοπούμενος. Η λιτανεία θα σταματά από καιρού εις καιρόν. Τότε θα τρέχουν αι βλάχισσαι να ρίψουν κάτω τ' ασθενή παιδιά των διά να περάση επάνω η εικών και να τα ιατρεύση· γέροντες βλάχοι ν' ασπασθούν γονυκλινείς τους κροσσούς της· και γραΐαι δυσκόλως βαδίζουσαι επί των ράβδων των, να προσφέρουν θυμίαμα επί απλού τεμαχίου κεράμου. Και όταν η λιτανεία φθάση εις την άκραν του λόφου, κάτω μιας μεγάλης αγριαπιδιάς, οι ιερωμένοι θα ψάλουν την δοξολογίαν, ενώ τόσος κόσμος εκεί, άνευ διακρίσεως φύλου και ηλικίας, θα παραμένη ταπεινός, κλίνων την κεφαλήν υπό τα θριαμβευτικά τροπάρια . . . Ωχ αί Γιώργη μου, μεγάλε και θαυματουργέ! . . . Η λυγερή συνεκινείτο μέχρι δακρύων εις τας σκέψεις αυτάς. Ανεκίνει εις τον νουν της την χριστιανικήν παράδοσιν· εφαντάζετο, ουχί άνευ τρόμου, την μεγαλοπρεπή παράστασιν του αγίου, καθ' ην ώραν μόνος, με την προς τον θεόν πίστιν του, καταβάλλει το θηρίον το οποίον κρατεί την πηγήν κ' ελευθερώνει την βασιλοπούλα, ζητών παρά του πατρός της ως αμοιβήν, να κτίση μίαν εκκλησίαν εντός της οποίας να ζωγραφίση αυτόν, υπερήφανον καβαλλάρην, αρματωμένον με σπαθί και κοντάρι ολόχρυσον. Συνέπασχε μετά της βασιλοπούλας, συνέχαιρε μετά του πατρός και εν συνδυασμώ αλλοπροσάλλω, έβλεπε την ράخين του αγίου Γεωργίου, την λιτανείαν των αγροτών, παρελαύνουσαν εν πολυχρώμω λάμπει κ' εύρισκε τον εαυτόν της εκεί, μέτοχον του θορύβου και του αλαλητού της. Τα χριστιανικά της αισθήματα ενετεινόντο· ησθάνετο ροπήν ευγνωμοσύνης μεγάλην προς τον άγιον, όχι τόσον διά το θαύμα του, όσον διότι εγίνετο πρόξενος τόσης χαράς και αγαλλιιάσεως των χριστιανών! Των χριστιανών και αυτής της ιδίας, την οποίαν όταν επιστρέψη από την πανήγυριν, θα τριγυρίσουν αι φίλαι της περίεργοι ν' ακούσουν τας

εντυπώσεις της. Και πόσαι, πόσαι, θα λυπηθούν και θα κλαύσουν διότι δεν ήσαν μαζί της!

Έτσι εσκέπτετο επί τόσας ημέρας η Ανθή. Και μάλιστα εν τη νεανική της φαντασία εσχημάτιζε την πεποίθησιν, ότι άλλη ευτυχεστέρα ημέρα δεν θα ευρίσκετο καθ' όλην της την ζωήν. Αλλά τώρα, όταν έμαθε τας σκέψεις των γονέων της περί του Νικολού, κατέπεσεν όλη αυτής η προθυμία, διελύθη όλη της η περιέργεια. Θα επήγαινε, ναι, αλλ' απλώς διά να συνοδεύση την θείαν της και μη την αφήση μόνην. Ητοιμάσθη και κατέβη εις την αυλήν όπου ανέμενε το κάρρον, επεστρωμένον με μίαν απλάδαν και προσκέφαλα και τον τορβάν με τας λαμπάδας και την φιάλην του ελαίου διά την βάπτισιν.

— Μα που είναι ο Νικολός; ηρώτησεν αίφνης, αδημονούσα η Φρόσω· θα τον καρτεράμε τώρα κι' αυτόν;

— Θα παρακοιμήθηκε· είπε μειδιών ο κυρ Παναγιώτης· στείλτε κανένα να του μιλήση.

Ορίστε πάλι· καλέσματα θέλει και αυτός! Αλλοίμονον εις εκείνον που δεν έχει τον άνθρωπόν του, να κάμνη την δουλειάν του όταν θέλη, εσκέφθη η Φρόσω. Και ήτο τούτο πλαγία διαμαρτύρησις κατά του Σπυροκόκια, του νωθρού εκείνου και βλακωδώς αδιαφόρου ανδρός της, ο οποίος άλλο από τον αγρόν του δεν εγνώριζε, δεν εφρόντιζε καθόλου διά τα οικιακά του παρά άφινε την γυναίκα του ν' αγωνίζεται μόνη και να τρέχη εδώ κ' εκεί, με ξένους σαν έρημη! . . Αλλά και τι να κάμη η αγαθή χωρική; Επειδή δεν εφρόντιζεν ο πατήρ, δεν ήτο λόγος ν' αφήση και αυτή το μικρόν της να καθή. Εκάλεσεν ένα παιδί του δρόμου και με την υπόσχεσιν ότι θα το πάρη μαζί της, το έστειλε να είπη του Νικολού να ταχύνη.

— Ποιος Νικολός θαρθή, θεια; ηρώτησεν ανήσυχος η Ανθή.

— Ποιος Νικολός; ο δικός σας· απήντησε κατακόκκινη από στενοχωρίαν η Φρόσω.

Η Ανθή ησθάνθη ευθύς ένα ισχυρόν νυγμόν εις την καρδίαν και ανετρίχιασε σύσσωμος. Η λυγερή έφριττεν εις μόνον τ' όνομα του Νικολού κ' εκείνοι ήθελαν να υπάγη μαζί του εις την πανήγυριν· να καθίση γόνα με γόνα επί του κάρρου· να έχη αυτόν εμπρός της ημέραν ολόκληρον και να είναι καταδικασμένη ν' ακούη την φωνήν του, την χονδράν και βάνανυσον φωνήν του η οποία ομοιάζει με αλόγου χλημίντρισμα! Και αυτό βεβαίως θα ήτο σχεδιασμένον από τους γονείς της. Μετά την συνάντησίν τους εις το σπίτι της γοήσεως, ήρχετο το ταξίδι του κάρρου· μετά τας προτάσεις ήρχετο η

φανέρωσις του συνοικεσίου. Έτσι πάντοτε γίνεται εις τα χωρία. Άμα συμφωνήσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, κάμνουν ένα τραπέζι από κοινού, πηγαίνουν εις καμμίαν πανήγυριν, εις διασκέδασιν τινα κατά την παραλίαν του Αγίου Αθανασίου, οπόθεν έρχονται όλοι μαζί εις το σπίτι της νύμφης την εσπέραν. Τούτο γίνεται διά να γνωρισθούν κάπως καλλίτερον οι μελλονυμφοι και να κοινοποιηθή με τρόπον το συνοικέσιον. Αργότερα, ήτο βεβαία η Ανθή, ότι θα ήρχιζον τα γεύματα και τα δείπνα εις τον γαμβρόν· αι αποστολαί κανενός γλυκίσματος από μέρους της πενθεράς, είτε το ράψιμον ασπρорρούχων από μέρους της νύμφης, μέχρις ου γίνη ο επίσημος αραβών. Ω, πολύ κακά ήρχισεν αυτό το παιγνίδι· πολύ κακά! . . .

Ενώ ανεκίνει ταύτα εις τον νουν της η λυγερή, εφάνη ερχόμενος μακρόθεν ο Νικολός Πικόπουλος. Είχε την αριστεράν χείρα οπίσω, επί της μέσης στηριγμένην. Και τούτο όχι διότι έπασχε· το ερυσίπελας είχεν εξαλειφθή πλέον, χάρις εις τους εξορκισμούς της Κυράς Παγώνας και τα εκ καπνοφύλλων και όξους επιθέματα. Αλλά μεταξύ των εμποροϋπαλλήλων τους οποίους ευτύχησε να γνωρίση κατά την βραχείαν μέχρι Πατρών εκδρομήν του, θεωρείται η στάσις εκείνη ως η μάλλον αρμόζουσα εις ένα έμπορον. Να βαδίζη κανείς αργά· να έχη την κόμην λαμποκοπούσαν ως κασσίτερος υπό ελαίου· το ημίψηλον ολίγον στραβά· την αλυσίδα του ωρολογίου χονδράν, κατάφορτον από πετράδια και δακτυλίδια, αδιάφορον γνήσια ή ψευδή και ζώνουσαν επιδεικτικώς το επιγαστριον· την μίαν χείρα στηριζομένην οπίσω, ως να εκουράσθη από το μέτρημα των χρηματοδεμάτων, ενώ η άλλη αδιαφόρως θα παιζη λεπτόν ραβδίον· ω, δίδει σοβαράν περί αυτού ιδέαν εις το κυδαίον πλήθος, τον παριστά ακόμη και εις τον δρόμον απησχολημένον υπό των εμπορικών κεφαλαίων του. Ας αφήσωμεν δα ότι ανεβάζει και την θέσιν του, ως υποψηφίου γαμβρού. Εγνώριζε πολύ καλά να ωφελήται απ' αυτά τα εμπορικά τερτίπια ο Νικολός Πικόπουλος, ο επιχειρηματίας Διβριώτης, ο αναχωρήσας με μισό τσαρούχι από την άγονον πατρίδα του και τώρα μελλονυμφος της θυγατρός του αφέντη του. Ε, ναι, διάβολε! Ας μη λέγη τίποτε ο γέρων Στριμμένος. Ενόησεν αυτός προ πολλού μέχρι τίνος σημείου εσκόπει να φέρη τον συνεταιρισμόν του ο γέρων έμπορος. Δεν χρειάζεται δα και μεγάλη εξυπνάδα διά να μαντεύση κανείς τι θέλει να ειπή ο κυρ Παναγιώτης, όταν ακούων καμμίαν νέαν του επινόησιν, ενθουσιά και κτυπά προστατευτικώς τον ώμον του, λέγων:

— Ε, μωρέ παιδί μου· κάνε δουλειά σου και δεν χάνεις· εγώ εγέρασα πια! . .

Ούτε κανένα γρίφον προτείνει εις αυτόν η αφεντικιά του, η κυρά Παναγιώταινα, όταν του επαναλέγη συχνά ότι εις τον γάμον του — γάμον αυτού και της Ανθής βέβαια — θα χορεύση με το ένα πόδι. Μόνον αυτό το αγριοκάτσουλο η Ανθή δεν ειξεύρει τι σκέπτεται ακόμη· αλλ' αυτό δεν ήτο και άξιον λόγου. Ποιος την ερωτά; Εκείνον τον οποίον θα της δώσουν οι γονεΐς άνδρα, εκείνον και θα δεχθή. Αυτό έμεινε τώρα να ερωτούν και τα κορίτσια! . . . Έπειτα δεν ήτο τάχα άξιος αυτής ο Νικολός; ήτο και καλλίτερός της. Πόσας άλλας προτάσεις του έφερον μέχρι τούδε και από τα χωρία και από τα καλλίτερα σπίτια της κωμοπόλεως! Να, ηδύνατο αν ήθελε να τα μέτρηση ένα, ένα . . . Και το μπακαλόπαιδο εις την σκέψιν αυτήν επρότεινεν επιδεικτικώτερον την κοιλίαν του κ' έπαιζε την ράβδον ταχύτερον εις το χέρι.

Ατυχώς όμως δεν έκαμνε τας ιδίας σκέψεις και η λυγερή, η κόρη του αφέντη του. Αι περί του καλού ιδέαι της παρθένου δεν συνεβιβάζοντο καθόλου με τ' ολοστρόγγυλον σώμα, τον πληθωρικόν τράχηλον, τον οποίον δεν έφθανε να περιλάβη όλον το κολλαρισμένον περιλαΐμιον, τας πλαδαράς παρειάς εκ των οποίων προέκυπτον απειλητικαί τρίχες μ' όλον το μέχρις αποδόρσεως ξύρισμα, τον ψαρόν μύστακα τον οποίον δεν εστάθη ικανή ούτε του σύκου η συνθετική ουσία να καθυποτάξη. Μόλις είδεν αυτόν πλησιάζοντα εγύρισε το πρόσωπον δυσαρέστως.

— Εγώ δεν έρχουμαι· είπε δυνατά εις την θείαν της.

— Τι, δεν έρχεσαι; ηρώτησε κατάπληκτος η Φρόσω.

— Ναι, δεν 'μπορώ . . .

Και ανέβη ταχέως εις το σπίτι όπου εξερράγη εις λυγμούς και δάκρυα. Ματαιώς ο πατήρ, η μήτηρ, η Φρόσω παρεκίνουν αυτήν να υπάγη εις την πανήγυριν και την ηρώτων την αιτίαν των θρήνων της.

— Πήγαινε, μωρή θυγατέρα, να ξανοίξη κι' ο νους σου· είπεν η κυρά Παναγιώταινα.

— Όποιος θέλει ας πάη· νά ο δρόμος! απήντησεν η λυγερή.

Και σηκωθείσα με πείσμα, εμπήκεν εις το παρακείμενον δωμάτιον κ' εξεδύθη τα εορτάσιμα φορέματά της, φορέσασα τα καθημερινά.

Αλλ' η άρνησις αυτή της παρθένου έφερε πάλιν εις δύσκολον θέσιν την Φρόσω. Ακούς εκεί, ενώ ητοιμάσθη κ' εστολίσθη καλά-καλά αίφνης ν' αλλάξη γνώμην! Δεν υπάρχει αμφιβολία· κάποιος

διάβολος απεφάσισε να εμποδίση την χωρικήν από την εκπλήρωσιν του ιερού σκοπού της. Επίτηδες διά να την κολάση ήλθε και συνεμπήκε τόσον αποτόμως εις την ώραν που θα εξεκίνουν. Τα συνειθίζει αυτά ο αναθεματισμένος Σατανάς! Πόσας φορές παρουσιάζεται εις τους παπάδες, κατά την ώραν που πηγαίνουν εις την εκκλησίαν διά να ιεουργήσουν και σηκώνει προσκόμματα, πότε τους σκύλους ερεθίζων εναντίον των, πότε εις ανεμοστρόβιλον μεταβαλλόμενος συναρπάζει το καλυμμαύχι των και τους απομακρύνει της εκκλησίας· πότε παρουσιάζει λάγκους ανυπάρκτους εμπρός εις τα μάτια των και είνε ηναγκασμένοι ν' απαγγέλλουν τροπάρια και προσευχάς οι άγιοι πατέρες καθ' όλον τον δρόμον διά ν' απαλλαγούν από τον πειρασμόν. Και η αγαθή χριστιανή εσταυροκοπείτο, κατακόκκινη από τον θυμόν και μόλις συνεκράτει τας βλασφημίας, τας οποίας ητοιμάζετο να ξεστομίση διά το παρουσιασθέν εμπόδιον. Τώρα τι να κάμη; με ποίον να υπάγη εις την πανήγυριν; Κ' επανελάμβανε τας πρεσβείας της εις την Ανθήν. Αλλ' η λυγερή έμενεν αμετάπειστος.

— Μωρή, πηγαίνετε μοναχοί σας· είπεν η κυρά Παναγιώταινα, παρακινούσα την αδελφήν της να υπάγη μόνη μετά του Νικολού.

— Τι θες, να μου κρεμάσουν κουδούνια; ή δεν τα ξέρουμε τα Λεχαινά! απήντησεν η Φρόσω θυμωδώς, φοβουμένη τα δύσφημα στόματα των χωρικών.

Αίφνης αγαλλίασις κατέλαβε την ψυχήν και το πρόσωπόν της exαρποποιήθη ως να συνέλαβε καλήν ελπίδα. Βέβαια, καλά το ενθυμήθη. Αν υπάγη εις το σπίτι του Παντελή του φούρναρη, κάποια από τας θυγατέρας του θα την ακολουθήση. Μάλιστα η Βασιλική, η μεγαλειτέρα, τον σταυρόν της κάνει διά πανηγύρεις και σεργιάνια. Η Φρόσω ετάχυνε το βήμα και ανέβη τέσσαρα-τέσσαρα τα σκαλοπάτια του Παντελή. Ευθύς δ' έβαλεν εις ενέργειαν όλην την ευγλωττίαν της, φοβουμένη άρνησιν εκ μέρους της μητρός, διότι δεν έκαμεν από πριν την πρόσκλησιν της αλλ' ήρχετο τόσον αποτόμος. Μόλις αντίκρυσεν την Παντελιού, ήρχισε τας παρακλήσεις μισοκλαιούσα σχεδόν, διότι ο διάβολος έβαλεν εμπόδια εις τον ιερόν σκοπόν της. Έλεγεν ότι αν της αφήση μίαν των θυγατέρων της να την συνοδεύση, θα έκαμεν πολύ, μα πολύ θεάρεστον έργον και θα έσυρε τας ευλογίας του αγίου εις το σπίτι της. Άμα δ' ενόησε κάποις κλονιζομένην την μητέρα εις τας αντιρρήσεις της, εστράφη προς τας παρθένους και διά ζοηρού λόγου, ήρχισε την περιγραφήν της πανηγύρεος θέλουσα να κεντήση άμετρον την περιέργειάν των. Ω, θα περάσουν ωραία εκεί! θα ιδούν τόσον κόσμο! Τους βλάχους, τις βλαχοπούλες με τ'

αργυρά γιορντάνια και τα χαϊμαλιά· τα βλαχόπουλα με τα γαντζούδια και τους τοκάδες καταφορτομένα, που να λέγης πως τρέμει ο τόπος όταν περιπατούν. Και το εκκλησιδάκι, το συνήθως τόσο σοβαρόν, με τους μαύρους μουχλιασμένους τοίχους του και τον άξεστον ρυθμόν του και αυτό θ' αφήση την σοβαρότητα και θα φανή στολισμένον, με άνθη περί την θύραν και τα παράθυρα και στεφάνια και κηρίνους ζώνας. Και πέριξ αυτού αληθινή μυρμηκιά ανθρώπων· και φωναί του κρασοπούλου, που έχει στήση το πρόχειρον κρασοπουλειό του κάτω παχυσκίου αγριελαίας· του μικρεμπορού που πλανάται εδώ κ' εκεί με το εμπόρευσμά του· του ζαχαροπώλου που ακολουθεί παρά πόδας τα παιδιά και φωνάζει ελκυστικά «κοκκοράκια γλυκά! . . μελένια παστέλια! . .» ενώ άλλος εκεί φωνάζει δυνατά «ασπρόμαυρο! άσπρο-μαύρο!» Και τι είναι αυτό το άσπρο-μαύρο; Ένας κύκλος με άσπρας και μαύρας ταινίας κ' ένας ρόμβος με τα ίδια χρώματα, ο οποίος γυρίζει σαν ροδάνι εις τ' αυλάκι και τέλος πίπτει εις μίαν πλευράν, άσπρην ή μαύρην και χάνεται ο παράς . . .

Και τα παιδιά; Α τα παιδιά είναι αλλού. Συνάζονται τα πονηρά εκεί που υποθέτουν ευκολώτερον το κέρδος, εις την *Κρησάραν* και ρίπτουν εκεί τας πεντάρας των. Αλλ' εκείναι έχουν, θαρρείς, συνεννόησιν με τον ξένον και πηδούν έξω, σαν ακρίδες και χάνουν τα καυμένα τα μικρά. Και κάτι παλληκάρια, ως κάτι λεβέντες! που να τους πιη κανείς στο ποτήρι, οπίσω από το εκκλησιδάκι δοκιμάζουν την ευστοχίαν των όπλων των, βάνοντες σημάδι τον σταυρόν εκεί κανενός τάφου· — ακούς τον σταυρόν! . .

Δεν ήτο ανάγκη να είπη περισσότερα η πονηρά χωρική. Όλαι αι θυγατέρες του Καινούριου, καταμαγευμένοι από τα λόγια της, ήσαν πρόθυμοι να την ακολουθήσουν. Ματαιώς η μήτηρ προσεπάθει να τας εμποδίση, ισχυριζομένη με γέλοια και με χάχανα ότι ο Δημήτρης, ο πρωτότοκος υιός της, θα τας έδερνεν όλας, και αυτήν την ιδίαν άμα εμάνθανε τούτο.

— Α, μπα, καλότυχη! ο Δημήτρης δεν είναι τέτοιος, τον ξέρω· έχει αγαθή ψυχή· είπεν η Φρόσω διά να κολακεύση την μητέρα κ' επιτύχη τον σκοπόν της.

Η γραιία τω όντι εις τον έπαινον εκείνον του υιού της εσίγησε και δεν έφερεν αντίρρησιν. Εφρόντισε μόνον πώς να συγκρατήση την προθυμίαν των άλλων θυγατέρων της, δώσασα μόνον εις την Βασιλικήν την άδειαν ν' ακολουθήση την χωρικήν εις την πανήγυριν.

Γ'

ΟΙ ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΤΑΙ

Το σπίτι του Παντελή Καινούριου ήτο πλιθόκτιστον, μετρίου ύψους και δυσαναλόγου πλάτους, με αυλήν απεριποίητον κ' ένα αχυρώνα όπισθεν, με ξυλίνην τaráτσα προς τον δρόμον εις την οποίαν έφερε σκάλα χονδροειδής, έχουσα σκαλοπάτια κέδρινα, παλαιωμένα και ανώμαλα. Τα μυστήρια των τοίκων ήσαν αλλού κρημνισμένα και αλλού προισμένα υπό των βροχών, ως εμβλώματα λευκά και γαιώδη εναλλάξ· αι γωνίαι καταφαγωμένα· οι στύλοι της τaráτσας και τα διαζώματα και το πάτωμα σαρακοφαγωμένα, μισοσπασμένα κ' επικλινή. Κατ' αντίθεσιν όμως τα παράθυρα κ' αι θύραι ήσαν γαλαζοβαμμένα, το εσωτερικόν επιμελημένον, το πάτωμα καθαρόν, παντού δε παρετάσσοντο εντός δοχείων πετρελαίου, μισοσπασμένων σταμνών, σκωριασμένων τυροβολίων και ξυλίνων χονδροειδών κιβωτίων, άνθη παντοδαπά πλούσια εις το χρώμα και την χάριν. Εδώ εδέσποζεν ο βασιλικός με όλας του τας τάξεις, από του αγαπημένου σγουρού μέχρι του πλατυφύλλου, του εκπλήττοντος περισσότερον διά του μεγαλείου παρά διά της ευωδίας του· εκεί τα γαρύφαλα εις στοίβας κοκκίνας ή χιονώδεις· αλλού η αρμπαρόριζα, ο δυόσμος και η μαντζουράνα εις σμαραγδούντα κ' ευωδιάζοντα στρώματα. Κάτω των παραθύρων εκρέμαντο εις αφθόνους και μακράς πλεξίδας χαλκοπρασίνους ο αμάραντος και παραπλεύρως το μεταξάκι, αντετίθετο καλλιτεχνικώτατα με την θριαμβευτικήν κατακόκκινην όψιν του· εις τας γωνίας της τaráτσας το κρούσταλλον, περιτριγυρίζον ναννοφυείς κλώνους με την λευκαυγή μάζαν του μόλις εφαινετο, καθώς και το γεράνι το βρωμόχορτον, επεδείκνυε τα χνοώδη φύλλα του μεταξύ των πλοκάμων του κισσού, ο οποίος ανέβαινεν επί του τοίχου κάτωθεν, περιέβαλλε το περίστυλον κ' εσκάλωνεν ανδρειομένος επί της στέγης. Η γεροντική όψις του σπιτιού εφαιδρύνετο έτσι· εμετριάζετο η σοβαρά και θλιμμένη εκείνη έκφρασις, η απαντωμένη εις τα παλαιωμένα κτίρια κ' ενόμιζε κανείς ότι επίτηδες εγκατελείφθη απεριποίητον υπό καλλιτέχνου κατοίκου. Επειδή δε κατά τας ιδέας των χωρικών η φιλόκαλος ή μη διακόσμησις ενός σπιτιού, φανερώνει τα μέλη και τας διαθέσεις των κατοίκων, καθώς και ο κατά την ώραν του γεύματος θόρυβος την οικονομικήν των κατάστασιν, ο Παντελής Καινούριος εφανερώνετο εκ τούτου ότι είχε πολλές θυγατέρας.

Όχι και πολλές, θεέ μου! Πέντε μόνον θυγατέρας είχεν ο παλιός τροφοδότης της κωμοπόλεως εκτός της Βασιλικής, η οποία νευομένη τα πρωτοτόκια, έλειπε τότε εις την πανήγυριν μετά της

Φρόσως. Αλλά κ' αι πέντε αὐταί, κληρονομίσασαι τα κάλλιστα και μόνα σχεδόν προτερήματα του ανδρογύνου Καινούριου, την ακράτητον δηλαδή φλυαρίαν της μητρός και την ελαφρότητα και αφροντησίαν του πατρός, ἦσαν ικαναί ν' αναστατώσουν το σπίτι και ὅλην την γειτονίαν. Και το ανεστάτωνον καθ' ἡμέραν με τους γέλωτας και τα τραγούδια των, τας συναναστροφάς και τους χορούς των μετὰ των ἄλλων ομηλίκων.

Σήμερον ὁμως εἴνετο ο μεγαλύτερος και πανηγυρικώτερος θόρυβος εις το γεροντικόν σπίτι. Ἦτο εορτή μεγάλη, πανηγυρική εορτή του τροπαιοφόρου Στρατηλάτου και εις τα χωρία αι τοιαῦται ἡμέραι δεν παρέρχονται απαρατήρητοι. Οι χωρικοί, κύπτοντες καθημέραν εις τας βαρείας εργασίας των, θεωροῦν τας ἐπισημούς εορτάς ως οάσεις ἐπιθυμητάς μετὰ τοῦ καταθλιπτικοῦ διαστήματος του ἔτους, κατὰ τας οποίας πρέπει να ἐνθυμηθῶν ἐπ' ολίγον την ἀνθρωπίνην των ὑπόστασιν και τον ζώδη, ἀλλ' ἀληθὴ προορισμόν των! Ἐνὼ λοιπόν οι ἄνδρες ρίπτονται εις την μέθην και την ευφροσύνην, αι γυναῖκες και προ πάντων αι νεανίδες, συναντῶμεναι καθ' ομίλους εις τα σπίτια, δίδονται εις τους χορούς και τα τραγούδια, ὑμνοῦσαι τον ἔρωτα και τον οικογενειακόν βίον. Αι θυγατέρες του Καινούριου, ἀπὸ την παραμονὴν καλέσασαι τας φίλας και τας γειτονίσσας, συνεκρότουν τότε πολυθόρυβον συναγωγὴν εις την σάλαν.

Κατεῖχεν αὐτὴ ολόκληρον σχεδόν το ἐπάνω πάτωμα του κτιρίου. Μόλις καλάμινον διάφραγμα ἐνὸς μέτρου, ἀπὸ τοῦ οἱοῦ ἐξεῖχον ὀρθιοι κάλαμοι με τα λογοειδὴ φύλλα και τους θυσάνους των ἀκόμη και καδρόνια ἀπελέκητα, ἀφινον ὥρον ἐλάχιστον διὰ το μαγεῖριον και την ἀποθήκην. Εἰς την μίαν γωνίαν της σάλας πλατὺ, ἐπιβλητικόν ἔστεκε το κρεβάτι του γεροντικοῦ ανδρογύνου, ἐπεστρωμένον με σινδόνια μετὰ καὶ προσκέφαλα κεντητὰ κ' ἐπάνωθεν του ἐπὶ τοῦ τοίχου, φρουρός ἄγγελος ἐκρέματο το εἰκονοστάσιον, ἀπὸ ξύλον χονδροειδῶς σκαλισμένον, με διάφορα εἰκονίσματα κ' ἐμπρός ἀσβεστη ἠωρεῖτο ἡ κανδύλα. Παραπλευρῶς ἔστεκεν ο κομὸς, λάμπρος ἀπὸ το ἔλαιον διὰ τοῦ οἱοῦ προσφάτως εἶχεν ἀλειφθῆ, με το θυσανωτὸν τραπέζομάνδουλον σκληρόν ἀπὸ την κόλλαν, με δύο ἀνθοδόχας γεμισμένας ἀπὸ χρωματιστὰς ἀκάνθας και περὰ, με κουτιά καταφορτωμέν' ἀπὸ θαλάσσια ὄστρακα και με καθρέπτην μέτριον, τυλιγμένον διὰ κτιρίνου τουλίου ἵνα μη καταστρέφουν οι μύγες το ἐπικρυσσωμένον πλαίσιον του. Ἀντίκρυ ἀνοίγετο ο καναπὲς με το πολὺτοξον ἔρεισμά του, βαθὺς, ἀναπαυτικός, προκλητικώτατος ἀπὸ τα πουπουλένια προσκέφαλα και τα δαντελωτὰ και πολὺχρωμα καναπελίκια του. Κ' ἐδὼ ἢ ἐκεῖ περίξ, κατεῖχον τα κενὰ κασέλαι και φορτσέρια διάφορα, ἐπεστρωμένα διὰ χρωματιστῶν ἀπλαδίων ὥστε να φαίνεται του

ενοίκου ο πλούτος και συγχρόνως ν' αναπαύωνται οι προσερχόμενοι.

Τώρα εις το κέντρον της σάλας πολλάι παρθένοι, εὐμορφαι και ἄσχημαι αναμίξ, με απροσποίητον ἀφέλειαν και χάριν πιασμέναι, ηκολούθουν διὰ του βήματος και της φωνῆς τον ἦχον του ντεφίου, το οποίον ἔπαιζεν ερρυθμῶς στρογγυλοπρόσωπος και ραδινὴ χωρική. Εἰς τας ἄκρας, ἐπὶ των κιβωτίων, αἱ μεσόκοποι κ' αἱ γραῖαι συνώδευον εἰς το τραγούδι τας νέας και παρηκολούθουν μ' ἐξεταστικόν και πεπειραμένον βλέμμα κριτοῦ τον χορόν, τα βεργολυγίσματα και τους ακκισμούς των, αναπολούσαι μετὰ τινος βαρυθυμίας, ἄλλην ιδικὴν των εποχὴν, τους χορούς και τους θριάμβους των. Μεταξὺ τούτων παρεκάθηντο και μητέρες των χορευουσών, αἱ ὁποῖαι προσεῖχον εἰς τα κινήματα των θυγατέρων των και διώρθονον τας παρατηρουμένας ἐλλείψεις, ενδιαφερόμεναι μεγάλως διὰ την τελείαν ἐκμάθησιν . . . Ούτε τα παιδιά ἐλειπον, παρά ἐγέμιζον θορύβου και φωνών το σπῖτι, ἄλλα κυλιόμενα ἐπὶ του πατώματος, μεταξὺ του κύκλου των χορευουσών και φλυαρούντα, ἄλλα κλαίοντα ἐπὶ των γονάτων των μητέρων των. Και υψηλά ἐπὶ της σκαιᾶς οροφῆς, μεταξὺ των χονδρῶν πατέρων και των ξύλων της, πρόσχαροι αἱ χελιδόνες εἰσιτσίριζον μέσα εἰς τας φωλεὰς των εἰτ' ἐκυνηγούντο περιπετώσαι μέχρι των κεφαλῶν των παρθένων και ρίπτουσ' αἰφνῆδιον μεταλλικόν ψέλλισμα. Και ὁμως ὅλου τούτου του θορύβου ὑπερεῖχεν ἡ φωνὴ των λυγερών, εὐηχος, αρμονική, μιγνυμένη προς τους δούπους του ντεφίου και τους αργυρούς ἤχους των κροτάλων και τους μονοκρότους κτύπους των ποδών, εἰς ἓν ὅλον μεθυστικόν κελάδημα . . .

— Ε, νά που σας την ἤφερα! . . .

Ἡ υψηλὴ Ζαχάρω ἐφάνη αἰφνης εἰς την θύραν της σάλας, σύρουσα ἀπὸ της χειρὸς ἐν θριάμβῳ την Ἀνθήν. Ἡ λυγερὴ ἤθελε να σταθῇ, να χαιρετίσῃ δεξιὰ και αριστερά, να φιλήσῃ τας φίλας της και ν' ἀναπνεύσῃ τέλος ἀπὸ τον δρόμον ἀλλ' ἡ σύντροφός της δεν την ἄφινε καθόλου. Παρεκίνει, σχεδόν ἐπέβαλλεν εἰς αὐτήν να πιασθῇ εἰς τον χορόν και συγχρόνως ἔλεγεν εἰς τας ἄλλας κορασίδας.

— Δεν ξέρτε τι τράβηξα ὥς που να την καταφέρω! . . .

— Μπα, καλότυχη! . . . γιατί;

— Δεν ξέρω πῶς εἰμ' ἐτσι· δεν εἶμαι καλά· ἀπήντησεν ἡ Ἀνθὴ μετὰ νωχελείας·

Και ἀληθινὰ δεν ἦτο καλά ἡ λυγερὴ. Ἡσθάνετο ἀδυναμίαν, φρικώδη ἀδυναμίαν καθ' ὅλον το σῶμα και ἅμα ἐκινεῖτο ολίγον

εκουράζοντο οι πόδες της, ως να εσηκώθη μόλις από πολυήμερον ασθένειαν. Αλλά και την ψυχὴν εἶχεν υπερμέτρως θλιμμένην ἡ κόρη, ως ἐν ασφυκτικῇ καταστάσει καὶ τὴν κεφαλὴν βαρείαν καὶ τὴν ὄψιν αλλαγμένην. Μετὰ τὴν ταραχὴν τῆς χθες, τὴν ὁποῖαν υπέφερεν ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Κυράς Παγῶνας, ἦλθον τὰ σημερινὰ καὶ τὴν κατέβαλον. Ἐκτὸς τῆς πανηγύρεως καὶ τῶν θεαμάτων τῆς, τὰ ὁποῖα θ' ἀπελάμβανεν ἀν ἐπὶ γαίνεν ἐκεῖ, ἐπερίμενε καὶ κάτι καλλίτερον. Ὁ Γεώργιος τὴν εἶχεν εἰδοποιήσῃ ὅτι θὰ ἐπὶ γαίνεν εἰς τὴν πανηγύριν μετὰ τῶν φίλων τοῦ· ὅτι θὰ ἐπηλάλει μάλιστα καὶ τὴν κουλούραν. Καὶ ἡ Ἀνθὴ ἐλογάριαζε νὰ τὸν ἀπολαύσῃ ἐκεῖ, μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν θόρυβον, ὅπου δὲν προσέχει κανεὶς τι κάμνει ὁ ἄλλος, μακρὰν τῶν βλεμμάτων τῆς μητρὸς τῆς· νὰ στριμωχθῇ πλησίον τοῦ μέσα εἰς τὴν κυματούσαν φορὰν τῆς λιτανείας, νὰ τοῦ προσμεδιάσῃ ἀπὸ πλησίον καὶ ν' ἀκούσῃ ἓνα τοῦ λόγον ἀγάπης, ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους μόνος αὐτὸς γνωρίζει νὰ προφέρῃ με τὴν γλύκαν νὰ τὸν καμαρώσῃ τέλος ἐπὶ τοῦ Μαύρου τοῦ, διαπρέποντα μετὰ τῶν λοιπῶν παλληκαρίων. Ἀλλ' ὁ Νικολὸς παρουσιασθεὶς αἰφνης ἐμπρὸς, διέλυσε καὶ αὐτὴν τῆς τὴν ἐλπίδα. Ἀ! πάρα πολὺ σκανδαλωδῶς ἤρχισε νὰ συνεμπαίνῃ εἰς τὴν ζωὴν τῆς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος! . . .

Καὶ ἡ λυγερὴ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐσχημάτιζε μεγαλειτέραν τὴν ἀποστροφὴν τῆς κατὰ τοῦ Νικολοῦ, καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ, με τὴν υποψίαν ἐκείνην τῆς χωρικῆς, μήπως αμαρτάνει ἐν ἀγνοίᾳ τῆς, ἀνεθεμάτιζε τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὁποῖαν εὐρέθη εἰς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν κωμόπολιν. Ἐδοκίμασε ν' ἀσχοληθῇ εἰς διευθέτησιν τοῦ σπιτιοῦ· ἀλλ' οὔτε τὸ σῶμα οὔτε τὸ πνεῦμα εἶχε πρόθυμον εἰς τοῦτο. Ὅλα τῆς ἔπαιον γύρω, ὅλα τὴν ἐτάρασσον, καὶ τὰ ἐπιπλά καὶ τὰ φορέματά τῆς καὶ τὰ παιδία μακρυνῆς συγγενοῦς τῆς, ἐλθόντα ἐκεῖ διὰ φίλευμα, ὅπως εἶχον συνειθίσῃ, καὶ τὰ κλωσσοπούλια τὰ ὁποῖα διὰ χαριτωμένων πηδημάτων ἀναβαίνοντα τὴν σκάλαν, ἀπέσπων ἀκρατήτους ἄλλοτε τοὺς γέλωτάς τῆς. Τώρα ἔδειρε τὰ παιδία, ἔδωξε με φωνὰς καὶ κατάρας τὰ κλωσσοπούλια, ἔσχισε τὸ φόρεμά τῆς σύρασα αὐτὸ ἀποτόμως ἀπὸ τινος καρφιοῦ ὅπου ἐπιάσθη, κ' ἐρριπτεν ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ ἐπιπλά, ἐνῶ τὰ ἐτακτοποιεῖ. Ἡ μήτηρ τῆς ἡ ὁποῖα τὴν παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος κάτι μαντεύουσα, ἠπόρει δι' αὐτὰ ὅλα καὶ τῆς ἔλεγεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν με μαλακὸν τρόπον: _

— Τὶ ἔπαθες, θυγατέρα· με τὴν κακὴ σου εἶσαι σήμερα;

— Με τὴν κακὴ μου καὶ με τὴν ψυχρὴ μου! ἀπὴντα σκαιῶς ἡ Ἀνθὴ.

Τὴν μεσημβρίαν δὲν ἐκάθισεν εἰς τὸ γεῦμα. Οἱ γέροντες γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ὡς μονάκριβην τὴν ἐπεριποιούντο περισσότερο κ'

εταράσσοντο εις την παραμικράν κακοδιαθεσίαν της, την εκάλεσαν επανειλημμένως να φάγη. Υποθέτοντες ότι η δυσθυμία της εκείνη προήρχετο από μετάνοιαν, διότι δεν επήγεν εις την πανηγυριν, υπέσχοντο εις αυτήν να υπάγουν μίαν άλλην ημέραν όλοι, να καλέσουν και άλλας οικογενείας φιλικάς, να ψήσουν αρνιά και να διασκεδάσουν εκεί, κάτω από τας μεγάλας ελαίας της Μονής. Ο κυρ Παναγιώτης μάλιστα υπέσχετο να φέρη και τα ταβούλια από το Τραγανό και να χορεύση εμπρός, χάριν της Ανθής του. Αλλ' η λυγερή έμεινεν αμετάπειστος. Προσεποιήθη κόπωσιν, κεφαλόπονον και αυτή δεν ήξευρε τι προσεποιήθη κ' έμεινεν έξω εις το κατώφλιον της θύρας, ως χήρα κλαίουσα την Μοίραν της.

Το απόγευμα ήλθεν η Ζαχάρω και ήθελε να την πάρη εις τον χορόν. Η Ανθή ηρνείτο επιμόνως· δεν ήξιζε τον κόπον να υπάγη. Ο χορός και η συναναστροφή θέλουν όρεξιν και αυτή δεν είχε καθόλου, μα καθόλου! ούτε ν' ανοίξη το στόμα της. Αλλά και η Ζαχάρω επέμενε παρακαλούσα. Την όρεξιν θα την κάμη εκεί, άμα ιδή τας άλλας να χορεύουν και ακούση το ντέφι να βροντή και να κελαδή ως έμψυχον εις τας χείρας της Χαραλάμπαινας. Πόσοι κάθηνται εις το τραπέζι δίχως όρεξιν και όμως άμα ιδούν τα φαγητά τρώγουν! . . . Έπειτα να ξεδώση· αν έχη τίποτε να το ρίψη έξω . . . Η λυγερή εν τούτοις ισχυρίζετο ότι άμα είνε βαμμένη η καρδιά του ανθρώπου, χίλια να κάμη του κακού πηγαίνουν. Μα πάλιν τι θα κάμη να κλεισθή εκεί; αντέτεινεν η Ζαχάρω. Από το σπίτι του Καινούριου θα έβλεπε τουλάχιστον τους πανηγυριστάς· αλλ' από το ιδικόν της τι θα έβλεπε; Η αγορά θα είνε έρημη σήμερα· ο κόσμος είν' έξω, εις τις γειτονιές . . .

Ήτο αγαθή κόρη η Ζαχάρω κ' επέμενε να διασκεδάση την θλίψιν της φίλης της. Παρίστανεν ως όλως έκτακτον το θέαμα των πανηγυριστών, όταν επιστρέφουν εις την κωμόπολιν, άλλοι εξηντλημένοι, χαλαρώς κρατούντες τους χαλινούς των αλόγων και κύπποντες την κεφαλήν βαρείαν εκ του πότου και του δρόμου· άλλοι εξημμένοι και αρειμάνιοι, επιδεικνύοντες τον στολισμόν και την ευτυχίαν των . . .

Η Ανθή κατεπείσθη τέλος και ηκολούθησε την νεάνιδα εις το σπίτι του Καινούριου. Και τώρα η Ζαχάρω, καταμαγευμένη διά την επιτυχίαν της αυτήν, έξαλλος εκ του θορύβου της συναναστροφής και πρόθυμη να χαροποιήση την φίλην της, ηνάγκαζεν αυτήν να σύρη πρώτη τον χορόν. Κ' αι άλλαι νεάνιδες παρεχώρουν προθύμως την θέσιν των εις την Ανθήν. Απέκαμαν πλέον! εχόρευσαν τέσσαρες και πέντε φορές κάθε μία . . .

Η λυγερή εχόρευσε τω όντι με χάριν και αφέλειαν πολλήν. Έλειπεν όμως από αυτήν η ευθυμία, η όρεξις εκείνη η πτερόνουσα τους

πόδας. Ούτε κινήσεις είχεν αρκετάς, ούτε το βεργολύγισμα εκείνο το βαρύ της εποχής, το οποίον παρομοιάζει την χορεύουσιν με παγώνι όταν σκύπτει να ποτισθή εις την πηγήν. Τούτο δεν διέφυγε το εξησκημένον μάτι των άλλων γυναικών και ήρχισαν μεταξύ των να φέρουν εν ψιθυρισμῷ τας κρίσεις των. Τι έπαθε, καλέ πῶς χορεύει έτσι η Ανθή! . . . Από όλας δε περισσότερον παρετήρησε τούτο η σπιτονοικοκυρά και το έδειξε χαιρεκάκως εις την μεσόκοπον γείτονά της, την αδελφήν του Γιωργίου Βρανά. Όχι, δεν ηδύνατο να συγχωρέση τοιαύτα λάθη εις τον χορόν η αγαθή Παντελιού. Αν εκόρευον έτσι αι θυγατέρες της, η Βασιλική της αν εκόρευεν έτσι, δεν θα την άφινε ποτέ πλέον να χορεύση. Και βλέπεις, αδελφή, ότι επάχυνεν ακόμη αυτή η κόρη· βλέπεις τι άσχημη έγεινε; πού πρώτα που ήτο μια πανώρη λυγερή! . . . Έπειτα τι κάμνει τάχα πῶς δεν την μέλει και χαμηλώνει τα μάτια, σαν την Παναγιά; Αυτά δεν κωνεύονται πλέον! . . . Και ζωηρευθείσα αίφνης, επιθύρησεν εις το αυτί της συντρόφου της.

— Ξέρεις, αδελφούλα μου, που αν είν' αλήθεια τα λόγια του κόσμου, ο Γιωργάκης δεν κάνει καλά να πάρη αυτή την ψευτοπαναγιά! . . .

Κ' ενδιαφέρετο η χονδρή και πληθωρική γυνή περί του μέλλοντος του Γεωργίου Βρανά και ανησύχει διά την τύχην του. Η μητρική καρδιά της δεν ηδύνατο ν' ανεχθή τοιαύτην του νέου ατυχίαν. Δεν εκάθηκαν δα από τον κόσμον τα κορίτσια· είνε άλλα που τον παρακαλούν αρκεί να θέλη μόνον! . . . Και ήσαν οι λόγοι ούτοι πλαγία ομολογία των συμπαθειών τας οποίας έτρεφε προς τον Γιώργιον και των προσδοκιών της, ως καλού γαμβρού διά την θυγατέρα της, την Βασιλικήν. Την ηξεύρει δα όλον το χωριόν την Βασιλικήν, την πρωτότοκόν της, τι προκομμένη είνε και τι εύμορφη! Ας μη λέγη τίποτε η Παντελιού, διότι είνε μητέρα και να μην υποτεθή ότι θέλει να επαινέση την κόρην της . . .

— Μπα σε καλό σας! γάμο έχετε; Ηκούσθη αίφνης και ώρμησεν εις την σάλαν η Βασιλική.

Φωναί εύθυμοι εδέχθησιν ευθύς την παρθένον, δεκαεπταετή ξανθόμαλλον και λευκήν παρθένον· ευχαί εγκάρδιοι και δεξιώσεις ως να έλειπεν από χρόνου μακρού.

— Καλώς την, καλώς ώρισες!

— Βοήθειά σου ο άγιος.

— Και του χρόνου με τον καλό σου! . . .

Η Βασιλική ηυχαρίσκει όλες διά τας ευχάς· ησπάζετο τας φίλας της, άπλωνε την χείρα εις άλλας κ' εσπόγγιζε το κάθιδρον πρόσωπόν της κ' εγέλα πετώσα όλη από χαράν. Ήτο φύσει εύχαρις και λάλος η νεάνις· ένας από τους ελαφρούς εκείνους παρθενικούς χαρακτήρας, τους οποίους δύναται τις ασφαλώς να παρομοιάση με τας σουσουράδας· πετούν, φλυαρούν, γελούν αδιακόπως και ο νους των διατελεί εις αδιάκοπον ζήτησιν της μεταβολής του βίου, το δε σώμα παρακολουθεί πρόθυμον. Η μελαγχολία δεν έχει θέσιν εις αυτούς· η λύπη δεν έχει διάρκεια. Περί της Βασιλικής ελέγετο μεταξύ των γυναικών, που παρεστάθησαν εις την γέννησίν της, ότι μόλις έπεσεν εγέλα και ηκτινοβόλει από ευτυχίαν το πρόσωπόν της, ως να ήρχετο με λαμπράς εντυπώσεις από τον άλλον κόσμον κ' εχαίρετο διά την αλλαγήν του βίου.

Και τώρα δι' αυτήν την βραχείαν αλλαγήν του βίου, τας νέας σκηνογραφίας, που εξετυλίχθησαν εμπρός τα μάτια της, της θορυβώδους πανηγύρεως, του εσμού αυτής και των θαμάτων, ήτο τόσον χαρούμενη κ' έφρισεν όλη ανήσυχος, υπό τας φιλοστόργους χείρας της μητρός της, η οποία την επεριποιείτο με συγκίνησιν.

— Μέσ' 'ς το μεσημέρι εκινήσατε να 'ρθήτε έλεγε κάπως ηγανακτισμένη η Παντελιού· δεν αφίνατε 'λίγο να δροσίση . . .

— Πού άφινε ο Νικολός· απ' την ώρα που τον πάτησε τ' άλογο εδαιμονίσθηκε!

— Τι, ποιο άλογο τον πάτησε;

Όχι, καλότυχη, τον πάτησε τον επήρε εκεί με τον αέρα το άλογο του Γεωργίου Βρανά και τον έρριψε κάτω. Αλλ' αυτός εφοβήθη τόσον, ώστε όλο και άλογα έβλεπε γύρω του και ηνάγκασε τας γυναίκας να φύγουν γρήγορα, γρήγορα! . . .

Ο χορός διεκόπη τώρα και όλαι αι νεανίδες εκύκλωσαν την Βασιλικήν, περίεργοι ν' ακούσουν τας εντυπώσεις της. Εις το πάθημα του Νικολού Πικοπούλου, ο οποίος διά το κωμικόν παράστημά του, συχνά επροκάλει τας ειρωνείας των κορασίδων, οι γέλωτες ήχησαν με θορυβώδη ασυμφωνίαν.

Αλλ' η εγκαρδιώτερον των άλλων γελώσα ήτο η Ανθή. Έπασχε τόσα από αυτόν τον άνθρωπον, ώστε της εφαινετο πολύ ευχάριστον το πάθημά του. Εξεδικείτο έτσι η αδυναμία της· εθριάμβευεν επί τη ιδέα ότι ο Γεώργιος ήτο ο εκδικητής αυτής και μετεμελείτο, διότι δεν επήγεν εις την πανήγυριν, ν' αντιληφθή με τα ίδια της μάτια την εξουθενωτικήν εκείνην πτώσιν του μισητού της. Η ψυχή της λυγερής ευρίσκετο εις απολαυστικήν έκστασιν, φανταζομένη διά

της ζωηρότητος του μίσους, τον Νικολόν κυλιόμενον εις το χώμα κ' έπειτα σηκονόμενον περίτρομον, με τα φορέματα κατασκονισμένα και φεύγοντα ευθύς μακράν της πανηγύρεως, ενώ ο Γεώργιος ωρθούτο επί του αλόγου του, θριαμβευτής και υπερήφανος . . . Και ολίγον κατ' ολίγον δόσις φθόνου εγεννάτο μέσα της διά την Βασιλικήν· φθόνου τον οποίον ησθάνθη ευθύς μόλις έμαθεν ότι η νεάνις αντικατέστησεν αυτήν εις την πανήγυριν και τον οποίον εσίγασαν μετ' ολίγον αι σκέψεις του λυπηρού μέλλοντός της.

Αλλ' ανέκαθεν η Ανθή δεν έτρεφε μεγάλην συμπάθειαν προς την Βασιλικήν. Το εύθυμον και γελαστόν ήθος της παρθένου, αι περιποιήσεις τας οποίας απέδιδε προς αυτήν, πάντοτε παρεξηγούντο υπό της λυγερής. Ενόμιζεν ότι όλα ήσαν εμπαιγμοί και φιλέκδικος διάθεσις μόνον. Η Βασιλική ήτο αδελφή του Δημητρίου, του στενωτέρου φίλου του Βρανά και τούτο την ανησύχει μεγάλως. Πρόληψις τις εβασίλευεν εις το πνεύμα της, ότι εκείνη μίαν ημέραν θ' αντικαθίστα αυτήν εν τη καρδιά και τη ζωή του αγαπητού της. Πολλάκις έκλαυσε δι' αυτήν την ιδέαν· πολλάκις απηλπίσθη και ωμολόγησεν εις τον Γεώργιον πλαγίως, ότι δεν ήθελεν να συχνάζη εις το σπίτι του φίλου του. Ο νέος εννόησε τους φόβους της και προσεπάθησε να τους διασκεδάση. Αλλ' η φιλία του Βρανά και του Δημητρίου υπήρχε πάντοτε, ακμαία και αδιάρρηκτος και υπήρχον εκ τούτου και οι φόβοι της λυγερής. Τώρα ενόμιζεν ότι η Βασιλική υπερέβαλεν αυτήν καθ' όλα· ότι της έκλεψε μίαν έκτακτον απόλαυσιν, και μετενόει διότι δεν ηκολούθησε την θέϊαν της, αλλά παρεχώρησε την θέσιν της εις εκείνην, να κόβη τώρα και να ράβ' η γλώσσα της!

Ναι, να κόβη τώρα και να ράβ' η γλώσσα της Βασιλικής! Τούτο εκέντα πολύ την ζυλοτυπίαν της λυγερής. Να βλέπη τόσας εκεί μορφάς προσηλωμένας εις εκείνην περιέργως· ενωτιζομένας τους λόγους της λαιμάργως, εκπληττομένας διά τα περίεργα συμβάντα της πανηγύρεως και να ηξεύρη ότι εις την θέσιν της θα ήτο αυτή τώρα, θα εκίνει αυτή την προσοχήν και όχι η Βασιλική· τούτο εξηρέθιζε τον φθόνον της ακόμη περισσότερο.

— Αμ' την κουλούρα; ποιος επήρε την κουλούρα; ηρώτησαν αίφνης την Βασιλικήν αι γυναίκες.

— Ο Γιώργης ο Βρανάς.

Και μετά φλυάρου λεπτομερίας, ευτυχισμένη διότι ήτο εις θέσιν να λέγη, όλον να λέγη και ν' ακούεται μετά προσοχής η ελαφρά νεάνις, ήρχισε να διηγείται τα του ιππικού αγώνος. Α! είνε το καλλίτερον της όλης πανηγύρεως αυτό! Φαντασθήτε· μόλις εδόθη το σημείον και όλη εκείνη η μυρμηκία του θεωμένου πλήθους ν'

ανυπομονή, να στενοχωρήται να παθαίνεται ως έν και μόνον σώμα. Ο κάμπος ηπλούτο επικλινής ολίγον ομαλός όμως, καταπράσινος, με ολίγα σφερδούκλια εδώ κ' εκεί· με μίαν αγριαπιδιάν εις την μέσην κ' ευρύς, απεριόριστος εις το βλέμμα των θεατών. Ένεκα της μεγάλης αποστάσεως δεν διέκρινέ τις κατ' αρχάς άλλο τίποτε παρά μελανά μόλις στίγματα, σκιάς άνω του εδάφους, φερομένας υπό του ανέμου. Μικρόν κατά μικρόν έπειτα διεκρίθησαν οι πόδες των αλόγων, κινούμενοι εμπρός-οπίσω μετά ταχύτητος, ως περωταί μύλου και τέλος διεγράφησαν και οι καβαλλάρηδες, ως λευκά συννεφάκια ανά την απέραντον έκτασιν. Ο νικητής όμως ήτο αδύνατον να διακριθή ακόμη. Η φορά των αλόγων εν τη καταπληκτική ορμή των, ήλλασε κατά λεπτόν και οι πρώτοι ήρχοντο έσχατοι και οι έσχατοι επροπορεύοντο, ώστε κατήντησεν αμφίβολον το τέλος. Το πλήθος ανυπόμονον έκαμνε τας κρίσεις του, έλεγε τας εικασίας του καθείς, ωσει θέλων να ταχύνη το αποτέλεσμα.

— Να το ψαρί, την άρπαξε!

— Μπα, δεν βλέπεις το μπάλιο που το φέρνει κατά πόδι;

— Θα το περάση, ορέ, θα το περάση!

— Α! α! α! α! . . .

Κ' εφώναζον οι στρατηλατούμενοι, κινούντες χείρας και πόδας, ως να μετείχον και αυτοί του αγώνος . . . Αίφνης νά· πίπτει ένας καβαλλάρης και φεύγει το άλογόν του μακράν, τριποδίζον. Δύο άλλοι, βλέποντες φανεράν την αποτυχίαν αποσύρονται του αγώνος· αλλά διά να μην ντροπιασθούν φεύγουν μακράν των θεατών. Και αρχίζουν ούτοι πάλιν φωνάζοντες:

— Του Ζόγγα επήρ' ο ένας, του Ζόγγα!

— Κι' ο άλλος του Μάζι . . .

— Πάει να κάμη συμπεθεριό! . . .

Και γελούν, αιωνίως γελούν, σαρκάζοντες τους νικημένους . . . Τ' άλογα τρέχουν ακόμη εν δαιμονιώδει φορά, με την κεφαλήν τεντωμένην εμπρός, το σώμα όλον ευθύτατον ως ιπτάμενοι κόρακες. Και τα φορέματα των καβαλλάρηδων κυματίζουν, φουσκώνουν από τον άνεμον αι πλατεΐαι χειρίδες των υποκαμίσων και η φουστανέλλα πλαταγεί θορυβωδώς.

Άλογα τέσσαρα έμενον τότε διαφιλονικούντα το γέρας. Το λευκόν ήρχετο προς τα εμπρός, με τον καβαλλάρην κολλημένον ως κάνθαρον επάνω του. Αίφνης πλησίον του επέρασε το μαύρον, με το λευκόν αστέρι εις το μέτωπον κ' εβάδιζε τότε κατ' ευθείαν εις το τέρμα. Αλλά μετ' ολίγον άλλο, με τρίχωμα βαθύ ασπρόμαυρον ήλθε παραπλεύρως, ζητούν την νίκην . . . Και οι θεαταί εξηκολούθουν τας συζητήσεις κ' έλεγαν τα συμπεράσματά των ανυπόμονοι.

— Ανδραβιδιώτης είνε το αστεράτο;

— Ναι, του Σκαμνάκη . .

— Και τάλλο, το σιδερικό;

— Γαστουνιώτης.

— Θα την φάη τη χυλόπηττα!

Και ολίγον έλειψε να έλθουν εις ρήξιν εξ αιτίας του, μη παραδεχόμενοι να ντροπιασθή το άλογον του τόπου των. Αλλ' αίφνης ο ψαρής, ο προπορευόμενος εις την αρχήν του αγώνος, εστάθη εις την μέσην του δρόμου ακίνητος, παρά τας παροτρύνσεις του αυθέντη του, και κρατών υψωμένην την κεφαλήν, παρετήρει όλα τα σημεία, ως να ηρεύνα τον ορίζοντα· έπειτα εστράφη αποτόμως προς τα οπίσω, συναποφέρων άκοντα και τον κύριόν του.

— Άφς τον· πάει για βρούβες· είπαν.

Έμεναν πλέον τρία εις το ιπποδρόμιον· τα δύο επήγαιναν εμπρός, και ολίγον όπισθεν, σχεδόν επί τα ίχνη των, εβάδιζε το τρίτον. Ήρχετο τούτο κανονικώς τρέχον, μη παραλλάσσον τον βηματισμόν του, ως να ήτο βέβαιον περί της νίκης του και άφινε τ' άλλα να κοπιάζουν αδίκως. Και ωσει προλαμβάνον την σκέψιν των θεατών, δι' ενός πηδήματος, επέρασεν αίφνης μεταξύ των αντιπάλων του κ' επλησίασε σπεύδον τον κρατούντα επί κοντού την κουλούραν, της νίκης το έπαθλον.

— Μωρέ, γεια σου, πουλί μου! εφώναξαν οι θεαταί κατενθουσιασμένοι, φιλούντες το άλογον επί του τραχήλου. Ενώ, ο Γεώργιος Βρανάς ο καβαλλάρης και κύριος του ωχρός, συγκεκινημένος, ωρθούτο κ' επεδείκνυν εις το πλήθος την κουλούραν, εν εξάλλω αποθεώσει . . .

— Παναγία μου, τι όμορφος που ήταν εκεί! άγγελος γραμμένος· επεφώνησεν η κόρη με απροσποίητον θαυμασμόν.

Αλλά και οι ακροαταί αυτής δεν ήσαν ολιγώτερον ενθουσιασμένοι. Η νίκη ενός αλόγου δεν θεωρείται μικρόν κατόρθωμα μεταξύ των χωρικών. Ο νικητής τιμά όχι μόνον τον εαυτόν του, αλλά και τον κύριόν του και το χωρίον ακόμη από το οποίον κατάγεται. Η νίκη του, διά των μυρίων στομάτων των παρατυχόντων πανηγυριστών, διαθρυλείται εις τα πέριξ χωρία ως μέγα γεγονός. Οι από Πατρών μέχρι Πύργου συναντώμενοι καρρολόγοι, μεταδίδουν το όνομα, το χρώμα κ' εν γένει τα χαρακτηριστικά του, αυξάνει δε την τιμήν του εις ενδεχομένην πώλησιν, ως έν από τα καλλίτερα προσόντα του. Οι χωρικοί εις τα χωρία των, διά την έλλειψιν καθημερινών νέων, επί εβδομάδας, επί μήνα όλον, συζητούν μετ' ενδιαφέροντος τα προσόντα, αυτού και τας αφορμάς διά τας οποίας οι άλλοι υστέρησαν, ως ιστοριογράφοι την ήτταν μεγάλων στρατηγών. Διά τούτο τώρα αι νεανίδες κ' αι άλλαι γυναίκες, ετράπησαν εις θορυβώδη διαδήλωσιν υπέρ του Γεωργίου και του αλόγου του.

Μόνον η Ανθή δεν ωμίλει, δεν εθορύβει, δεν ενθουσιάζετο. Τι αν ησθάνετο μικράν χαράν εις τα στήθη της διά τον θρίαμβον του Γεωργίου; Η λύπη της ήτο μεγάλη τώρα, διότι δεν ήτο εκεί και αυτή να τον απολαύση εις την έξαλλον αποθέωσιν του και μεγαλητέρα η αγανάκτησίς της εναντίον του Νικολού, ο οποίος έγεινεν η αιτία τούτου κ' εναντίον της Βασιλικής που τον απήλαυσεν. Και τι τάχα καμαρώνεται αυτή, η «άσπρη μου σαν το χαρτί, κόκκινη σαν το βερζί, μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια, ρίξε μου τα μαλλάκια σου ν' ανέβω απάνου», έ; Τι καμαρώνεται και χοροπηδά και ομιλεί τόσον ελευθέρως περί του Γεωργίου!. Ή μήπως της επόνεσε και αυτής το δόντι; — μωρέ μούτρα! . . . Η λυγερή ζηλότυπος εις την αγάπην της· περίφοβος διά το είδωλόν της, εσκέπτετο ότι καλλίτερον θα έκαμνεν αν δεν ήρχετο εκεί και ωργίζετο εναντίον της Ζαχάρως, η οποία την έφερε διά ν' ακούση αυτούς τους λόγους, να μαυρίση περισσότερο την καρδίαν της, και ήθελε να φύγη. Αλλ' οι έπαινοι περί του Γεωργίου και του αλόγου του εξηκολούθουν μεταξύ των γυναικών και η λυγερή ανέβαλλεν από ώρας εις ώραν, αρεσκομένη ν' ακούη καλολογίσματα διά τον καλόν της.

— Δεν 'ξέρω, έλεγε τώρα η γρηά Μήτραινα· ο μαύρος είνε φαλάγγι!

— Και τι ώμορφο νοητάκι! εγώ αν ήθελεν ο Γιώργης θα του έκανα ένα χαϊμαλί· επρόσθεσεν η Βασιλική ενθουσιωδώς.

Η λυγερή δεν εκρατήθη πλέον. — Ξετσίπωτη! εψιθύρισε με πείσμα και διηυθύνθη προς την θύραν διά να εξέλθη. Αλλά δυνατός πυροβολισμός αντηχήσας έξω, ηνάγκασεν αυτήν να ορμήση μετά των άλλων γυναικών, με βοήν και πάταγον εις την σάλαν.

— Παγκυριώτες, κορίτσα, παγκυριώτες! . . .

Ευθύς άδειασεν η σάλα. Αι γραΐαι, αι μεσόκοποι, αι νεάνιδες συνωστίζοντο τόρα επί της ξυλίνης ταράτσας, προβάλλουσαι τας κεφαλάς και διαφιλονεικούσαι τας θέσεις εν ανταλλαγή φωνών και γελώτων, μεταξύ των οποίων ηκούοντο και κλαψήματα στενοχωρηθέντος είτε πατηθέντος παιδίου.

— Την κουλούρα! έχουν την κουλούρα! . . . εφώναζε μικρά κορασίς, κτυπώσα τας παλάμας εξ υπερμέτρου χαράς.

Τω όντι ο όμιλος του Βρανά και των φίλων του ήρχετο φέρων θριαμβευτικώς την κουλούραν. Μετά τον ιππικόν αγώνα οι νέοι επήγαν εις την στάνην του γέρω Γκόρα, όπου ο πλούσιος ούτος πατριάρχης, με τα κοπέλια και τους υιούς του, υπηρετεί εν αδόλω χαρά τους πολυαρίθμους ξένους του. Έφαγον με όρεξιν το σουβλιστόν αρνί, το πουγανιστόν κατσίκι και την γευστικήν τυρόπητταν του γέρω Γκόρα κ' ερρόφησαν αφθόνως το κρασί του. Μετά τας διαχύσεις της χαράς και της ευθυμίας των, αποχαιρετίσαντες τους βλαχοποιμένους εκίνησαν διά την κωμόπολιν. Ο Γεώργιος Βρανάς δεν ήτο ολιγώτερον συγκεκινημένος του Κοροΐβου, του αρχαίου Ολυμπιονίκου, εισερχομένου εις την γενέτειραν πόλιν. Το άλογόν του ήτο νικητής· άρα ήτο και αυτός νικητής. Και όχι μόνον αυτός αλλά και όλοι οι σύντροφοί του! Και ήρχοντο τόρα εξημμένον έχοντες τον νουν υπό του κρασιού οι νέοι, ορθόν το σώμα υπό του θριάμβου, ανά τέσσαρες, με τας χείρας ενωμένας επί των ώμων αλλήλων, εις ένα σώμα πολυσύνθετον εξ αλόγων και ανδρών. Εις το μέσον του πρώτου στοΐχου διεκρίνεται, διά το πλούσιον της στολής και το υψηλόν ανάστημά του ο Βρανάς, κρατών εις την μύτην του μαχαριού του ανθοστολισμένην την κουλούραν, της νίκης του άθλον, και το άλογόν του, μεγαλοπρεπώς βαδίζον, ανακινούν εδώ κ' εκεί στεφανηφόρον κεφαλήν, ως να ηνόει τον θρίαμβον τον οποίον κατήγαγε. Και τ' άλλα τ' άλογα μετ' ευρύθμου βαδίσματος, έφερον τους υπερηφάνους καβαλλάρους των, τραγουδώντας εναλλάξ, το τραγούδι του τροπαιοφόρου Στρατηλάτου, διά του οποίου ο ποιητής του λαού παρέστησε συγκινητικώτερον και θελκτικώτερον υμνογράφου το θαύμα:

Άγιε μ' άι Γιώργη στρατηγέ και
γριβοκαβαλλάρη, αρματωμένε με
σπαθί και με χρυσό κοντάρι, 'σαν
άγιος 'μοιάξεις 'ς τη θωριά, 'σαν ήλιος
'ς τη λαμπρότη· παρακαλώ σ' αφέντη
μου και τίμιέ μου Στρατιώτη! . . .

Οι πανηγυρισταί έτσι επλησίασαν εμπρός εις το σπίτι του Καινούριου. Απέναντι υπήρχεν ευρύς σπιτότοπος, κατεστραμμένος

κήπος, μ' ερείπια εις το βάθος και αρκετάς πέριξ συκομωρέας. Επί μιας τούτων εκυμάτιζεν υψηλά κόκκινη σημαία κ' εκρέματο φιάλη γεμάτη κρασίον, κάτω δε εις την σκιάν των άλλων δένδρων, διεσπαρμένα ξύλινα καθίσματα εμαρτύρουν ότι εκεί ήτο πρόσκαιρον κρασοπωλείον. Τα πρόσκαιρα αυτά κρασοπωλεία είνε συνήθη εις τα χωρία κατά τας επισήμους ημέρας και χρησιμεύουν ως κέντρα ευθύμου συναθροίσεως, αφού τα καφενεία και τα καταστήματα της αγοράς μένουν κλειστά. Πτωχοί χωρικοί, από του Σεπτεμβρίου αποθηκεύοντες προς ιδίαν χρήσιν κρασί εις τα σπίτια των, πωλούν εξ αυτού ολίγον κατά τας τοιαύτας ημέρας, ποριζόμενοι δι' ελαχίστου εμπορεύματος αρκετά κέρδη. Τούτο λοιπόν έκαμεν εκεί ο Αριστείδης, μεσόκοπος χωρικός, έχων λευκόν σκουφάκι από μανδαπολάμι εις την κεφαλήν, σηκωμένας τας χειρίδας του υποκαμίσου μέχρι των ώμων, τας δε του μεϊντανίου καρφωμένας χιαστί όπισθεν διά καρφίδος, ποδιάν βρεγμένην επί της φουστανέλλας κ' ελευθέρους καλτσών τους πόδας. Ο τραυλός ούτος χωρικός εφαινετο ότι εγεννήθη διά το επάγγελμα του κρασοπώλου· οι δε συμπατριώται του έλεγον ακόμη ότι κρασί επώλει και εις την κοιλιάν της μάνας του. Αδιακόπως έφερεν επί του προσώπου το χρώμα του κρασιού, επί δε των φορεμάτων, και όταν ακόμη ήτο αργός, την βαθείαν οσμήν του. Ήτο πολύλογος, ακούραστος εις την εξάσκησιν του επαγγέλματός του, μουσκευμένος μέσα κ' έξω, καθ' όλα τύπος Διονύσου των νεωτέρων χρόνων. Τόρα ησχολείτο εις την εξόφλησιν παλαιών λογαριασμών, τους οποίους είχε με τον Κουτσαναστάσην, αγαθόν κρασοπατέρα, σκεφθέντα αυτήν την στιγμήν κατά την μέθην του, να πληρώση τα χρέη. Αλλά του εφαινοντο εξωγκωμένα, κ' εξήτει από τον Αριστείδην να κατεβάση τας απαιτήσεις του. Ο κρασοπώλης, ανυπομονών κ' εξωργισμένος επροσπάθει να τον πείση ότι ήσαν αλάθητα τα κατάστιχά του και του επανέλεγε με την τραυλήν φωνήν του:

— Τον καιρό που το πίνεις! . . . τον καιρό που το πίνεις! . . .
τον καιρό που το πίνεις! . . .

Μόλις όμως είδε τους πανηγυριστάς πλησιάζοντας, ο Αριστείδης παρήτησε τον Κουτσαναστάσην να λύνη, με τρόπον χειρών και ψιθυρισμόν αδιάκοπον, την χρηματοσακκούλαν του και αρπάσας την κρασοκανάταν και ποτήρια ήλθε προς αυτούς. Οι νέοι παρετήρησαν ευθύς, μόλις πλησιάσαντες, τ' ωραίον και πλούσιον σύμπλεγμα των γυναικών επί της ταράτσας και ο ενθουσιασμός των έγγεινεν ακράτητος.

— Χρόνια πολλά, θεια! . . . χρόνια πολλά! . . . εφώναζον,
χαιρετώντες με το ποτήρι τας γράϊας.

Αλλ' αν διά της φωνής απεικονόντο προς τας μαραμμένας εκείνας μορφάς, ο λογισμός αυτών και το βλέμμα επέτα κ' έθιγε διψαλέον τ' ανθηρά κάλλη, των οποίων τα πονηρά μάτια ελαμπίριζον μεταξύ του πρασίνου κισσού, ως αδάμαντες επί στρώματος σμαράγδου. Κ' έκφρονες πλέον, εκέντων τ' άλογά των εις διάφορα γυμνάσματα· διεσκέλιζον μαζί τα καθίσματα και τους πάγκους, έκοπτον διά μιας φεύγοντες τους κλάδους των δένδρων ή στρεφόμενοι περί την κοιλίαν των ζών, ήρπαζον τα χαμαί ξυλάρια κ' επανέστρεφον επί της σέλας ακλόνητοι. Κ' αι τόσαι εκεί λυγεραί ησθάνοντο την καρδίαν πληγωμένην υπό της λεβεντιάς εκείνης· συνελάμβανον ιδέας παραδόξους, πόθους γλυκερούς, οι οποίοι κατά την εξέλιξιν των ήτο δυνατόν, ήτο εύκολον ναι, ν' απολήξουν εις την ευτυχίαν της ζωής των.

Υπάρχει εις την ζωήν της νεάνιδος κάποια στιγμή, κατά την οποίαν αίφνης και απροσδοκήτως, από το παραμικρόν γεγονός αφυπνίζεται το λανθάνον ένστικτον κ' εξετάζουσα ευρίσκει ότι έχει και αυτή δικαιώματα επί της ανθρωπίνης ευτυχίας. Τότε το πατρικόν σπίτι φαίνεται εις αυτήν στενόν, φυλακή αυτόχρημα· αι σοβαρά όψεις των γερόντων ανυπόφοροι· η οικογενειακή εκείνη ζωή, από την οποίαν έφυγαν πλέον αι ονειροπολήσεις, αι πλάναι, αι αδιάκοποι περί μεταβολής ελπίδες, πολύ μονότονη. Την γαλήνην του πατρικού ασύλου, την οποίαν ο νεάνιας πάντοτ' επιζητεί, η νεάνις αποστέργει μετά βαρυθυμίας, όπως αποστέργει το πουλί τον κλωβόν του. Βιάζεται να φύγη το τρυφερόν πουλάκι, να καθίση επί άλλου κλαδίσκου, τον οποίον φαντάζεται χλοερότερον, σκιερότερον, ευτυχέστερον πάντοτε του πατρικού. Και ονειροπολεί αδιακόπως τον άγνωστον σταυραετόν, εκείνον που θ' ανοίξη μίαν ημέραν τας ισχυράς πτέρυγας του και θα την συνεπάρη μακράν εις άλλον βίον, εις άλλην φωλεάν. Τούτο συνέβαινε τότε και εις τας ψυχάς των παρθένων. Εύρισκον πολύ αρμοδιώτερα τα σπιτάκια των νέων εκείνων, διά να περάσουν την ζωήν των, πολύ ευτυχέστερον τον εαυτόν τους, αν τους επερίμεναν εμπρός εις την θύραν διά να τους δεχθούν μόλις πεζεύσαντας και να τεθούν αφρόντιδες υπό τας περιποιήσεις και τας διαταγάς των.

Η Ανθή δεν εσκέπτετο τούτο ολιγώτερον των άλλων. Τουναντίον ήτο εκεί εμπρός της ο αγαπημένος και ήσαν ζωηρότεροι οι πόθοι και τα όνειρά της. Αν αι άλλαι δεν ήξευρον τον λυτρωτήν σταυραετόν, αυτή τον εγνώριζε κ' εύρισκε μάλιστα ότι εβράδυνε να έλθη. Αχ, κινήσου καϋμένη σταυραητέ! άνοιξε τα φτερά σου κ' έλα πάρε την· φέρε την εις άλλους τόπους, όπου αφθονεί ο κισσός και ο μόσχος, και μη την αφήνης εις αυτόν τον μπούφον Νικολόν, ο οποίος θα την μαράνη με το πρώτον φίλημά του! . . Και η λυγερή με σπαρταρίζον μάτι ως να ητένιζε σημείον φωτεινόν, ητένιζε τον Γεώργιον Βρανάν,

ανηρεύνα μετ' αυξούσης φροντίδος τα μεσσήνια — τας Μεσσηνιακάς εκείνας δερματίνας περικνημίδας, τας οποίας συνειθίζουν οι καβαλλικεύοντες φουστανελλοφόροι διά την προφύλαξιν των καλτσών — την φουστανέλλαν χυνομένην κατάλευκην επί της σέλας, τον λυγηρόν κ' ευρύν κορμόν, τον οποίον περιέβαλλον επιχαρίτως τα Μερεντίτικα μεϊντανογέλεκα και σχεδόν εψηλάφει ευφροσύνως την χαριτωμένην του νέου κεφαλήν, με το υπόξανθον μουστάκι και τα γαλανά μάτια. Εσύρετο δε υπό του πόθου κ' εθεώρει μεγίστην ευτυχίαν να της ήτο εύκολον να πλησιάση εκεί, ν' αρμόση μίαν φεύγουσαν λωρίδα του μεσσηνίου, να ταξιθετήση τας ανεστραμμένες πτυχάς της φουστανέλλας, να στρώση επιμελέστερον το κεντητόν μαντήλι του σελαχίου, να ρίψη επί του ώμου την σκορπισμένην φούνταν του φεσίου του. Όχι, δεν ήθελε να τον βλέπουν ξένα μάτια έτσι άτακτον τον καλόν της! Και εις την λέξιν αυτήν, την ανέκφραστον μαγείαν εξασκούσαν επί των παρθένων, φρικίασις εκυρίευε την σάρκα της Ανθής, ευτυχία επλημμύρει την καρδίαν της. Εφαντάζετο διά μίαν στιγμήν τον εαυτόν της. πλησίον εκείνου· ότι τον εψηλάφει γλυκύτατα· ότι ηκροάτο τους λόγους του, κ' εθεώρει μάγον μόνον όνειρον το τοιούτον. Αν κ' εγνώριζε τον προς αυτήν έρωτα του Βρανά, δισταγμός κάποιος εισέδυσεν εις την ψυχήν της. Διά της αγάπης της εμεγάλυνε τον νεανίαν· εταπείνωνε δι' αυταπαρνήσεως τον εαυτόν της κ' εύρισκεν ότι τοιούτος λεβέντης όχι, δεν ηδύνατο να ζευγαρωθή με αυτήν, την σταχτοπούταν! Και η χαρά της λυγερής μετετρέπετο εις μελαγχολικήν χαράν, ευδαιμονίαν τεθλιμμένην η οποία ενάρκονε το σώμα παρέλυε το πνεύμα κ' έφερε σχεδόν δάκρυα εις τα μάτια της.

Αίφνης η λυγερή εσκίρτησεν ως να ήλθεν εις την πραγματικότητα. Ο Βρανάς την έβλεπε κατάματα, μ' έκφρασιν μεγάλης ευτυχίας. Έπειτα έσυρεν από του σελαχίου αργυρόλαβον μαχαιράκι, έκοψεν ένα κομμάτι από την κουλούραν κ' έφερε το άλογόν του κάτω από την ταράσαν.

— Χαιρέτα, Μαύρε!

Το άλογον χαιρετά τω όντι, ανακινούν επάνω-κάτω την νοήμονα κεφαλήν του και ο νεάνιας όρθιος εις τις σκάλες της σέλας, προσφέρει το κομμάτι εις την λυγερήν. Εις αυτήν ναι, την Ανθήν και όχι άλλην· διότι τ' αποσύρει ευθύς, μόλις απλώνει την χείρα να το πάρη αυτή, η ξετσιώπητη Βασιλική. Αλλ' η Ανθή μένει ακίνητος. Όχι, Γιώργο μου όχι· δεν είνε καλόν αυτό που κάνεις· δεν είνε φρόνιμον ό,τι ζητείς να κάμη η αγάπη σου! Να μην ήτο κόσμος ναι, έπερνεν ευχαρίστως όχι την κουλούραν μόνον αλλά σε τον ίδιον, όλον εις την αγκαλιά της· αλλ' εκεί, ενώπιον τόσων βλεμμάτων,

λαιμάργων βλεμμάτων, όχι! Τι θα ειπούν έπειτα οι γονείς; τι θα πλάση ο κόσμος; τι θα γείνη τ' όνομά της; Καλή είνε η αγάπη, αλλά και το τιμημένο όνομα πολύ καλήτερον! . . . Και η λυγερή παραλυμένη, ήρχετο να σχισθή η γη κάτω από τους πόδας της, διά να κρύψη αυτήν μετά της εντροπής της· να μεταβληθούν εις λίθους τα βλέμματα των τόσων εκεί θεατών, να την θάψουν ολοζώντανην και διά παντός.

— Πάρ' το! πάρ' το! εφώναζον οι νέοι από κάτω.

— Πάρ' το! έλεγον κ' αι γυναίκες.

Αλλ' η Ανθή ένα μόνον ησθάνετο να της λέγη «παρ' το!» τον Βρανάν, ο οποίος εξηκολούθει να κρατή υψηλά το κομμάτι της κουλούρας, με τρέμουσιν εκ του κόπου χείρα και να την ατενίζει υπομειδιών, με μάτια κάπως παραπονούμενα, διότι ηρνείτο να πάρη εκείνο, μέρος του θριάμβου τον οποίον δι' αυτήν κατέβαλε. Κ' ελυπείτο να λυπήση αρνουμένη τον νεανίαν η λυγερή· κ' εσύρετο εις το βλέμμα του, ως εις μαγνήτην.

Αλλά τα τόσα βλέμματα την επέζον. Υπέθετεν ότι αι περίεργοι πέριξ μορφαί εσάρκαζον την πράξιν της· ότι τα μειδιώντα εκείνα χείλη εκινούντο, προητοιμάζοντο εις δυσφημίαν του ονόματός της. Κ' αίφνης εις την ιδέαν αυτήν ανδριευθείσα, διά σπασμωδικής δυνάμεως ετινάχθη προς τα οπίσω, παρεμέρισε το πλήθος των γυναικών και εισήλθε κλαίουσα εις την σάλαν.

Δ'

ΤΟ ΚΑΛΟ ΠΗΓΑΔΙ

Τώρα κείται παρημελημένον, με σκορπισμένα χείλη, κατεστραμμένα σκαλοπάτια, γεμάτων από ξύλα και πέτρες ως πηγή κατηραμένη. Αι βρύσεις, χύνουσαι κατά συνοικίας άφθονον και υγιεινόν νερόν, εστέρησαν αυτό και του τίτλου, τον οποίον ευγνωμόνως του απέδιδον οι κάτοικοι· ο δ' επαρχιακός δρόμος διελθών από πλησίον, εγύμνωσεν αυτό του μυστηρίου, εφυγάδευσε τον προστάτην Θεόν του και το εξέθεσεν εις τας κακοβούλους διαθέσεις των διαβατών. Τα παλληκάρια του τόπου δεν συγκινούνται πλέον εις την όψιν του κ' αι λυγεραί ουδ' ενθυμούνται καν την ύπαρξιν του. Ερωτήσατε όμως τους προ είκοσι, προ εικοσιπέντε ετών νέους, οποίας στιγμάς του βίου των οφείλουν εις αυτό· ίδετε τας μαραμμένας όψεις των γραιών, πώς ζωηρεύονται όταν

προφέρουν τ' όνομά του. Ο απογυμνωμένος εκείνος χώρος ανακαλεί εις αυτούς, εν λεπτομερεί παραστάσει εποχήν ολόκληρον, όπως η όψις τάφου επαναφέρει εις την μνήμην, με όλας τας συνηθείας της ζωής του, προσφιλή νεκρόν. Επανευρίσκουν μυστικές χαράς εκεί κατασπαρείσας· εκφραστικά βλέμματα εκεί αφεθέντα· λόγους αγάπης, κρύφια εναγκαλίσματα, διακοπέντα αίφνης με τρόπον από το βήμα διαβάτου και μη επαναληφθέντα ποτέ πλέον· πόθους εκεί αναφανέντας κ' εκεί μείναντας ως φυτόν μαρανθέν εν τη γενέσει του. Όλος εκείνος ο βίος της νεότητος ο μυστικός, ο αφανής, ο κρύφιος, ο διαρρέων λάθρα διά της καρδίας και της ψυχής, πλανάται ακόμη δι' αυτούς εκεί, τους ψηλαφά γλυκύτατα, τους προσμειδιά κ' ευρίσκουν, οι απόμαχοι ούτοι της νεότητος, την δρόσον, την ευεργετικήν δύναμιν του απομάχου πλέον εκείνου ποτισώνος.

Διότι το Καλό πηγάδι ήτο ο μόνος ποτισών της κωμοπόλεως τότε. Ακόμη από των χρόνων της τουρκοκρατίας το νερόν εσπάνιζεν εκεί. Και όχι διότι εστερείτο ο τόπος πηγαδίων. Αλλ' όλα ήσαν άτυχα, είχαν γλυκύ είτε υφάλμυρον νερόν, όλως ακατάλληλον προς πόσιν. Πρώτος ο Χασάν Αλής κ' έπειτα ο Σιμάν αγάς, πλούσιοι και φιλοπόλιδες τούρκοι, ήνοιξαν δύο μεγάλα πηγάδια, μετά τον Τζαφέρην, τον γεφυρώσαντα τον Στρεμμένον, ευεργετήσαντες κατά πολύ τους κατοίκους. Αλλ' ο Σιμάν αγάς υπήρξεν ευτυχέστερος εις την εκλογήν του εδάφους. Αι Νεράιδες, αι έφοροι των πηγών, επλούτισαν το πηγάδι του με όλα τα δώρα των. Έκαμαν το νερόν του διαυγές, ψυχρόν, ευκολοχώνευτον και νόστιμον, ώστε όλοι οι κάτοικοι από αυτό να υδρεύονται. Κ' επήγαιναν καθ' ημέραν, από τας πρώτας μεταμεσημβρινάς ώρας μέχρι βαθείας νυκτός, αι γυναίκες και παρθένοι να γεμίσουν τας στάμνας των, έφερον οι ενδιαφερόμενοι νέοι να ποτίσουν τ' άλογά των, ήρχετο και ο γέρων νεροκουβαλητής με το γαϊδουράκι, να γεμίση τα μικρά του βαρέλια. Έτσι συνηντάτο εκεί ποικιλία χαρακτήρων και παρήγετο ποικιλία γεγονότων. Η γυναικεία φλυαρία επετεινέτο εις το ακρότατον σημείον· τα νέα της ημέρας συνεζητούντο και ανελύοντο μετ' ακριβολογίας περισσής· η κακολογία, η οποία εις τας μικράς κοινωνίας εμπλέκει, όπως η αράχνη τα ζώφια εις ασφυκτικόν ιστόν, ονόματα τινά επίφθονα και οικογενείας, εύρισκεν εκεί ελεύθερον στάδιον ενεργείας. Αλλ' εύρισκεν ελεύθερον στάδιον ενεργείας εκεί και ο έρωσ, από παρθένους απλοϊκάς και αφελείς όπως η Ρεβέκκα, την οποίαν συνήνητησεν ο ταμίας του Αβραάμ εις την πηγήν του Ναχώρ· η συζυγική πίστις από γυναίκας όπως η Πηνελόπη του δημοτικού τραγουδιού, η ποτίζουσα τον μαύρον του ξένου χωρίς να τον ατενίζη εις τα μάτια· η φιλία από νέους γεμάτους με ρωμαλέα και ανδροπρεπή αισθήματα.

Και αυτήν την εσπέραν η ίδια εικὼν εφαινετο εἰς τὸ Καλὸ πηγάδι. Ὅλος ὁ πέριξ τόπος κατείχετο ὑπὸ συμμιγούς και αδιακόπου θορύβου. Ὅμιλοι γυναικῶν ἤρχοντο και ὁμιλοι ἀπήρχοντο, με τας στάμνας γεμάτας εἰς τὴν κεφαλὴν, ἢ τας χεῖρας ἢ ἐπὶ τῶν ὤμων· χαιρετισμοὶ ἀντηλλάσσοντο κατὰ διαφόρους ἐκφράσεις· γέλωτες κ' ἐπικλήσεις και φωναὶ ἀνεκατεύοντο και συνήχουν με τοὺς κωφούς κτύπους τῶν χωματίνων ἀγγείων και τοὺς ὀξεῖς ἤχους τῶν μεταλλίνων σίκλων· βλέμματα πονηρὰ διεσταυροῦντο και ἀνακραυγαὶ ἐκπλήξεως μετὰ μορφασμῶν και μεῖδιαμάτων ὑπόπτων ἐκυκλοφόρουν.

Επὶ τῶν ὑψηλῶν χειλέων τοῦ πηγαδιοῦ και κάτω ἐπὶ τοῦ πετρίνου ἀλωνίου, σμήνος ολόκληρον ἐχειρονόμει κ' ἐφλυάρει και ὑδρεῦετο ἐναλλάξ. Πέντε-δέκα σίκλοι ἀνέβαινον διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τὰ ἐγκατὰ τοῦ· δέκα-εἴκοσι χεῖρες τοὺς ἤρπαζον εὐθὺς και κατὰ διαφόρους διευθύνσεις τοὺς ἐκένουν ἐντὸς τῶν χασκόντων ἀγγείων. Ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς ὑδρεύσεως κ' ἐκ τῆς ἀμίλλης ὅπως μὴ ὑστερήσῃ ἡ μία τῆς ἄλλης, παρήγετο σύγχυσις περισσοτέρα. Τὰ σχοινία τῶν σίκλων περιεπλέκοντο· αἱ γεμάται στάμναι ἐκενοῦντο κρυφίως εἰς ἄλλας ὑπὸ τινος πονηρὰς βιαζομένης, εἴτ' ἐχύνοντο κατὰ γῆς ὑπὸ ἄλλης εὐφροῦς σκανδαλιάρας, εἴτ' ἐξηφανίζοντο καθόλου, εἴτ' ἐθραύοντο πολλάκις ἐξ ἀλληλοσυγκρούσεως. Τότε ἤρχιζον οἱ διαπληκτισμοί, αἱ κατάραι, αἱ χονδροειδεῖς βλασφημίαι, αἱ διαμαρτυρήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἐγέλων κ' ἐφώναζον ἐμπαικτικῶς αἱ κάτω ἀναμένουσαι τὴν σειράν τῶν γυναικες.

— Να τι σου κάνει ἡ Κεβή· — τὴν βλέπεις!

— Και δὲν ἀκούς γλώσσα που σῶβγαλε!

— Σαν δὲν παίρνεις νὰ τῆς σπάσῃς τὴ βίκα 'ς τὸ κεφάλι! . .

Εἶχον κουρασθῇ νὰ περιμένουν τόσην ὥραν με τὰς στάμνας προ τῶν ποδῶν και τὰς χεῖρας σταυρωμένας και προσεπάθουν νὰ διασκεδάσουν ὀλίγον, ἐξανάπτουσαι τὴν ἔριν διὰ τῶν λόγων. Παρέκει δύο γραιαί, ἀφοῦ διὰ συναξαρίου εὐχῶν ἐπείσαν μίαν παιδίσκη νὰ γεμίσῃ τοὺς σίκλους τῶν, προσεστραμμέναι πλησίον ἐβλέποντο και «ψι . . . ψι . . .» συνωμίζουν στόμα με στόμα, περὶ σπουδαίας δῆθεν ὑποθέσεως. Πλησίον δ' ἐκεῖ δύσμορφος και ἀστεῖος νεανίας, ἔφερεν υπερήφανον ἄλογον νὰ ποτίσῃ κ' ἐζήτει ἓνα σίκλον. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες ὅλαι ἠρνοῦντο νὰ τοῦ δώσουν και ὁ νέος ἐστενοχωρεῖτο και παρεκάλει χαριτολογῶν:

— Μωρ' δόστε μου, νὰ με ἰδῆτε καλὸ γαμπρό! . . .

Αι γυναίκες εγέλων διά τούτο κ' αι παρθένοι εξεκαρδίζοντο. Μα τι νόστιμα που τα λέει ο Φωτάκης! . . . Αλλ' ο νέος εβιάζετο· εβαρύνθη μόνον να λέγη κ' αίφνης ήρπασεν ένα σίκλον, ανασυρθέντα εκείνην την στιγμήν από το πηγάδι και παρά τας φωνάς της αντλούσης κοντούλας γεροντοκόρης, έφερεν αυτόν εις το στόμα του ζώου του:

— Έτσι να δροσίσω κ' εγώ εσένα, κυρά μου! είπε με ιλαρότητα ο νέος.

Γέλως θορυβώδης εξερράγη από τους λόγους αυτούς. Αλλ' η μία των συνομιλουσών γραιών εμόρφασε δυσaréστως.

— Τι ξετσιποσιές, αδερφή! είπε.

— Αμ δεν άκουσες τα χθεσινά; μπα, που δεν ξέρει πια πώς να μας βαστάξη ο Θεός! . . επρόσθεσεν η άλλη.

Και ήρχισαν τότε τα δύο λαδικά να σχολιάζουν διά λόγων κλαυθμηρών, μετά ψευδευλαβείας περισσήs, την χθες εμπρός εις το σπίτι του Καινούριου συμβάσαν σκηνήν. Η καθαρά αλήθεια είναι, ότι ούτε η μία ούτε η άλλη των γραιών ήτο εκεί. Ήκουσαν το γεγονός λεγόμενον εις τας μακρυνάς γειτονίας των καθεμία και τότε, αφού συνηντήθησαν, έκριναν αναγκαίον ν' ασχοληθούν ολίγον και περί αυτού . . . Ακούς, καλέ να μένη αυτή καρφωμένη εις την τaráτσαν κ' εκείνος από κάτω να της δίδη την κουλούραν εμπρός σε τόσον κόσμον! πού ηκούσθη άλλοτε τέτοιο πράγμα . . . Ε, τι να ειπή! δεν το επερίμενε ποτέ αυτό από την Ανθήν η γρηά Κωνσταντινά· την είξευρε τόσον φρόνιμη! . . Αλλ' η γρηά Βαγγελιώ εβεβαίωνεν, ότι δεν είναι πλέον καιρός να πιστεύη κανείς ούτε τα ίδια του τα μάτια. Από το σιγαλό ποτάμι να φοβάσαι. Α! εκείνη πάντα το έλεγε, πως χρήματα εμπορεί ν' απόκτησεν ο Στριμμένος, μα φρόνιμο κορίτσι δεν απόκτησε! Μπα, Παναγία μου· δεν πάνε να κάμουν τουλάχιστον κρυφά ό,τι κάνουν, παρά φανερά εβγήκαν εις τους δρόμους σαν τα σκυλιά!

Κ' εξήφθησαν μικρόν κατά μικρόν αι στρεβλαί ψυχαί των λαδικών κ' έγειναν οι λόγοι των ακουστοί περίξ, ώστε να προσελκύσουν και άλλας γυναίκας. Κύκλος ευρύς εσχηματίσθη περίγυρά των από μεσοκόπους, από παρθένους και παιδίσκας ακόμη. Και όλαι ήσαν κατά πάντα σύμφωνοι με τας γραιάς. Ούτε η ηλικία, ούτε το νεάζον πνεύμα, ουδ' αυτή η ψυχή η ακμάζουσα, ούτε τα ίδια των ακροατών συναισθήματα ήρχοντο να υπερασπίσουν τους δύο εραστάς. Τουναντίον καθεμία εκ του ομίλου εφρόντιζε πώς να επισωρεύση περισσοτέρας κατηγορίας εναντίον των, πώς να φανή πρόθυμος ότι αποδοκιμάζει μετά μίσους τοιαύτα διαβήματα. Εκοκκίνιζον τα πρόσωπα των μεσοκόπων, σκανδαλιζομένων υπό

του πειρασμού· εφοβούνται αι καλαί μητέρες μήπως αι τοιαύται σκηναί προσβάλουν την ηθικήν των θυγατέρων των, του χωρίου ολοκλήρου, κ' εκόπτοντο τώρα και ανεθεμάτιζον σχεδόν την κυρά Παναγιώταινα, διότι δέχεται τας τοιαύτας παρεκτροπάς της θυγατρός της.

— Εγώ, αν μώκανε τέτοια το κορίτσι μου, το σφαζα εμπρός 'ς το κατώφλι της πόρτας μου· είπε τραγικώς χειρονομούσα εύσωμος γυνή.

— Κακομοίρα μάννα, θεός σχωρέσ' την! τώλεγε πάντα· «ο κόσμος, μωρέ παιδιά μου, εκάλασε· έτσι που πάμε θα μας έρθη κι' άλλη νεροποντή!» επρόσθεσεν η γρηά Βαγγελιώ με τόνον θρηνώδη, ενθυμουμένη τας περί νέου κατακλυσμού προφητείας της μητρός της.

— Αμ σώπα, καλότυχη! 'ς τον καιρό τον δικό μας, πού να γένουν τέτοια πράγματα! . . . αντέκρουσε μωρόσοφον γραϊδίον.

— Εγώ να, εγώ μωρές, με βλέπετ' εμένα; έκραξεν αράθυμη η γρηά Κωνσταντινιά. Ως την ημέρα που τον πήρα τον συχωρεμένον Κωσταντή, δεν τον είδα 'ς τα μάτια . . . Αμ' από μακρυά εκαταλάβαινα πως ερχόταν να με ιδή, φραστ! εγώ κ' έφευγα 'ς τους γειτόνους να κρυφθώ ως που να φύγη . . .

— Όχι, σαν τώρα κάνε, που μ' οποίον 'βρεθούν στέκουν και 'μιλούν 'ς τους δρόμους! . . .

Η συνομιλία των γυναικών ελάμβανε διαφόρους φάσεις κ' εξωηρεύετο. Αι νέαι απεκήρυσσον και ανεθεμάτιζον την εποχήν των, την ελευθέραν και προοδευτικήν κ' έλεγον ότι επόθουν τους περασμένους καιρούς· ενώ αι γραίαι εφιλοτιμούντο να παριστάνουν αυτούς τόσον αγνούς και αιώμους! Εν τούτοις επί του πηγαδιού διεξήγετο ακόμη θορυβώδης ο περί της υδρεύσεως αγών κ' εξηκολούθουν ακόμη να πηγαινοέρχονται αι χωρικάί από τα μονοπάτια.

— Για ιδέστε, ιδέστε πώς έρχεται, η σιγαλοπαπαδιά! είπεν αίφνης μία γυνή, δεικνύουσα προς την είσοδον του χλοερύ δρομίσκου, του φέροντος από της κωμοπόλεως εις το πηγάδι.

Αι γυναίκες διέκοψαν την συνομιλίαν των και ητένισαν όλαι με μειδίαμα χλευαστικόν την Ανθήν. Ήρχετο η λυγερή κρατούσα την στάμναν επί του αριστερού ώμου και άλλην διά της χειρός και ακολουθουμένη υπό μικράς ανυποδήτου παιδίσκης, φερούσης τον

οίκλον. Δεν είχε τίποτε το προσποιητόν επάνω της, όπως ήθελον να φανερώσουν διά του επωνύμου σιγαλοπαπαδιάς αι κακολογούσαι γυναίκες. Επί του προσώπου, επί του βαδίσματος κ' εφ' όλου αυτής του ατόμου υπήρχε θλίψις τις, η ισχυρά εκείνη θλίψις και κόπωσις, η απαντωμένη μόνον εις τους γνωρίσαντας την αληθινήν δυστυχίαν. Τα μάτια της παρθένου διετήρουν βεβαίως την γλυκείαν αυτών και μαγικήν διαύγειαν· αλλ' υπόμαυροι στεφάναι διαγραφόμεναι κύκλω και τριανταφυλλένια ερυθρότης επί των ακροβλεφάρων, επρόδιδον ότι πολλά έχυσαν δάκρυα· σπασμώδης δε τις τρόμος του κάτω χείλους, υπόχρως πελιδνού και η νωθρότης του σώματος, εμαρτύρουν αρκετά την δοκιμασίαν της ψυχής της.

Τω όντι η λυγερή υπέφερε πάρα πολύ. Εκτός του κλονισμού τον οποίον ησθάνθη από τα λόγια της Κυράς Παγώνας και των φανερών πλέον διαθέσεων των γονέων της περί συνοικεσίου, η χθεσινή εμπρός εις το σπίτι του Καινούριου διαδραματισθείσα σκηνή, πολύ την ελύπησε. Δύο κακά επήλθον διά του συμβάντος εκείνου εις την παρθένον. Πρώτον ότι κατεντροπιάσθη εμπρός τόσοι πλήθους, φανερωθέντος πλέον του προς τον Γεώργιον έρωτός της· και δεύτερον δυσηρέστησεν αυτόν, αρνηθείσα να λάβη το προσφερόμενον κομμάτι της κουλούρας. Κ' ενώ αποσυρθείσα της ταρατάς ανελύετο εις δάκρυα και λυγμούς, δεν ηδύνατο κανείς να είπη ασφαλώς, αν έκλαιεν από τον θυμόν, διότι εδόθη τ' όνομά της έρμαιον της κακολογίας των χωρικών ή από έλεγχον εναντίον της, διότι δεν έλαβε του νέου το δώρον.

Αλλ' εκ της συχνότερας προσηλώσεως του νου της λυγερής εις έν και μόνον σημείον της σκηνής εκείνης, εις την πικραμένην όψιν και τ' οργίλον ήθος, το οποίον έλαβεν αίφνης ο Βρανάς, μόλις είδε την εντελή άρνησίν της, έκαμνε καθένα να πιστεύση ότι περισσότερο εστενοχωρείτο διά το δεύτερον. Ναι, εκάκιζε τώρα τον εαυτόν της η Ανθή, διότι εδείχθη τόσον υπερήφανος και ασυγκίνητος εις τον έρωτά της. Τι ηθέλησε τάχα να κάμη με αυτό; Να φράξη τα κακά στόματα; Εις εκείνα αρκεί ότι είδον κάτι τι· δεν είχαν ανάγκην να ιδούν περισσότερα. Αι κακαί γλώσσαι έχουν την καλοσύνην να συμπληρώνουν μόναι των τα κενά. Αν ευχαρίσται τουλάχιστον τον Γεώργιον· αν εδέχετο την προσφοράν του, θα είχε καν αυτόν· δεν θα τον ηνάγκαζε να φύγη ευθύς μακράν, μακρύτερον όσον το δυνατόν, καταπληγώνων με τα σπιρούνια το άλογόν του, μη θέλων ν' ακούση ουδέ τους συντρόφους του.

— Έπρεπε να το πάρω κ' ας χανόταν ο κόσμος· έλεγεν αποφασιστικώς.

Αλλ' ευθύς ήρχετο δριμύς έλεγχος της αποφάσεώς της αυτής, το παρθενικόν κοκκινάδι επί του προσώπου και σχεδόν την απέπνιγε.

Τι να κάμη; Να το δεχθή εκεί, εμπρός τοσούτου κόσμου· να προδώση μόνη το αίσχος της· να λησμονήσει τους γονείς, τ' όνομά της! Όχι ποτέ! ας εκάνετο καλλίτερα η αγάπη . . .

Αλλά και πάλιν δεν το εύρισκε καλόν τούτο. Πώς να χάση την αγάπην της, διά την οποίαν έπαθε τόσα πολλά; Πώς ν' αφήση να της φύγη δυσηρεστημένος ο Γεώργιος, διά τον οποίον καθ' ημέραν τόσας επιπλήξεις εδέχετο παρά των οικείων της; Πώς να τον υποφέρη ξένον και αδιάφορον, αφού συνείθισε να τον θεωρή αφωσιωμένον πλέον σύντροφον; Ω, όχι! θα κάμη τ' αδύνατα δυνατά να τον συναντήσει· να του είπη την αιτίαν διά την οποίαν δεν έλαβε την προσφοράν του: «μη μου χολιάς, Γιωργάκη μου, γι' αυτό . . . δεν με θες να είμαι φρόνιμη;» και να του διηγηθή την νέαν, την μεγάλην συμφοράν η οποία τους ηπείλει. Έτσι η λυγερή σκεπτομένη έφθασεν εις το σπίτι της.

— Αμ έλα, περπέσα· συμμαζέψου πια! είπεν η κυρά Παναγιώταινα, μόλις είδε την θυγατέρα της με μαλακήν, δήθεν επιπλήττουσαν φωνήν.

— Δεν ήμουν πουθενά· 'ς τη Βασιλική ήμουν· είπε δειλώς η Ανθή, φοβουμένη μήπως έμαθε τίποτε η μήτηρ της.

— Εσύ γυρίζεις κ' η μοίρα σου δουλεύει, καλότυχη; Έλα, πιάσε μου γιατί θάκωμε το γαμπρό απόψε.

— Ποιο γαμπρό;

— Έλα δα, καλομοίρα· και τον ξέρεις και τον ξέρω σώπα! . .

Η Ανθή ανετρίχιασεν όλη. Δεν ήξευρε διατί, δεν ηδύνατο να φαντασθή πώς, αλλά πάντοτε οσάκις επρόκειτο περί σπουδαίου τινός γεγονότος της ζωής της, το πρώτον πράγμα που έβανεν ευθύς κατά νουν ήτο ο Νικολός Πικόπουλος. Από της ημέρας του αγίου Ιωάννου, ότε μετά το βγάλσιμο των ριζικαρίων εξήρχετο με γεμάτον αμιλήτου νερού το στόμα εις τους δρόμους, διά ν' ακούση τ' όνομα εκείνου τον οποίον έμελλε να κάμη σύζυγον, μέχρι της μεταμεσημβρινής ώρας του Τριημέρου, ότε υπό την επιρροήν της αλμυροκουλούρας ωνειρεύετο, ο Νικολός επρωτοστάει κ' εν τω ύπνω κ' εν τη εγρηγόρσει της παρθένου. Ο Γεώργιος Βρανάς δεν εμφανερόνετο έτσι ενώπιόν της, όχι. Έπρεπε ν' αγωνισθή η ίδια, να τον κράξη σχεδόν διά του νου και τότε να προσέλθη. Ενώ ο Νικολός ήρχετο ευθύς και αυτόκλητος. Η λυγερή ελυπείτο, κατεστενοχωρείτο διά τούτο και τον απέπεμπε πεισιμόνως από την

μνήμην της, τον παρείσακτον τούτον επισκέπτην, όπως αποδιώκει κανείς σκύλον από το σπίτι του. Αλλά και αυτός πεισμώνως επανήρχετο. Έτσι και τώρα εις τους πρώτους λόγους της μητρός της, ο Νικολός εφάνη, με όλην του την συχαμερήν παράστασιν εις τον νουν της λυγερής.

— Σαν το διάτανο φανερώνεται 'μπροστά μου! εσκέφθη. Και είχε την έκφρασιν αδίκως ταλανιζομένης υπάρξεως ενώ εσυλλογίζετο τούτο. Όχι, δεν τον ήθελε τον Νικολόν. Εκείνα τα μικρά και πονηρά μάτια του, τα προσηλούμενα άπληστα και αρπακτικά παντού όπου ητένιζον· εκείνη η βάναυσος συμπεριφορά του· η σπουδή του εις οποίον δήποτε μέρος και αν ήτο, και εις την εκκλησίαν ακόμη, να ομιλή περί χρημάτων και συμφέροντος, η απάθειά του η μαρμαρίνη εις ό, τι καλόν και ωραίον, δεν ήσαν ικανά προσόντα διά να κινήσουν εις συμπάθειαν την νεαράν ψυχήν της παρθένου.

— Γρήγορα, γρήγορα! το φαγί στο τραπέζι! ηκούσθη αίφνης κ' εφάνη εις την θύραν ο κυρ Παναγιώτης.

Και οπίσω του ήρχετο ο βαρύς όγκος του Νικολού Πικοπούλου. Οι συνέταιροι εφάινοντο εύθυμοι πολύ, ως να ετελείωσαν καμμίαν επικερδή υπόθεσιν. Τούτο εμάντευσε με το πρώτον βλέμμα η κυρά Παναγιώταινα και πλήρης χαράς ήλθε κ' εφίλησε τον Νικολόν. Ήτο τούτο ομολογία φανερά, απόδειξις του τρυφερού συνδέσμου, ο οποίος έσμιγε τώρα και τας τέσσαρας εκείνας υπάρξεις εις έν· ότι ο Νικολός Πικόπουλος, ο παμπόνηρος Διβριώτης, απετέλει πλέον αναπόσπαστον μέλος της οικογενείας του αφέντη του. Τα φιλήματα δεν δίδονται εύκολα εις τα χωρία. Καθένα έχει την σοβαράν έννοιάν του, την αληθινήν έννοιάν του, ως πιστή έκφρασις των αισθημάτων της καρδίας. Η Ανθή το εγνώριζεν· απελπισία την κατέλαβεν ευθύς και ήτο ετοιμή ν' αποσυρθή εις το μαγειρείον διά να κλαύση. Αλλά πριν προφθάση να κάμη βήμα, δύο χείρες την ενηγκαλίσθησαν και φίλημα ετέθη επί του παρθενικού μετώπου της.

— Νύφη που θα σου γένη, έ! . . .

Ο γέρων έμπορος, κρατών εις τας χείρας την θυγατέρα του, επεδείκνυεν αυτήν εις τον Νικολόν μετά τινος υπερηφανίας κ' εγωισμού, όπως έκαμνεν όταν εδείκνυε το εμπόρευσμά του εις κανέν' αγοραστήν. Ο παλαιός υπηρέτης έστεκε χάσκων, με τα μικρά μάτια του προσηλωμένα μετ' ορέξεως επί της παρθένου ως επί θηράματος. Δεν ήξευρε τι να κάμη, πώς να φερθή εις την περίστασιν αυτήν της νέας θέσεως του, ως γαμβρός ανεγνωρισμένος του αφέντη του. Εσκέπτετο αν δεν ήρμοζε να υπάγη και αυτός ν' αποθέση φίλημα επί της μελλούσης γυναικός του. Βέβαια έπρεπε· πώς την φιλεί τάχα ο αφέντης του; Αυτός ήτο ο γαμβρός και αυτή

ήτο η γυναίκα του! . . . Και αποφασίσας εβάδισε προς την παρθένον με την φρικίασιν εκείνην της προσδοκίας του φιλήματος, με την ταραχήν των πρωτοπειρών εραστών. Αλλά το φίλημα έμεινεν εις τα χείλη του Νικολού. Η κόρη ελευθερωθείσα της πατρικής αγκάλης, έρριπεν αστραπηβόλον βλέμμα εις τον ατυχή νυμφίον κ' έφυγε μακράν.

Την επομένην η κεντητή ανδρομίδα εκινείτο αμελώς επί του ανατολικού παραθύρου του σπιτιού του Στριμμένου. Και ηδύνατο να κάμη τον σκοπόν, διά τον οποίον εβάλθη παρά της Ανθής εκεί και κάθε άλλο, μία σινδόνη λόγου χάριν μ' ένα κόμβον εις την μέσην· ένα χρωματιστόν μαντήλι δεμένον επί του θριγκού· αλλ' οι διαβάται κ' αι γειτόνισσαι έμπαιναν εις πειρασμόν διά τούτο και θα εβασανίζοντο μέχρις ου ανακαλύψουν την αιτίαν. Ένας κόμβος τόσος δα εις το σεντόνι! α, κάτι τρέχει αφεύκτως . . . Διά την ανδρομίδα όμως εγνώριζον όλοι, ότι ήτο το αγαπητόν κατόρθωμα της παρθένου. Ότι επί εξάμηνον ειργάσθη επ' αυτής χωρίς να σηκώση κεφάλι, μετά φιλοπονίας και ζήλου, κ' εκέντησε διά πολυχρώμων νημάτων πουλιά και ψάρια επί κατακοκκίνου ουρανού, μετά λεπτοτέχνου αβρότητας, ώστε να είνε αυτή το καλλίτερον από τα προικιά της. Δεν θα είχαν λοιπόν άλλο να την κατηγορήσουν παρά πώς είνε επιδεικτική.

— Κάθε τρεις και λίγο, μας την κρεμά τάχα να ιδούμε την προκοπή της! . . .

Αλλ' απ' αυτά ας λέγουν όσα θέλουν. Την αλήθειαν να μη λέγουν ήθελεν η λυγερή. Να μην ηξεύρουν δηλαδή ότι η ανδρομίδα εκείνη, της οποίας το πολύχρωμον ζωηρόν μαλλί εσπινθηροβόλει μέχρις αποτυφλώσεως υπό τον ήλιον, επληροφόρει τον Γεώργιον Βρανάν διά την αγωνίαν της, την σπουδήν την οποίαν είχε διά να ίδη αυτόν και του ομιλήση.

Αι λυγραιί των χωρίων δεν ήξευρον ακόμη την γλώσσαν των ανθέων. Αι συνενοήσεις των, σπάνιαι άλλως τε, διότι η αυστηρά ηθική εθεώρει ως καταισχύνην τον έρωτα, εγίνοντο εις τας κοινάς συναθροίσεις διά των βλεμμάτων, ικανών από κάθε άλλο μέσον, να εκφράσουν τα αγνά αισθήματα της ψυχής, από τα οποία εξωγογούνται. Εκτός αυτών όμως, αν υπήρχεν άμεσος ανάγκη συνενοήσεως, αν απειλουμένη καταστροφή έρωτος πολυετούς ηνάγκαζε τας παρθένους να εξέλθουν της αυστηράς επιφυλακτικότητας, δεν έλειπον κ' αι μαντατοφόροι, αι γραίαι αι παμπόνηροι ή τα μικρά παιδιά, τα οποία πολλάκις δι' αφελών ψελλισμάτων, μετέφερον τα φλογερά αισθήματά των εις τους λεβέντες. Αλλά και το βεργολύγισμα, ο ακκισμός, το μισόκλειστον

μάτι εις τον δρόμον, ήσαν αρκετά μέσα συνενοήσεως διά τους ενδιαφερομένους.

Η κεντητή ανδρομίδα της Ανθής, προ αρκετού καιρού εχρησίμευεν ως ο ευγλωττότερος μαντατοφόρος των αισθημάτων της εις τον Γεώργιον Βρανάν. Αι θλίψεις είτ' αι χαραί της λυγερής· οι φόβοι είτ' αι επείγουσαι αποφάσεις της, εκρύπτοντο αφανείς εις τας πτυχάς της κ' έφθανον μέχρι του νεανίου, ο οποίος την ημέραν δι' ενός βλέμματος, είτε την νύκτα δι' ενός διστίχου, αφελώς δήθεν εις τραγούδι ψαλλομένου, και κάποτε ναι, υπό τον ζόφον της νυκτός, υπό την βαρείαν της σκάλας σκιάν, εν αγγελική εκστάσει και αθώω ενθουσιασμό τα εδιόρθωνεν όλα . . .

Αλλ' αυτό, πώς να διορθωθή αυτό· πώς ν' αποσοβηθή ο κίνδυνος ο μέγας, ο οποίος ηπείλει τώρα τους δύο εραστάς; Η Ανθή όλην εκείνην την ημέραν ήτο εις αδιάκοπον ταραχήν. Οποιανδήποτε εργασίαν και αν ήρχιζεν ήτο ανίκανη να την τελειώση. Δύο τρεις βελονιές εις το κέντημά της· δύο τρεις σαρωματιές εις το σπίτι και πάλιν έτρεχεν εις το παράθυρον κ' επεσκόπει μη που φανή ο αγαπημένος της. Και πάλιν η ανησυχία και πάλιν ο δισταγμός κατέτρωγε την ψυχήν της λυγερής. Θα περάση — δεν θα περάση! . . . Ναι, δεν θα περάση να την ίδη σήμεραν ο Γεώργιος από πείσμα, διότι χθες δεν εδέχθη το δώρον του. Ω, τον είδεν αυτή πώς ωργίσθη! ενθυμείται ποίαν φοβεράν έκφρασιν έλαβεν η όψις του και ποίαν οδύνην το βλέμμα του ενώ έφευγε. Σπανίως τον είδε, κατά το πολυχρόνιον διάστημα του έρωτός των, ωργισμένον· αλλ' οσάκις τον είδεν, ενεθυμείτο μετά ρίγους ότι έχυσε πολλά, πάρα πολλά δάκρυα μετανοίας η ατυχής λυγερή. Όχι, δεν θα περάση! . . .

Αλλ' επέρασε ναι. Κατά το απομεσήμερον ο Βρανάς επέρασε κάτω από το σπίτι αργά βηματίζων, κατηφής, με κεφαλήν σκυμμένην ως να εμέτρει το μήκος των παπουτσιών του. Η λυγερή περιχαρής ώρμησεν εις το παράθυρον, εκρεμάσθη σχεδόν όλη έξω κ' εφώναξεν αποτεινομένη δήθεν εις την απούσαν παιδίσκην:

— Μωρή Γκόλφω! . . . κάμε, μωρή, γλήγορα κ' έχουμε να πάμε 'ς το Πηγάδι! . . .

Ο Βρανάς δεν εκινήθη, δεν εσήκωσε μάτια ν' ατενίση το αγγελικόν πρόσωπον, το οποίον μετά φόβου και αφοσιώσεως τον προσέβλεπε· δεν έκαμε κανέν κίνημα παραδοχής ή αρνήσεως εις τους λόγους της λυγερής αλλά παρήλθεν, εξακολουθών να μετρά το μήκος των παπουτσιών του πάντοτε . . . Ω, ήτο φοβερά ωργισμένος!

Και τώρα, εις την τοιαύτην του Βρανά εικόνα, ωφείλετο κατά μέγα μέρος η κατήφεια και η ταραχή της λυγερής. Ηύχετο όταν φθάση

εις το Καλό πηγάδι, να εὖρη ολίγας γυναίκας, να μείνη τελευταία και μόνη εκεί, διά να μη ενοχληθῇ εἰς την μετὰ του Γεωργίου συνάντησίν της. Αφού όμως εἶδε τόσον πλήθος συμμαζευμένον ἀκόμη, κατελήφθη ὑπὸ αθυμίας. Ὅλα στραβά λοιπὸν πηγαίνουν! . . . Ἐπλησίασεν ἀργὰ εἰς το πηγάδι, ἀπὶθωσεν εἰς μίαν ἄκραν τὰς στάμνας και ἀδιάφορος εἰς τον θόρυβον και τὰς φωνὰς των ὑδρευομένων, ἀνέμενε το βλέμμα πλανῶσα ρεμβώδες ἐν τη σκιαυγείᾳ της ἀμπελοφύτου πεδιάδος.

Ποία μελαγχολία εἰς την φύσιν πέριξ! Ὑπέθετε κανεῖς ὅτι ἦτο πιστὴ εἰκὼν των θλιβερῶν συναισθημάτων της παρθένου. Κάτω πρὸς την θάλασσαν, ὑπὸ πρὸς ουρανὸς με ἀνταυγείας κοκκινωπὰς ἐδὼ κ' ἐκεῖ ὡς ἔξανφές· ἐπάνω πρὸς τὰ βουνὰ της ἀνατολῆς, ουρανὸς βαθυγάλανος με ολίγους ἀστέρας και πρὸς την δύσιν, μίγμα λευκοπρασίνου και ἀργυροῦ αἰθέρος φωτεινοῦ, στίλβοντος, μέσω του ὁποῖου ἐλούετο μέγας, λαμποκοπὼν ὁ Ἀποσπερίτης. Ἡ γαλήνη αὕτη του αἰθέρος ἐκούραζε την λυγερήν· αἱ σκιαί των πουλιῶν πετώντων εἰς τὰς φωλεὰς των ἀντενακλῶντο μαύραι, ὡς πένθιμοι στοχασμοὶ εἰς το βλέμμα της. Αἱ ἀγριὰμπελοι καταβαίνουνσαι εἰς ξανθὰς περιπλοκάδας ἀπὸ των ἐλαίων εἰς τὰς βάτους· αἱ βάτοι αὐταὶ ἀνθισμέναι και μεγαλοπρεπεῖς, αἱ ὁποῖαι περιέφρασσον ὡς κατὰ χλωρον φωλεὰν το Καλὸ πηγάδι· τὰ ἐπὶ του αὐλακος νανοφυῆ χόρτα, τὰ κάρδαμα και οἱ ἐρυθροὶ κῶνοι ἀγρίου ἀραβοσίτου πλέοντος εἰς τὰ θολὰ νερά· το χόρτον το σμαραγδοῦν κατὰ δισκάρια γύρω εἰς το ἀλῶνι και τὰ βελούδινα φύλλα της κυκλαμιάς, μόλις προέχοντα εἰς τὰς σχισμάδας των πετρῶν ναι, ὅλα δὲν ἔκαμνον ἄλλο παρὰ νὰ κλαίουν την θλιβεράν τύχην του ἐρωτὸς της, αὐτὴν την Μοῖραν της . . . Ἡ καϋμένη ἡ λυγερή, ἀδίκᾳ που θα καθή! . . . Καὶ εἰς την ιδέαν αὐτὴν της συμπαθείας των ἀψύχων κ' εὐτελῶν πραγμάτων ἡ Ἀνθή περισσότερον συνεκινεῖτο, ἡσθάνετο την καρδίαν της συντριβομένην, εἶχε διάθεσιν νὰ κλαύσῃ! . .

— Ἐλα· γιόμισε τώρα νὰ πάμε και θα μας μαλώσ' ἡ κυρά! . .

Ἡ Ἀνθή συνήλθεν. Ἦτο μόνη με την παιδίσκην, ἡ ὁποία την ἐβίαζε νὰ πάρουν νερό και νὰ φύγουν. Ἡ λυγερὴ ἐσπευσεν, ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλη του πηγαδιοῦ και μετὰ ταχύτητος ἀνεβάζουσα και κατεβάζουσα τον σίκλον, ἐγέμισε τὶς στάμνες. Ἦρχισε τώρα ν' ἀδημονῇ διότι ὁ Γιώργιος δὲν ἐφαίνετο. Ἐσυλλογίζετο μετὰ τρόμου μήπως ὁ Βρανὰς κρατήσῃ την ὀργὴν του και δὲν ἔλθῃ νὰ την συναντήσῃ. Τώρα ὅτε εἶχον ὅλην την ἀνάγκην της σύμπτουαις και ἀγάπης των, διά νὰ σκεφθοῦν και ἀπομακρύνουν την συμφορὰν, τώρα εὐρέθη και αὐτὸς νὰ εἶνε χολιασμένος. Ἀχ, καλὰ την λέγουν την ἀγάπην ψυχοβγάλτραν! . . .

Η λυγερή παρέβαλλε μετά θλίψεως την γαλήνην της ψυχής της, την οποίαν είχε πριν αγαπήση, με το καθημερινόν τώρα βάσανον. Τι καλά που ήτο τότε! αφελής, απονήρευτη και αγνή, δίχως φόβους, δίχως σκέψεις, χωρίς όνειρα την νύκτα, χωρίς φροντίδας την ημέραν! Η αγάπη της ηπλούτο κ' εμοιράζετο εις τους γονείς και τους συγγενείς της· εις τ' άνθη και τας φίλας της· εις τους χορούς και τα τραγούδια. Τώρα όλα τα ελησιμόνησεν· απ' όλα αυτά εσήκωσε την αγάπην της και την έρριξεν όλην εις ένα και μόνον άνθρωπον. Τότε η αγάπη της ήτο ελαφρά κ' εύθυμος, ως δρόσος μαργαριτώδης, που κάθεται εις όλα τα φύλλα της τριανταφυλλιάς· ενώ τώρα εκάθητο βαρεία επί της καρδιάς της ως μολύβι και την κατέθλιβε, και την ελυποψύχει . . . Και μήπως τουλάχιστον είχε την βεβαιότητα ότι θα εκέρδιζεν επί τέλους την αγάπην της. Όλα τα περί αυτήν από τινων ημερών, εφαινοντο ότι συνεμάχισαν εναντίον του πόθου της. Και ο Βρανάς αυτός ακόμη συνεμάχει εναντίον της. Νά που δεν ήρχετο, παρά την άφινε μόνην ν' αντιμετωπίση τον κίνδυνον . . .

Έτσι, μεμψιμοιρούσα και μισοκλαιούσα, έλαβε τας στάμνας κ' εγύριζεν εις το σπίτι απηλπισμένη. Αίφνης εις την καμπήν των βάτων διέκρινε μακρόθεν τον Βρανάν, ερχόμενον μετά του αλόγου του από την εξοχήν. Δόξα σοι ο θεός!

— Τράβα 'μπροστά κ' έφθασα· είπεν εις την παιδίσκην.

Και στρέψασα γύρω ερευνητικόν βλέμμα, εκρύβη σπεύδουσα υπό την συκήν του Πλευρού. Η συκή αυτή εφυτεύθη προ αμνημονεύτων ετών. Είνε γιγαντιαία με κλάδους πίπτοντας κάτω μέχρι του εδάφους και σχηματίζοντας πυκνόν θόλον, κάτω του οποίου δύναται ασφαλώς να κρυβή δεκάς ανδρών. Αντιθέτως όμως προς τον όγκον αυτής κάμνει καρπούς μικροτάτους, σχεδόν ως λεπτοκάρυα, μετατρέποντας το βαθυπράσινον χρώμα των εις κεκριμπαρένιον και ζηλευτόν κατά τον Νοέμβριον και Δεκέμβριον. Αλλ' ούτε ο σπάνιος καρπός, ούτε η βαθεία σκιά της είχε ικανά να σηκώσουν τον δεισιδαίμονα φόβον των χωρικών. Διότι η συκή αυτή είχε στοιχειωμένη. Προ πολλών ετών, επί τουρκοκρατίας ακόμη, γραία τις έρριπεν εις την ρίζαν της μικρόν αβάπτιστον παιδίον, καρπόν αθεμίτου έρωτος. Το παιδίον απέθανε μετ' ολίγον εκεί, υπό του ψύχους και της πείνης· οι σκύλοι δε και οι χοίροι της γειτονιάς ενήργησαν καταλλήλως την ταφήν του. Έκτοτε όμως μέχρι σήμερον ακούονται εκεί κατά τας νύκτας και τας μεσημβρινάς ώρας των καλοκαιρίων, κλαψίματ' αδιάκοπα. Οι ελαφροΐσκιωτοι, οι οποίοι έχουν το προνόμιον να βλέπουν τα φαντάσματα, λέγουν ότι συναντώσι συχνάκις εκεί το Στοιχειό του παιδίου, μικρόν βρέφος εν σπαργάνοις, είτε μικρόν τουρκόπουλον γυμνόν, μ' ένα φεσάκι

μόνον εις την κεφαλὴν ἢ σπιθαμιαίον ἀράπην με φωσφορίζοντα μάτια καὶ λευκοὺς οὐδόντας μεταξὺ εβενόχρου μορφῆς. Διὰ τοῦτο οἱ χωρικοὶ ἀποφεύγουν τὴν σκιάν καὶ ἀφίνουν τοὺς καρπούς της, ὡς φθοροποιούς.

Καὶ ἡ Ἀνθή δεν θα ἐπήγαινε ποτὲ ἐκεῖ δι' ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ ἀνάγκη ὁμῶς διὰ νὰ ἴδῃ καὶ ομιλήσῃ εἰς τὸν Γεώργιον καὶ ὁ φόβος μήπως φωραθῇ εἰς τοῦτο ὑπὸ τίνος, ἐσπρωξαν αὐτὴν ὑπὸ τοὺς σκοτεινοὺς κλάδους, ὅπου ἀνέμενε τρέμουσα μέχρις ὅτου ἔλθῃ ὁ ἐραστής της.

— Να μὴ σ' εἶδε κανεὶς; ἠρώτησεν εὐθύς μόλις τὸν εἶδε κατὰ κλωμῃ.

— Ὅχι· ποίος θεὸς νὰ με ἰδῇ;

Ὁ Βρανὰς ἀπήντησε συνωφρυνόμενος, μὴ θέλων νὰ τὴν ἀτενίσῃ εἰς τὰ μάτια. Τῷ ὄντι ἔφερε βαρεῖαν τὴν προσβολὴν τῆς προτεραίας ὁ νέος. Ἡ ευγενὴς ψυχὴ του, ὅπως εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον, ἦτο καὶ εἰς τὸν ἔρωτα ἀπροσποίητος, ἀκαμπτὸς, εὐθὺ βαίνουσα πρὸς τὸν σκοπὸν. Εἰς ἐλεύθερον ὀρίζοντα ζήσας καὶ ἀνατραφεὶς, μὴ κυκλωθεὶς ἀπὸ μεμψιμοιρίας γραϊδίων καὶ κουτοπονηρίας γερόντων, μόνος μετὰ τῆς μητρός του, τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἤκουε τὰς φλυαρίας, ἤξευρεν ἐλεύθερα καὶ τὰ αἰσθήματα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἐγνώριζε τὸν ἔλεγχον εἰς τὸν ὁποῖον ὑπόκεινται ὅλοι εἰς τὰς μικρὰς κοινωνίας, γυναῖκες καὶ ἄνδρες· ἀλλ' ἐθεώρει ὅτι διὰ κάθε ἄλλον ἦτο οὗτος παρὰ διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Τὸ ἀλογάκι καὶ τὸ κάρρον του τὰ εἶχε· τὴν μαννούλα του τὴν εἶχεν· εἶχεν ἓνα σπιτάκι πατρικὸν διὰ νὰ μένῃ, στιβαροὺς βραχίονας νὰ δουλεύῃ καὶ δεν εἶχε χρέος οὐδὲ πεντάραν. Τίμιος ἦτο· εὐλικρινὴς ἦτο, ὥστε νὰ βασιζῶνται ὅλοι εἰς τὸν λόγον του καὶ ὄχι εἰς τὰς κακολογίας τῶν ἄλλων. Εἶχεν ἀκόμη καὶ τὴν ἀγάπην του, ἀγνήν, ἀληθινὴν ἀγάπην, περὶ τῆς εὐλικρινείας τῆς ὁποίας δεν ἀμφέβαλλεν αὐτὸς καὶ δεν ἔδιδε τὸ δικαίωμα ν' ἀμφιβάλλῃ καὶ κανεὶς ἄλλος. Εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι μίαν ἡμέραν, με τὸν κατάλληλον καιρὸν, ὁ κυρ Παναγιώτης Στριμμένος θα τὸν ἐκράζε νὰ τὸν κάμῃ γαμβρόν του. Ναι· διατί τάχα; Ποίος θα ἐτόλμα νὰ εἴπῃ ὅτι δεν ἦτο κατάλληλος διὰ τοῦτο; Ποίος θα ἦτο τόσο ἀναιδὴς ψεύστης; Τάχα πὼς δεν ἦτο πλούσιος; Μπα· ἡ Ἀνθή τὸν ἠγάπα τόσο καὶ αὐτὸς ἠγάπα τόσο τὴν Ἀνθὴν! . . .

Ὁ Βρανὰς ἔτσι ἔμενεν ἀδιάφορος εἰς τὸν κόσμον, ἡσυχὸς εἰς τὸν ἔρωτά του καὶ τίποτε ἄλλο. Οἱ καρρολόγοι δεν ζητοῦν καὶ πολλὰ πράγματα. Ἀρκετὴν ἐργασίαν, ὀλίγον κρασί, κάμποσα τραγούδια καὶ πολλὴν ἔρωτα. Θελκτικὰ στοιχεῖα τοῦ βίου ἀπαρτίζοντα τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς.

Ο Βρανάς δεν ανεπαύετο μόνον οσάκις ήκουε κακολογίαν τινά περί της Ανθής. Τότε εξεγείρετο ωργισμένος και απεστόμωνεν όλους. Α! η Ανθή ήτο γυνή, αδύνατον πλάσμα και είχε καθήκον αυτός να προφυλάξη τ' όνομά της. Και το έκαμνε πάντοτε. Αν όμως καμμίαν φοράν παρέβλεπε τον έλεγχο του κόσμου· αν επεριφρόνει τα κακά στόματα, είχε την απαίτησιν η απόφασίς του να μην αντικρούεται υπό της παρθένου. Ενόμιζε τότε ότι εύρισκεν εις αυτήν έρωτα αγνόν και αφοσιωμένον, μη οπισθοδρομούντα προ των κοινωνικών εμποδίων. Πολλάκις εδοκίμασε τούτο και πολλάκις η λυγερή ηκολούθησεν αυτόν τυφλή, αμέριμνος διά τον κόσμον, τον οποίον εγνώριζεν έτοιμον να την λιθοβολήση, οδηγουμένη από την σκέψιν ότι δεν ηδύνατο να κάμει δίχως εκείνον. Ο νέος τότε βλέπων την άμετρον αυτής αγάπην, μετενόει διότι απήτει πολλές θυσίας, κ' έκλαιε διά την τόσην αφοσίωσιν.

— Είνε αγγελούδι . . . αγγελουδάκι! . . . έλεγεν ενθουσιασμένος.

Ήρκει όμως εις την ευκολοσάλευτον καρδίαν του Βρανά μία και μόνη άρνησις της παρθένου, να μεταβάλει όλας τας πεποιθήσεις του. «Δεν μ' αγαπά, όχι δεν μ' αγαπά! . . . Γιατί τάχα δεν κάνει αυτό που της είπα! . . .» Κ' ευθύς ο έρως του μετέπιπεν εις μανίαν· η Ανθή ήτο προδότις και αυτός ήτο επί πολύν καιρόν το παίγνιον! . . .

Εις τοιαύτην σύγχυσιν σκέψεων κ' αισθημάτων ευρίσκετο ο νέος από χθες, αφ' ης ώρας η νεάνις ηρνήθη να δεχθή το δώρον του. Κάποτε είχε διαλείψει σωφροσύνης το πνεύμα του· και τότε μόνος του ωμολόγει ότι η απαίτησίς του εκείνη ήτο παράλογος και ότι η Ανθή, καλά έκαμε διά μίαν στιγμήν να παραβλέψη τον έρωτα χάριν του ονόματός της. Αλλ' αι διαλείψεις αυτά ήσαν βραχείαι. Ο πυρετός πάλιν επανήρχετο, τα νεύρα του εταράσσοντο κ' εσκέπτετο άρρητ' αθέμιτα περί έρωτος και αφοσιώσεως. Ναι, δι' αυτόν, τον Γιώργην Βρανάν, όλα έπρεπε να τα παραβλέψη η λυγερή! Είχε τάχα άλλον καλήτερον; . . . Και ωρκίζετο να μη την ίδη πλέον, να μη της ομιλήση.

Επέμεινεν εις τον όρκον του ο Βρανάς μέχρι της μεσημβρίας της επομένης. Αίφνης όμως, θαυμάσας και αυτός διά την σταθερότητά του, μεταμελόμενος διά την τόσην σκληρότητα, η οποία εφαντάζετο ριγών, ότι ήτο ικανή και να θανατώση την Ανθήν, απεφάσισε να περάση από το σπίτι της. Ήκουσε τότε την πρόσκλησιν της παρθένου· εγνώρισε τον παλμώδη και παρακλητικόν τόνον της φωνής της και απεφάσισε να υπάγη προς συνάντησίν της. Αλλά να υπάγη σοβαρός, συνοφρυωμένος, ως δικαστής διά να ζητήση λόγον των πράξεών της. Κ' έμενε τώρα όρθιος, άκαμπτos, το σώμα στηρίζων επί του κορμού της συκής, ολίγον προσεστραμμένην κρατών την κεφαλήν αντιθέτως της λυγερής, και διά του βλέμματος

ακολουθών τας κινήσεις ενός φυλλαρίου, το οποίον παρέφερεν ο άνεμος.

Η Ανθή έμενε και αυτή σιωπηλή, με αμφίβολον έκφρασιν επί της μορφής και παρηκολούθει τας κινήσεις του φυλλαρίου, ματαίως προσπαθούσα να συνάντησιν το βλέμμα του φίλου της.

— Γιατί με κάνεις έτσι; επιθύρυσεν αίφνης, γιατί με κάνεις έτσι; τι σώκαμα; . . .

Κ' εξερράγη εις λυγμούς και δάκρυα. Ο Γεώργιος την ητένισε μικρόν· συνεκινήθη, εμαλάχθη . . . Α! τον αγαπά ναι, τον αγαπά ακόμη! Ημπορεί να πιστεύση ότι δεν τον αγαπά, η μαυρομμάτα του;

— Σώπα, καϋμένη κ' εσύ . . . μην κάνης έτσι!

Την ενηγκαλίσθη και την εφίλησεν εις τα μάτια. Η λυγερή εγέλα μεταξύ των δακρύων και των παραπόνων της: Αστεία τάχα είνε αυτά; να φορτώνης την καρδιά κανενός χολή! Κ' εκείνος εγέλα, ευτυχής διότι εξαροποιήθη εκείνη, διότι εξαστέρωσε πάλιν ο λαμπρός ουρανός, ο οποίος έχυνε πριν όμβρους! Ου, κλαψιάρα! . . . Η λυγερή εν τη ευδαιμονία της, ελησμόνει πλέον την αιτίαν της συναντήσεώς των, τον απειλούντα αυτούς κίνδυνον. Ποίος συλλογίζεται τέτοιαν ώρα Νικολόν και γονείς! . . .

Επί τέλους η λυγερή εξεστόμισε το φοβερόν μυστικόν. Εις τας αρχάς επεριφρόνει τους λόγους της Κυράς Παγώνας.

Αλλά χθες οι γονείς της ώρισαν ορθά-κοφτά, ότι θα την έδιδαν του Νικολού. Μάλιστα κάπως ήρχισαν κ' έξω να το διαδίδουν . . .

Εφ' όσον η λυγερή ωμίλει, ο Γεώργιος ήκουε και μικρόν κατά μικρόν εξαλάρωνε τους βραχίονας απ' επάνω της κ' αίφνης τους αφήκε να πέσουν αδρανείς. Όταν ήκουσε τ' όνομα του γαμβρού, μειδίαμα χλεύης εφάνη επί των χειλέων του. Επέμενεν όμως να την βλέπη κατάμματα, με ύπωχρα τα χείλη, με τον πόνον αυξάνοντα εις την καρδίαν, ξηροκαταπίνων από καιρού εις καιρόν ως να επνίγετο.

— Και συ τι λες; την ηρώτησεν αίφνης.

Η λυγερή τον ητένισε καλά εις τα μάτια· έπειτα δ' έκλινε την κεφαλήν προς τα κάτω.

— Τι να ειπώ, εγώ; επιθύρισε, διπλώνουσα τ' άκρα της ποδιάς της από αδημονία.

— Θα τον πάρης αυτόν που σου δίνουν;

Η λυγερή έκρυψε το πρόσωπον εις την ποδιάν της και ήρχισε να κλαίη ησύχως. Ο Βρανάς ήρχισε ν' αφαρπάζεται υπό του συνήθους πυρετού του. Αι πεποιθήσεις του εκλονίζοντο. Η δυσπιστία ήρχισε πάλιν ν' αναφαίνεται και να τον δαγκώνη, απαλά είνε αληθές ακόμη, πονετικά όμως . . .

— Ε, θα τον πάρης; επανέλαβε με αυστηρόν τόνον πες, ναι ή όχι;

— Τι θες να κάμω; ηρώτησεν απελπισμένη εκείνη.

— Τι να κάμης; να μην αφήσης να σε δώσουν 'ς όποιον θέλουν! . . . δεν είσαι μαρτίι — είσαι άνθρωπος.

Η Ανθή επανέλαβε το κλάψιμόν της δυνατώτερον. Άνθρωπος ναι, ήτο άνθρωπος, αλλά παρθένος. Είχε γονείς και οι γονείς δίδουν εις όποιον θέλουν την θυγατέρα των. Δεν την ερωτούν ποίον θέλει και ποίον δεν θέλει. Είνε ικανοί να κρίνουν καλλίτερον εκείνης, ποίον είνε το αληθινόν καλόν της και μίαν ημέραν της παρουσιάζουν ένα άνδρα και της λέγουν: — Νά, αυτόν θα πάρης. Και η κόρη τον παίρνει χωρίς αντιλογίαν· πείθεται εις την προσταγήν των, ακολουθεί την νέαν της τύχην και όπου την φέρει, όπως το χαμένον βασιλόπουλον του μύθου ακολουθεί μοιραίως ένα δρόμον, όποιον δήποτε. Πώς θ' αντέλεγε λοιπόν τόρα η Ανθή;

— Τι 'μπορώ να 'πω 'ς τους γονέους μου; ωλόλυξεν.

Ο νέος εστράφη αποτόμως και παρετήρησεν αυτήν κατάμματα. Ο πυρετός του ηύξανε· σπασμωδικοί τόνοι εφάινοντο επί του προσώπου του· το αίμα έβραζε μέσα του ως υπό υψηλώτατον βαθμόν θερμαντικού. Ο δαίμων της δυσπιστίας ανέθορε πάνοπλος εις την καρδίαν του με το ειρωνικόν μειδίαμα, με το χλευαστικόν του βλέμμα· με την απαισίαν έκφρασιν του προσώπου εκείνην η οποία παραφέρει μέχρις αυτοθυσίας τον άνθρωπον· με το ποικιλόχρουν ιμάτιόν του, το θαμπόνον τα μάτια ώστε να μη βλέπη και αυτά τα χειροπιαστά ακόμη γεγονότα· με την εξ ερυθροκόκκων ζώνην, εις της οποίας τους θορυβώδεις ήχους χάνοντ' αι λέξεις ειλικρινούς εξομολογήσεως, εγκαρδίων όρκων, βασίμων πληροφοριών· με την θρούσαν λοφίαν της φοβέρας περικεφαλαίας του, την εξεγείρουσαν το μένος και την απόγνωσιν. Έβραζε κ' εφούσκωνε μέσα του η υποψία και διεκλαδίζετο ως ρευστόν καθ' όλον του το σώμα. Ορίστε! το έρριπεν εις τα δάκρυα, η

ψευτοπαναγιά! . . . Και νομίζει ότι μ' αυτά θ' απατήση τον Βρανάν. Άμ' τα ξεύρει δα αυτά σου τα δάκρυα των γυναικών! Ποιος εξεύρει, τώρα, μέσα εις τους αναστεναγμούς της τι να συλλογίζεται η Ανθή; Ίσως τον γάμον της· τον Νικολόν ίσως! . . . Ω βέβαια, αυτόν πρώτ' απ' όλα! . . . Κ' έπρεπε αυτός, αν είχε νουν, να το σκεφθή προτήτερα. Υπηρέτης του πατρός της, αδερφέ! Έζησαν μαζί· ανετράφησαν, έφαγαν ψωμί κι' αλάτι μαζί. Ημπορούν να μην έχουν κάποιαν συμπάθειαν μεταξύ των; Τ' άχυρα και η φωτιά μαζί ημπορούν να μην ανάψουν; Καλά του το έλεγε προ καιρού ο Δημήτρης ο φίλος του: — Αυτά τα συχνομπάσματα του Νικολού δε μ' αρέσουν, Γιωργάκη! Και αυτός απήντα: — Σώπα, καϋμένε· μην ήσαι κουτός! Ποιος τώρα ήτο κουτός, ε;

Αίφνης παράδοξος ιδέα εγεννήθη εις το πνεύμα του.

— Ορέ, μ' αγαπάς; ηρώτησε την νέαν αποτόμως.

Αύτη εκύθη και τον έκλεισεν εις τας αγκάλας της εν αφοσίωσει εξάλλω.

— Μώρ' τα ξέρω 'γώ αυτά, τα γυναικοκαμώματα. Μ' αγαπάς;

— πες μου· επανέλαβεν εκείνος προσπαθών ν' απαλλαγή.

— Αν σ' αγαπώ το ξέρεις . . .

— Και δεν τον θες τον Νικολό;

— Όχι! . . . όχι!

— Το λοιπόν πάμε να φύγουμε. Σε κρατώ δύο-τρεις ημέρας 'ς το σπίτι κ' έπειτα: γεια σας κ' ήρθαμε! — Τι θα κάμουν τότε οι γερόντοι;

Ο Βρανάς ωμίλει αποφασιστικώς. Έλεγε περί απαγωγής εις την νεάνιδα, ως να έλεγε περί του απλουστέρου πράγματος. Και τω όντι εις αυτόν εφαινετο απλούστατον τούτο. Εις τα χωρία ο Πάρις και η Ελένη έχουν αρκετούς μιμητάς. Όχι σπανίως οι ατυχείς γονείς εξυπνούν και δεν ευρίσκουν την θυγατέρα των εις το σπίτι. Τρομάζουν, την αναζητούν παντού, ερευνούν τα πηγάδια μήπως έπεσε την νύκτα κ' επνίγη· ερωτούν τας συγγενικάς οικογενείας μήπως την είδον πουθενά, υποπτεύονται πολλά, μέχρις ου μάθουν ότι το μόνον που έπρεπε να υποπτευθούν εξ αρχής ήτο ότι η κόρη των εκλάπη, όπως μία κάλεσσα του ποιμνίου των, από τον δείνα λεβέντην του χωρίου. Είνε αληθές ότι γίνονται και βιαίαι κλοπαί· απαγωγαί εναντίον της θελήσεως των παρθένων και ακολουθούν τότε αντεκδικήσεις και διωγμοί και φόνοι μεταξύ των

ενδιαφερομένων συγγενών. Συχνότερον όμως αι απαγωγαί είνε θεληματικά. Τρυφερόν όσον και συγκινητικόν ειδύλλιον συνδέει τους αλληλοκλαπέντας και τότε μετά δύο-τρεις ημέρας ούτοι φανερόνονται μόνοι των εις το σπίτι των γονέων και ζητούν τας ευλογίας των. Οι συγγενείς φροντίζουν πώς να συμβιβασθή το γεγονός. Ο πατήρ, αφού υβρίση και ξυλοκοπήση πρώτον την κόρην του, σκέπτεται πρακτικώτερον έπειτα και την ερωτά αν δέχεται να λάβη άνδρα της τον απαγωγέα. Κ' εκείνη, μη τολμώνσα ν' ατενίση τον γεννήτορα εκ της εντροπής, χαμηλώνει την κεφαλήν και με δάκρυα εις τα μάτια υποψιθυρίζει, δήθεν διστάζουσα: — «Ξέρω κ' εγώ . . . τώρα . . . καθώς μ' έκαμε . . .» Και τελειώνουν όλα μ' ένα «Ησαΐα χόρευε . . . » Έτσι εσκέπτετο τώρα ο Βρανάς ότι έπρεπε να τελειώσουν και τα ιδικά των βάσανα.

— Έλα, σε κλέφτω! είπεν δράττων την χείρα της Ανθής.

Αλλ' η λυγερή την έσυρε βιαίως και ωπισθοδρόμησεν ολίγα βήματα, ατενίζουσα αυτόν κατάμματα μετά τινος πικρού έλεγχου. Έως εκεί λοιπόν επέμενε να την παρασύρη; Δεν ήξευρε ότι υπήρχον και άλλα ιερώτερα του έρωτος καθήκοντα εις αυτήν; Την επήρε τάχα διά καμμίαν του δρόμου, κ' ήθελε ν' ακολουθήση ένα άνδρα εις τους αγρούς, χωρίς να συλλογισθή τους γονείς της, τ' όνομά της! Εζήτει να προκαλέση επί της κεφαλής της τας φοβεράς κατάρας των λευκομάλλων γερόντων, των οποίων ήτο η μόνη χαρά και τους εμπαιγμούς των χωρικών. Δεν εσυλλογίζετο ότι αύριον πρωί-πρωί θα εγίνετο το παίγνιον της αγοράς και μετ' ολίγον τ' όνομά της θα εσύρετο ανά τα χωρία και τας πόλεις, εις πειρακτικούς και τραχείς στίχους, σατυρίζοντας την πράξιν της, όπως της διασήμου Ελένης:

Μας την 'πήραν την Ελένη, τη
ζαχαροζυμωμένη! . . . Μας την
πήρανε και πάη στις Καρύταινας το
πλάι.

Ω, όχι! ανατριχιάζει και τώρα μόλις το συλλογισθή η Ανθή. Είνε η Στριμμενοπούλα με τ' όνομα αυτή και δεν εννοεί να ντροπιασθή η γενεά της, έστω και χάριν αυτού του Βρανά. Αν είνε με το θέλημα των γονέων της, μ' έντιμον γάμον, με τας ευχάς και τας ευλογίας των συγγενών της ναι, μακάρι . . . Επιμένουν οι γονείς της να τον πάρη τον Νικολόν; Δεν τον παίρνει — φαρμακίζεται, νά! Δεν αρκεί αυτή η θυσία εις εκείνον, εις τον έρωτά της; Αλλά την ατιμίαν, το όνειδος του κόσμου α, όχι, δεν τα υποφέρει!.

— Όχι . . . είπε· μη, Γιωργάκη μου! . .

Και ανελύθη εις λυγμούς και δάκρυα.

Ο Βρανάς εφρίαπτεν· ουδέποτ' επερίμενε τόσην αντίστασιν. Το αίμα συνέρρευσεν όλον εις την καρδίαν του η οποία ηπείλει να διαρραγή, ως πρόχωμα ποταμού πλημμυρήσαντος αίφνης· περί την στεφάνην της κόμης λευκή, λευκοτάτη γραμμή εξαράχθη· καθ' όλον το πρόσωπόν του επεχύθη νεκρική πελιδνότης. Τα μάτια, κατακίτρινα ως να ήτο ικτερικός, έρριψαν αίφνης εναντίον της βλέμμα μίσους και βλασφημίας. Τα χείλη του κατάλευκα, ανεκινούνται σπασμωδικώς. Η δεξιά χειρ του συνεσφίγχθη εις πυγμήν και ανέβη απειλητική μέχρι του προσώπου της λυγερής. Διά μίαν στιγμήν ο Βρανάς εσκέφθη να καταστρέψη διά της πυγμής το είδωλον, το οποίον επίστευεν ότι επί τόσα έτι αδίκως επροσκύνει κ' εδοξολόγει. Αλλά προ του σπαρταρίζοντος εκείνου και κατατρομαγμένου πλάσματος, η χειρ του νέου κατέπεσεν αδρανής. Επειδή όμως έπρεπε κάπου να ξεσπάση ο τόσος του θυμός, έστρεψε κύκλω το βλέμμα και ιδών κατά γης τας στάμνας, έδωκεν εις αυτάς βαρύ λάκτισμα και τας κατεσύντριψεν.

Η λυγερή συνήλθεν εξαφνισμένη από τον κρότον.

— Ω, κακό που μούκαμες! ωλόλυξε, συμπλέκουσα τας χείρας απελπιστικώς· τώρα τι θα ειπώ της μάννας μου;

— Να χαθής εσύ κ' εκείνη! . . .

Και ανοίξας τους κλάδους της συκής έφυγεν.

Η λυγερή ελησιμονήθη εκεί, με τας χείρας συμπεπλεγμένας ακόμη, την κεφαλήν χαμηλωμένην, βλέπουσα περιλύπως πότε τα συντρίμματα των σταμνών και πότε το μέρος από το οποίον έφυγεν ο καλός της.

Κρωγμός γλαυκός, αντιλαλήσας αίφνης άνω της συκής, έφερε την λυγερήν εις τον εαυτόν της. Ρίγος διέδραμε το σώμα της εις την φωνήν, την απαισίαν και την όψιν του τόπου, όπου ευρίσκετο κ' εκύθη προς τα έξω, μέσω της επελθούσης νυκτός.

— Έλα, περπάσα! εφώναξεν η κυρά Παναγιώταινα από την ταράτσαν, μόλις είδε την θυγατέρα της· αγκαλά που σ' αφίνουν οι κουβέντες . . .

Η Ανθή παρετήρησε την εξημμένην όψιν της μητρός της και με την διορατικότητα εκείνην του ενόχου, ενόησεν ότι επίκειται θύελλα. Εσυμμαζεύθη λοιπόν και προσεπάθησε να υπεκφύγη αυτήν, διά να

μη προδοθή ότι δεν είχε τας στάμνας. Αλλ' η κυρά Παναγιώταινα φυσώσα όλη:

— Πού είν' οι στάμνες, μωρή; εφώναξε βραχνή από τον θυμόν.

— Μώσπασαν οι έρμες.

Και ήρχισε να δικαιολογείται με φανεράν ταραχήν, υποπιθυρίζουσα ότι τα μανδρόσκυλα του Στραβολαίμη, είχαν κόψη την αλυσίδα των και ώρμησαν επάνω της καθώς διέβαινε, την ανέτρεψαν κ' έσπασε τας στάμνας επί του καλδηριμίου. Η κυρά Παναγιώταινα, γυμνάς τας ωλένας επί των ισχίων στηρίζουσα, εν απειλητική στάσει, ηκροάτο την θυγατέρα της, κινούσα δυσπίστως άνω και κάτω την κεφαλήν.

— Να ερμάξη το κεφάλι σου! διέκοψεν αίφνης· τα σκυλιά τάχα ή ο Γιώργης του Βρανά;

— Δεν ξέρω κανένα Γιώργη . . .

— Δεν ξέρεις; να μωρή ο μάρτυρας!

Η λυγερή έμεινεν αναπολόγητος. Εμπρός της ήτο η Γκόλφω, η παιδίσκη την οποίαν είχε μαζί της εις το Καλό πηγάδι και εις την οποίαν παρήγγειλε να βαδίση εμπρός, όταν είδε τον Γεώργιον. Η παιδίσκη όσον αργά και αν εβάδιζεν έφθασε τέλος εις το σπίτι κ' ερωτηθείσα παρά της κυρίας της, απονήρευτη είπε την καθάραν αλήθειαν. Και τότε ήτο εκεί, αψευδής μάρτυς των κατηγοριών της κυράς Παναγιώτενας, εις τας οποίας η Ανθή μη έχουσα τι ν' αντιτάξη, εμπήκεν ωργισμένη και μισοκλαίουσα εις το μαγειρείον. Αλλ' η γραία σφόδρα ταραγμένη, εξηκολούθει διά χειρονομιών εκπληκτικών άλλοτε και άλλοτε απειλητικών, να εκτοξεύη ύβρεις και κατάρας όπισθεν του τοίχου, προς την θυγατέρα της:

— Πουτανίτσα, πομπιομένη, δημόσια! . . . Γιαυτό μωρή σ' έκρυβα κι' από του ήλιου τα μάτι; γιαυτό σ' εφύλαγα σαν τη φαρφουρένια κούπα 'ς το αρμάρι; Με τι μούτρα, μωρή, θα βγούμε πια 'ς τον κόσμο, με τη φωτιά που άναψες 'ς το σπίτι μας, αχρόνιαγη! . . . Έγνοια σου και την κυριακή σε στεφανώνω! . .

Εκείνην την ώρα εφάνη αναβαίνων την σκάλα ο κυρ Παναγιώτης Στριμμένος. Ο γέρων έμπορος εξηκολούθει την αυτήν ήσυχην ζωήν, με αμεριμνομέριμον μάλιστα έκφρασιν τότε επί της μορφής, εγωιστικώς αναπαυόμενος ως έμπορος και ως πατήρ. Ο γάμος του Νικολού και της Ανθής ήτο τετελεσμένον πλέον γεγονός δι' αυτόν. Επήγαιναν από την αυγήν εις το κατάστημα, διά να παρακολουθή

με την ηδονήν εκείνην των απολαμβάνοντων εκ της ευτυχίας των άλλων, την συρροήν των δεκαρών εις την κάσσαν του γαμβρού του· κ' επέστρεφε κατά την δύσιν του ηλίου εις το σπίτι γαλήνιος, κατηυχαριστημένος κ' έτοιμος να διαχύση την ευθυμίαν του εις λαμπρούς δυθυράμβους, περί της εμπορικής επιχειρηματικότητος του Διβριώτη.

Σήμερον μάλιστα ήτο καταμαγευμένος ο γέρων. Προ πολλού καιρού ο καρρολόγος Στάμιος, έλαβεν επί πιστώσει από το κατάστημα Στριμμένου και Πικοπούλου ένα πιτούρι, μισοτριμμένον εκ του σκώρου και της πολυκαιρίας, κτήμα άλλοτ' ενός χωρικού, ο οποίος ενεχειρίασεν αυτό εκεί και το αφήκε, μη έχων να πληρώση το χρέος. Αλλά και ο καρρολόγος τώρα δεν είχε να πληρώση το αντίτιμον, εις δεκαπέντε δραχμάς ανερχόμενον αρχικώς και περιωρίζετο να μεταφέρει εκ Πατρών τας πραγματείας του καταστήματος, διά να εξοφλήση έτσι το χρέος του. Μίαν όμως ημέραν ο Νικολός εκάλεσεν αυτόν διά να ξεκαθαρίσουν τους λογαριασμούς των και παρουσίασε στήλην όλην δοσοληψιών. Οι τόκοι είχαν παχύνει αρκετά το κεφάλαιον και η εργασία του καρρολόγου εξηφανίζετο εν αυτώ, όπως το νερόν εις τον πίθον των Δαναΐδων. Ο καρρολόγος διεμαρτυρήθη, εφώναξε και ηρνήθη να πληρώση, με την συνήθη αφροντισίαν των χωρικών. Ο Νικολός ειργάσθη ησύχως, παρέταξε τας προσθαφαιρέσεις του ενώπιον του ειρηνοδίκου και σήμερα η δημοπρασία του κάρρου και του αλόγου του Στάμιου, απέφερον αρκετόν κέρδος εις το κατάστημα. Ο γέρων ανεγνώριζεν ότι και τούτο το κατόρθωμα ωφείλετο εις το πανούργον πνεύμα του Νικολού, εις την αμίμητον δεξιότητα την οποίαν είχεν ο Διβριώτης ν' αντιστρέφη από το Δούναι εις το Λαβείν τους αριθμούς, χωρίς ν' ανακαλύπτεται. Και ήτο τώρα ανίκανος να συγκρατήσει την χαράν και ητοιμάζετο από την σκάλαν να επαναλάβη, τρίβων τας χείρας, την συνήθη φράσιν του:

— Τι παιδί! . . . τι έξυπνο παιδί! . . .

Κατεταράχθη όμως ακούσας τας φωνάς κ' εζήτει να μάθη την αιτίαν του ασυνήθους αυτού θορύβου. Αλλά πριν ακόμη διατυπώση την απορίαν του, η κυρά Παναγιώταινα έλαβεν αυτόν κ' έφερεν έτσι χειραγωγούμενον μέσα εις το σπίτι. Εκεί δε του διηγήθη διά χειρονομιών και ασθματικών περιόδων την πράξιν της Ανθής.

Ο αγαθός γέρων εις τους λόγους της γυναικός του, ελησμόνησεν ευθύς τα τερτίπια του εμπορίου και την πονηράν ευφυίαν του Νικολού, αναλογισθείς μόνον ότι ήτο πατήρ· πατήρ προσβαλλόμενος εις τα καίρια υπό της θυγατρός του. Κ' ευθύς η λευκοπώγων μορφή του επορφυρώθη υπό του αίσχους και της οργής· εφρύμαξεν ως γέρων λύκος· τ' αλαμπή υπό του γήρατος

μάτια του έρριψαν αστραπές, ήρπασε την οζώδη μαγκούραν του και ώρμησε να κατασυντρίψει την λυγερήν. Τι τα θέλεις τέτοια παιδιά! Κάλλιο έρημος και άκληρος, παρά νάχης ένα παιδί κ' εκείνο ντροπιασμένο.

Αλλ' η κυρά Παναγιώταινα κατεσίγασεν ευθύς τας φωνάς του.

— Σώπα, γέροντα, σώπα, είπε, φρόνιμος ήσαι και φρόνιμα δεν κάνεις, θέλεις, μαθές, να μάθη κι' ο κόσμος τις πομπές μας; . . .

— Τι να κάνουμε τώρα, ε! τι να κάνουμε; ηρώτησεν εν απελπιστική εξάψει ο γέρων, βλέπων εδώ κ' εκεί ως να εξήτει διέξοδον.

— Την Κυριακή τη δίνουμε και τελειώνει . . . Λέμε 'ς το παιδί πως έρχεται Μάις.

Ο κυρ Παναγιώτης ησύχασε κάπως. Τω όντι δεν ήτο άστοχος η σκέψις της γυναικός του. Η ερχομένη Κυριακή ήτο και η τελευταία ημέρα του Απριλίου. Μετ' αυτήν ήρχιζεν ο Μάιος, κατά το διάστημα του οποίου οι γάμοι αυστηρώς απαγορεύονται εις τα χωρία. Αν θ' ανέβαλλον την τέλεσιν αυτού, έπρεπε να περιμείνουν μέχρι του Ιουνίου. Αλλά τότε ήρχιζε το καλοκαίρι κ' αι εργασίαι, ώστε κατ' ανάγκην η αναβολή θα διεδέχετο την αναβολήν μέχρι του Οκτωβρίου. Ποίος όμως έμπαινε εγγυητής εις τους ατυχείς γονείς, ότι καθ' όλον αυτό το διάστημα τα πράγματα θα έμενον έως εκεί; αν δεν θα εκοινολογούντο εις την κωμόπολιν οι έρωτες της Ανθής και του Γεωργίου ή αν ούτοι δεν θα επρόβαινον εις κανέν απερίσκεπτον κίνημα; Έπειτα ήτο ενδεχόμενον, η κακολογία να ήνοιγε τα τυφλόπτοντα μέχρι τούδε μάτια του Νικολού εις τας αφροσύνας της Ανθής.

Οι γέροντες καθ' όλην την νύκτα δεν ηδυνήθησαν να κοιμηθούν υπό τας σκέψεις αυτάς. Α! ο γέρων Στριμμένος εύρισκε τώρα πολύ επικίνδυνον, να έχη κανείς επάνω του ένα ελαφρόμυαλον κορίτσι, παρά τους συναγωνισμούς όλων μαζί των εμπόρων της κωμοπόλεως! . . . Τέλος εσυμφώνησε μετά της γυναικός του να προτείνουν εις τον Νικολόν την επίσπευσιν του γάμου. Τω όντι δε πρωί-πρωί έστειλαν και ήλθεν ούτος εις το σπίτι.

— Ε, ε, ξέρεις παιδί μου· ήρχισεν ο κυρ Παναγιώτης ξηροβήχων και μισοτρώγων τους λόγους του· ξέρεις τι λέει εδώ η γερόντισσά μου· πως έρχεται Μάις . . . ξέρω κ' εγώ . . . Και μπας και ντρέπεσαι να το ειπής . . .

— Ναι, παιδί μου· να τον κάνουμ' ετούτη την Κυριακή το γάμο! ετελείωσεν αποτόμως την πρότασιν η γραία.

Ο Νικολός εταράχθη· δεν επερίμενε τόσον πλησίον του αυτήν την ευτυχίαν. Ο Διβριώτης με το μισό τσαρούχι, και του είχαν υποσχεθή το συνοικέσιον, έβλεπεν εις απώτατον σημείον, ως μετέωρον εις την λάμπιν του οποίου δεν είχαν συνειθίση ακόμη τα μάτια του, την κόρην του αφέντη του. Είνε αληθές ότι οι άνθρωποι του είδους του, πιστεύουν πως διά του χρήματος τα πάντα δύνανται να καθυποτάξουν και να κατορθώσουν· και πραγματοποιούν τω όντι την πίστιν των αυτήν πολλάκις. Αλλ' ο Νικολός δεν έφθασεν ακόμη εις τον κολοφώνα αυτόν· έτεινε μόνον . . . Και οσάκις δεν παρεφέρετο υπό του εγωισμού, ανωμολόγει καθ' εαυτόν ότι δεν κατήντησεν ακόμη ο επίζηλος γαμβρός της κωμοπόλεως και ότι τα προταθέντα εις αυτόν μέχρι τούδε συνοικέσια, δεν ήσαν εκ των καλλιτέρων, αλλ' εκ των μάλλον ευτελών οικογενειών. Ητένιζε λοιπόν μόνον εις τον αφέντην του κ' εσκέπτετο δουλεύων μετ' αυταπαρνήσεως το σπίτι το οποίον πρώτον τον εφιλοξένησε, ν' αναμένη μέχρις ου ευδοκήσουν να του προσφέρουν την αμοιβήν. Και μόλις τώρα ήκουσεν αυτήν προσφερομένην, εδέχθη ευχαρίστως, ευγνωμόνως και ωμολόγει διά μισοκοιμμένων φράσεων, ότι όχι την Κυριακήν αλλά τώρ' αμέσως αν ήθελον, εδέχετο να γίνη ο γάμος.

— Ξέρω κ' εγώ . . . σαν έχετε την καλωσύνη . . . όπως θέλετε! .

. .

Η κυρά Παναγιώταινα εδόθη πλέον εις τας ετοιμασίας του γάμου. Είνε αληθές ότι η αγαθή γραία αφ' ης ημέρας εγέννησε την Ανθήν, εσκέπτετο να κάμη πομπώδη τον γάμον της. Τον ιδιόν της γάμον είχε κάμει κατά τα έτη της επαναστάσεως, νύκτα κ' εντός ορεινού ερημοκκλησίου, όπου έτυχε να ευρεθή η οικογένειά της μετ' άλλων φυγάδων. Επειδή δε εις το αφελές πνεύμα της, οι πομπώδεις γάμοι εξήσκουν επέραστον γόητρον κ' επειδή είνε σύνηθες εις τον άνθρωπον, να ικανοποιή την ιδιικήν του ατυχίαν διά της ευτυχίας του τέκνου του, ανέμενε να παρηγορηθεί διά του γάμου της κόρης της . . . Α! θα τον κάμη που ναφίση εποχήν· να λένουν σαν της Στριμμενοπούλας τον γάμον! . . . Διά τούτο τώρα ελυπείτο η γραία που ηναγκάζετο να τον επισπεύση, να τον κάμη νύκτα, δίχως προσκλήσεις, δίχως πομπήν, ως να υπάνδρευε καμμίαν χήραν. Αλλά τι να γείνη· ηδύνατο να κάμη αλλέως; Μάννα και θυγάτηρ είχαν την αυτήν τύχην! . . . Κ' εδάκρυσαν τα μαραμμένα μάτια της ενώ ητοιμάζε τα στέφανα και τας λαμπάδας, ως να ητοιμάζε τα χρειώδη μιας κηδείας.

Ο κυρ Παναγιώτης όμως δεν εξαλίζετο από τοιαύτας ιδέας. Χθες ανακύψας αίφνης από των εμπορικών του καταστίκων, έβλεπεν ότι είχεν επί των νώτων βαρύ φορτίον, το οποίον ήθελε να φορτώση επί

των ὤμων ἄλλου, ὅσον ἦτο δυνατόν γρηγορώτερα. Δεν εφρόντιζεν ἀν θ' ἀπηλάσσετο αὐτοῦ μετ' ἐπιδείξεως ἢ μὴ· ἤρκει ὅτι θ' ἀπηλάσσετο. Κ' ἐγέλα μακαρίως διὰ τας ἀδυναμίας τῆς γυναικὸς τοῦ κ' ἔλεγε δια νὰ τὴν παρηγορήσῃ:

— Ε, σῶπα, καϋμένη γρηά! νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ μας καὶ κάνουμε καθὼς θέλεις τῶν ἐγγονιῶν μας . . .

— Ἀν ζήσουμε· ἀπὴντα ἐκείνη μελαγχολικῶς.

Φευ! ἐβλεπε τὸσον μακρυνὴν αὐτὴν τὴν προσδοκίαν! . . .

Τὴν Κυριακὴν το ἐσπέρας ὁ γάμος τῆς Ἀνθῆς καὶ τοῦ Νικολοῦ ἐτελέσθη εἰς τὸ σπῖτι τοῦ Στριμμένου. Ἀλλ' ἦτο τελετὴ ἀπὸ ἐκείνας τας πενθίμους καὶ οχληράς, ὅπου ἡ χαρὰ διστάζει νὰ φανῇ διὰ νὰ μὴ κινήσῃ τὴν χλεύην· ὅπου αἱ εὐχαὶ ἐκφράζονται δειλῶς ἐκ φόβου μὴ συναντήσουν ψυχρότητα· ὅπου κάθε λόγος καὶ κάθε βλέμμα παρεξηγεῖται. Ἦτο τελετὴ ἀπὸ ἐκείνας αἱ ὁποῖαι βραδέως, ἀπροθύμως ἀρχίζουν, κ' ἐν σπουδῇ τελειώνουν· εἰς τας ὁποίας οἱ προσκαλεσμένοι κουράζονται καὶ βλέπουν πρὸς τὴν θύραν, πρὸς τὸν δρόμον, ἑτοιμοὶ νὰ πεταχθοῦν ἔξω, ν' ἀποτινάξουν τὴν ἀσφυξίαν. Τελετὴ τέλος ἡ ὁποία γίνεται διὰ νὰ κρύψῃ ἀθορύβως ἐν αἴσχος, νὰ το περικαλύψῃ διὰ τῆς αἰγλῆς τῆς, νὰ το ἐξαγνίσῃ διὰ τοῦ κύρους τῆς! . . . Ἀργὰ ἀνέβησαν τὴν σκάλα οἱ συγγενεῖς· ἀργώτερον ἀκόμη, ἀσθμαίνων καὶ μισογογγύζων ὁ γέρων ἐφημέριος μετὰ μικροῦ παιδίου, φέροντος ὑπὸ τὴν μασχάλην τὸ πετραχήλι καὶ τὸν Ἀπόστολον. Ψιθυρισμοὶ ἠκούσθησαν· σάλος τις ἐλαφρὸς καὶ μετ' ὀλίγον βαρὺς πυροβολισμός, ριφθεὶς ἐξ ἐνὸς παραθύρου, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς κωμοπόλεως ὅτι ὁ Νικολὸς Πικόπουλος καὶ ἡ Ἀνθὴ Στριμμένου, εἶχον ἐνωθῇ ἀρρύκτως ἐνώπιον τοῦ βωμοῦ.

Ε'

ΟΙ ΚΑΡΡΟΛΟΓΟΙ

Ἡ τάξις τῶν καρρολόγων ἦτο τότε πυκνὴ, πυκνοτάτη ὡς φάλαγξ πολεμικὴ. Σχεδὸν δὲν εὐρίσκετο ἄνθρωπος καθ' ὅλην τὴν κωμόπολιν, ὁ ὁποῖος μίαν φορὰν τουλάχιστον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ δὲν μετήλθε τὸ βαρὺ τοῦτο ἐπάγγελμα, δὲν ἔξευξε κάρρον ἢ δὲν ὠδήγησεν ἄλογον. Εἰς τὰ μέρη αὐτά, ὅπου ἡ συγκοινωνία δὲν εἶνε πολὺ ἀνεπτυγμένη· ὅπου δὲν συνέρχεται ἀτόμων σωρεῖα καὶ συνεπῶς δὲν παράγεται ποικιλία ἀναγκῶν, οἱ ἄνθρωποι

περιορίζονται ως επί το πολύ εις ἓν ἐπάγγελμα, το οποίον ευρίσκουν πατροπαράδοτον. Εἰς αὐτόν δε τον κανόνα ἐμμένουν ὅλοι πιστοί ως εἰς θρήσκευμα. Το πατροπαράδοτον εἶνε δι' αὐτούς ἱερά παρακαταθήκη, τὴν ὁποίαν δεν ἐπιτρέπεται νὰ μετακινήσουν ἢ νὰ μεταβάλουν καθόλου. Κ' ἐπειδὴ εἰς κάθε αὐλήν τῆς κωμοπόλεως υπήρχε κ' ἓνα κάρρον· εἰς κάθε ἀχυρώνα ἓν ἄλογον καὶ εἰς κάθε σπίτι κρεμασμένον ἀπὸ το τοίχου το μαστίγιον το πατρός, ὁ υἱὸς μόλις ἠλικιούμενος, ὥφειλε ν' ἀναλάβῃ το μαστίγιον, νὰ ζεύξῃ το κάρρον καὶ νὰ τρέξῃ εἰς ζήτησιν ἐργασίας. Πόσῃ δ' ἐπιρροὴν ἐξήσκει το ἐπάγγελμα τοῦτο εἰς τον τόπον, δύναται κανεὶς νὰ φαντασθῇ ὅταν ἀκούσῃ, ὅτι καὶ σήμερον ὅλα τα παιδιὰ, ἀνεξαιρέτως κοινωνικῆς τάξεως, ευρίσκουν μεγίστην εὐτυχίαν ὅταν ἔχουν ἓνα καλὸν μαστίγιον, το οποίον νὰ κροταλίζουν ἀπειλητικῶς, οδηγούντα τοὺς συνομήλικάς των ὡς ἄλογα δῆθεν ἀπὸ το χαλινοῦ καὶ φωνάζουν, μετατρέποντα ἐπὶ το ἀνδρικώτερον τὴν φωνὴν των:

— Βάρδα' μπρός! . . . ε, 'μπρός μὴ σε κόψ' ἡ ρόδα! . . .

Αἱ ἔχει τῷ ὄντι γόητρον το ἀναθεματισμένον αὐτὸ ἐπάγγελμα! Ὅσον βαρὺ καὶ κουραστικὸν εἶνε, τόσον διασκεδαστικὴν καὶ ἀφρόντιδα κάμνει τὴν ζῶν. Ὁ καρρολόγος ἔχει τὴν λεβεντιὰν τοῦ, τὴν ρώμην τοῦ σώματος καὶ τὴν ἐπαρσιν τῆς ψυχῆς, τὰ ὁποῖα προσλαμβάνει ἐξ αὐτῆς τῆς βαρείας ἐργασίας τοῦ. Ἐπειτα ἔχει τὴν ζῶν ἐλευθέραν δεν κλείεται ἐντὸς πνιγερῶν τοίχων, οὔτε κάθεται ὡς πεδικλωμένον ἄλογον ἐπὶ ὥρας ἀκίνητος, ἀλλὰ κινεῖται, κοπιάζει καὶ ἀναπνέει ἐλεύθερον ἀέρα· ζῇ μέσω τῆς φύσεως· δέχεται τὰς διαφόρους ἐπηρείας τῆς καὶ τραγουδεῖ πάντοτε ὅπως το πουλί. Κ' ἐνῶ κάμνει ὅλ' αὐτὰ, συγκρόνως γεμίζει καὶ το κεμέρι τοῦ, οἰκονομεῖ τὴν οἰκογένειάν τοῦ, συνάζει τὴν προίκα τῆς ἀδελφῆς τοῦ καὶ φροντίζει διὰ τὰς διασκεδάσεις τοῦ.

Πρὸ μικροῦ μόλις, ὁ καρρολόγος ἦτο ἡ μετοχευτικὴ μηχανή, ἡ μεταφέρουσα ἀπὸ Πατρῶν καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, τὰς προμηθείας τῆς ἐμπορικῆς μεγαλοπόλεως. Ἀπὸ το λινοσπόρου καὶ τῆς ορυζῆς μέχρι τοῦ κατηφέ καὶ των χρυσῶν καρφίδων· ἀπὸ των σάκκων τῆς ἀχνης μέχρι των καρτοδεμάτων τῆς πούδρας· ἀπὸ το ριζαρίου μέχρι τοῦ υδραργύρου, παρελάμβανεν ὅλ' ἀνάκατα εἰς χονδροειδῆ καὶ ἀλληλένδετον ὄγκον ἐντὸς τῆς βαρείας μηχανῆς τοῦ, τῆς κυλιομένης ἐπὶ δύο μεγάλων τροχῶν καὶ συρομένης ὑπὸ ρωμαλέου ἀλόγου καὶ ἀπέθετεν αὐτὰ ἀνά τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία, μέχρι τῆς καλύβης των ἀγροτῶν καὶ τῆς στάνης των ποιμένων. Ἀπ' ἐκεῖ πάλιν, διὰ τοῦ ἰδίου μέσου, μετέφερεν εἰς τὴν μεγαλόπολιν τὰ προϊόντα τοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς κτηνοτροφίας, παν το περιττὸν εἰς τον χωρικὸν καὶ ποιμενικὸν βίον. Ἔτσι ὁ καρρολόγος, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ

εγίνετο ο εκπολιτιστής των μεσογείων μερών, το μέσον διά του οποίου έφθανεν εν πολυποικίλω και θαμβωτική παραστάσει, η πρόοδος και η ευμάρεια μέχρις αυτών.

Και δεν έκαμνε μόνον τούτο. Ήτο συγχρόνως ο επιτήδειος σκαπανεύς, ο διανοίγων δρόμους μεταξύ των τελμάτων και των στενών και διευκολύνων την συγκοινωνίαν. Έπρεπε να προηγηθή αυτός με το κάρρον του, διά ν' ακολουθήση ο αμαξηλάτης με την εύθραυστον άμαξάν του. Κατέβαλεν όλην του την οξυδέρκειαν εις την εξακρίβωσιν στερεού εδάφους· έκαμνε τους βάλτους βατούς διά της συσσωρεύσεως κλημάτων ανεύρισκε τους καταλλήλους πόρους των ποταμών και ρευμάτων κ' επλάτυνε τα στενά, μεταχειριζόμενος ως αξινην τους τροχούς της μηχανής του και ως οδηγόν την θυμοσοφίαν του αλόγου του. Διά τούτο, αν υπάρχουν δρόμοι εις την Ηλείαν σήμερα, οφείλονται όλοι εις τους καρρολόγους.

Είνε αληθές ότι διά να κατορθωθή τούτο, εχρειάζοντο κόποι και υπομονή μεγάλη και δυνάμεις πολλαί. Τούτων όμως καθόλου δεν εστερούντο οι καρρολόγοι. Καθ' ομίλους εκτελούντες τα ταξείδιά των, ελάμβανεν έκαστος τας προφυλάξεις και τ' αναγκαία βοηθήματα, ώστε εις κάθε εμπόδιον όλοι έσπευδον και συνειργάζοντο προθύμως διά την κοινήν ευκολίαν. Διότι τα εμπόδια όλους τους καρρολόγους ενδιέφερον. Αν εκοπίαζον σήμερα εδώ οι μεν, εκοπίαζον αύριον παρέκει οι άλλοι, ώστε υπήρχε μεταξύ των, σιωπηλώς ωμολογημένος κάποιος συνασπισμός και αλληλεγγύη καθηκόντων.

Εις την τάξιν αυτήν, την εργατικήν και ωφέλιμον ανήκε και ο Γεώργιος Βρανάς. Και ούτος διεδέχθη εις το στάδιον του καρρολόγου τον πατέρα του, ο οποίος προ δεκαετίας μετά του Σαμπίκη, έφερε το πρώτον κάρρον εις την κωμόπολιν κ' εκάραξε τον πρώτον αμαξιτόν δρόμον. Ο νεανίας κατείχε πάν ό,τι θεωρείται μεταξύ των καρρολόγων ως ιδανική τελειότης. Ήτο ρωμαλέος κ' εργατικός· είχεν ελαφρόν κάρρον κ' εύψυχον άλογον. Και το κάλλιστον, δεν υπερηφανεύετο καθόλου δι' αυτά του τα προσόντα. Κατά τα ταξείδιά του, εις την Μαυρόλασπην λόγου χάριν είτε εις του Μάνου, μέρη επικίνδυνα και φοβερά διά τους καρρολόγους, όσον ο Μαλέας και ο Καφηρεύς διά τους ναυτιλλομένους, επειδή το χώμα με την πρώτην βροχήν λαμβάνει φοβεράν απορροφητικήν δύναμιν, συνέβαινε συχνά να κολλούν τα κάρρα και τ' αδύνατ' αλογάκια των συντρόφων του. Ο Βρανάς δεν εκτύπα το ζών του να φύγη και ν' αφήση τους άλλους να παιδεύονται μέχρις ου ξεκολλήσουν· αλλ' έμενε κ' εξεύγνυε προθύμως το ιδικόν του εις τα κάρρα εκείνα κ' εκώνετο μέχρι της κοιλίας εις τους βάλτους, διά να σπρώξη τους τροχούς ή να μεταφέρει επί των ώμων το φορτίον.

Αυτή του η κατασκευή συνοδευομένη και υπό ευψυχίας, διά της οποίας πολλάκις εγίνετο σεβαστός εις τους κατηγορούς του, έκαμνον τον νέον αγαπητόν πολύ και ζηλευτόν μεταξύ των καρρολόγων. Όστε το ατύχημά του το ησθάνθησαν όλοι τώρα, ως να ενδιέφερεν αυτούς ατομικώς. Ηγανάκτησαν, διότι επεριφρονήθη ο σύντροφός των και ήρχισαν την λεπτομερή ανατομήν της οικογενείας Στριμμένου καθ' όλου και κατά μέρος. Κόκκος σίτου μεταξύ των οδόντων του μύλου δεν συνεκυλίσθη, δεν συνεθλίβη, ούτε συνετρίβη τόσον ποτέ, όσον η ατυχής αυτή οικογένεια μεταξύ των αγροίκων εκείνων γλώσσων. Κ' έχουν φοβεράν γλώσσαν οι καρρολόγοι· διαβολικόν νουν εις το να εφευρίσκουν κακολογίας! Παντού εις τα κρασοπωλεία, τα καφενεία, εις τα ταξειδιά των άφινον, εδώ κ' εκεί πυρίνους περιόδους καταγγελιών. Η μοχθηρία έφθασε μέχρι της κλίνης των δύο γερόντων. Η ασέλγεια εσύρθη επί του παρθενικού και αγνού άτομου της Ανθής. Σφραγίς αισχράς αχαριστίας ετέθη επί του ευήθους μετώπου του Νικολού. Εις τούτο δε συνειργάζετο προθύμως και η σατανική γλώσσα των γυναικών, περιβάλλουσα επινοήματα και συνδυασμούς εποχών μετ' εκτάκτου πειστικότητος, οποίαν δεν θα είχεν ούτε η Εύα, ενώ παρέσυρε τον Αδάμ εις το αμάρτημα.

Έτσι το πλείστον μέρος της κωμοπόλεως εσηκώθη σύσσωμον εναντίον του γάμου της Ανθής και του Νικολού. Και δεν συνέβη τούτο απλώς και μόνον χάριν του Βρανά. Αν η Ανθή υπανδρευέτο άλλον, πάντοτε θα κατεδικάζετο ως αρνηθείσα τον έρωτά της, θα εκρίνετο ως ελαφρόμυαλος γυνή· αλλά δεν θα κατηγορείτο τόσον! Θα υπήρχον και πρακτικοί άνθρωποι να την δικαιώσουν. Αλλά τώρα δεν ηδύναντο να δικαιώσουν τον κυρ Παναγιώτην Στριμμένον, ένα των πλουσιότερων εμπόρων της κωμοπόλεως, ο οποίος εθυσίασε την θυγατέρα του εις τον Νικολόν.

Εις τας μικράς κοινωνίας, δεν αρκεί ο πατήρ να εκτιμήση τα προσόντα ενός νέου διά να τον κάμη γαμβρόν του. Χρειάζεται να ιδούν κ' εκτιμήσουν τα προσόντα αυτά και οι άλλοι συντοπίται· να δώσουν σιωπηλώς κ' εκείνοι την συγκατάθεσίν των. Εδώ όμως οι χωρικοί δεν έδωσαν την συγκατάθεσίν των. Η εμπορική δεινότης του Διβριώτου, η οποία εμάγευε τόσον τον Στριμμένον, εξήγειρε τας σφοδροτέρας αντιπαθείας αυτών. Ο καρρολόγος Στάμος δεν ήτο το πρώτον, ούτε το τελευταίον θύμα, το οποίον κατεβόα εναντίον των αρπακτικών διαθέσεων του γαμβρού. Έτσι δε ο Νικολός παρέσυρε μαζί του εις το βάραθρον του αναθέματος και τον Στριμμένον και την γυναίκα του και την Ανθήν. Και ο Βρανάς υψούτο αντιμέτωπος αυτών, αναξιοπαθούσα θεότης, χαρακτήρ εξιδανικευμένος εις τα βλέμματα των συμπατριωτών του.

Ο Βρανάς αφού έδωσε τοιούτον οικτρών τέλος εις την συνάντησίν του μετά της Ανθής, υπό την συκήν του Πλευρού, έφυγε με την πεποίθησιν ότι η λυγερή ουδέποτε ησθάνθη έρωτα προς αυτόν. Μετά μικρόν όμως, όταν η έξαψίς του κατέπεσεν, ήρχισε να κρίνη λογικώτερον την διαγωγήν της. Βεβαία, η λυγερή δεν ήτο δυνατόν επί τόσα έτη να τον απατά. Έκαμε τόσας θυσίας, ήκουσε τόσας κατηγορίας προς χάριν του! Τώρα εύρισκεν αληθινά τα δάκρυά της· φυσικήν την απελπισίαν της. Διατί τάχα δεν επροσποιείτο έτσι και άλλοτε; Ενθυμείτο ότι πολλάκις την έβλεπε λυπημένην, δακρυσμένην και ωχράν από τας κακολογίας του κόσμου και όταν την ηρώτα διά την κατάστασίν της, εκείνη ήλλαζεν ευθύς όψιν, έκαμνε την γελαστήν, την χαρουμένην:

— Τίποτα, καϊμένε· το κεφάλι μου· με πονεί — το έρμιο!

Κ' έλεγε τούτο διά να μη μεταδώση την λύπην της και εις εκείνον. Τόσον τον αγάπα, ώστε ούτε δάκρυ δεν ήθελε να χύση προς χάριν της! . .

Και ο νέος ήρχισε με ευσυνειδησίαν να εξετάζη και την ιδικήν του προς την παρθένον διαγωγήν. Πώς αλλοιώς εφέρθη πάντοτε παρά ως εγωιστής και απότομος και απαιτητικός. Νά, προ μικρού ακόμη, ήτο διαγωγή αγαπώντος αυτή του η διαγωγή κάτω από την συκήν; Το κακόμοιρο το κορίτσι έκλαιε την τύχην που το επερίμενε και είχε και αυτόν, απ' επάνω να το υβρίζει, αντί να το παρηγορή. Κ' επί τέλους έσπασε τας στάμνας, διά τας οποίας ο θεός ηξεύρει πόσα ήκουσεν από την μητέρα της!

Ο Βρανάς τώρα ανελύθη εις δάκρυα, αληθινά δάκρυα ψυχής ευγενούς, αισθανομένης όλους τους πόνους και τας συγκινήσεις του έρωτος. Κατηγορεί τον εαυτόν του, ήλεγχε τον βίαιον χαρακτήρα του· εδάγκανε τας σάρκας του και ήθελεν αν ήτο δυνατόν, να επιβάλη εις τον εαυτόν του αυστηράν τιμωρίαν. Αλλ' ήτο αρκετή τιμωρία δι' εκείνον, η αγρυπνία της νυκτός εκείνης και η ανησυχία του. Επεθύμει μεγάλως να ηδύνατο, τór' αμέσως να πετάξη πλησίον της Ανθής, διά να την παρηγορήση και κατενόει ότι τούτο ήτο αδύνατον. Ανέμενε με αγωνίαν την ώραν της υδρεύσεως κ' ενωρίς την επαύριον επήγεν εις το Καλό πηγάδι κ' εκρύβη εις την πλησίον τάφρον μέχρις ου ίδη την λυγερήν. Αλλ' αν και την εκαρτέρησε μέχρι βαθείας νυκτός, η Ανθή δεν εφάνη. Ο νεανίας μη γνωρίζων τα συμβαίνοντα εις το σπίτι του Στριμμένου, υπέθετεν ότι η λυγερή δεν επήγεν εις το πηγάδι επίτηδες, διά να μη τον συναντήση και κατελήφθη υπό απελπισίας. Και εις την υποψίαν του αυτήν επροστέθη και άλλη αίφνης, ότι η Ανθή ήτο ασθενής, ότι ίσως εδάρη παρά των γονέων της· ίσως την είχαν δεσμίαν εις κανέν σκοτεινόν δωμάτιον, διψώσαν και νηστεύουσαν διά να την

εμποδίσουν να βλέπη αυτόν . . . Ο Βρανάς έγγεινεν εκτός εαυτού. Ο ευερέθιστος χαρακτήρ του τον παρέφερεν εις τα έσχατα. Καθ' όλην την νύκτα περιήρχετο μόνος, ως φάντασμα το σπίτι του Στριμμένου· έρριψε χάλικας εις τα παράθυρα και την στέγην, ελπίζων ν' ακουσθή παρά της νεάνιδος και την πείση να εξέλθη, διά να την ίδη και μόνον να την ίδη! Αλλ' ουδείς εφαινετο. Τα παράθυρα έμενον κατάκλειστα, σιωπηλά· ολόκληρον το σπίτι είχε την αδρανή όψιν νεκρού, μη συγκινουμένου εις τας φωνάς των θρηνούντων. Και εις στιγμήν υψίστης παραφοράς εσκέφθη ν' αναβή, να κτυπήση την θύραν διά να του ανοίξουν. Τι θα έκαμνε τότε, τι θα έλεγε, δεν ήξευρε και αυτός. Ώρμησεν όμως και ανέβη την σκάλα. Ο Μούργος όμως, ο σκύλος του Νικολού, κοιμώμενος εμπρός εις την θύραν ώρμησεν επάνου του ωρυόμενος. Διά μίαν στιγμήν ο Βρανάς επίστευσεν, ότι ο σκύλος ετέθη επίτηδες εκεί παρά του Διβριώτου, άγρυπνος φύλαξ της Ανθής, εμπόδιον μέγα του έρωτός του. Λύσσα τον κατέλαβεν εναντίον του εμπόρου, του άρπαγος και σύρας την πιστόλαν, επυροβόλησε κατά του σκύλου με μίσος. Κ' ενώ το ζών, θανατηφόρως πληγωθέν ανετάρασσε την γειτονίαν με τας παραπονετικές κραυγάς του, ο Βρανάς έφευγε μακράν, εις τα σκότη της νυκτός, δακρύων και κατησχυμένος.

Ο Βρανάς έμαθεν από τους πρώτους τον γάμον της Ανθής και του Νικολού. Μέχρι της ώρας εκείνης ο νεανίας δεν ήθελε να παραδεχθή ότι θα εγίνετο ποτέ τούτο. Εσυνείθησεν επί τόσον καιρόν να θεωρή ιδικήν του την λυγερήν, κτήμα του αναφαίρετον, και με την ελαφρότητα εκείνην της νεότητας, της πιστευσούσης και εις τους παραβολωτέρους πόθους, ήλπιζεν ότι αυτή δεν ηδύνατο να γίνη κτήμα άλλου. Τώρα όμως, όταν επείσθη περί τούτου λύπη τον κατέλαβε. Λύπη, όχι από εκείνας τας οποίας ησθάνετο άλλοτε, σφοδράς και μεγάλας, κινούσας εις εξέγερσιν το σώμα και την ψυχήν. Αλλ' αποκαρωτική λύπη, χαλαρώσασα αίφνης όλας τας λειτουργίας του νου και της σαρκός. Η γη, ο ουρανός, ο κόσμος όλος πέριξ· τα πουλάκια και τ' άνθη, τα χρώματα και το φως, δεν εκίνουν καθόλου το ενδιαφέρον του. Οι άνθρωποι δεν του εφαινοντο ως όντα συνδεδεμένα μετ' αυτού εν κοινή ανάγκη. Άλλοτ' ενόμιζεν εαυτόν ως ιδιαίτερόν τι, αιθέριον, ελαφρόν, ζων υπό άλλας συνθήκας εις την κονίστραν του κόσμου· και άλλοτε ουδ' ενόμιζεν ουδ' εσκέπτετο τίποτε.

Εκινείτο μόνον, έζη, ανεστρέφετο εις την κοινωνίαν και εις το σπίτι του, αλλ' όλως μηχανικώς, απροθύμως και αδιαφόρως.

Αίφνης όμως ελπίς έλαμπεν εις την συνείδησίν του. Ιδέα ήλθεν εις το πνεύμα του, κολακεύσασα του λεβέντη το φιλότιμον και προσεκολλήθη εις αυτήν ο νέος, ασυνειδήτως ζητών να επανέλθη εν

τη δράσει, όπως ο ετοιμοθάνατος ναυαγός αρπάζει το σωσίβιον, το οποίον του ρίπτει η τύχη. Ναι, η αγάπη του υπανδρεύθη· αλλά πώς υπανδρεύθη; Μετά πόσας, βέβαια, βασάνους και τυραννίας επείσθη να ονομάση άνδρα της τον Νικολόν; Εις ποία τεχνάσματα και εις πόσα σκληρά βάσανα κατέφυγον οι γονείς και συγγενείς της, διά να την φέρουν εις τον βωμόν! . . . Τα εφαντάζετο και ανετριχία και συνεκινείτο εις τα παθήματα, της μάρτυρος και ήθελε να τα μάθη με λεπτομέρειαν όλα. Και ο νέος κατέφυγεν εις τας γυναίκας όσαι επλησίαζον την Ανθήν.

— Κλαίει; δέρνεται; θα πνιγή, θα φαρμακωθή, θα βγάλη τα μάτια της, θα ξερριζώση τα μαλλιά της; ερώτησε με θλιβεράν περιέργειαν.

— Μπα, χαρουμένη και καλόκαρδη σαν όλες οι νυφάδες· του απήντησαν εκείναι αδιαφόρως.

Και τω όντι εφαινετο χαρουμένη κατά τας ημέρας εκείνας η Ανθή. Εδείκνυεν εις τον κόσμον το εύχαρι πρόσωπον νύμφης, ηγαγκασμένης να δέχεται ευχάς και συγχαρητήρια. Δεν εδείκνυε το καταπληγώμενον όν, το απατηθέν εις όλας του τας ελπίδας και τους πόθους.

Η λυγερή αφ' ης ώρας επέστρεψεν εις το σπίτι από το Καλό πηγάδι, έμεινε κατάκλειστος, μόνη με τας μαύρας σκέψεις της. Απελπισία από παντού! Ο Βρανάς την απηρνήθη· οι γονείς την άφησαν. Ο ένας δεν την ήθελε πλέον κυρίαρχον επί της καρδιάς του· οι άλλοι δεν την ήθελον σύντροφον της ζωής των και την έδιδον εις τον τυχόντα. Αλλά η λυγερή έκλαιε περισσότερον διά την εγκατάλειψιν του εραστού, παρά διά την εγκατάλειψιν των γονέων. Από τριών ετών εσυνείθισε να θεωρή τον Βρανάν ως το μόνον αγαπητόν πρόσωπον, εις το οποίον είχεν αποθήση όλην την καρδίαν και τας ελπίδας της. Ηγάπα βεβαίως και τους γονείς της. Τους ηγάπα όμως με την ανάμιξιν εκείνην του σεβασμού, του φόβου, της υπακοής, τα οποία αισθάνεται εκ συνηθείας καθήκοντος κάθε χωρική γυνή, η οποία δεν είναι εις θέσιν, ένεκεν ατελούς αναπτύξεως του νου, να σκεφθή τ' άγια μυστήρια, τα οποία συνδέουν τους γονείς προς το τέκνον. Ενώ η προς τον Γεώργιον αγάπη της, ήτο η ελευθέρα έκφρασις της καρδιάς της· η ροπή όλων της των αισθήσεων. Και η τοιαύτη έκφρασις είναι περισσότερον χειροπιαστή εις την νεότητα, περισσότερο φανερά εις την ψυχήν της και προσκολλάται εις αυτήν ελπίζουσα, ως μόνην κατάλληλον να την φέρη εις τους λαμπρούς κόσμους της φαντασίας της. Κ' εύρισκε λοιπόν εις την φαντασίαν της η λυγερή τώρα, ότι οι γονείς της εδικαιοούντο να της κάμουν το τοιούτον αδίκημα. Γονείς ήσαν, σκληροί και άσπλαγχνοι

γονείς, μη πονούντες την θυγατέρα των! Αλλ' εις τον Βρανάν όχι, δεν επιτρέπετο.

— Αχ, Γιωργάκη! ωλόλυζε συχνά.

Και όταν ήλθεν η Κυριακή, ήλθεν η εσπέρα και ωδήγησαν αυτήν προ του βωμού και ο παπάς ύψωσε διά των ευχών του το Σινικόν τείχος μεταξύ εκείνης και του έρωτός της, έγυρε την κεφαλήν και παρεδέχθη τα πάντα. Αλλ' έγυρε την κεφαλήν, με την συντετριμμένην εκείνην έκφρασιν της παραδοχής των τετελεσμένων, την οποίαν είχεν ο Χριστός επί του σταυρού του.

— Θέλεις, Ανθή, τον Νικολό; ηρώτησεν ο παπάς κατά τύπους.

— Ναι! . . .

Ηλί, Ηλί, λαμά σαβαχθανί! . . .

Ο Βρανάς όμως δεν εγνώριζεν αυτά τα παθήματα της Ανθής. Και αν τα εγνώριζεν, αν ευρίσκετο κανείς φίλος να του τα είπη, δεν θα τα επίστευε. Δεν είχε πλέον την ψυχραιμίαν ούτε την οξυδέρκειαν, να κρίνη τους λόγους των γυναικών και ν' ανεύρη την αλήθειαν. Το άτομόν του ήτο προδιατεθειμένον διά να δεχθή κ' ενστερνισθή πάσαν καταγγελίαν, όπως καλλιεργημένος αγρός τον σίτον του ζευγολάτου.

— Την άτιμη! έλεγε με λύσσαν, την άτιμη! . . .

Και απηλπισμένος, πληγωμένος από τον έρωτά του κατέφυγε τώρα εις την φιλίαν. Κατενόει, ίσως εν αγνοία του ο νέος, ότι τα δύο αυτά αισθήματα είν' επίσης μεγάλα και ιερά και ότι διά του ενός κατορθώνει κανείς κάποτε να ιατρεύση το άλλο. Κ' έσμιγε τώρα με τον Δημήτρη, του έλεγε τα παράπονά του, τον καταπατηθέντα έρωτά του, κ' ετόξευεν ύβρεις και αναθέματα κατά της προδοτίδος.

Ο αδελφός της Βασιλικής ήτο συνομήλικος του Γεωργίου, κοντός ολίγον, αλλά με πλατείς ώμους, στιβαρός καθ' όλα και χειροδύναμος, με πυκνήν κατσαρήν κόμην προς τ' άνω εστραμμένην, κατά των νεωτερίζοντα συρμόν της εποχής. Είχεν αθώαν ψυχήν, τίμιον χαρακτήρα και ειλικρινή αισθήματα. Μόνον θυμώδης ήτο και ολίγον ελευθερόστομος, καθό γνήσιος υιός του Παντελή Καινούριου. Αλλά τούτο δεν ημπόδιζε να ήνε λαμπρός καρρολόγος και αφωσιωμένος φίλος. Ηγάπα τον Βρανάν ως αδελφόν· ήτο πάντοτε μαζί του εις τας πανυγήρεις και τας διασκεδάσεις· εις την εργασίαν και τον έρωτα. Έμενε πάντοτε μέχρι των τελευταίων ωρών της νυκτός κάτω του παραθύρου της Ανθής,

συντροφεύων διά της λυγεράς φωνής του τα περιπαθή δίστιχα, όσα έστελλεν ο Βρανάς εις την αγάπην του· κ' εδέχετο έπειτα μέχρι της αυγής αογγύστως τας σφοδράς εξομολογήσεις, όσας ούτος μη δυνάμενος να κάμη εις εκείνην, έλεγεν εις αυτόν. Έκαμνεν όμως τούτο περισσότερο χάριν του φίλου του, παρά διότι ησθάνετο ευχαρίστησιν εις τας διαπύρους εκείνας αποστροφάς. Η καρδιά του Δημήτρη δεν ήτο τόσο απαλή. Ο νέος έκλινεν εις τον θετικισμόν· εσυμβιβάζετο περισσότερο με τας σκέψεις της εποχής του. Όταν ο Βρανάς του ωμίλει περί του έρωτός του, ο Δημήτρης τον ήκουε με υπομονήν και του έδιδε τας χρήσιμους συμβουλάς· αλλά δίχως να συγκινήται και να παθαίνεται. Και τώρα δεν ήτο εις θέσιν να εννοήση καλώς τας ψυχικάς εκείνας βασάνους, εις τας οποίας ευρίσκετο ο φίλος του. Ένα μόνον κατενόει ότι έπασχε και ότι ήτο ανάγκη διά παντός μέσου να τον θεραπεύση. Εις τας τόσας απελπιστικάς αποστροφάς του φίλου του ο Δημήτρης έλεγε συχνά:

— Ρε, τι κλαις σαν γυναίκα· θες να πάμε να την κλέψουμε! . . .

Ο Γεώργιος έπαυε τότε την αγανάκτησίν του· εστήλωνεν εις το κενόν τα μάτια, ως να εσύναζεν ιδέας, κ' αίφνης απήντα με το αφηρημένον ήθος ιδανιστού:

— Τώρα πια, τι να την κάμω! . . .

Δεν θ' απέστεργε την απαγωγήν αν η Ανθή ήτο ακόμη παρθένος. Αλλ' υπανδρεμένη πλέον εγνώριζε, με όλην την ορμήν της αγάπης του, ότι δεν θα του έφερε την ποθητήν ευτυχίαν.

Ο Βρανάς ανεκουφίζετο μεγάλως, ακούων τας κατηγορίας των συναδέλφων του, εναντίον της οικογενείας Στριμμένου. Πολλάς εκ τούτων εύρισκεν ανυπόκτους, τινάς αδίκους, άλλας μωράς. Δεν είχεν όμως ποτέ την υπερηφάνειαν να ελέγξη τους συκοφάντας, να υπερασπισθή τους αδικουμένους. Όχι· άφινε τουναντίον να λέγουν ό,τι θέλουν. Ηύχετο μάλιστα ενδομύχως να γίνωνται πιστευτά και κάποτε συνέτεινε προς τούτο, περιβάλλων διά μειδιάματος ελαφρού ή καγχασμού παραδόξου τας καταγγελίας, οιονεί επισημοποιών κ' επικυρώνων αυτάς. Α! η δυσφημία του ονόματος της Ανθής ήτο απόλαυσις γλυκεία διά την ψυχήν του νεανίου. Την επεζήτει πανταχού, εις τα κρασοπωλεία και τα μαγειρεία, εις τας αυλείους συναθροίσεις των γυναικών και εις των γραϊδιών τους φλυάρους ομίλους . . .

Διά τούτο εσύχναζε περισσότερο τώρα και εις το σπίτι του Παντελή Καινούριου. Ο Δημήτρης και πριν ακόμη, εκάλει συχνά τον φίλον του εις το πατρικόν σπίτι εις γεύμα ή δείπνον· αλλά σπανίως ο Γεώργιος υπεχώρει εις τας προσκλήσεις αυτάς του φίλου του. Αφ'

ότου μάλιστα παρεπονέθη εις αυτόν η Ανθή κ' εννόησεν ότι εκείνη εξηλοτύπει και υπωπτεύετο την Βασιλικήν, έπαυσεν εντελώς να συχνάζη. Δεν ήθελεν αυτός να λυπήση την αγάπην του . . . Έπειτα, να ειπή κανείς την αλήθειαν, δεν είχε και άδικον η Ανθή. Η Βασιλική, μόλις φανή εις την θύραν, τον κυττάζει κατάμματα, μ' εκείνα τα παιγνιδιάρικα και καστανά μάτια της σαν να του λέγη: «Αγάπα με! αγάπα με! . . .» Αλλά δεν ηξεύρει λοιπόν ότι ο νέος αγαπά άλλην! Και τάχα σου κάνει και την εύμορφην — τ' άχυρα! . .

Τώρα όμως όπου τα εμπόδια έλειψαν, ο Βρανάς εσκέπτετο ότι δεν είχε λόγον να δυσαρεστή τον φίλον του. Έπειτα, αδελφέ, πού να πάγη να σκοτώση τον καιρόν του κανείς; Να καθήση εις το σπιτάκι του' ε, αυτή η αναθεματισμένη τον έκαμε να ευρίσκη ανυπόφορη την πωχήν του μητέρα, άνοστην την οικογενειακήν εστίαν! Να πάγη εις της αδελφής του· — μικρομάννα η δόλια, το ένα παιδί κλαίει εδώ, τ' άλλο φωνάζει εκεί, ώστε τον αναγκάζουν να φύγη ευθύς μόλις φθάση. Η δουλειά είνε καλή, το κρασί καλήτερον και η συντροφιά του Καινούριου ακόμη καλητέρα. Βλέπει τριγύρω του πρόσωπα γελαστά, αφελή, τα οποία τον ατενίζουν ως αδελφόν. Ευρίσκει μητρικάς φροντίδας εκ μέρους της σπιτονοικοκυράς· πατρικήν αγάπην παρά του Παντελή, που νομίζει ότ' είνε μέσα εις την ιδικήν του οικογένειαν . . .

Και ήτο αληθινά ο Βρανάς, εκεί μέσα εις την ιδικήν του οικογένειαν. Δεν το κατενόει ακόμη καθαρά· αλλ' η καρδιά του υπεδείκνυν ότι εκεί ήτο η πραγματική θέσις του και ότι πριν είχε παρεκτραπή του δρόμου, ως οδοιπόρος βαδίζων εις ξένον και άγνωστον τόπον. Μόλις εισήρχετο εις το σπίτι εκείνο ελησμώνει ευθύς το πάθημά του. Ωμίλει ελευθέρως, εγέλα, αστειεύετο και μόλις απόχρωσις κάποια μελαγχολίας εβάρυνεν ακόμη την ψυχήν του. Αλλά δεν ήτο πραγματική μελαγχολία τούτο· ήτο η εντύπωσις αυτής παρελθούσης. Ο αχθοφόρος και μετά την απόθεσιν του φορτίου, φέρει ακόμη επί των ώμων την ιδέαν του βάρους. Αλλά δεν είνε πλέον αυτό το βάρος. Αρκεί να τινάξη δύο-τρεις φορές τους ώμους, ν' ανακλαδισθή ολίγον και η κούρασις ευθύς λησμονείται. Τοιαύτη ήτο και η επιμένουσα ακόμη κατάθλιψις του Βρανά. Αλλά και αυτήν την παρέβλεπε μέσω της οικογενειακής εκείνης απλότητος του σπιτιού του Καινούριου. Και όταν εμακρύνετο απ' εκεί, ήρχιζε δειλά δειλά να συλλογίζεται, μετά τινος γλυκείας φρικιάσεως, ότι η Βασιλική ήτο πολύ εύμορφη κόρη, και ότι τον έβλεπε συμπαθητικά με τα καστανά, τα παιγνιδιάρικα μάτια της . .

Η μεταβολή του Βρανά δεν εξέφυγε την προσοχήν της οικογενείας Καινούριου. Ούτε των γειτόνων όμως, ούτε των άλλων χωρικών την προσοχήν εξέφυγε, κατά τας ιδέας των οποίων δύο πράγματα δεν κρύπτονται εις τον κόσμον — ο βήχας και ο έρως. Ήρχισε να διαδίδεται εις την κωμόπολιν, — ψιθυριστά-ψιθυριστά πάντοτε, διότι εδώ υπήρχε κάποιος, ο οποίος ηδύνατο ευθύς να επιβάλῃ σιωπήν διὰ του γρόνθου του — ὅτι ἦτο τελειωμένον γεγονός το συνοικέσιον του νέου και της Βασιλικῆς. Δεν ηκούσθη τίποτε ἀκόμη ἐπισήμως εἶνε ἀληθές· ἀλλὰ . . . Καὶ αὐτὸ το «ἀλλὰ» ἐκλείεν ὅλας τας εἰκασίας καὶ ὅλα τ' ἄλματα τῆς διαβολεμένης φαντασίας τῶν κατοίκων.

Τοῦτο ὅμως κανένα ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους δὲν ἐστενοχῶρει. Ὁ Γεώργιος ἦτο ἀπερροφημένος ὅλως ὑπὸ τῆς νέας τροπῆς τῶν ιδεῶν κ' αἰσθημάτων του, ὡς ταξειδιώτης ὑπὸ τας θελκτικὰς ἐναλλαγὰς νέου ορίζοντος. Ὁ Δημήτρης ἐσκέπτετο με ἀγνότητα αἰσθημάτων, ὅτι εὐχαρίστως θα ἐκάλει ἓνα τοιοῦτον φίλον με τ' ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ. Αἱ δύο γυναῖκες, μήτηρ καὶ θυγάτηρ, κατ' ἰδίαν ἐκάστη ἐφρόντιζον πῶς νὰ ρίπτουν λάδι εἰς τὴν φωτιάν, ὁ δὲ Καινούριος κατὰ λέξιν ἐθριάμβευεν.

Α, ὁ λαμπρὸς πατήρ! ἀνέμενε προ τοσούτου χρόνου αὐτὴν τὴν στιγμήν! Ὁ ελαφρὸς, ὁ ευτράπελος χαρακτήρ του ἐσταμάτα κάποτε σκεπτικὸς ἐνώπιον τοῦ μέλλοντος τῆς Βασιλικῆς του, ὡς χρεωφειλέτης ἐνώπιον βαρέος συναλλάγματος. Εἶχε βεβαίως καὶ ἄλλα συναλλάγματα ὁ Παντελής, τὰς πέντε ἄλλας θυγατέρας του· ἀλλ' ἡ Βασιλική ἦτο τὸ μόνον ληξιπρόθεσμον ἐπὶ τοῦ παρόντος. Δεκαφτὰ χρόνῶν κορίτσι, ἀδερφε! . . . Καὶ ἦτο σύμφωνος με τὴν γυναῖκα του, ὅτι ὁ Βρανὰς ἦτο καταλληλότατος γαμβρὸς καὶ ἦτο πρόθυμος ὁ Παντελής νὰ κάμῃ δι' αὐτὸν καὶ κάποιαν θυσίαν.

Ὁ Παντελής Καινούριος δὲν ἦτο πλούσιος βέβαια, ἦτο ὅμως εὐκατάστατος. Πρῶτος αὐτὸς συνέλαβε τὴν ιδέαν ν' ἀνοίξῃ μέγαν φούρνον εἰς τὴν κωμόπολιν, νὰ βγάλῃ ψωμί διὰ τοὺς ἐργάτας καὶ νὰ ψήνῃ τοὺς νταβάδες τῶν κατοίκων· ἐνῶ πρὶν κάθε οἰκογένεια εἶχε καὶ χωριστὸν φούρνον μικρὸν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς. Τοῦτο ἐθεώρει κατόρθωμα ἡρωικόν ὁ χονδροκέφαλος χωρικός, ἐξανάπτων τὸν ἐγωισμὸν του, ὥστ' ἔλεγε πολλάκις εἰς τοὺς συντοπίτας του:

— Μωρέ, ἦσαστε ζωντόβολα κ' ἐγὼ σας ἐπολίτεψα! . . .

Δι' αὐτοῦ ὅμως τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ μέσου ὁ Παντελής Καινούριος ἔκαμε παγίαν καὶ καλὴν περιουσίαν. Τώρα ἀφήσας εἰς τὸ πόδι τοῦτον δευτερότοκον υἱὸν του, τὸν δὲ Δημήτρην ἀπασχολῶν με τὸ κάρρον, περιήρχετο αὐτὸς τὰ κρassoπωλεία, ὅπου ἐτρόχιζε μετ' ἄλλων συνομηλίκων τὴν γλώσσαν καὶ τὸν νουν εἰς διαφόρους

αεροκάμωτες διηγήσεις. «Αλφα-μαγκό βήτα-ξερό, καρακαξέλια, ντουλαμάδες, χασοφεγγές . . . γιόμισι' τα ποτήρια να τ' αδειάσω 'γώ!» Εισ την κρασόβρεκτον όμως αυτήν του χαριτολογίαν δεν ελησιόμει ο Καινούριος να παρεμβάλλη επαίνους κ' εγκώμια διά τον Βρανάν: «Δουλευταίς μια φορά! . . . αγαθή ψυχή!» Και αν συνέπιπτε να διέρχεται του κρασοπωλείου ούτος με άλλους καρρολόγους, ίδρωνε διά να τους φέρη μέσα και τους κεράση:

— Γιωργάκη, έλα . . . απόλιγο! . . .

Αλλ' ό,τι εσκοτίζε τας ελπίδας της πολύξερης αυτής αλπούς ήτο η σχέσις του Βρανά με την Ανθήν. Τώρα όμως, μετά την απότομον λύσιν του έρωτος εκείνου και της νέας τάσεως των διαθέσεων του Γεωργίου, ο ορίζων πάλιν εξαστέρωσεν ενώπιον των σκέψεων του φούρναρη κ' αι ελπίδες του ανέτειλαν παρά ποτε λαμπρότεραι. Δεν άφινε τώρα στιγμήν να περάση, χωρίς να κολακεύση τον εγωισμόν του νεαρού καρρολόγου, κατακρίνων τον Στριμμένον διά βαναύσων φράσεων ότι παρεγνώρισε τοιούτον γαμβρόν, τον οποίον τόσοι και τόσοι άλλοι πατέρες παρεκάλουν και διά των συνήθων του παροιμιών και μύθων, κεντών την περιφρόνησίν του εναντίον του Νικολού:

— Σώγαμπρος! ακούς τέτοιος λεβέντης σαν κ' εσέ να πάη να γένη σώγαμπρος! . . . Εγώ, τι να σου ειπώ: τρία βρώμικα πράγματα ξέρω στον κόσμο: το βρωμόπουλο, το βρωμόξυλο και τον βρωμάνθρωπο. Βρωμόπουλο είνε ο κούκος που ποτέ δεν πιάνει να φτιάση δική του φωληά παρά πηγαίνει σε ξένη και γεννάει: βρωμόξυλο είνε ο κισσός που δεν 'μπορεί μονάχος του να σταθή παρά θέλει μέρος ν' ακουμπήση και βρωμάνθρωπος εκείνος που πάει και γένεται σώγαμπρος. Αυτός θα ειπή πώς δεν είν' άξιος ν' ανοίξη δικό του σπίτι.

Εισ τους λόγους αυτούς ο Βρανάς ησθάνετο κεντριζομένην όλην του την παρθενικήν φιλοτιμίαν. Τι, μήπως τάχα θέλουν να ειπούν οι φίλοι του, οι συγγενείς του, ο κόσμος έξω, μήπως θέλουν να ειπούν ότι ο έρως του ήτο δόλιος· ότι δεν ηγάπα την κόρην του Στριμμένου αλλά τα πλούτη της! Ε, τότε καλήτερα που δεν έγεινεν ο γάμος αυτός. Και γρήγορα θ' αποδείξη εις όλους ο Βρανάς, ότι οι καρρολόγοι δεν υπανδρεύονται για τους παράδες. Θα ζητήση τώρ' αμέσως να εύρη μίαν καλήν κόρην και θα την πάρη έτσι, με το πουκάμισο!

Ο Καινούριος τότε ενθουσιάζετο διά του νέου το φιλότιμον κ' εξήτει διά πατρικών συμβουλών να καταπαύση την έξαψίν του:

— Όχι δα, έλεγε· δε λέγω πως πρέπει να παντρεύεται κανείς δίχως τίποτα. Μα όχι πάλι να γυρεύη από τη γυναίκα να πλουτίση! . . .

Εν τω μεταξύ ήλθεν ο Αύγουστος. Ο μην ούτος θεωρείται ο καθ' αυτό μην της εργασίας, ο τροφοδοτών τους άλλους ένδεκα μήνας του έτους. Τον Αύγουστον γίνεται, η εφαρμογή της αλληγορικής παραστάσεως του Ανταίου, απομένου της πλουτοδότειρας μητρός και αντλούντος νέας εξ αυτής δυνάμεις. Οι χωρικοί τω όντι αντλούν νέας δυνάμεις, διά να συνεχίσουν και κατά την χειμερινήν περίοδον τον αγώνα του βίου, τον πολύμοχθον. Άλλος εδώ θημωνιάζει τον σίτον και την κριθήν του· άλλος εκεί συλλέγει τους καρπούς των δένδρων του· άλλος παρέκει απλώνει την σταφίδα του. Ο έμπορος δεν κύπτει πλέον εις τα κατάστικα του, ούτε ο τοκιστής εις τας προσθαφαιρέσεις του. Όλοι μικροί και μεγάλοι, πάσης τάξεως και παντός φύλου, σπεύδουν εις την εξοχήν ν' απολαύσουν την αμοιβήν των κόπων των και να πάρουν ελπίδας.

Και οι καρρολόγοι; Α! δι' αυτούς προ πάντων εσήμανεν η ώρα της ενεργείας. Εις τας τάξεις των επέρχεται κατά τον Αύγουστον η αυτή αταξία και σύγχυσις, η οποία παρατηρείται εις τα μυρμήγγια κατά τα πρωτοβρόχια. Όλα τα κάρρα και αυτά τα σεσαθρωμένα και απερριμμένα ως άχρηστα πισσαλείφονται και τίθενται εις ενέργειαν. Όλα τ' άλογα και αυτά τα γεροντικά τ' αδύνατα, τα μισότυφλα, τα διερχόμενα εν άσθματι επωδύνω τας τελευταίας ημέρας της ζωής των, ζευγνύονται και φορτώνονται και κινούνται κατά διαφόρους διευθύνσεις. Όλοι οι καρρολόγοι και αυτοί ακόμη οι προ τριακονταετίας οδηγήσαντες κάρρον, επανέρχονται εις τας τάξεις των και άλλοι νέοι χειροτονούντ' εκ του προχείρου και πυκνώνουν την φάλαγγα. Και τότε ημπορεί κανείς ν' αναμετρήση την δύναμιν αυτών, να καταλάβη την παντοκρατορίαν των . . .

— Παιδιά, τα σακκιά σας και 'ς του Καζνέσι! . . .

— Παιδιά 'ς τη Μανωλάδα!

— Εσείς 'ς τα Λαστέικα!

— Εσείς 'ς του Μπουχιώτη! . . .

Οι σταφιδέμποροι τα έχουν χαμένα. Τα τηλεγραφήματα έρχονται σωρηδόν: «Στείλατε σταφίδα! . . . Φορτώσατε! . . . Αγοράσατε! . . .» βραχέα κ' επιτακτικά ως στρατιωτικά παραγγέλματα. Και αυτοί σπεύδουν, ζυγίζουν, εκδίδουν σημειώσεις, κόπτουν τιμάς, καβαλλικεύουν και τρέχουν, τρέχοντες επιθεωρούν, επιθεωρούντες αγοράζουν και χαράσσουν διά μολυβδοκονδύλου εις τα φύλλα των

σημειωματαρίων των γιγαντιαίας στίβας αριθμών. Και οι καρρολόγοι φωνάζουν, ιδρώνουν, φορτώνονται, κτυπούν τ' άλογά των κ' εκσφενδονίζονται από τα ορεινότερα χωρία της επαρχίας μέχρι των παραλίων αυτής. Μόνη τροφή των καθ' όλον τούτο το διάστημα είναι ο ξηρός άρτος και το θρυμματώδες τυρί ή αι ανάρτιτοι ελαίαι του ταγαρίου των. Μόνος των ύπνος ο διακεκομμένος και ανήσυχος, τον οποίον υποκλέπτουν επί των σακκίων, ενώ το κάρρον φέρεται διά πετρών και τριβόλων και μόνη των απόλαυσις όταν κόπτουν διά του μαχαιρίου γραμμάς επί του ξύλου του μαστιγίου των.

Ο Βρανάς και ο Δημήτρης συμμετέσχον του εργώδους εκείνου πυρετού. Ηνωμένοι με πέντε άλλους συναδέλφους των, ειργάζοντο ακούραστοι ημέραν και νύκτα, σπανίως ερχόμενοι εις την κωμόπολιν. Ηδύνατό τις να πιστεύση εκ τούτου, ότι μέσα εις την ζάλην και τον θόρυβον της εργασίας ο Βρανάς ελησμόνει το νέον του πάθος· ότι εις την δίψαν του κέρδους απεκοίμιζε της καρδίας του τα αισθήματα, όπως ο Γαλαξειδιώτης εκείνος του ανεκδότου, ο οποίος εις την είδησιν ότι ο λησταντάρτης Παπα-Κώστας ήρχετο να πατήση την πόλιν, έφευγεν εν τρώμω, φωνάζων προς την μνηστήν του:

— Έχε' γεια, Χρυσούλα . . . δεν είν' καιρός γι' αγάπες! . . .

Δεν ήτο όμως τούτο αληθές. Διά τον Βρανάν παντού και πάντοτε ήτο καιρός γι' αγάπες. Οσάκις επρόκειτο να φράξη τρύπαν τινα του σακκίου, ή τυχόν κατά την φόρτωσιν εσχίζετο που το φόρεμά του και ήτο ανάγκη να ραφθή, ενθυμείτο ευθύς την πρόθυμον εργατικότητα της Βασιλικής. Ε, πώς θα το έρραφτε χαρουμένη, με τα μασουρωτά δάκτυλά της η παρθένος! . . Συνέκρινε πολλάκις εις τους δρόμους τας απαντωμένας νεάνιδας προς αυτήν και την εύρισκε πάντοτε υπερέχουσας. Κ' ενίοτε διά μέσου του σωρού των σακκίων και του πυκνού συμπλέγματος των ακτίνων των τροχών, ενόμιζεν ότι διέκρινε μίαν γελαστήν ξανθόμαλλον μορφήν η οποία τον έβλεπε πονηρά ως να του έλεγεν: « Αγάπα με! . . . αγάπα με!» Και δεν εθύμωνε διά τούτο καθόλου τώρα ο καρρολόγος!

Είνε αληθές ότι πολλάκις εν τη εξελίξει αυτή των νέων του σκέψεων, επρόβαλεν αίφνης άλλη σκέψις, η του παλαιού έρωτός του, άλλη μορφή, η μορφή της Ανθής, κ' εβάρυνε την καρδίαν του όπως η σκιά δράκου σκοτίζει αίφνης την όψιν λίμνης, όπου έπαιζε πριν χρυσός ήλιος. Αλλ' ο νέος ήθελε να λησμονήση πλέον. Μετά ένα βαθύν στεναγμόν έλεγεν εις τον εαυτόν του αμερίμνωσ δήθεν:

— Μπα, κουταμάρες! . . .

Και οσάκις οι καρρολόγοι ήρχοντο εις την κωμόπολιν, είτε διά να μεταβούν εις άλλα χωρία είτε και όπως αναπαύσουν επί μικρόν τ' αλόγά των, ο Βρανάς πλέον δεν επήγαινε εις το σπίτι του ν' αποζέψη . . . Τι να κάμη τάχα, αφού αύριον πρωί-πρωί πάλιν θα έφευγε με τον Δημήτρη. Ηκολούθει τον φίλον του εις το πατρικόν σπίτι. Του ήρεσε πολύ ν' ακούη την αγαθήν Παντελή, ανακράζουσιν με γελαστόν πρόσωπον μόλις έβλεπε τους νέους ερχομένους: «καλώς τα παιδιά μου . . . καλώς τα! . . έχω κ' ένα καλό φαγι! . .» Του ήρεσε να βλέπη τας θυγατέρας της να τρέχουν γελασταί και χαρούμενοι διά να τους βοηθήσουν εις την απόζευξιν των αλόγων και την Βασιλικήν να τρέχη πρόθυμη-πρόθυμη εις το άλογο του Βρανά και να ψιθυρίζη ενώ λύει τα ζεύγματα. — Τι σφίξιμο που έχεις της ίγγλας! . . . Καλά εσπάρναε το μάτι μου σήμερα όλη 'μέρα! . . .» Κ' επί τέλους ήθελε να βλέπη αυτόν τον φούρναρη να προβάλλη από το κατώγι κατακόκκινος, εύθυμος, με την κανάτα γεμάτην κρασί διά να κεράση τα παιδιά! . . .

Α! η καρδιά του καρρολόγου δεν ηδύνατο πλέον να είνε ήσυχος μακράν του σπιτιού του Καινούριου. Ωμοίαζε προς τα μικρά εκείνα θαυματουργά εικονίσματα, τα οποία ευρίσκουν οι χωρικοί μέσα εις τα σπήλαια και τα μεταφέρουν εις τας εκκλησίας· αλλ' αυτά δραπετεύουν ζητούντα πάλιν μετά πόθου το σπήλαιόν των. Και επί τέλους οι χωρικοί τι κάμνουν; Κτιζουν εκεί τον βωμόν των. Τούτο έπραξεν ολίγον κατ' ολίγον εν αγνοία του και ο Βρανάς· έκτισεν εις το σπίτι του Καινούριου τον βωμόν της καρδιάς του . . . Και το ερευνητικόν βλέμμα των γειτόνων διέκρινεν εις το εξής μέσα εις την αυλήν του φούρναρη δύο κάρρα αντί ενός· δύο σκευάς αλόγων από του τοίχου κρεμασμένας και δύο άλογα φριμάζοντα εις τον στάβλον. Ε, μα αυτά πλέον δεν ήσαν μυστικά· ο Βρανάς εκρέμασε για καλά την κάππαν του εκεί! . . Μόνον ανυπομονούν οι αγαθοί, μέχρις ου ακούσουν επισήμως εξαγγελόμενον το συνοικέσιον του Γεωργίου και της Βασιλικής.

Αλλά διά τούτο δεν ανυπομόνουν μόνον οι γείτονες. Ανυπομόνει και ο Παντελής και η αγαθή σύζυγός του. Έως πότε πλέον αυτή η κατάσταση! Το χαριτωμένον ανδρόγυνον εσκέπτετο πως είχε και άλλας θυγατέρας εκτός της Βασιλικής και δεν εύρισκε καθόλου αβλαβές αυτό το μπαίνω-βγαίνω του νέου εις το σπίτι του. Όχι πως ο νέος ήτο κακός και ηδύνατο να επιβουλευθή την φιλίαν. Α μπα· θεός φυλάξοι! . . Ο Παντελής είχε τόσην εμπιστοσύνην, ώστε ηδύνατο αφόβως να τον κλείση επί ημέραν όλην εις έν δωμάτιον μόνον με τας θυγατέρας του. Αλλά ο κόσμος είναι πονηρός και πρόθυμος εις την κακολογίαν Το ανδρόγυνον εσκέπτετο ότι έπρεπε να δοθή ένα τέλος εις αυτήν την υπόθεσιν· ότι ο Βρανάς έπρεπε να δηλώση επί τέλους, αν έμπαινε εις το σπίτι των απλώς

και μόνον ως φίλος ή και ως μέλλων γαμβρός. Ο Παντελής απετάθη διά τούτο εις τον Δημήτρη.

— Για ρώτα τον τι σκοπό έχει, είπεν.

Αλλ' ο νέος απέκρουσεν εντόνως την πατρικήν εντολήν. Ναι μεν εύρισκεν ορθόν τούτο και ηύχετο την ένωσιν του Γεωργίου μετά της αδελφής του· αλλά δεν ήθελε ν' αναμικθή καθόλου αυτός. Και τούτο όχι διότι δεν εφρόντιζε διά το μέλλον της Βασιλικής. Τουναντίον πολύ εφρόντιζεν. Ήτο μετά τον πατέρα ο πρώτος εις την οικογένειαν κ' εγνώριζε τας βαρείας ευθύνας τας οποίας έφερεν επάνω του. Αλλ' ο τίμιος χαρακτήρ του δεν ηνείχετο να φανή ως προαγωγός. Δεν ήθελεν ούτε εις τον κόσμον, ούτε εις τον Γεώργιον, ούτε εις αυτόν τον ίδιον να δειχθή ότι διεπραγματεύετο την φιλίαν· ότι έφερε τον Βρανάν εις το σπίτι του διά να του φορτώση με τρόπον την αδελφήν του.

— Κάμετε ό,τι θέλτε, δεν ανακατώνομαι· είπεν εις τον πατέρα του· εγώ θα τον έχω πάντα φίλο!

Τότε απεφάσισαν να κάμουν επισήμως την πρότασιν των εις την μητέρα του Βρανά. Η γρηά Αγαθή — όνομα και πράγμα αγαθή γυνή — εκάρη ακούσασα την πρότασιν, ως να επρόσφεραν ολόκληρον βασίλειον εις τον υιόν της. Ναι, δέχεται και παραδέχεται να κάμη νύμφην την Βασιλικήν. Όχι της έλεγαν δι' εκείνην την υπερήφανη, την Ανθή! . . . Δεν την ήθελεν αυτήν ως σύζυγον του υιού της. Και όχι πως ήτο κακή. Ήτο καλή και προκομμένη κόρη. Η κυρά Παναγιώταινα την έκαμεν εργατικήν και καλήν σπιτονοικοκυρά· χαρά εις το σπίτι που θα έμπη! Αλλά δεν έκανε διά το ιδικόν της σπίτι . . . Η Αγαθή ήτο γυνή της παλαιάς εποχής και ηκολούθει τας ιδέας εκείνας. Εσκέπτετο ότι η οικογένειά της ήτο πολύ πτωχή, παραβαλλομένη προς την οικογένειαν του Στριμμένου και ότι η Ανθή αργά ή γρήγορα, θα εννοήση την διαφοράν του συζυγικού από του πατρικού σπιτιού. Και τότε όλ' αυτά θ' απέβαινον προς δυστυχίαν του υιού της. Ενώ διά την Βασιλικήν ήτο σύμφωνη. Ήτο τόσον καλή κόρη· έκαμνε τόσας ευκολίας εις την γραιάν. Άμα την έβλεπεν εις το Καλό πηγάδι, αγωνιζομένην με άσθμα να γεμίση την στάμνα της έσπευδεν ευθύς, άφινεν την ιδικήν της κατά μέρος και χοπ! . . . χοπ! . . μ' επιδεξιότητα και ταχύτητα μεγάλην ήντλει κ' εγέμιζε την στάμναν κ' έδιωχνε πρώτην εκείνην. Και όχι μόνον τούτο αλλά πολλάκις, όταν της ήτο εύκολον, μετέφερεν η ίδια μέχρι του σπιτιού της την στάμναν της γραιάς. Και μήπως τόσας φορές δεν έπλυνε αυτή την φουστανέλλαν του Γεωργίου· δεν εσιδέρωσεν επιτηδείως τα εορτινά υποκάμισά του· δεν εστρίφωσε τα μαντήλιά του, ζητούσα μάλιστα επιμόνως παρ' αυτής να της στέλλη όταν έχη

εργασίαν, διά να την κάμνη εκείνη και να μη παιδεύεται τώρα, εις τα γηρατεία της.

— Δεν είσαι για ξέβγαλμα, θειακούλα μου . . . Να ζήσης να 'βρης πρώτα μια καλή νύφη του Γιωργάκη! . .

Και το έλεγε με τόσο τρυφεράν, συμπαθή φωνήν τούτο, ώστε η αφελής Αγαθή έδιδε χιλίας ευχάς κ' έλεγε καθ' εαυτήν ότι καλλιτέραν νύμφην δεν ηδύνατο να εύρη από την νεάνιδα διά τον υιόν της. Τώρα εκ του ενθουσιασμού της εσταυροκοπήθη κ' έταξεν εις την Παναγίαν μίαν λαμπάδα μεγάλην, διά να δώση φώτισιν εις τον υιόν της και δεχθή το προτεινόμενον συνοικέσιον.

Αλλά διά τον Βρανάν δεν εχρειάζετο η μεσιτεία της Παναγίας. Ο μαγνήτης ο εκτοξευόμενος από τα καστανά εκείνα, τα παιχνιδιάρικα μάτια της Βασιλικής, εμεσίτευσαν αρκούντως επί της καρδίας του καρρολόγου. Α! τι αξίζουν αυτά τα μάτια όταν είνε εύμορφα, όταν έχουν μακράς βλεφαρίδας, πιπτούσας εν απολαυστική εκλύσει ως διά να ονειροπολήσουν παραδεισίους σκηνάς· όταν περιβάλλονται υπό λεπτού, μόλις διαφαινομένου, λευκομαύρου κύκλου, έτσι δήθεν αφελώς ριφθέντος εκεί υπό της φύσεως, σαν πινελιά απαρατήρητος του ζωγράφου η οποία μόνη συμπληρώνει την εντέλειαν της εικόνας· και όταν έχουν το μαύρον, κατάμαυρον χρώμα, το μυστηριώδες και βαθύ, ή το καστανόν εκείνο, το παιγνιώδες κ' εύθυμον με το μακαρίως ελκυστικόν σπιθοβόλημα! . . . Δεν θέλεις να ίδης τίποτε άλλο, δεν παρατηρείς ελλείψεις πλέον και αν τας παρατηρής δεν θέλεις να τας αναγνωρίσης. Μόνον εις εκείνα προσέχεις τα μάτια, τα οποία βρίσκονται ενώπιόν σου ως προστάται θεοί του λοιπού σώματος και σε βλέπουν προκλητικά, ως να σου λέγουν: — Τι κυττάζεις εκεί· εμένα ιδές! . . .

Τούτο εφώναζον από τοσούτου καιρού τα καστανά μάτια της Βασιλικής εις τον Γεώργιον Βρανάν. Και παρέσυρον αυτόν μικρόν κατά μικρόν εις λήθην του πρώτου του έρωτος· εις λήθην της λυγερής και της καλλονής της. Και μετ' ολίγον ακόμη τον έπειθον ότι δεν υπήρχεν άλλη ερασιμωτέρα εκείνης και ότι όλα τα είχεν εις την εντέλειαν. Η Αφροδίτη έρριψε τον κεστόν της επί της παρθένου και η πριν αξιοκατηγόρητος έγεινεν η επιθυμητή σύζυγος του Διός! Και όταν η Αγαθή εύρεν ευκαιρίαν ν' αναγγείλη εις τον υιόν της την πρότασιν του συνοικεσίου, μετ' εξάλλου χαράς ήκουσε παρ' αυτού:

— Τώρα! . . . τελειωμένα πράγματα 'μολογάς!

Εν τω μεταξύ ο πυρετός της εργασίας μεγάλως ηλαττώθη. Τα γεννήματα αποθηκεύθησαν καταλλήλως· η σταφίς επωλήθη εις

καλὰς τιμὰς και παρεδόθη ὅλη εις τούς αγοραστάς. Τα πρώτα ψύχη του χειμῶνος ηνάγκασαν και τας τελευταίας οικογενείας των εξωμάχων ν' αφήσουν τας καλαμοπλέκτους καλύβας των και να ἔλθουν εις την κωμόπολιν. Οι ἔμποροι και τοκισταί ανέλαβον τα κατάστικὰ των, εξωφλούντες τας παλαιὰς και ανοίγοντες νέας περιόδους πιστώσεων. Οι επιχειρηματῖαι νέοι, συλλέξαντες τούς μισθοὺς των και βοηθηθέντες υπό των συγγενῶν ἤνοιζαν το μικρὸν παντοπωλείου των, ονειρευόμενοι τας προόδους των παλαιῶν οικοκυραίων. Οι καρρολόγοι ἔβαλαν εις ἀνάπαυσιν τ' ἄλογὰ των και ἤρχισαν να μετατρέπουν εις χρήμα τας ἐπὶ του μαστιγίου γραμμὰς. Οι κρασοπῶλαι δεν ἔστεκαν πλέον με τας χεῖρας σταυρωμένας εν νυσταλέα προσδοκία προ των πάγκων των, ἀλλ' ἀπὸ της αὐγῆς μέχρι του μεσονυκτίου ἔσπευδον ἐδῶ κ' ἐκεῖ, με στίβας ποτηριῶν εις τας χεῖρας, διὰ να προφθάσουν τούς κρασοπότας. Εἰς τα κρασοπωλεῖα ἔβραζον οι θαμώνες θορυβωδέστεροι ἀπὸ το κρασί των βαρελίων. Τα καφενεῖα εβόγκων ἐκ του ἀλληλοδιαδόχου κτύπου των καρτοπαικτούντων ἐπὶ των τραπεζῶν και ὀπισθεν των ρυπαρῶν υέλων και των ἐκ κοκκίνου πανίου αυλαίων, διεκρίνετο πνιγηρά, καπνοβριθῆς ἡ ατμοσφαῖρα. Τα καταστήματα ἀντήχουν ἐκ του ζυγίσματος των ἐδωδίων κ' ἐν γένει ἀπ' ὅλα τα μέρη ἡ αγορά ἐβόιζεν ἀπὸ συμμιγῆ θόρυβον και ἀλλαλητόν.

Ἔχει πάντοτε τοιαύτας παρακρουστικὰς διαθέσεις ἡ αγορά της κωμοπόλεως, ὅταν πωλεῖται με καλὰς τιμὰς ἡ σταφίς. Μετὰ την θανάσιμον σιωπὴν, την ὁποίαν κρατεῖ κατὰ τούς ἐργασίμους μήνας, μεταπίπτει αἰφνης εις θορυβῶδη πανηγυρισμὸν ὡς ἓνας και μόνος ἄνθρωπος, ἐννοῶν να ἐρτάσῃ την ἀμοιβὴν των κόπων του. Τας κυριακάς δε κατὰ λέξιν εορτάζει και λαμπροφορεῖ. Λαμπροφορεῖ με τούς λεβέντες, οι ὁποῖοι φιλοτιμούνται να ἐπιδείξουν τας νέας πολυκεντήτους ἐνδυμασίας των· κ' εορτάζει με τας διασταυρουμένας ἀνά τούς δρόμους γαμηλίους πομπὰς.

Ἡ νεότης δεν κατέληφθη ἀκόμη ἐκεῖ υπό του σκεπτικισμοῦ και της ἀποθαρρύνσεως περὶ τ' ἀναγκαῖα του βίου. Ὁ ἀστήρ της ἐλπίδος φεγγοβολεῖ ἀκόμη ἐνώπιόν της δοξασμένος, ὡς ἡ φωτεινὴ στήλη προ της πορείας των Ἰσραηλιτῶν. Το λαϊκὸν ἀπόφθεγμα: «ἡ μικρὸς-μικρὸς παντρέψου ἢ τρανὸς καλογερέψου», διατηρεῖ ἀκόμη ἐκεῖ την φιλοσοφικὴν του υπόστασιν. Ἀλλὰ ποῖος πηγαίνει τώρα να καλογηρευθῇ, να κρύψῃ το λυγηρόν του κορμί μέσα εις καλογηρικὸν ράσον και με την ἀργυράν φωνὴν του να ψάλλῃ αἶνους εις ἄσκαρον παρθένον; Προτιμούν καλῆτερα μικροί-μικροί να συνδεθούν με το συμπλήρωμά των· να ριφθούν ἀμέριμνοι εις το παρόν, ἀφίνοντες εις τούς γέροντας την ἐρευναν της αὖριον. Και ἡ κωμόπολις ἔτσι ἀπὸ του Ὀκτωβρίου μέχρι του Μαΐου, δέχεται μετὰ

διαχυτικής ευθυμίας τα νέα ζεύγη, τα οποία κτίζουν εις τους κόλπους της την φωλεάν των.

Κ' εφέτος πολλοί γάμοι έγιναν εις την κωμόπολιν. Αλλ' ο λαμπρότερος έμελλε να γείνη την ερχομένην Κυριακήν. Το συνοικέσιον του Βρανά και της Βασιλικής εκηρύχθη προ πολλού. Τον Οκτώβριον ετελέσθησαν επισήμως οι αρραβώνες και τότε ο γάμος θα συνέδεε το ταιριασμένον ανδρόγυνον.

Ναι, ήτο καθόλου ταιριασμένον το ανδρόγυνον αυτό. Οι χωρικοί το επεκρότησαν· φίλοι κ' εχθροί συνεφώνουν ότι ο Βρανάς ήτο άξιος σύζυγος της Βασιλικής και η Βασιλική αξία και άμεμπτος γυνή του Βρανά. Κανείς δεν είχεν αντίρρησιν· όλοι ήσαν σύμφωνοι και πρόθυμοι να συνεορτάσουν μετά του αγαπητού νεανίου και της αγαθής παρθένου. Από της πρώτης ημέρας της εβδομάδος τα τύμπανα έπαιζον αδιακόπως εις το σπίτι του γαμβρού, ο δε σίτος, ο προωρισμένος διά το Κεσκέκι — το γλύκισμα το παρατιθέμενον εις τας τραπέζας των γάμων — μετεφέρθη διά ν' αλεσθή εις τον χειρόμυλον μετά μεγαλοπρεπούς συνοδείας. Και το σάββατον όταν έγινε το επίσημον ξύρισμα εις την αυλήν του σπιτιού ενώ ο γαμβρός εκάθητο επί νεροβαρέλας, κ' ετραγουδούσαν κύκλω οι λυγρές και τα τύμπανα εκτυπούσαν χαρμοσύνως, από το πλήθος των ριφθέντων εις το λεγέλι νομισμάτων, εφάνη η μεγάλη αγάπη που απήλαυεν εις την κωμόπολιν ο Βρανάς.

— Ρίχνετε . . . ρίχνετε να ζήση να σας το πληρώση ο Γιωργάκης μου! . . έλεγεν η Αγαθή, έξαλλος εκ της χαράς.

Αργυρό ξουράφι και μαλαματένιο,
Τράβα γάλι-γάλι σε γαμπρού κεφάλι,
Τρίχα μην αφήσης και τον
ασκημίσης και τον ασκημίσης στα
πεθερικά του.

Ετραγουδούσαν αι γυναίκες στολίζουσαι με όλα τα χαρίσματα τον γαμβρόν. Και όσον ήκουε αυτά, τόσον υπερηφανεύετο διά τον υιόν της η γραία.

Α! έλα μωρέ Στριμμένε να ιδής! έβγα από τον τάφο σου κυράτσα Παναγιώταινα να μάθης ποίον γαμβρόν επεριφρόνησες! . . . Η μητρική καρδιά εκόμπαζε κ' εξηγείρετο φιλέκδικος η προσβληθείσα φιλοτιμία της Αγαθής. Ηύχετο ακόμη μεγαλοπρεπέστερα να ήσαν τα δώρα· ακόμη επισημοτέρα να γείνη η πομπή, διά να κεντήση έτσι τον φθόνον και την μετάνοιαν της οικογενείας Στριμμένου.

Και δεν κατείχετο μόνον η γραία από αυτήν την σκέψιν, ἀλλ' ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ Βρανά. Αἱ γυναῖκες ἔλυσαν τὴν γλῶσσαν τῶν εἰς υβριστικὰς παραγγελίας πρὸς τὴν Ἀνθὴν: — Ἐ τὴν τέτοια, που ἀλλάζει τοὺς ἄνδρες σαν τὸ φίδι τὰ πουκάμισά του! . . .» Καὶ εἰς εκπληκτικὰς φράσεις περὶ πλουσίας προικὸς τῆς νύμφης καὶ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποῖαν τρέφει ὁ Γεώργιος πρὸς αὐτήν: — Δεν κάνει ὥρα χωρὶς νὰ τὴν ἰδῇ· θαρρεῖς καὶ τοῦ ἔκαμε μάγια, ἀδερφοῦλα μου! . . .» Καὶ εἰς τὰ θαυμαστικὰ ἐπιφωνήματα διὰ τὰ πλούσια δῶρα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔκαμνεν ἡ οἰκογένεια Παντελή εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς του: — «Τὰ ἔφερεν ὅλα τόπια ἀπὸ τὴν Πάτρα ὁ Δημήτρης! . . .» Χαιρέκακος διάθεσις ἀνεπτύχθη εἰς ὅλους καὶ ἠυφραίνοντο ἀπὸ τὸρα διὰ τὴν λύπην καὶ τὴν ἐντροπὴν, τὴν ὁποῖαν ἐφαντάζοντο ὅτι θὰ ἔπερνε ἐκ τούτου ἡ λυγερὴ καὶ ἡ οἰκογένειά της . . .

Καὶ οἱ καρρολόγοι δὲν ἔμενον ὀπίσω. Ἐσκέπτοντο ὅτι καταλληλότερος τρόπος διὰ νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς δύο συνεταιίρους, ἦτο νὰ φροντίσουν ὅπως γίνῃ λαμπρότερος ὁ γάμος τοῦ συναδέλφου τῶν. Ἐτσι ἐδείκνυσεν τὴν ἀγάπην τὴν ὁποῖαν ἔτρεφον πρὸς τὸν Βρανάν, κ' ἐκαυτηρίαζον τὸν ἐγωισμὸν τῶν ἐμπόρων. Ἐσυμμαζευθησαν ὅλοι περὶ αὐτὸν ὡς στρατιῶται τολμηροὶ περὶ τὴν ἀπειλουμένην σημαίαν τῶν. Κ' ἔστελλον ἐπιδεικτικῶς διὰ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ παχυτάτους καὶ βαρεῖς ἀμνοὺς, στολίζοντες τὰ κερατὰ τῶν με κοκκίνας κορδέλας καὶ ἀργυρὰ νομίσματα· συνεζήτουν περὶ τοῦ καταλλήλου κρασίου· ἐφρόντιζον διὰ τὸ καλὸν ψήσιμον τῶν ἄρτων τοῦ γάμου, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Κεσκεκίου καὶ παρεκίνουν τὰς γυναῖκας τῶν, νὰ βάλουν ὅλας τῶν τὰς γνώσεις διὰ τὴν λαμπρότητα τῆς πομπῆς.

Τέλος ἦλθεν ἡ Κυριακὴ. Ἀπὸ τὴν αὐγὴν ὁ Βρανάς, παρακινούμενος ἀπὸ φίλους καὶ συγγενεῖς, ἐπήγε νὰ φιλήσῃ τὸ χέρι καὶ νὰ πάρῃ τὴν εὐχὴν τῆς Κυρᾶς Παγῶνας καὶ νὰ τὴν προσκαλέσῃ εἰς τὸν γάμον. Τοῦτο δὲν εἶχεν ἄλλον σκοπὸν παρὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν τυχούσαν κακοβουλίαν τῆς οἰκογενείας Στριμμένου. Διότι ἡ γόησσα, ὅπως τόσα καὶ τόσα κατείχε καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ἀμποδέματος. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο γνωστὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ὁποῖου ἔλαβε διὰ τὸ συνοικέσιον τῆς Ἀνθῆς καὶ τοῦ Νικολοῦ καὶ συνεπῶς ἐθεωρεῖτο σχεδὸν ὡς μέλος τοῦ σπιτιοῦ ἐκείνου, τι θὰ ἔχανε τάχα ἡ Ἀνθὴ ἀπὸ φθόνον νὰ ὠθήσῃ τῆς μαγίσσης τὴν χεῖρα εἰς τὸ ἀμπόδεμα τῶν δύο νυμφίων. Ἦθελαν λοιπὸν δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ κολακεύσουν τῆς γραίας τὸ φιλότιμον κ' ἐν ταυτῷ νὰ τῆς ἐμποδίσουν τὴν ἐνέργειαν, ἀν εἶχε τοιοῦτον τι εἰς τὸν νοῦν τῆς, κρατοῦντες αὐτήν εἰς τὸ σπίτι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ στεφανώματος κ' ἐπιβλέποντές τὴν ἔπειτα ἀγρύπνως ὅταν θὰ τοὺς πλησιάζῃ. Ἐκείνη ὁμῶς ἔδειξε μεγάλην προθυμίαν εἰς τὴν πρόσκλησιν κ' ἔδωκε με

όλην την καρδίαν την ευχήν της. Και μάλιστα όταν επήγεν εις το σπίτι, μόνη της εσυμβούλευσε την Αγαθήν, να δώση εις τον υιόν της να κρατή επάνω του το Τετραβάγγελον, διά ν' αποφύγη την κακοβουλίαν άλλης καμμιάς αμποδέστρας και μόνη της παρήγγειλεν εις την Καινούριου, να ζώση με την Ζώνην κανενός παπά την θυγατέρα της, πριν την βγάλη από το σπίτι. Βρίσκονται δα τόσοι και τόσοι εις τον κόσμον, που έχουν χαρά τους να κάνουν το κακό! . . .

Τέλος κατά το απομεσήμερον, το συμπεθεριό εκίνησεν από το σπίτι του γαμβρού, με την μίαν ζυγιά των τυμπάνων κ' επήγε και παρέλαβε τον κουμπάρον από το σπίτι του και μαζί όλοι μετέβησαν έπειτα εις το σπίτι της νύμφης. Η Βασιλική ήτο στολισμένη με την συνήθη επιμέλειαν και ακριβολογίαν των νυμφοστόλων γυναικών, με τα τραγούδια τα επαινετικά, κατά τα οποία είνε αξιοζήλευτον και το κτένι ακόμα που κτενίζει τέτοιες χρυσότριχες και το γκόλφι που στολίζει τέτοιον λαιμόν κρυσταλλένιον και τα χρυσοκέντητα φορέματα όλα, που τα φορεί τέτοιο κυπαρισσένιο κορμί.

Ενώ όμως ετελείτο η στέψις κ' εκόρευον εις την αυλήν οι συμπεθέροι κ' έβλεπεν έκπληκτος κ' ενθουσιασμένος ο κόσμος, σφοδρά συζήτησις εγίνετο εις το μαγειρείον. Η μήτηρ της νύμφης μετά των συγγενών της γυναικών, ηγωνίζοντο να πείσουν τον Δημήτρην και τους φίλους του Βρανά, να μην περάσουν από την αγοράν. Ήτο εκεί το σπίτι του Στριμμένου και κατ' ανάγκην από τα παράθυρα του θα επερνούσεν η νύμφη. Αλλά θα εκρατείτο η αγανάκτησις και ο φθόνος της Ανθής όταν έβλεπε τέτοιο συμπεθεριό; Δεν θα την εκέντα άραγε ο διάβολος να ρίψη μάγια, διά να καταστρέψη την ευτυχίαν των νυμφίων; Το εφοβείτο πολύ η γραία Παντελή. Και τρέμουσα παρεκάλει τους καρρολόγους ν' αποφύγουν την ολεθρίαν συνάντησιν.

— Για όνομα Θεού, παιδιά μου· φευγάτε από το Σατανά.

Αλλ' οι καρρολόγοι επέμενον. Ίσα-ίσα δι' αυτό έπρεπε να περάσουν από εκεί. Να δείξουν πώς κάμνουν τις χαρές των αυτοί· να ιδή η Ανθή πώς είνε οι γαμβροί· να καταλάβουν οι έμποροι τι θα ειπή γάμος. Όχι όπως τους κάνουν εκείνοι, με κλεισμένα παράθυρα και σιγανά ως να εντρέπωνται! . . . Υπέσχοντο δε εις τας γυναίκας ότι θα έχουν τέσσαρα τα μάτια των εις τα παράθυρα της λυγερής.

— Μη φοβάσαι, μάννα, κ' εγώ είμαι 'δώ! είπεν ο Δημήτρης εν πεποιθήσει.

Ο πυροβολισμός ανήγγελλε τώρα το τέλος της στέψεως. Οι χοροί διελύθησαν ευθύς και το λαμπρόν και υπερήφανον άλογον του

Χατζηγιάννη, επί του οποίου εφίλοδόξουν να καβαλικεύσουν νύμφαι όλαι αι νεάνιδες της κωμοπόλεως κατά την εποχήν εκείνην, πλουσίως σελοχαλινωμένον εκομίσθη εμπρός εις την σκάλαν του σπιτιού:

Έχετε 'γεια πατέρα μου και συ
γλυκειά μου μάννα· έχετε 'γεια
'δερφάκιά μου και σεις δικοί μου
φίλοι. Εγώ πάω στο σπίτι μου και στο
πεθερικό μου· πάω να μάθω
γράμματα να γράφω τα καλά μου.
Έχετε 'γεια γειτόνισσες και σεις
γειτονοπούλες κ' εγώ πηγαίνω σπίτι
μου και στο πεθερικό μου.

Αι νεάνιδες ετραγούδησαν το συγκινητικόν τραγούδι του αποχαιρετισμού της νύμφης· δάκρυα πύρινα και λυγμοί ανεμίσθησαν εις το θριαμβευτικόν παίξιμο των τυμπάνων και η γαμήλιος πομπή εξεκίνησεν.

ΣΤ'

ΑΦΟΜΟΙΩΣΙΣ

— Τι άνοστο φαγί! . . .

— Ναι . . . άνοστο!

Σιωπηλόν εγίνετο το δείπνον της εσπέρας εκείνης εις το σπίτι του Στριμμένου. Το υψηλόν κανδηλιέρι με τους δύο λύχνους αναμμένους, εφώτιζε διά κοκκινωπού και παλμώνδους φωτός το δωμάτιον, επιρρίπτον πένθιμόν τινα κατήφειαν ως να εφώτιζε δωμάτιον νεκρού. Ψυχροί και κατασκονισμένοι οι τοίχοι του κτιρίου, εφαίνοντο αλγεινώς μορφάζοντες κάτω από τα τριμμένα κ' εφθαρμένα μυστήριατά των· τα στέφανα με το εικονοστάσιον και το πενιχρόν κανδήλι, είχον θλιμμένην έκφρασιν ως ν' απεσύρθησαν εκεί υψηλά διά να κλαύσουν την μοίραν των κυρίων των· η κοκκινωπή ψάθα η αντικαθιστώσα την οροφήν, με τους όγκους και τα κοιλώματά της, αδιακόπως τριζοβολούσα ένεκα του εισχορούντος από την στέγην ανέμου, εδείκνυε διαθέσεις πτώσεως, συναφής ει δυνατόν μετά του σαθρού πατώματος, διά να κρύψη την καταθλιπτικήν εκείνην εικόνα.

Αλλά δεν παρουσιάζετο μόνον απόψε η τοιαύτη καταθλιπτική εικών. Από πολλού τώρα χρόνου έτσι εδείπνει το νεαρόν ανδρογύνον Πικοπούλου. Ο Νικολός εκάθητο εις το έν άκρον της τραπέζης, η Ανθή εις το άλλο και κύπτων έκαστος προ του πινακίου του έτρωγε με σπουδήν, ωσεί βιαζόμενος να τελειώση οχληράν ενασχόλησιν. Κάποτε βραχείαι λέξεις, αι μάλλον πεζαί του λεξιλογίου ενός ανδρογύνου, αι απαραίτητοι διά την οικιακήν συνεννόησιν, ετάρασσον διά μίαν στιγμήν την πένθιμον εκείνην σιγήν, η οποία επέστρεφεν αμέσως περισσότερον αγρία και καταθλιπτική. Λόγος εύχαρις δεν ηκούετο ποτέ, ούτε εγκάρδιος δεξίωσις· αστεϊσμός ή χαριτολόγημα. Σπανίως γέλως τις μόνον αντήχει, αλλ' από τον νευρικών τόνον του εφανερώνετο ότι και αυτός ήτο βεβιασμένος.

Εφ' όσον οι γέροντες γονείς μετείχον της ζωής των δύο νεονύμφων, εγίνοντο και ούτοι υποφερτοί κάπως μεταξύ των. Κάτω από τας γεροντικές αυτών όψεις, τας οποίας ο χρόνος, αι μέριμναι του βίου και η πείρα των εγκοσμίων περιέλουον με του σεβασμού και της αγάπης το ακτινοβόλημα. Κάτω από την ήρεμον ζωήν του ανδρογύνου εκείνου, εύρισκον ούτοι μαθήματα αληθούς οικογενειακού βίου κ' έκαμνον την ιδικήν των ενότητα. Η κυρά Παναγιώταινα δεν άργησε να γνωρίση το όλως ανόμοιον των νεαρών συζύγων και θέλουσα να εξαγνισθή ενώπιόν των, επροσπάθει διά μαλακών λόγων και συμβουλών να υποδεικνύη εις την θυγατέρα της, την ανεκτικότητα και τας άλλας χριστιανικάς αρετάς, αι οποίαι αποτελούν το ευαγγέλιον του συζυγικού βίου μιας χωρικής. Μόλις ο Νικολός εφαινετο εις το σπίτι, ευθύς η γραιά απεσύρετο ίν' αφήση μόνους τους δύο νεονύμφους και πολλάκις παρεκίνει την Ανθήν να σπεύση εις συνάντησιν του ανδρός της.

— Πήγαινε μη σε θέλη τίποτα, θυγατέρα.

— Τι να κάμω; . . τι θα με θέλη; έλεγεν η λυγερή βαρύθυμος.

— Πήγαινε και μην κάνης έτσι, κόρη μου, 'ς τον άνδρα σου . .
. Μ' εκείνον θα ζήσης — δεν θα ζήσης μ' εμάς!.

Ο γέρων έμπορος δεν είχεν αυτήν την διορατικότητα ούτε αυτήν την φροντίδα. Το μεγάλον εμπορικών του τερτίπι επέτυχε· δεν είχε τίποτε άλλο να φροντίση πλέον. Ενδίδων όμως εις τας συχνάς παρακινήσεις της γρηάς του, ηναγκάζετο πολλάκις μεταξύ των εμπορικών κατηχήσεων, τας οποίας έκαμνεν εις τον γαμβρόν του, να παρεμβάλλη και μερικός περί της κόρης του συστάσεις:

— Έτσι, γαμπρέ μου! . . . Το καϋμένο το κορίτσι είνε καλομαθημένο . . . δίνε του κάποτε και καμμιά σβερκιά! . . .

Ο κυρ Παναγιώτης έτσι συνείθιζε να εκδηλώνη πάντοτε τας συζυγικάς του τρυφερότητας . . . Επειδή όμως εγνώριζεν ότι του Διβριώτου η ευαισθησία δι' άλλων μέσων παρά διά ξηρών συμβουλών εκεννότο, εις στιγμήν εξάψεως των πατρικών του φίλτρων, εκάλεσε τον συμβολαιογράφον και μετεβίβασε «θεληματικώς και αβιάστως» ολόκληρον την περιουσίαν του εις τον Νικολόν. Και δεν ηπατήθη εις τούτο ο ευφυής έμπορος. Η χονδρά παλάμη του Διβριώτου έλαβεν από τότε μεγαλειέραν γνωριμίαν με τον εύτορνον τράχηλον της Ανθής.

Τώρα όμως οι γέροντες έπαυσαν να δίδουν τας συμβουλάς των. Η κυρά Παναγιώταινα επλήρωσε το κοινόν χρέος, προσβληθείσα σφοδρότερον υπό του καρδιακού νοσήματος· ο δε τερτιπιλής έμπορος, ένεκα του ψύχους και των γηρατειών, διήρχετο τας ημέρας του κατάκοιτος υπό των ρευματισμών. Κ' έτσι το νεαρόν ανδρόγυνον έμεινε μόνον, ελεύθερον εις τας διαθέσεις του.

Ο Νικολός μέσα εις το εμπόριον ανατραφείς, έχασε μικρόν κατά μικρόν όλην την αισθηματικότητα της ψυχής του. Το εμπόριον είνε πάντοτε βλαβερόν διά τας νεαράς υπάρξεις. Μεταξύ των εμπορικών θεμάτων, του θορύβου της συναλλαγής, των καταπολεμουμένων κεφαλαίων, της συνηκίσεως του χρήματος και της λυσσώδους επιδιώξεως του κέρδους, η παιδική ψυχή αφήνει μικρόν κατά μικρόν τας αγαθάς διαθέσεις της, απεκδύεται τας υψηλάς της τάσεις και προσκολλάται εις μίαν μόνην ιδέαν, την ιδέαν του κέρδους. Αυτήν έχει πλέον ως σκοπόν του βίου της. Αυξάνει μαζί της, ανδρίζεται αλλά δεν την εγκαταλείπει. Ή μάλλον η ιδέα δεν εγκαταλείπει αυτήν· φωλεύει ακοίμητος, κ' ενώ καταφθείρει το σώμα συγκεντρούται ως φλοξ εις τα μάτια. Και ο μικρός εμπορίσκος προσκολλάται πλέον εις αυτήν αναπόσπαστος, ως ο Αριστομένης εις την ουράν της αλπούς η οποία θα τον έφερεν έξω του Καιάδα.

Ο Νικολός εξήλθε τώρα από τον Καιάδα της πενίας διά του γάμου του με την Ανθήν. Αλλ' η διαβολευμένη αυτή αλπού του κέρδους είνε τόσον ελκυστική, ώστε δεν την παραιτεί κανείς μόλις εξέλθη του βαράθρου του. Εξακολουθεί να την κρατή σφιγκτά, και φέρεται κατόπιν της ολοταχώς, περιφρονών τους κόπους και τας κακουχίας, αδιαφορών διά την ανάπαυσιν του σώματος και την γαλήνην της ψυχής. Ένα μόνον πόθον έχει, να φθάση εις τον τόπον όπου το χρυσίον συλλέγεται με την παλάμην. Και αυτόν τον πόθον είχε τώρα ο Νικολός. Ο Διβριώτης τον γάμον του με την λυγερήν δεν έλαβεν ως σταθμόν, αλλ' ως αφετηρίαν του σκοπού του. Ήτο καθ' όλα σύμφωνος εις 'τούτο με τον πενθερόν του, ότι ο γάμος δεν ήτο παρά έν επικερδέστατον εμπορικών τερτίπι, διά του οποίου θα

ετελείωναν και τόσα άλλα! Εφ' όσον ο Στριμμένος ηδύνατο να συχνάζει εις το κατάστημα, ο Πικόπουλος δεν έμενεν αργός εις την εκπλήρωσιν των ευεργετικών συμβουλών του πενθερού επί του τραχήλου της γυναικός του. Αφ' ης όμως ημέρας ο γέρων κατήντησεν ανίκανος εις τούτο, έπαυσε και ο Διβριώτης αυτάς του τας συζυγικάς τρυφερότητας. Τακτικά με το γλυκοχάραγμα, άφινε την νεοπαγή κλίνην της λυγερής, σπεύδων ν' ανοίξη το κατάστημά του και να επιδοθή εις τας εμπορικάς του επιχειρήσεις. Μόνον εις την όψιν των εμπορευμάτων, εις την οσμήν των μπακαλικών ειδών, εύρισκε την ζωήν και την ανάπαυσιν. Εις το ψαύσιμον των γλοιωδών και μουχλιασμένων χαλκονομισμάτων, τα οποία εσύναζεν από τους πελάτας του, ανεκάλυπτε θελκτικάς, μέχρις ιδανικής τρυφερότητος απολαύσεις και εις την ονειροπόλησιν αμυθήτου πλούτου η καρδιά του συνεκινείτο μακαρίως, μέχρις εκλύσεως. Και όταν ήρχετο η ώρα του γεύματος, δεν ήθελε καθόλου να υπάγη εις το σπίτι του ο Διβριώτης. Τι να κάμη τάχα; Καλήτερα εκεί προ του πάγκου του· θα δύναται ακόπως ενώ τρώγει να ρίπτει και από ένα βλέμμα εις τα κατάστικα του, όπου αναγράφονται οι τόσοι οφειλέται και οι τόσοι συνδεδεμένοι αριθμοί. Του ανοίγουν πολύ την όρεξιν αυτά τα θεάματα! . . . Έστελλε τον υπηρέτην κ' έφερεν εκεί την τροφήν του. Και μόλις αργά την νύκτα, κλείων το κατάστημα του ενεθυμείτο το σπίτι και την γυναίκα του.

Αλλά κ' εκεί ακόμη δεν ελησιμόνει τα εμπορικά του είδη. Εκείνη η αβρά επιμέλεια, η καλλιτεχνική διασκευή, η λεπτή καθαριότης του σπιτιού, η εκφράζουσα πιστώς την εργατικότητα και προκοπήν πάσης χωρικής σπιτονοικοκυράς και σαγηνεύουσα την ψυχήν του συζύγου, έμενεν άγονος διά τον Νικολόν. Τι τα ήθελεν ο μπακάλης αυτά; Δεν έφερον τον πλούτον· τουναντίον μάλιστα τον εδίωκον, τον εσπατάλουν. Ο Διβριώτης κατεστενοχωρείτο μέσα εκεί, ως η γρηούλα του μύθου η οποία ενώ εκατοίκει εις το παλάτι, συχνά ενεθυμείτο το καλύβι της κ' έκραζε με πόνον: — Σπίτι μου, σπιτάκι μου· — πορδοκαλυβάκι μου. Δυσηρεστείτο διότι δεν εύρισκεν εις το σπίτι του ούτε την άτακτον διακόσμησιν, ούτε την οσμήν του μαγαζίου του και μόνον παρηγορείτο όταν εδίδετο αφορμή να είπη εις την γυναίκα του, ότι τα μαύρα μάτια της ωμοιάζον καθόλου με τας ελαίας των Σαλώνων τας οποίας επώλει.

— Και ξέρεις, δεν έχει κανένας άλλος εληές· θα βγάλουμε το ένα- άλλο, επρόσθετεν εμπιστευτικώς.

Επειδή όμως έβλεπεν ότι η γυναίκα του δεν εκολακεύετο και πολύ διά την παρομοίωσιν εκείνην, ούτε ήτο πρόθυμος να θαυμάση το εμπορικόν του πνεύμα, απεσύρετο δύσθυμος εις τον κοιτώνά του κ' ερροχάλιζε μέχρι της αυγής.

Η Ανθή παρεδέχετο αυτήν την ζωήν μετά χριστιανικής πραότητος. Και τούτο όχι διότι ήθελε να κολακεύση τον Νικολόν. Ω! δεν εφρόντιζε καθόλου. Αλλ' ήξευρεν ότι δεν ήτο παρθένος πλέον και δεν είχε δικαίωμα να φέρεται όπως θέλει. Ήτο γυναίκα, ανήκεν εις άνδρα και διά πάσαν πράξιν, διά κάθε σκέψιν της, είχε να δώση λόγον εις αυτόν και εις τον Θεόν μίαν ημέραν. Έτσι μικρόν κατά μικρόν η λυγερή μετέπεσεν εις την πολύτροπον ζωήν της χωρικής.

Είνε τω όντι πολύτροπος η ζωή της χωρικής. Διότι εκεί προ πάντων ο πατρικός εγωισμός δεσπόζει παντοδύναμος ακόμη, επί των αξέστων πλασμάτων και η υική υπακοή φέρει μέχρις αυτοθυσίας τας τρυφεράς παρθένους. Πολλάκις η καρδιά μιας χωρικής φέρει τα ίχνη τόσων κλονισμών η ψυχή τα λείψανα τόσων ελπίδων· το πρόσωπον φαίνεται εκτραχυνθέν υπό τόσων φροντίδων, τας οποίας ουδέ να φαντασθή δύναται μία σουσουράδα των πόλεων. Διότι αυτή όπως έλαβε λείαν την κατασκευήν, μαλακήν την επιδερμίδα υπό την ευμάρειαν του βίου, έτσι δέχεται μαλακά και τα αισθήματα της καρδιάς, ατόνους τας εντυπώσεις του νου. Αλλ' εκείνη η αγροδίαίτος, μέσα εις τον βαρύν κ' εκτραχυνθέντα όγκον της, έχει μεγάλας και ρωμαλέας τας εντυπώσεις και τας περιπετείας, όπως η ελάτη του βουνού δέχεται τους κεραυνούς και τας καταιγίδας, ενώ το χαμοκέρασον μόνον την δροσεράν πνοήν της κοιλάδος απολαμβάνει. Διά τούτο μόνον η παρθενική ζωή της, η διαρρέουσα εν αφροντισία και αγνότητι, δύναται να εκληφθή ως αληθινή ζωή. Άμα όμως υπανδρευθή, δεν είναι πλέον η πέρδικα η πλουμιστή, η από της αυγής μέχρι της εσπέρας επιμελουμένη προ του ήλιου το πτίλωμά της· αλλά κουρούνα κλαίουσα τον περασμένον βίον της. Αλοίμονον λοιπόν αν αναγκασθή να κλαύση και την παρθενίαν της. Αν υπό την θέλησιν τραχέων γονέων, αναγκασθή να συνδέση τον βίον της μεθ' ενός βερεμιάρη. Η γυνή έχασε πλέον όλον αυτής το μεγαλείον. Βλέπουσα τας νεανικάς της ελπίδας διαψευδομένας, το μέλλον της μαρανθέν, την καλλονήν της, διά την οποίαν υπερηφανεύετο, δοσμένην εις αδιάφορον εξουσιαστήν, όλον της τον βίον διερχόμενον άνευ στοργής, άνευ χαράς και απολαύσεως, μικρόν κατά μικρόν χάνει πάσαν ιδέαν ανθρωπισμού, αποσκληρύνεται και καταλήγει εις χονδροειδή αναισθησίαν.

Εις τοιαύτην χονδροειδή αναισθησίαν κατήντησε τώρα η Ανθή. Το χρυσομάργαρον δοχείον συνετρίβη κ' εκύθη το πεντοβολούν ροδόσταγμα. Αι άφθονοι πηγαί της αισθητικότητας της λυγερής εξηράνθησαν όλαι κάτω από την ζωήν της υπάνδρου. Δεν έμεινε πλέον εις αυτήν παρά η ιδέα του καθήκοντος, ξηρά και κατά συνθήκην εννοουμένη, και αδρανής η φυσιογνωμία της γυναικός.

— Τι άνοστο φαγί! . . .

Έπρεπε ν' απαντήσει και απήντα· είχε καθήκον να παραδεχθή και παραδέχετο τους λόγους του ανδρός της.

Φαίνεται όμως ότι ο Νικολός Πικόπουλος δεν ήτο εις καλήν ψυχολογικήν κατάστασιν απόψε. Α, ναι! Πώς ήτο δυνατόν να είνε ήσυχος η εμπορική εξωχότης, αφού κατώρθωσαν άλλοι να την υποσκελίσουν! Προ πολλού εγνώρισε την επικειμένην έλλειψιν της σαρδέλλας εν τη αγορά κ' έγγραψε ρητώς εις Πάτρας να του στείλουν όσον τάχιστα, δέκα βαρέλια. Ακόμη όμως τα επερίμενεν. Ενώ ο Θωμόπουλος, αυτό το χθεσινό μπακαλόπαιδο, διά να έχη συγγενείς εκεί, έγγραψε και του ήλθαν και τας επώλει τώρα προς έξ κ' εξήμισι λεπτά την μίαν. Ακούς εξήμισι λεπτά η σαρδέλλα! . . . Αυτό είνε φανερή κλεψιά! . . .

Και ο Πικόπουλος δεν ηδύνατο ν' ανεχθή αυτήν την ασυνειδησίαν. Είνε αληθές ότι αυτός άλλοτε εις έλλειψιν ελαίου, επώλησε το ιδικόν του προς εξήντα λεπτά τα εκατόν. Αλλ' αυτό διαφέρει. Ήτο λάδι και το λάδι καίεται εις το κανδήλι, προ των αγίων εικόνων . . . Όχι μίαν σαρδέλλαν εκεί τόσην δα, από την οποίαν θα πετάξη κανείς την μισήν εις ουράν και κεφάλι. Και όλα του έπαιον γύρω, η γάτα που έπαιζεν εις τους πόδας του· το κάθισμά του που εταλαντεύετο κάποτε· το κανδηλιέρι που δεν εφώτιζε καλά και αυτό το φαγητόν που ήτο τόσον άνοστον! . . .

Αλλ' όταν διετύπωσε την τελευταίαν του κατηγορίαν κ' εύρε την γυναίκα του πρόθυμον να την παραδεχθή, εθύμωσεν ο Νικολός. Τι τάχα, όλο ναι θα λέγη αυτή; Τώρα δεν της αρέσει και το φαγί.

— Σαν δε σ' αρέσει, μην το τρως· είπεν αίφνης τραχέως.

— Δεν είπα εγώ πώς δε μ' αρέσει· εγώ το τρώγω· απήντησε δειλά η Ανθή.

— Το 'τρώγες και 'ς του πατέρα σου, βλέπεις.

— Αν δεν το 'τρώγα 'ς του πατέρα μου, το τρώγω 'ς του ανδρός μου.

Εφρίμαξεν ο Νικολός. Τι αντιλογία, ο διάβολος! . . .

Κατέφερε βαρύ λάκτισμα επί της γάτας· ετόξευσε φοβερόν βλέμμα εις την γυναίκα του και απλώσας την χείρα εσάρωσεν όλ' από της τραπέζης, πινάκια και κανδηλιέρι και μαχαιροπήρουνα και τα εποδοπάτει κατά γης ως μαινόμενος.

Η Ανθή έντρομος κατέφυγεν εις το δωμάτιον του πατρός της. Ήτο σκότος εκεί και μόνον από τας ραγάδας των σαθρών

παραθυροφύλλων εισώρμα ο άνεμος και η νυξ. Διότι ο Νικολός, μεταξύ των εμπορικών συλλογισμών του, ανεύρεν, αίφνης την ημέραν ακριβώς κατά την οποίαν έγεινε κύριος όλης της περιουσίας του πενθερού του, ότι το καιόμενον έλαιο κατά πάσαν νύκτα εις το δωμάτιον του γέροντος, εις χρόνου διάστημα θ' ανεβίβαζεν εις αρκετόν ποσόν τα έξοδα της οικογενείας. Αλλά τούτο ήτο όλως περιττόν. Ούτε θα έρραπτεν, ούτε θα εκέντα ο κυρ Παναγιώτης. Διάβoλε, δεν χρειάζεται δα και φως διά να λέγη κανείς κάθε λεπτόν της ώρας τα «ωχ! ωχ!» και τα «αχ! αχ! . . .» του.

Ο γέρων έμπορος κατ' αρχάς δεν εδέχθη με προθυμίαν τους νεωτερισμούς αυτούς του γαμβρού του. Δεν επεδοκίμαζε βεβαίως την σπατάλην αλλ' ως γνήσιον τέκνον της κωμοπόλεως, δεν ηννόει την κατάργησιν και των απλουστέρων όρων της καλοζωής. Διεμαρτυρήθη ενώπιον της θυγατρός του· εβλασφήμησεν, ύβρισε τον Νικολόν τον ειπε τσιφούτην και αγνώμονα. Αλλά γρήγορα κατέπεσεν ο θυμός του. Η λυπηρά σκέψις ότι οι όροι δεν ήσαν πλέον οι αυτοί εν τη οικογενεία· ότι ο Νικολός εκράτει το σκήπτρον τώρα και αυτός ήτο μόνον υπήκοος, τον έκαμε να καταπίη την πικρίαν του και να δεχθή την νέαν του τύχην.

Και δεν εδέχθη μόνον τούτο ο κυρ Παναγιώτης· αλλ' ηναγκάσθη μικρόν κατά μικρόν να παρίσταται συχνά βωβόν πρόσωπον εις τας θλιβεράς σκηνάς του νεαρού ανδρογύνου. Κατ' αρχάς και αυτό δεν ηθέλησε να το δεχθή κ' επροσπάθησε να κάμη παρατηρήσεις εις τον γαμβρόν του. Αλλ' ο Νικολός τον ητένισεν άγριος.

— Κάτσε, γέροντα 'ς το στρώμα σου, είπε· γυναίκα μου είνε· θα την κάμω όπως θέλω!

Ο γέρων τώρα, ακοίμητος, εγνώρισεν από το ελαφρόν βάδισμα την Ανθήν και την εκάλεσε πλησίον του.

— Τι είνε, τι πάθατε πάλι; την ηρώτησεν ανήσυχος.

— Τίποτα, πατέρα· απήντησεν εκείνη, μετατρέπουσα επί το ευθυμότερον την φωνήν της· η γάτα έρριξε το τραπέζι. — Θέλεις τίποτα;

— Όχι, δεν θέλω . . . Ωχ, γεράματα! γεράματα! γεράματα! . . .

Η Ανθή μέσα εις τους λυγμούς της δεν ηδύνατο να εξακριβώση αν από τους πόνους τους οποίους ησθάνετο εις τας αρθρώσεις ή από τους πόνους της καρδίας ανεθεμάτιζε τα γεράματα ο κυρ Παναγιώτης Στριμμένος.

Η γεροντική κάρωσις κατέλαβεν αυτόν αίφνης· ερροχάλισε μικρόν. Έπειτα ηρώτησε χωρίς ν' ανοίξη τα μάτια:

— Να σου πω· πού βαρούν τα ταβούλια;

— Εκεί που χαίρονται . . . 'ς του Βρανά! . . .

Η φωνή της λυγερής ήλλαξε τόνον ευθύς· έτρεμε κ' εφαινετο κατηγανακτισμένη, ως να έλεγεν: «εδώ θέλεις να βαρούν;» Ναι, εκεί που χαίρονται, εις του Βρανά έπαιζον τα τύμπανα. Και ήρχοντο οι ήχοι των διάτοροι και παλμώδεις, ως εύχαρι πτερύγισμα περιστεράς εις το δωμάτιον εκείνο της θλίψεως. Και ηνάγκαζον την λυγερήν ν' αναπαριστά ενώπιόν της την χαροποιάν εικόνα, η οποία εξετυλίσσετο εις το σπίτι εκείνο της χαράς και της ευθυμίας. Ολόκληρον αντηχεί από φωνάς και γέλωτας. Αι γυναίκες πηγαινοέρχονται περιποιούμεναι τους καλεσμένους. Φώτα εδώ, φώτα εκεί, παντού φώτα! Εις την μίαν σάλαν καθισμένοι γύρω επί παχέων προσκεφάλων οι άνδρες, οι φίλοι και συγγενείς του Βρανά, και αυτός εις την ανωτάτην θέσιν με τον κουμπάρον εις το πλάγι, τρώγουν και πίνουν εις υγείαν των νεονύμφων. Και εις την απέναντι σάλαν αι γυναίκες με την νύμφην κάμνουν το αυτό και διασταυρούνται αι ευχαί και αι προπόσεις:

Ο γάμος καλορροϊζικός κ' η νύφη
καλομοίρα· να κάμουν σερνικά
παιδιά σαν της μηλιάς τα μήλα! . . .

Πόσες φορές το ήκουσε ψαλλόμενον η Ανθή· και πόσες φορές επίστευσεν ότι μίαν ημέραν θα το ετραγουδούσαν δι' αυτήν και τον Γεώργιον! . . . Όμως τώρα δεν ετραγουδούσαν δι' αυτήν. Ετραγουδούσαν δι' άλλην νύμφην, τω όντι καλομοίραν νύμφην, αφού κατώρθωσεν επί τέλους να γίνη σύζυγος του ιδικού της σταυραετού! . . . Και τα δάκρυα της Ανθής έτρεχαν περισσότερον και αυλάκωναν δίκην καυτηρίου τας παρειάς της.

Πριν, μέσα εις τα βάσανα και τας ατυχίας της, έχασε μικρόν κατά μικρόν τας γλυκύτητας του παλαιού έρωτός της. Μόνον ως φωτεινόν μετέωρον, λαμπρύναν αίφνης τον βίον της και σβεσθέν, ενεθυμείτο τον Γεώργιον. Έκουσεν ότι ούτος εσύχναζεν εις το σπίτι του Καινούριου· μετ' ολίγον έμαθε τους αρραβώνας του με την Βασιλικήν· αλλ' ολίγον, πολύ ολίγον εκεντήθη η αισθητικότητα της. Σήμερον όμως όταν επείσθη ότι το αγαπητότερόν της ον, εκείνος τον οποίον αυτή επί έτη ωνειροπόλησεν ως άνδρα της, εγίνετο άνδρας άλλης γυναίκος, η καρδιά της λυγερής ανένηψεν αίφνης. Τα κοιμώμενα υπό βαρύν, καταναγκαστικόν λήθαργον αισθήματά της εξηγέρθησαν όλα και την κατέθλιβον. Η Ανθή έτρεφε τώρα διά

τον Βρανάν όλην την αγάπην των παλαιών ημερών της· όλον τον φθόνον της διά την Βασιλικήν. Ελησιμόνησεν ότι ανήκεν εις άλλον, και ότι πάσα γυνή εδικαιούτο να διαφιλονεικήση τον Γεώργιον εκτός αυτής· και μόνης αυτής! Δεν εσκέπτετο τίποτε άλλο παρά ότι ο νεανίας προ πολλού ήτο ιδικός της και ότι η Βασιλική τον ήρπαζε διά της βίας από τας αγκάλας της. Και τόσον παρεφέρθη υπό του πάθους, τόσον ελησιμόνησε τα καθήκοντά της, ώστ' έκλεισεν αίφνης τα παραθυρόφυλλα του σπιτιού της και λύσασα τας πλεξίδας, εκάθησεν εις την μέσην της σάλας και ήρχισε να μοιρολογή:

Ευτού που πας, μαννούλα μου,
καιρό να μην αργήσης! Μην κάμης
μάννα μ' ξάμηνο, μην κάμης μάννα
μ' χρόνο. Το ξάμηνο είνε πολύ ο
χρόνος είν' μεγάλος! . .

Δι' αποτόμου συνδυασμού συλλογισμών απευτείνεται προς την μητέρα της η λυγερή· ανέφερε τον θάνατόν της ως μέγα δεινόν, την μόνωσίν της εν τω τάφω, την κατάλυσίν της, ενώ εσυλλογίζετο κ' έκλαιε μόνον τον απολεσθέντα έρωτά της.

Αίφνης ήχησαν δούποι βαρείς και μετ' ολίγον διεκρίθη έντονον και χαρωπόν τυμπάνισμα, το σύνηθες εις τας γαμηλίους πομπάς. Η Ανθή συνήλθεν έστρεψε θολόν πέριξ το βλέμμα και διά μιας, ώσει ενθυμηθείσα, επήδησεν ορθία κ' έτρεξεν εις το παράθυρον, διανοίξασα τα φύλλα. Εκ του αντιθέτου μέρους της αγοράς, μεταξύ των αμαυρών στεγών των καταστημάτων και της βαναύσου εικόνας της αποτελουμένης εκ ξυλίνων στύλων, εφθαρμένων σκιάδων, ρυπαρών τοίκων, αγροίκων προμετωπίδων και της ποικιλομόρφου σωρείας των αγοραίων ειδών, είδε διαχυνομένην την πομπήν μεγαλοπρεπή και πλουσίαν. Τα κόκκινα φέσια, αι λευκαί φουστανέλλαι, τα πολύχρωμα σειρίτια επί των κυανών και βυσσίνων βελούδων, συνεμíγνυντο με θαυμαστήν αρμονίαν προς τ' αργυρά σελάχια, τα μεταξωτά φορέματα, και τα εκφραστικά πρόσωπα των συμπεθέρων. Κ' έπαιζον εδώ κ' εκεί ίριδος χρώματα, γοητεύοντα την ψυχήν και θαμβούντα το βλέμμα ως εις τα νερά ρυακίου, τα οποία επιπαύει λαμπρός ήλιος. Μία ζυγιά γύφτων επροπορεύετο κτυπώσα το τύμπανον και φυσώσα τις καραμούζες εν σπασμωδική βία, προθυμουμένη να σκορπίση την χαράν. Έρχετο έπειτα εν τω μέσω σμήνους παιδιών θορυβούντων εις έφηβος, φέρων επί μεγάλου δίσκου εις την κεφαλήν τα στέφανα, των οποίων αι γαλάζιαι και λευκαί κορδέλαι εκυμάτιζον υπό του ανέμου προς τ' άνω, ως αγναί ελπίδες των νεονύμφων τείνουσαι προς τον ουρανόν. Οι εγκέδες, αι προσκεκλημέναι διά την πομπήν γυναίκες, δροσεραί όλαι, νεαραί σύζυγοι φίλων του Βρανά, ηκολούθουν

κατόπιν εις πυκνόν όμιλον με καινουργείς και πολυχρόμους στολάς, μετρημένα και με ντροπαλόν ήθος βαδίζουσαι, διά την ανάμιξίν των εκεί μέσα εις τόσους άνδρας, τόσα βλέμματα, τα οποία εκολλώντο εις τα κάλλη των διστακτικά ναι αλλά πάντοτε περίεργα και βουλιμιώντα.

Αλλά δεν ενδιέφερον αυτά την λυγερήν. Το βλέμμα της εφέρετο συνεσταλμένον και αδιάφορον επί της σωρείας του πλήθους άλλα αναζητούν.

Αίφνης όμως υπεγόγγισεν άκουσα η λυγερή κ' ελύγισεν εις τα εμπρός το σώμα της. Το αίμα έφυγεν από του προσώπου και συνεσωρεύθη εις την καρδίαν και τα μάτια. Εις την καρδίαν διά να έχη δυνάμεις να πάλλη φρικωδώς υπό τρομώδους θλίψεως· και εις τα μάτια διά να βλέπουν εναγωνίως την χρυσοστόλιστον νύμφην και τον ευτυχή γαμβρόν. Α! ήτο φρικτόν αυτό που έβλεπεν· ήτο ανυπόφορον! Μία φουρναροπούλα να κάμη τέτοιον γάμον!

Να την συνοδεύουν τόσοι και να την θαυμάζουν! να την ραίνουν όλοι με ρύζι και μ' ευχάς, με κουφέτα και βλέμματα, ως καμμίαν βασίλισσαν! Να της κρατούν το άλογον από του χαλινού οι καρρολόγοι κατενθουσιασμένοι, περικαρείς, ποδοπατούντες την λάσπην του δρόμου αδιαφόρως, ως να την περιφρονούν αυτήν και την καθαριότητα χάριν της νύμφης, από της οποίας την πολυάσχολον φροντίδα δεν εύρον καιρόν ούτε να στολισθούν. Και αυτή η Βασιλική, την οποίαν χθες ακόμη δεν ήθελεν εκείνη ούτε για δούλαν της, να κάθητ' επάνω, με το λαμπρόν κυανομέταξον φουστάνι της, το χρυσοστόλιστον κοντογούνι με τας πλατείας και βαρυτίμους χειρίδας του, το αραχνοϋφαντον περιστήθιον με τας χρυσάς περιστεράς, ανταλλασσούσας φιλήματα εν συμβολική παραστάσει· το μέγα γκόλφι λαμποκοπούν εκεί, επί γαλακτώδους τραχήλου ως αυγερινός ανατέλλων από λευκού συννέφου· το καινουργές φέσι με τον περίχρυσον θύσανόν του, περιθεόμενον υπό αφθόνων πλεξίδων καστανής κόμης! . . . Τι είνε αυτή; Η κόρη του Καινούριου είνε ή καμμιά Νεράιδα των παραμυθιών από εκείνες που έχουν τα παγώνια και τις πάπιες να φροντίζουν διά τα δροσερά των κάλλη· κ' έχουν τις Λάμιες ράπτριες των φορεμάτων κ' έχουν τους Δράκους ακοιμήτους προστάτας της ευμορφιάς και της τύχης των! Και τι τάχα καμώνεται πως δεν την μέλει, κ' έχει τόσην σεμνότητα επί του προσώπου κ' έχει τα βλέφαρα χαμηλωμένα, σαν να εντρέπεται και κινεί εδώ κ' εκεί την κεφαλήν εις προσκυνησμόν του πλήθους, το οποίον της εύχεται να ζήση και να γεράση; Μη θαρρεί πως γίνονται αυτά όλα προς χάριν της, για την ωμορφιάν της· μάτια μου! . . . Ας ήτο αυτή νύμφη η Ανθή κ' έβλεπες πόσον

λαμπροτέρα θα ήτο η πομπή· πόσον περισσότερους θα είχε θαυμαστάς! . . .

Αλλ' εις την σκέψιν αυτήν βαρὺς νυγμὸς διεπέρασε την καρδίαν της λυγερῆς. Απετυπώθη ευθύς εις τον νουν της η πένθιμος εσπέρα του ιδικού της γάμου· η καταθλιπτική βαρύτης της ιδικῆς της χαράς! . . . Και η Ανθή απέσπασε βιαίως το βλέμμα από της Βασιλικῆς διὰ να εξαλείψῃ και την εικόνα, την αφόρητον από τον νουν της. Κ' αἰφνης ἀντίκρυσσε τον Γεώργιον μεταξύ των φίλων του βαδίζοντα, ἐκλαμπρον ὑπὸ την χρυσοστόλιστον ἐδυμασίαν και την αθηράν μορφήν του.

Πρώτην φοράν τον ἐβλεπε με τόσην πολυτέλειαν στολισμένον. Ὅλας τας εἰσπράξεις του καλοκαιριοῦ ἐκείνου τας ἐδαπάνησεν εις την γαμβριάτικην ἐδυμασίαν του ο νεαρὸς καρρολόγος. Τα μεϊτανογέλεκά του ὅλα ἀπὸ κυανοῦν βελούδον, κεντημένον με πυκνὰ κεντήματα διὰ λευκοῦ μεταξωτοῦ μπερσιμίου με τα μεγάλα κουμπιά και της κουμποθηλιές εις το στήθος, ἐπάνω ἀπὸ το κολλαρισμένον και πιετόφορτον υποκάμισον, ἐκάθηντο στρωτά ἐπὶ του κορμοῦ κ' ἐχώριζον ὡς πλουμιστὰ ὄστρακα. Εἰς την μέσην το ζωνάρι πλατὺ, μεταξωτὸν με γραμμὰς κυανὰς και λευκάς ἐναλλάξ, φύλακας των χρωμάτων της ἐθνικῆς σημαίας, της ὁποίας το ἰδανικὸν δεν εἶχε σβεσθῇ ἀκόμη, ἐρριπτεν ἐμπρὸς ἀριστερά ἐπὶ της φουστανέλλας τους πλουσίους θυσσάνους του. Ἀπ' ἐκεῖ κατέβαινεν η φουστανέλλα μέχρι γόνατος πολὺλοξη, κώθρος σωστός, κολλαρισμένη και σιδερωμένη ἐπίτηδες εις Πάτρας, ἀπὸ τον διάσημον ἐλληνορράπτην της Ἐπάνω Χώρας. Και κάτω, ἐνὼ μεταξύ ἀφιναν να φαίνεται ὀλίγον το ἐκ δυμίττου ἐσώβρακον, ἀρχίζαν οὐ κάλτσες μωραῖτικες, με το αὐτὶ ἐπάνω πρὸς το γόνα και κάτω πρὸς τον ἄκρον πόδα καλύπτουσαι ὅλον το λουστρινένιον παπούτσι, πολυκέντητες διὰ του λευκοῦ μεταξωτοῦ σηριτίου περίγυρα και με τις ὀλόχρυσες καλτσοδέτες ἄνω της γαστροκνημίας.

Ἐμπρὸς το σελάχι λουστρινένιον ὅλον, κεντημένο με πούλιες και τιρτίρια και χρυσογάιτανα, ἔδεικνεν εις μίαν του πτυχὴν την ἀργυράν λαβὴν μικροῦ μαχαιρίου και ἀπὸ μέσα μεταξωτὸν μανδύλι κεραμόχρουν, μετριοφρόνως ἐσκέπαζε δίκανον πιστόλι του ὁποίου ο ἀστραπτερός χάλυψ ἐπροδίδετο κάτω μιας πτυχῆς. Κ' ἐπάνω το φέσι κατακαίνουργον, τσακισμένον ἀριστερά ἐρριπτε την φούνταν του μαύρην, γυαλιστήν σαν το πτερόν του κόρακος ἐπὶ του ὤμου και της καλοξυρισμένης παρειάς. Ἡ λυγερὴ ἐπερίμενε να ἔλθῃ ο Βρανὰς υπερήφανος, ἀντικρὺζων τα παράθυρά της, αὐτὴν την ἰδίαν περιφρονητικῶς, διὰ να δείξῃ την ἀγανάκτησίν του. Τον ἐβλεπεν ὁμως γαλήνιον, συνομιλοῦντα μετὰ των φίλων του, εὐθυμον, ἀδιαφοροῦντα ἀν διέβαινε κάτω της παλαιὰς ἐρωμένης

του και προσηλούντα μετά γλυκύτητος το βλέμμα επί της νύμφης, ως άνθρωπος λησμονήσας πλέον το παρελθόν και τείνων προς το μέλλον, από το οποίον περιμένει ευτυχίαν και αφοσίωσιν. Η λυγερή εξουδενώθη. Τον ήθελεν ωργισμένον τον Βρανάν αλλά δεν τον υπέφερεν αδιάφορον. Μία ελαφρότης κατέλαβε το σώμα της· μαλακή θερμότης επέψαυσε την καρδίαν της, ως να ολιγόστευον αι δυνάμεις, ως να την παρήτει η ζωή. Τα μάτια της έκαιον κ' εσπαρτάριζον έτοιμα να χύσουν πύρινα δάκρυα. Αλλά η λυγερή επέμενε καθηλωμένη εκεί, να βλέπη την πομπήν, η οποία έλαμπε κ' εθορύβει υπό τους πόδας της, προς πείσμα αυτής και μόνης. Και είδεν αίφνης τον Δημήτρην Καινούριον ο οποίος έκλειε την πομπήν με την άλλην ζυγιάν των τυμπάνων, να προσηλώση επί των παραθύρων της σαρκαστικόν το βλέμμα. Και ήκουσεν ευθύς το τυμπάνισμα ν' αλλάξη τόνον.

Της τριανταφυλλιάς τα φύλλα θαν τα
κάνω φορεσιά, Να περνώ απ' τη
γειτονιά σου να σου καίγω την
καρδιά.

Δεν ήτο γοργόν κ' εύχαρι πλέον. Ήτο τραχύ και σαρκαστικόν· ενείχε φιλέκδικον διάθεσιν και ανακραυγήν θριάμβου· κατάραν και γέλωτα· φοβερόν μίσος και ζήτησιν απολαυστικής γαλήνης. Όλα εκείνα τα οργίλα αισθήματα, όσα γεννώνται και συγκρούονται εις τα στήθη περιφρονηθέντος εραστού, ζητούντος διά της χαράς να λυπήση, διά της αβρότητας να καυτηριάση την ερωμένην, διετυπούνται εναργώς μέσα εκεί. Η λυγερή το ενόησε, το αντελήφθη όλον, παρατήρησε τα βλέμματα του πλήθους, τα οποία εκολλήθησαν μετά καταθλιπτικής περιεργείας εις τα παράθυρά της· τα τόσα πρόσωπα, τα οποία εξέφραζον την χλεύην και την καιρεκάκιαν. Μαργαρίται ιδρώτος ανέβλυσαν επί του ωχρού μετώπου της και παράφορος ήρπασε διά των οδόντων τον βραχίονά της, δακγώνουσα μέχρις αίματος τας σάρκας διά να μην εκφράση το λυσαλέον άλγος της ψυχής της. Ω, όχι· δεν ήτο ανάγκη να στολισθή με της τριανταφυλλιάς τα φύλλα ο Βρανάς διά να κάψη την καρδίαν της ατυχούς γυναικός. Αρκετά την εμάρανεν έτσι!

Η Ανθή ήκουεν ακόμη τώρα, μεταξύ των λυγμών της τους ήχους των τυμπάνων και διειτρήει ζωηράν ενώπιόν της την γαμήλιον εκείνην πομπήν. Κ' αίφνης η ψυχή της προδιατεθειμένη εις την αυταπάτην, ενόμισεν ότι αυτή κατείχε την θέσιν της Βασιλικής επί του αλόγου και ωδηγείτο νύμφη εις το σπίτι του Βρανά. Έκλαιε ναι· αλλά έκλαιεν από την χαράν, την μεγάλην ότι κατωρθώθη τέλος, εκείνο το οποίον επί τόσα έτη ωνειρεύετο η ψυχή της. Εφαντάζετο την γραίαν Αγαθήν ότι έστεκεν εκεί εμπρός εις την θύραν του

σπιτιού της, διά να την δεχθή μετά χαράς νύμφην της· ότι της έδιδε καρπόν ροδιάς να τον θραύση εις τον τοίχον και να σκορπίση εκεί την ευτυχίαν όπως θα εσκορπίζοντο οι κόκκοι· ότι την ηνάγκαζε να περάση από το μαυρορμάνικον μαχαίρι που ήτο καρφωμένον ανάποδα εις το υπέρθυρον, διά να καθαρισθή από την βασκανίαν του πλήθους· να πατήση το σίδηρον που είχεν εις το κατώφλι διά να εισέλθη ισχυρά και άκαμπτos από τας επιβουλάς της τύχης εις την νέαν της οικογένειαν . . . Έβλεπε τον εαυτόν της όρθιον παραπλεύρως του Βρανά, με τα στέφανα ακόμη επί κεφαλής, να δέχεται τας ευχάς των φίλων· επανεύρισκε τον εαυτόν της εις τους φωτοβολούντας θαλάμους, μεταξύ ανδρών και γυναικών ευθύμων και ήκουεν επαναλαμβανόμενον το δίστιχον:

Ο γάμος καλορροϊζικος κ' η νύφη
καλομοίρα· να κάμουν σερνικά
παιδιά σαν της μηλιάς τα μήλα.

Και δεν ήτο πλέον ψεύμα· δεν ήτο ονειροπόλημα! Η ευχή ετραγουδείτο δι' αυτήν — αυτήν και τον Βρανάν . . . Κ' αίφνης οι δακρύβρεκτοι οφθαλμοί της εθαμβώθησαν υπό τινος ερχομένου φωτός. Βεβαία, ήτο ώρα! Η γραία πενθερά κρατούσα λύχνον, ήρχετο πονηρώς γελώσα να την οδηγήση εις τον νυμφικόν θάλαμον . . . Έρχεται, έφθασε, καλή γρηούλα!

— Πού ήσαι, μωρή; έλα μέσα να κοιμηθής! . .

Ποία τρομερά εξέγερσις! . . Ο Νικολός, ο χονδρός και βάνουσος Νικολός, κρατών λύχνον, απαίσιος υπό τον κεφαλόδεσμον και την νυκτικήν ενδυμασίαν του, ήτο εις την θύραν κ' εκάλει διά της τραχείας φωνής του εις ύπνον την λυγερήν. Και πώς ωμοιάζεν η φωνή του με το χλιμίντρισμα αλόγου θηλυμανούς! . . Δεν είχε τον τρυφερόν τόνον και την γλυκύτητα εκείνην, η οποία μεταφέρει τας γυναικείας ψυχάς εις ονειροπόλησιν του αγνώστου συζυγικού κόσμου, του περικαλύπτοντος το πραγματικώτερον των επιγείων με τον πέπλον σαπφειρίζοντος ιδανικού. Η Ανθή ήκουεν αυτόν από της εποχής της παρθενίας της ακόμη, με μίαν βάνουσον διέγερσιν όλου της του νευρικού συστήματος . . .

Έτσι διέρρεεν ο βίος του Νικολού και της Ανθής· άχαρις, ατερπής και απρόθυμος, ως ρεύμα λαγκαδιου, δυσκολευόμενον από σαπησμένα βρύα και φθισιώντα λάχανα. Το σπίτι των δεν είχε την ευέλπιδα όψιν φωλεάς πτηνών, εν τω μέσω πρασίνου κισσού και ξανθού αιγοκλήματος τελούντων τους έρωτας και τας αγάπας των. Αλλά την βαρείαν κ' ερημικήν όψιν τρώγλης, ένθα αγριωπός πετρίτης κρατεί αναγκαστικώς εις τας ορέξεις του αθώαν και άχολον περιστεράν. Και ο τοιούτος συζυγικός βίος δεν επέδρασε

μόνον επί των αισθημάτων, αλλά κ' επί του όλου ατόμου της Ανθής. Δεν εστείρευσε μόνον η καρδιά, αλλά και ο νους επαχύνθη και το σώμα εξετραχύνθη. Ο νους έχασε την γοργότητα, την υψιπετή τάσιν του, παθών όλως αντίθετον εξέλιξιν της πεταλούδας. Νωθρός και βαρύς ανεκινείτο μόλις εις τον περιορισμένον κύκλον του καθημέραν βίου, όπως ο σκώληξ του πηλού ο οποίος μόνον διά την τροφήν του φροντίζει. Το δε σώμα απέβαλε την ζωηράν και αγαλματώδη αυτού πλαστικότητα. Αι παρειαί έγειναν πλαδαραί· τα χείλη παχέα και πλήρη ραγάδων έχασαν την αγνήν των φρικίασιν· αι σάρκες ωγκώθησαν κ' εκάθη η λυγηρά οσφύς· το κατά τι ανδρικόν παράστημα το οποίον έδιδε χάριν εις την παρθενίαν της κ' έδιδεν ιδέαν της δρυάδος νύμφης των δασών, τώρα την μετέβαλεν εις ωργισμένην δράκαιναν φοβερού παραμυθίου. Μόνον τα μάτια της, τα μεγάλα εκείνα και κατάμαυρα, διετήρουν ακόμη την μαγικήν και μυστηριώδη έλξιν των — δίχως όμως της πριν παρθενικής αγνότητος.

Την τοιαύτην εξέλιξιν του σώματος και της διανοίας της Ανθής, έβλεπε προ πάντων ευχαρίστως η Φρόσω. Η αγαθή χωρική, μεταξύ της ακμαζούσης αναπτύξεως του τέκνου της, επί του οποίου επίστευεν ακραδάντως ότι ο άγιος Γεώργιος έρριψε την προστασίαν του και του νωθρού και απράγμονος βίου του ανδρός της είχε μίαν φροντίδα, την φροντίδα της Ανθής. Ήτο θεία και αναγκαίως ώφειλε να λάβη την θέσιν της αποχωρησάσης μητρός εις τα δεινοπαθήματα της ανεψιάς της. Ήκουε τας θλίψεις της κ' έδιδε τας συμβουλάς της, φέρουσα πάντοτε ως παράδειγμα τον εαυτόν της Ναι τον εαυτόν της! Θαρρείς ότι τον υπανδρεύθη θεληματικώς τον Σπυροκόκια, ένα βρωμερόν ντεμπελχανάν; Καθόλου· έφαγε ξύλον, έχυσε δάκρυα, της έσυρε τα χίλια-δυο ο κόσμος διά να μη τον υπανδρευθή. Τον υπανδρεύθη όμως, υπέκυψεν εις την μοίραν της και τώρα να — είνε ένα χαριτωμένον ανδρόγυνον που μακάρι και άλλοι!

Έτσι η Φρόσω συχνά κατώρθωνε να συγκρατή τας μεμψιμοιρίας και τα δάκρυα της ανεψιάς της. Αλλά δεν είχε μόνον αυτήν την φροντίδα. Η κηδεμονία μιας υπάνδρου δεν είνε αναπαυτικόν πράγμα εις τα χωρία. Ήτο ανάγκη να κλείση και τ' απύλωτα στόματα του κόσμου· να διαψεύση την χαράν των, θριαμβευόντων εκ του ασυμφώνου βίου του Νικολού και της Ανθής· κ' εν γένει να καλύψη διά ρόδων τας συριζούσας από παντού εκίδνας. Τούτο όμως δεν είνε εύκολον και η Φρόσω ματαιώς εξήντλει την θορυβώδη ευγλωττίαν της και συνήπτε μάχας κρατεράς διά της γλώσσης της εις το Καλό πηγάδι και τ' άλλα κέντρα των γυναικείων συναθροίσεων. Αι αντίπαλοι πάντοτε απεδείκνυνον αβάσιμα τα επιχειρήματά της.

Τώρα όμως είχε βάσιμα επιχειρήματα η χωρική. Η πάχυνσις του σώματος και η νωθρότης του 'ς της Ανθής ήτο λαμπρά επικουρία. Διά την στείρωσιν της καρδίας δεν εφρόντιζε καθόλου. Εκ της πείρας του βίου εγνώριζεν η χωρική, ότι τούτο είνε απαραίτητος ανάγκη διά τον γαλήνιον βίον μιας υπάνδρου. Η πάχυνσις του σώματος μόνον δεικνύει εις τους ξένους την ήρεμον ζωήν την οποίαν απολαμβάνει η γυναίκα παρά του ανδρός της· και ο νωθρός νους περιορίζει αυτήν εις την εύκτακτον επίδειξιν του σπιτιού της. Και αντεπεξήρχετο λοιπόν κρατερώς εις τας δυσφημίας των γυναικών.

— Μωρ' εκείνη δεν περνάει καλά; κι' όπου καλό μου θέλει· μακάρι κι' άλλαις να είχαν τέτοια τύχη! . . . δεν βλέπουν πώς επάχυνε σαν θρεφτάρη! . . . Άφσε δα που είνε και 'ς το μήνα της! . . .

Ανέφερε δε τούτο πομπωδώς κ' εσύσταινε την προσοχήν των αντιπάλων επί της εγκυμονούσης κοιλίας της Ανθής . . . Βεβαία, μία γυνή η οποία μετ' ολίγον θα γείνη μήτηρ δεν ημπορεί να τρώγεται με τον άνδρα της! . . .

Αλλ' αν ο συλλογισμός ούτος δεν ήτο ικανός να πείση τας χωρικάς περί της ειρηνικής συμβιώσεως του ανδρογύνου Πικοπούλου· ήτο όμως σημείον ότι η Φύσις, η παντοδύναμος, ειργάζετο να κατορθώση αυτήν εις το μέλλον.

Ανέτελλε τώρα η παραμονή του νέου έτους. Από του γάμου της η Ανθή ηρίθμει τον όγδοον μήνα και πολλάί συμπτώσεις έπειθον την πολύπειρον Φρόσω, ότι η ανεψιά της έμελλε τάχιστα να γείνη μήτηρ. Διά τούτο δεν παρέλειπε καμμίαν ευκαιρίαν διά να προεισαγάγη, ούτως ειπείν αυτήν, διά λόγων κ' επιχειρημάτων εις τον μέλλοντα βίον της· να της υποδεικνύη τα νέα της καθήκοντα. Η Ανθή ήκουε τους λόγους της θείας της μετά τινος γλυκειάς χαράς· αλλά και περισσού τρόμου. Ποίον άρα γε θα ήτο το άγνωστον το οποίον μετ' ολίγον θ' απεκαλύπτετο ενώπιόν της; Θα ήτο μέγας ο αγών και θα ήτο ευτυχές το αποτέλεσμα του; Θ' απελάμβανε θλίψεις ή χαράς εξ αυτού; . . . Μόνον αι ιδέαι αυταί κατείχον τώρα τον νουν της κ' εβασάνιζε δι' ερωτήσεων την Φρόσω.

— Α! μπα· δεν είνε τίποτε, καλότυχη· σαν να ειπής ένα λόγο· έλεγεν η χωρική.

Αλλ' αυτόν τον λόγον πώς να τον είπη; αυτό ήθελε να μάθη η Ανθή. Η Φρόσω ήτο στρατιώτης, βαπτισθείς μυριάκις εις το πυρ της μάχης και συνηθισμένος τόσον που ν' αποτολμά παιγνίδι με τας σφαίρας. Ενώ η Ανθή ήτο νεοσύλλεκτος εν σπουδή, μεταξύ βαναύσων ύβρεων γυμνασθείς διά τον πόλεμον, τρέμων τους

ανωτέρους του περισσότερον των σφαιρών και εις τον πρώτον πυροβολισμόν ανατινασσόμενος εις φυγήν. Διά τούτο μόλις ησθάνθη τας πρώτας ωδίνας, έντρομος και άπελπις εστράφη προς τον άνδρα, τον οποίον εγνώριζεν αδιάφορον επίσης. Διά πρώτην φοράν σήμερον κατενόει ότι εκείνος ο Νικολός ήτο ο καλήτερος φίλος, από τον οποίον ηδύνατο ν' αναμείνη την μεγίστην συνδρομήν. Εκάλεσεν ευθύς την Γκόλφω, την μικράν παιδίσκην, την οποίαν εκληρονόμησε παρά της μητρός της σχεδόν όπως και την κοφίναν του πλυσταρίου, και την έστειλεν εν σπουδή προς τον Νικολόν να του είπη την κατάστασίν της.

— Τι με θέλει; . . . ας κάμη όπως κάμη . . . έχω δουλειά! . . .

Ο Νικολός έμεινεν απαθής εις την είδησιν της κορασίδος. Α! είχε δουλειάν η εμπορική εξοχότης της κωμοπόλεως! Ήσαν εκεί τόσοι αγορασταί· έμεναν ανεκτέλεστοι τόσαι παραγγελίαι! Ιδού μία του Στρατσίνου του εμπορίσκου Τραγανού, αποτελουμένη από εκατοντάδα δραμιών πεπéρεως, οκάδας ζάχαρη και ορύζης, μέτρων τινών σησάμου κ' ενός δέματος στρατοσχάρτου. Πώς να την αφήση ανεκτέλεστον ενώ ο πελάτης εβιάζετο να φθάση ενωρίς εις το χωρίον του και να μεταπωλήση τας προμηθείας του εις τους χωρικούς, οι οποίοι τα εχρειάζοντο διά τας εορτάς; Ζημιώνεται ο άνθρωπος εκ τούτου· ζημιώνεται και ο Νικολός, διότι πλέον δεν αγοράζει ο εμπορίσκος από το μαγαζί του. Κοιλοπονά η γυναίκα του· ας κάμη όπως κάμη! . . .

Η Ανθή όταν άκουσε την απάντησιν του ανδρός της έφθασεν εις φοβεράν αγανάκτησιν.

— Να 'ς τα μάτια του! . . . εφώναξεν αγριωπή.

Και βάναυσοι βλασφημίαι εκύλισαν από το στόμα της ακράτητοι, ως από καμμίαν τελματώδη πηγήν βρωμερά νάματα . . . Ω, ήτο πλέον γυναίκα η λυγερή!

Αίφνης θόρυβος και φωναί ηκούσθησαν εις την σκάλαν. Η Ανθή ως να προεμάντευε κακόν τι έσπευσεν ευθύς γογγίζουσα έξω. Αλλ' εις το αλγεινόν θέαμα, το οποίον παρουσιάσθη ενώπιόν της, εξηπλώθη επί του πατώματος, ρήξασα φοβεράν κραυγήν.

— Τον άνδρα μου! . . .

Ναι τον άνδρα της, τον Νικολόν Πικόπουλον μετέφερον επί εδράνου, ημιθανή κ' αιμόφυρτον εις το σπίτι του. Ενώ ησχολείτο να συμπληρώση τας παραγγελίας του εμπορίσκου κ' επί του πάγκου του όρθιος επροσπάθει να κατεβάση βαρύ δέμα στρατοσχάρτου

από υψηλού ραφίου, παρεπάτησε κ' έπεσε κατά γης. Αλλά κατά την πτώσιν του βαρέως σώματός του έσπασεν η κνήμη του δεξιού ποδός· και το δέμα πεσόν κατεπλήγωσε την κεφαλήν του. Τώρα ανέβασαν αυτόν εις το σπίτι, τον εξήπλωσαν γογγίζοντα επί της κλίνης και ο ιατρός επροσπάθει να του παράσκη τας πρώτας βοηθείας. Ο Νικολός συνελθών και κατανοήσας την κατάστασιν του ήρχισε ν' απελπίζεται.

— Ωχ, ο μαύρος! . . θα πεθάνω, θα πεθάνω! . .

Έστρεψε το βλέμμα· αλλ' επειδή δεν είδε πλησίον την γυναίκα του κατελήφθη υπό παραπόνου και ήρχισε να κλαίη. Τώρα κατενόει και αυτός, ότι μόνη η Ανθή ήτο εις θέσιν να του δώση το θάρρος και την ελπίδα της ζωής. Ούτε ο ιατρός, ούτε τ' άλλα πέριξ του φιλικά πρόσωπα ήσαν ικανά ν' απαλύνουν τους πόνους του, να διώξουν τας μαύρας σκέψεις του, ν' ανδρίσουν την ψυχήν του εις τας περιπετείας παρά μόνη η γυναίκα του με μίαν επίθλιψιν της χειρός, μ' ένα της χαμόγελο, μ' ένα βλέμμα. Κ' αίφνης συλλογισθείς την στιγμήν όπου απέπεμψεν αποτόμως την παιδίσκην από το κατάστημά του και ήκουσεν αδιαφόρως της γυναικός του τας ωδίνας, επίστευσεν ότι προς τιμωρίαν η Ανθή δεν ήρχετο τώρα πλησίον του· ότι χαιρεκακούσα διά το πάθημά του τον άφινε μόνον κ' έρημον, προς εκδίκησιν.

— Ανθή, γυναικούλα μου, πού ήσαι; . . . Μη μ' αφίνης έρμο τον κακομοίρη! . . . ωλόλυξε.

Κ' επίστευεν αληθινά ότι ήτο έρημος, απερριμμένος εις μίαν τάφρον ως σκύλος αγωνιών, κ' εμεταμελείτο οικτρώς διά την πράξιν του και δεν ήθελε κανένα να γνωρίση από τους τόσους εν τω δωματίω· αλλά μόνον έκλαιε την εγκατάλειψιν της γυναικός του . . .

Αίφνης φωναί θορυβώδεις ηκούσθησαν εκ του παρακειμένου δωματίου. Αλεπάλληλα και θυμώδη «ουά» εμαρτύρουν ότι η οικογένεια Πικοπούλου ηύξησε κατά έν άτομον, μικρόν και αδύνατον πλάσμα, το οποίον όμως από τώρα είχε τόσας απαιτήσεις! Του πατρός η περιαλγής μορφή εξιλαρύνθη ευθύς· μειδίαμ' ανεφάνη επί των ωχρών χειλέων του και λησμονών τους πόνους, ανέκραξε με συντετριμμένην αλλά περιπαθή φωνήν:

— Ανθή . . . παιδί μου! . . .

Η Ανθή είχε γεννήσῃ παιδίον εις τον Νικολόν. Η λιποθυμία εκείνη επί τη θέα του συζύγου της εις τοιαύτην κατάστασιν, μετέφερεν αυτήν ακόπως και αβλαβώς εις την θέσιν της μητρός.

Όταν συνήλθε παρατήρησεν ότι εκείτο επί της κλίνης της, εντός θερμού δωματίου· ότι τρεις γυναίκες την επεριποιούντο και ότι είχεν εις το πλευρόν της μικρόν κλαυθμυρίζον βρέφος. Διά της φυσικής εκείνης ροπής, της ενυπαρχούσης εις την γυναίκα, κατενόησεν ότι το μικρόν εκείνο απείκασμα του ανθρωπίνου όντος, το ανοιγοκλείον εις το φως τα μάτια διστακτικόν και περίεργον και διά λεπτών φωνών ταραττον το δωμάτιον ήτο σαρξ εκ της σαρκός της, ότι ήτο παιδί της κ' εκύθη να το περιπτυχθή, ως να το εγνώριζεν από μακρού χρόνου.

— Παιδί μου, γκόλφι μου! . .

— Ας το, μωρή! . . θα το σκάσης· έλεγεν εις αυτήν η Φρόσω θριαμβεύουσα . . . Ε, δε σου 'λεγα πως είν' ένας λόγος! . .

Ναι, ένας λόγος· αλλά πότε και πώς τον είπεν αυτόν τον λόγον! Τώρα μόλις ήρχιζε να σκέπτεται πώς και πότε το εγέννησεν αυτό το παιδί η Ανθή. Κ' αίφνης εσυλλογίσθη το πάθημά της, την φοβεράν πτώσιν της, κ' ηθέλησε να σηκωθή από την κλίνην να σπεύση έξω, επαναλαμβάνουσα την τρομεράν κραυγήν.

— Τον άνδρα μου! . . . πού είνε ο άνδρας μου! . . .

Έτρεμεν όλη ως το φυλλοκάλαμον· ελησιμόνει το παιδί της, την χαράν της. Μόνον τον άνδρα και την συμφοράν της ενεθυμείτο. Επί του ωχρού προσώπου της εξωγραφήθη τότε έκφρασις πόνου, ως να είχε την προς τον Νικολόν αγάπην της ερριζωμένην από την πρώτην ημέραν του γάμου, και πριν ακόμη εις την ψυχήν της, και τώρα ανέδιδε τους υψιπετείς κ' ευρώστους κλώνους της. Δεν ήτο όμως η αγάπη· ήτο το μύχιον εκείνο αίσθημα του καθήκοντος, το οποίον ενυπάρχει από παιδικής ηλικίας εις την γυναίκα του αγρού και αναπτύσσεται από της ώρας του γάμου, καταλήγον εις τυφλήν προς τον άνδρα αφοσίωσιν. Η Ανθή δεν έβλεπε πάσχοντα τον Νικολόν, αλλά τον άνδρα· δεν ετρόμαζε διά το άτομον, αλλά διά την ιδέαν. Επειδή δε εις την ψυχήν της συνείθισεν από καιρού πλέον να βλέπη αυτά συνδεδεμέν' αναποσπάστως· να μανθάνη ότι η ευπειθής υπακοή προς το έν ήτο και υπακοή προς το άλλο, δεν εκώριζε πλέον τας αγάπας και τους φόβους της. Ματαίως τώρα η Φρόσω εξώρκιζεν αυτήν να μη κινηθή από την κλίνην της, διότι θα βλαφθή· να μη τρομάζη έτσι διότι θα φαρμακεύση το γάλα της κ' έλεγεν ότι ο σύζυγός της είχε μόνον στραγγαλίση τον πόδα κ' εκοίτετο ακίνητος εις το πλησίον δωμάτιον.

— Όχι, θέλω να τον ιδώ! . . . επέμενεν η Ανθή.

Μόλις και μετά βίας κατεπείσθη να μη εξέλθῃ του δωματίου, όταν ἤκουσε την φωνήν του Νικολού, παρακαλοῦσαν αὐτήν να μείνῃ ἡσυχὴ διὰ το πάθημά του. Καὶ πόσον ἦτο τρυφερά και περιπαθὴς ἐν τῇ παρακλήσει τῆς ἡ φωνῇ ἐκείνῃ του Διβριώτου! Ἀληθινὰ ἐκίνει τὴν Ἀνθὴν εἰς δάκρυα. Ὁ καϋμένος κι' αὐτὸς να βγάλῃ το πόδι του!

..

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρχισε νέος βίος εἰς τὸ σπῖτι ἐκεῖνο. Ὁ Νικολός, περιορισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ εἰς ἐντελὴ ἀκινησίαν διὰ τὴν πρόσφυσιν τοῦ κοκκάλου, παρεπονεῖτο διότι δὲν ἠδύνατο να εἶνε πλησίον τῆς γυναικὸς και τοῦ τέκνου του. Δὲν παρήρχετο ὥρα χωρὶς να ἐρωτήσῃ τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὸν θάλαμον τῆς λεχούς, περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς και τοῦ παιδίου, θέλων να μάθῃ και τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῆς ζωῆς των· ἀν κοιμάται ἡσυχὸς ἡ Ἀνθὴ, ἀν κατεβλήθῃ πολὺ ἢ ἀν ἦτο εὐρωστον τὸ παιδί κ' ἐτρῶγε τὸ γάλα του. Ὅσάκις δὲ ἤκουεν αὐτὸ κλαῖον, ἀνεστάτωνε διὰ φωνῶν τὸ σπῖτι ολόκληρον, καλὼν τὰς γυναῖκας να σπεύσουν και να τὸ καθησυχάσουν.

— Μα τι κάνεις ἔτσι, χριστιανέ, ἔλεγεν ἐπιπλήττουσα αὐτὸν ἡ Φρόσω· σῶπα και κοιμάται ἡ Ἀνθὴ που παράδειρε ἀπόψε! . . .

— Καλὰ . . . σωπαίνω! . . . ἔλεγεν ὁ Νικολός ἡσυχῶς και περιδεῶς· μα ἐκεῖνο τὸ παιδί κάτι θα 'παθε . . .

— Δὲν ἔπαθε τίποτα . . . παιδί εἶνε, θα κλάψῃ· μόν' σῶπα!

— Σωπαίνω . . .

Κ' εἰσῶπα, πολλάκις καλυπτόμενος ὅλος διὰ τοῦ εφαιπλώματος, κλείων τὰ μάτια διὰ να κοιμηθῇ, θέλων να βουβαθῇ διὰ να μὴν ἀνησχήσῃ τὴν γυναῖκα του. Ἡ καϋμένη ἡ Ἀνθὴ τι υποφέρει! . . . Κ' ἐκεῖνο τὸ μικρό, τι κλαψιάρικο που εἶνε! . .

Κάποτε, μεταξὺ των τοιούτων σκέψεων του, ἀνέκυπτεν αἰφνης ἄλλη τις σκέψις, οδυνηρά αὐτῇ, ἡ σκέψις περὶ τοῦ καταστήματός του, των ἐμπορικῶν του ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι ὅλαι ἐσταμάτησαν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ παθήματός του. Ὁ κυρ Παναγιώτης μόνον, δύο τρεῖς ἡμέρας, και τότε με ἀνυποφόρους πόνους, κατῶρθωσε να υπάγῃ εἰς τὸ μαγαζί· ἀλλὰ πάλιν ἐπανέπεσεν ἐπὶ των στρωμνῶν, μετρὼν πρὸς τοὺς κτύπους τοῦ κομβολογίου του τὰ «ωχ-ωχ!» και τὰ «αχ-αχ!» του. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ κατὰστημα δὲν ἐκλείσεν ἐντελῶς. Ὁ μικρὸς υπηρέτης, Διβριώτης και αὐτὸς, ἐξυπνος και με ἐμπορικὸν πνεῦμα ἀνώτερον τῆς ἡλικίας του, ἐξηκολούθει να πωλῇ τὰ εἶδη και να συνάξῃ χρήμα. Ὁ Σπυροκόκκας δὲ, ὁ στενώτερος συγγενής, ἐνεθρονίζετο σοβαρὸς και ἀμίλητος καθ' ἐκάστην ἐσπέραν και τὰς

Κυριακάς, όταν αυξάνη η πελατεία, προ του πάγκου, βοηθών τον μικρόν κ' επιβλέπων τας δοσοληψίας. Αλλ' ο ξένος πάντα ξένος είνε· αναπεύει αλλά δεν θεραπεύει. Έπρεπεν ο Νικολός να ήτο εκεί· να εποπτεύη με το εμπορικόν του βλέμμα την συναλλαγήν· να καταλάβη εκ πρώτης όψεως τα ελλείποντα είδη, ν' ανακαλύψη και διαλύση ευθύς μ' ένα λόγον τους εμπορικούς συνεταιρισμούς των αντιπάλων του . . . Κ' εξανάπτων αίφνης υπό εμπορικού οίστρου, ελησμόνει το πάθημά του και ανεκινείται να σηκωθή, διά να σπεύση προς τ' απειλούμενα συμφέροντά του. Αλλά πόνος δριμύς της κνήμης ηνάγκαζεν αυτόν να μένη εις την θέσιν του οδυνηρώς γογγίζων.

— Αχ, ανάθεμά σε! ανάθεμά σε! ανάθεμά σε! . . .

Αν όμως η κυρά Κανέλλα, η διάσημος μαμή της κωμοπόλεως, είτε η Φρόσω ανεφαίνεται αίφνης εις την θύραν του δωματίου, κομίζουσα το βρέφος, η πατρική καρδιά του Νικολάου ευθύς εφαιδρύνετο· το πρόσωπόν του εξιλαρύνετο και άπλωνε τας χείρας κ' ελάμβανε το εν σπαργάνοις εκείνο μικρόν και το εκόρευε και το κατεφίλει. Και αν το μικρόν ανεκραύγαζεν έκπληκτον κ' εμειδία, ελησμόνει ο Διβριώτης ότι ήτο έμπορος κ' ενεθυμείτο μόνον με γλυκυτάτην απόλαυσιν ότι ήτο πατήρ — πατήρ ευτυχισμένος . . .

Αλλά δεν συνέβαινε τούτο μόνον εις τον Νικολόν. Και η Ανθή εις την όψιν του μικρού αυτού όντος, του μειδιώντος και πεταλουδιζόντος, ελησμόνει ότι ήτο ατυχής ύπανδρος κ' ενεθυμείτο μόνον ότι ήτο ευτυχής μήτηρ. Παραδόξως επί του μικρού εκείνου και απαγούς ακόμη ατόμου, εύρισκον οι δύο σύζυγοι ως εις καθρέπτην τον εαυτόν τους, την ανθρωπίνην και πραγματικήν των υπόστασιν. Η Ανθή μάλιστα, εκ της λεπτής γυναικείας φύσεώς της, ανεύρισκε κάτι άλλο, το οποίον ουδέ καν εφαντάζετο η παχύδερμος ατομικότης του εμπόρου· ανεύρισκε τον άνδρα. Ναι· τώρα τον ανεγνώριζε και τον παρεδέχετο ως άνδρα της τον Νικολόν. Δεν εσκέπτετο πλέον αν ήτο αυτός ο κατάλληλος να καθέξη την θέσιν αυτήν εν τω βίω της. Δεν ήθελεν ο νους της ν' απασχοληθή εις τα παρελθόντα. Εσκέπτετο μόνον ότι αυτός την κατείχε τώρα, ότι ήτο πατήρ του τέκνου της, η δύναμις και η ψυχή της νέας της οικογενείας.

Η Ανθή δεν ηδυνήθη να κρατηθή πλέον επί της κλίνης. Η ανησυχία, η αβεβαιότης περί της καταστάσεως του Νικολού την κατέθλιβον. Αδιακόπως έστρεφε το βλέμμα προς τον τοίχον, τον χωρίζοντα αυτήν απ' εκείνου, ως να ήθελε να περάση δι' αυτού και να ίδη την αληθινήν θέσιν του. Διά της φαντασίας έβλεπε το δωμάτιον εκείνο, την κλίνην, τον Νικολόν με τυλιγμένον πόδα, οικτρώς γογγίζοντα. Η ανυπομονησία της εκορυφώθη μικρόν κατά

μικρόν και την τρίτην ημέραν, εναντίον των συμβουλών της μαμής, εσηκώθη κ' επήγε προς τον άνδρα της.

— Τι κάνεις; — καλά είσαι;

Ήτο η πρώτη φορά από του γάμου των, κατά την οποίαν ωμίλει με τόσην γλυκύτητα και φροντίδα εις τον Νικολόν· και η φωνή της έτρεμεν υπό δειλίας κ' εντροπής, ως να ωμίλει προς ξένον.

— Δεν έχω τίποτα . . . θα περάση . . . Και συ πώς είσαι;

Και του Νικολού η φωνή είχε τον αυτόν τόνον· ήτο παλμώδης κ' έτρεμεν εις τα χείλη του, ως πρωτοπείρου νεανίσκου ερωτική εξομολόγησις.

Η Ανθή ήτο ισχυράς κράσεως και ταχέως ανέλαβεν εκ του τοκετού. Ήρχισε την παντοκρατορίαν της εις το σπίτι, μετά φιλεργίας και υπομονής και αυταπαρνήσεως. Από της αυγής μέχρι της εσπέρας δεν ανεπαύετο καθόλου· απησχολείτο όλονέν εις το πολυμέριμον καθήκον της σπιτονοικοκυράς. Αλλά δεν εστενοχωρείτο εκ τούτου ούτ' εκουράζετο· τουναντίον έμεnen ευχαριστημένη κ' εύθυμος. Ήτο υπερήφανος διότι τρεις ψυχαί είχαν ανάγκην των φροντίδων της κ' έσπευδεν εναλλάξ να γλυκάνη διά των περιποιήσεών της τα γηρατεία του πατρός, να παύση τα κλάυματα του παιδίου, να διώξη διά της ευθυμίας και της αβρότητος την απελπισίαν και στενοχωρίαν του ανδρός της.

— Μην κουνιέσαι και θα γειάνη! . . .

Εγνώριζε πλέον ότι δεν ήτο εξάρθημα, αλλά κάταγμα το πάθημά του κ' εφρόντιζε κατά τας συμβουλάς του ιατρού, να τον κρατή εις υπομονητικήν ανοχήν επί της κλίνης. Επειδή δεν ήτο δυνατόν να μετακινηθή ο τραυματίας κ' εστενοχωρείτο να μένη μόνος τας ημέρας, ότε η Ανθή ειργάζετο, είτε τας νύκτας η γυνή εσκέφθη να εύρη μέσον προς αγαλλίασιν του ανδρός της. Αφού δεν ηδύνατο ο Νικολός να υπάγη προς αυτήν, επήγεν αυτή προς εκείνον. Μετέφερε την κλίνην της εις το δωμάτιον του πάσχοντος, απέναντι την μίαν της άλλης. Επήγαινε συχνά κ' εξαροποιεί διά της παρουσίας της το δωμάτιον του πατρός· αλλ' επήγαινε συχνότερον κ' έχυνε το ακτινοβόλημά της εις το δωμάτιον του ανδρός και του τέκνου.

— Έτσι δεν χάνει κανείς· εσυλλογίσθη.

Κ' εκ του συλλογισμού της αυτού δεν ελησμόνει ούτε τον εαυτόν της. Αι πηγαί της αισθητικότητας της Ανθής πάλιν ήνοιξαν. Είνε

αληθές ότι τότε δεν ήταν όπως κατά την παρθενία της διαυγείς και ήρεμοι. Ήσαν όμως και αυτά πηγαί ζωής, πηγαί ανθρωπισμού και αναπλάσεως, σύμφωνοι προς τον νέον της βίον.

Επλησίαζε τότε να παρέλθῃ τεσσαρακονθήμερον από της πτώσεως του Νικολού και του τοκετού της Ανθής. Ο ιατρός έδιδεν ελπίδας εις τον Διβριώτην περί της ταχείας αναστάσεως· η κυρά Κανέλλα έλεγεν εις την Ανθήν να ετοιμασθῇ διά να *σαραντίση*. Και η νεαρά γυνή ητοιμάζετο προθύμως. Εντός του θαλάμου του πάσχοντος, πλησίον του παραθύρου καθημένη, έκοπτε κ' έρραπτε νέον φόρεμα διά τον εαυτόν της και κυανόχρυσον μποζάν διά το τέκνον της. Σήμερον έρραπτε μικρόν εκ μουσελίνης σκουφάκι και η συγκίνησις, η χαρά, ο θρίαμβος εξωγραφίζοντο λαμπροί επί του προσώπου της. Οι τρομώδεις παλμοί της καρδίας της ανεφαίνοντο εις τους φρίσσοντας δακτύλους της, τους κρατούντας την βελόνην. Η Ανθή έρραπτε το πρώτον σκουφάκι του τέκνου της· δεν είνε μικρόν πράγμα! Μεθαύριον θα το έπερνεν εις την αγκαλιάν και θα επήγαινεν εις την εκκλησίαν! . . . Κ' εκάρφωνεν η μήτηρ χρυσούν θύσανον εις το κέντρον, χρυσά σειρίτια κύκλω και πούλιες αστραπηβόλους εδώ κ' εκεί, πλησίον των πρασίνων ανθέων της μουσελίνης. Βεβαία το χρυσούν πλησίον του πρασίνου ταιριάζει πολύ καλά . . . Η Ανθή έσκυπτε κάποτε έξω του παραθύρου, βλέπουσα τους διαβάτας και τους πηγαινερχομένους εις το απέναντι κρασοπωλείον, αλλ' έστρεφε συχνότερον εντός του θαλάμου, κινούσα διά του ποδός το λίκνον του τέκνου της κ' επιδεικνύουσα μετά μειδιάματος το σκουφάκι εις τον άνδρα της.

— Σ' αρέσει;

— Ναι, ωραίο· έλεγεν ο Νικολός από της κλίνης του. Ξέρεις, να πέση σπειρί μέλι 'ς τη μούργα τέτοια δείξι κάνει· επρόσθετε μετά μικρόν ο Διβριώτης, επιμένων εις του μπακαλικούς του συνδυασμούς.

Αλλά δεν εξηγείρετο πλέον διά την ταπεινήν αυτήν παρομοίασιν η αγανάκτησις της Ανθής.

Αίφνης από του κρασοπωλείου ηκούσθη σιγαλόν τραγούδι, συνοδευόμενον από λεπτούς μεταλλικούς ήχους ταμπουρά. Η νεαρά γυνή έσκυψεν από το παράθυρον διά να ίδῃ. Κάτω το Σταυροπάζαρον ηπλούτο πέρα και πέρα έρημον. Ήτο καθημερινή και ο κόσμος όλος έλειπεν εις τας εργασίας του. Τα μαγαζιά ήσαν ορθανοικτα, με τα εμπορικά είδη έξω προς επίδειξιν κ' εμπρός των νυσταλέοι εκασμώντο εκ της απραξίας οι υπηρέται. Τα καφενεία κ' εκείνα εφαίνοντο έρημα, εκτός ενός όπου δύο τρεις εγρονθοκόπουν ένα τραπέζι, παίζοντες σκαμπίλι. Κάπου εφαινέτο κανείς διαβάτης

μετά σπουδῆς ἐρχόμενος ν' αγοράση τρόφιμα διὰ τους ἐργάτας του. Ἐμπρὸς εἰς τὴν θύραν τοῦ κρασοπωλείου ὄμιλος καρρολόγων, ἄλλων καθημένων εἰς τοὺς πάγκους καὶ ἄλλων ὀρθίων, ἐκράτει τα ποτήρια κ' ἔπινε. Μεταξὺ αὐτῶν ὁ Γεώργιος Βρανάς, στηριζόμενος ἐπὶ ἐνὸς στύλου ράθυμος, ἔκρουε τὸν ταμπουράν κ' ἐτραγούδει εὐθύμως:

Ἡ καρδιά μου σαν σφαλίση δεν
ανοίγει με κλειδιά, Παρ' ἀνοίγει με
κρασάκι, με κορίτσα καὶ βιολιά!

Ὁ Βρανάς ἐπανηγύριζεν ἀκόμη τοὺς ἐρωτὰς του, τὴν εὐτυχίαν του. Ἦτο ροδινὸς ὅπως πάντοτε κ' εὐθύμος ὥς νὰ του προσεμειδία ὁ πλοῦτος ἀπὸ παντοῦ πέριξ, ὥς νὰ μὴν ηὐλάκωσε ποτέ τὸ μέτωπόν του συλλογισμὸς λύπης. Καὶ ἡ φωνὴ του ἡ λυγερὰ, καὶ αὐτοὶ οἱ στίχοι τοῦ τραγουδίου ἦσαν πιστοὶ διερμηνεῖς τῆς ελαφράς κ' εὐθύμου κατασκευῆς ὅλων τῶν καρρολόγων.

Ἀλλ' ἡ Ἀνθὴ ἀπεσύρθη ἀμέσως κ' ἔκλεισε τὸ παράθυρον. Δεν τῆς ἤρεσεν ἐκείνη ἡ ζωὴ! Παραλυμένη· ὅλο τραγούδια καὶ ταμπουράδες καὶ κρασί! . . Τι γούστο βρίσκουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ τέτοια ζωὴ! . . . Δεν πηγαίνουν νὰ δουλέψουν, νὰ βγάλουν καμμιά πεντάρη νὰ οικονομήσουν τὸ σπίτι τους, παρὰ τρέχουν ἀπὸ κρασοπουλειό σὲ κρασοπουλειό! . .

— Ταμπουρά βαρεῖς — τι καλὸ θὰ ἰδῆς! . .

Ἡ γυνὴ διέκοψε τὴν σκέψην τῆς ἀκούσασα τὸν Νικολόν, ἐν κουραστικῇ χλεϋῇ τονίζοντα τὸ ρητόν καὶ οἰκτείροντα δι' αὐτοῦ τοὺς εὐθυμούντας. Οἱ σύζυγοι συνηντήθησαν εἰς τὰς σκέψεις τῶν, ὅπως δύο σώματα ἀντιθέτως ἐρχόμενα ἀλλὰ προσωρισμένα ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ συναντηθοῦν κάπου εἰς ἓν σημεῖον. Ἡ γυναῖκα ἔστρεψε καὶ ἠτένισε τὸν ἄνδρα κατάμματα. Κ' αἰφνης θορυβώδης καὶ σπασμωδικὸς καγχασμός ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῆς.

— Δος μου τὸ παιδί, μωρή· εἶπεν ὁ Νικολός εἰς τὴν γυναῖκα του.

Ἐκείνη ἔλαβε τὸ μικρόν ἀπὸ τοῦ λίκνου καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν Νικολόν.

— Σαν φάμε τὴν προίκα, τότες λογαριαζόμαστε! . .
ἐξηκολούθησε μετ' ὀλίγον, ἐνῶ ἐχόρευε τὸ μικρόν.

Ἡ Ἀνθὴ ἀνεκίνει τὴν κεφαλὴν προθύμως παραδεχομένη τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ ἀνδρός τῆς. Κ' αἰφνης ἠσθάνθη ἑλξίν ἀκράτητον πρὸς αὐτόν καὶ τοὺς λόγους του. Ἀπεμακρύνθη τοῦ παραθύρου κ'

εκάθισεν επί της κλίνης του. Εβαρέθηκε πλέον ν' ακούη αυτούς τους μεθύσους· εκείνοι οι ήχοι του ταμπουρά έμπαινον εις τα νεύρα της και τα καταξέσχιζαν· εκείνα τα τραγούδια, την ετάρασσον! . . . Καλήτερα εκεί, κοντά εις τον άνδρα και το παιδί της. Της προσμειδιά ο ένας· της κάμνει λαμπρούς οικονομικούς συλλογισμούς ο άλλος.

— Και αργότερα, που λες, έρχονται 'ς τον κυρ Νικολό σου και βάνουν αμανάτι το κοντογούνι του γάμου! . . . επρόσθεσεν ο Διβριώτης υπερηφάνως.

Η Ανθή ητένισε μεγάλως τον άνδρα της. Η δίψα του χρυσίου και ο πόθος της εξουθενώσεως των άλλων, έπαιζον εναλλάξ εις τα μάτια και των δύο. Η σκέψις ότι ο Βρανάς μίαν ημέραν, πτωχός και πεινασμένος θα προσέφευγεν εις τον άνδρα της· ότι η Βασιλική θα ενεχυρίαζεν εις αυτόν το πλούσιον κοντογούνι της, εκείνο το οποίον μετά τόσης υπερηφανείας έφερεν όταν ήτο νύμφη, εξαροποιούν την νεαράν γυναίκα. Ενόμιζεν ότι το έβλεπε τώρα το ανδρόγυνον εκείνο, το οποίον εκ περιτροπής διηγείρε την αγάπην και τον φθόνον της, ημίγυμνον και απλόνον επαίτιδα χείρα προς αυτήν, την αρχόντισσαν! . . . Κ' αίφνης η υπερηφάνειά της κατήντησεν εις χονδρόν εγωισμόν και κόμπον, διότι ήτο γυναίκα του Νικολού, ενός πλουσίου εμπόρου της κωμοπόλεως, εις του οποίου το σπίτι κατέφευγον οι πτωχοί και οι πεινασμένοι! . . . Και το βλέμμα της γυναικός προσεκολλήθη διψαλέον και περιέλουσε με θαυμασμόν και αφοσίωσιν και στοργήν τον Διβριώτην. Κ' αίφνης υπό ακρατήτου ορμής και πόθου καταληφθείσα, έκλεισεν εις τας αγκάλας της το παιδίον και τον πατέρα κ' εκόλλησε μακρόν και διάπυρον φίλημα επί της παρειάς του Διβριώτου . . .

— Πουλάκι μου! εψιθύρισε με φρίσσοντα χείλη.

Η αφομοίωσις επήλθε πλήρης. Ό,τι δεν κατώρθωσαν αι θερμαί συμβουλαί της κυράς Παναγιώταινας κ' αι αδιάκοποι προσπάθειαι της Φρόσως, κατώρθωσε μόνη της η φύσις. Η Φύσις, η παντοδύναμος θεά, η όποια μικρόν κατά μικρόν παρήλλαξε το σώμα και προδιέθεσε την ψυχήν της Ανθής εις πλήρη συνεννόησιν μετά της ψυχής του Διβριώτου. Έτσι και εις τα φυτά των τροπικών, τα οποία μεταφυτεύουν εις τα ψύχη του Βορρά, χαρίζει νέας δυνάμεις, στερεοποιεί τας ρίζας των, ανδρίζει τους χυμούς και μικρόν κατά μικρόν μεταβάλλει και αυτό το είδος των, διά να δυνηθούν και ζήσουν εις την νέαν πατρίδα των. Και όπως ο περιηγητής κάτω από το ροδόδενδρον της Λαπωνίας μόλις αναγνωρίζει το ροδόδενδρον των Άλπεων· έτσι και τώρα, κάτω από την σημερινήν γυναίκα μόλις αναγνωρίζει ο παρατηρητής την άλλοτε λυγερήν.

Η Ανθή δεν είναι πλέον όχι, η ονειροπόλος ερωμένη του Γεωργίου Βρανά· είναι η θετική σύζυγος, *η γυναίκα* του Νικολού Πικοπούλου.

1890.

Διά το «*οι στρατηλατούμενοι*» αντί «*οιοστρηλατούμενοι*» που είναι εις την σελ. 67, όπως και τ' άλλα εις άλλες σελίδες *λάθη*, παρακαλούμεν τους αναγνώστας να μην είναι αυστηροί.

Τιμάται δρ. 2.50

Εν Αθήναις εκ του Τυπογραφείου της Εστίας 1896-1333.

End of the Project Gutenberg EBook of The Willowy one, by Andreas Karkavitsas

*** END OF THIS PROJECT GUTENBERG EBOOK THE WILLOWY ONE ***

***** This file should be named 38285-0.txt or 38285-0.zip ***** This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/3/8/2/8/38285/>

Produced by Sophia Canoni. Thanks to George Canonis for his major work in proofreading.

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from public domain print editions means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING with public domain eBooks. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

***** START: FULL LICENSE *****

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU
DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License (available with this file or online at <http://gutenberg.org/license>).

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is in the public domain in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm

work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from the public domain (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any

word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and Michael Hart, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread public domain works in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH F3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you

may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS' WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need, are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations

can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation web page at <http://www.pgla.org>.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Its 501(c)(3) letter is posted at <http://pglaf.org/fundraising>. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is located at 4557 Melan Dr. S. Fairbanks, AK, 99712., but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887, email business@pglaf.org. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at <http://pglaf.org>

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit <http://pglaf.org>

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: <http://pglaf.org/donate>

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart is the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For thirty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as Public Domain in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:

<http://www.gutenberg.org>

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.

